

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KENTSEL MEKÂNDA AYRIŞMA VE DÖNÜŞÜM; KONYA
DOĞANLAR MAHALLESİ ÖRNEĞİ**

Mustafa CENGİZ

**Danışman
Doç. Dr. Duygu GÖKCE**

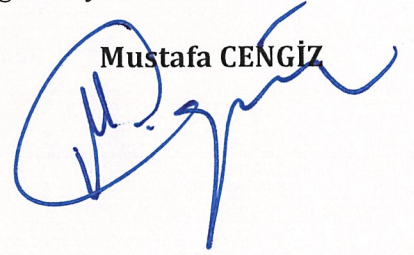
**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI
ISPARTA - 2016**

©2016 [Mustafa CENGİZ]

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Mustafa CENGİZ

TEZ ONAYI

6

Mustafa CENGİZ tarafından hazırlanan "**Kentsel Mekânda Ayrışma ve Dönüşüm; Konya Doğanlar Mahallesi Örneği**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman

Doç. Dr. Duygu GÖKCE
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Ziya GENÇEL
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç.Dr. Zeynep PEKER
Bursa Teknik Üniversitesi

Enstitü Müdürü

Doç .Dr.Yasin TUNÇER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	İv
TEŞEKKÜR	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	3
1.2. Kapsam ve Sınırlar	4
1.3. Yöntem ve Materyaller	5
1.4. Çalışmanın Hipotezleri	6
1.5. İlgili Literatür Özetleri	6
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesi	9
2.1.1. Mekânsal Ayırışma	9
2.1.2. Kentsel Dönüşüm	12
2.2. Çalışmanın Kuramsal Çerçevesi	16
3. KENTSEL DÖNÜŞÜM TARİHİ VE TÜRKİYE’DE KENTSEL DÖNÜŞÜM OLGUSU	25
3.1. Kentsel Dönüşümün Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	25
3.2. Türkiye’de Kentsel Dönüşüm	26
3.3. Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Yasal Çerçevesi	30
3.4. Kentsel Dönüşüm UygulamalarınaYöneltilen Eleştiriler	44
4. TÜRKİYE’DEKİ ROMANLARIN SORUNLARI VE KENTSEL DÖNÜŞÜM UYGULANAN ROMAN MAHALLELERİ	47
4.1. Türkiye’deki Romanların Sorunları	47
4.2. Kentsel Dönüşüm Uygulanan Roman Mahalleleri	52
5. KONYA KENTİNİN MEKÂNSAL GELİŞİMİ VE KENTSEL DÖNÜŞÜM	55
5.1. Planlı Dönem İçerisindeki Mekânsal Gelişimi ve Dönüşümü	55
5.2. Kentsel Dönüşüm Projeleri (2000 yılı ve sonrası)	72
6. DOĞANLAR MAHALLESİ VE YAKIN ÇEVRESİ KENTSEL DÖNÜŞÜM ALANI	95
6.1. Çalışma Alanının Tanıtımı	95
6.2. Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	100
6.3. Mevcut Durum Analizi	103
6.3.1. Demografik, Sosyal ve Ekonomik Analizler	103
6.3.2. Mekânsal Analizler	121
6.4. Çalışma Alanına Yönelik İmar Planı Kararları	137
6.5. Yerel ve Ulusal Medyada Çalışma Alanına İlişkin Haberler	148
6.5.1. Mahallede Yaşanan Sorunlara İlişkin Haberler	148
6.5.2. Kentsel Dönüşüm İle İlgili Haberler	150
7. MAHALLE ÖLÇEĞİNDE BAŞARILI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL DÖNÜŞÜM MODELİ VE MAHALLE EYLEM PLANI ÖNERİSİ	152
8. SONUÇ	172
KAYNAKLAR	175
ÖZGEÇMİŞ	183

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KENTSEL MEKÂNDA AYRIŞMA VE DÖNÜŞÜM; KONYA DOĞANLAR MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Mustafa CENGİZ

**Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Duygu GÖKCE

Küreselleşmeyle birlikte dünya ölçeğinde gelir dağılımındaki eşitsizlik artmış, toplumsal sınıflar arasındaki iletişim azalmış, sosyal ve mekânsal ayrışma derinleşmiştir. Söz konusu süreçte kentsel toprağın aşırı değer kazanması, dönüşüm projelerini gündeme getirmiştir. Ülkemiz planlama pratiğinde de 2000’li yıllardan itibaren kentsel dönüşüm için altyapı oluşturulmuş ve çeşitli projeler uygulamaya geçmiştir. Çoğunlukla toplumun en alt grubunun yaşadığı alanlarda gerçekleşen, genellikle rant alanları oluşturmayı hedefleyen, sosyal dokuyu göz ardı eden, soylulaştırmaya neden olan, bölgesel özellikleri dikkate almayan, tek tipleşmeye yol açan ve mekânsal ayrışma - sosyal dışlanma riski taşıyan projeler üretilmiştir.

Toplumda dezavantajlı bir grup olan ve çok boyutlu dışlanmalara maruz kalan Roman vatandaşların yaşadıkları mahalleler, mekânsal ayrışmanın en çok görüldüğü kentsel mekânlardır. Özellikle bulundukları şehrin merkezine yakın bölgelerinde konumlanan Roman mahalleleri, suçun merkezi olarak kent güvenliği açısından tehlikeli görülmeleri ve kötü fiziki çevre koşulları nedeniyle yerel yönetimlerce kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleştirilmesinin düşünüldüğü ilk alanlar arasında yer almaktadır. Çalışmada, Konya kent merkezinde bulunan ve kentten keskin çizgilerle ayrılmış Romanların yaşadığı Doğanlar Mahallesi örnek alan olarak seçilmiştir. Çalışmada söz konusu mahallede kentsel ölçekte ayrışmanın sosyo-kültürel ve mekânsal olarak nasıl ve hangi boyutlarla ortaya çıktığı incelenerek, üretilebilecek bir kentsel dönüşüm projesine alternatif oluşturmak amacıyla Romanların geleneksel yaşam ve mekân biçimlerini göz önünde bulunduracak, toplumsal kaynaklara ve hizmetlere erişimlerini sağlayacak, toplumla iletişimlerini güçlendirecek, katılımlarını sağlayacak, yaşanabilirlik ilkesini temel alacak bütünlüklü “mahalle eylem planı” hazırlanarak; bu çerçevede mahalle için hangi dönüşüm türünün uygulanması gerektiği belirlenmektedir.

Bu kapsamda çalışmada Romanların yaşam biçimlerini, sorun ve beklentilerini anlamaya yönelik literatür araştırması yapılarak; kentsel dönüşümün türleri incelenerek uygulama örnekleri olumlu ve olumsuz yönleriyle irdelenerek; Doğanlar mahallesinin sosyal ve mekansal dokusu alan çalışmalarıyla analiz

edilerek; ilgili kurumlardan istatistiki veri ve belgeler elde edilerek; Romanların sorunları ve bir kentsel dönüşüm projesinden beklentilerini saptamak üzere ilgili kişi ve yetkililerle derin görüşmeler yapılarak ve sonuçta mahalle özelinde planlanan bir kentsel dönüşüm projesi için örnek teşkil edebilecek bütünleşik mahalle eylem planı oluşturulmaktadır.

Çalışmanın çıktılarıyla; mekânsal ayrışmayı azaltmayı, toplumsal iletişimi güçlendirmeyi, sağlıklı, erişilebilir ve yaşanabilir fiziki çevreler tasarlamayı amaçlayan kentsel dönüşüm projelerine rehber niteliğinde olması beklenen öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dönüşüm, Mekânsal Ayrışma, Sosyal Dışlanma, Romanlar, Doğanlar Mahallesi, Bütünleşik Mahalle Eylem Planı

2016, 182 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

SEGREGATION AND RENEWAL IN URBAN SPACE, THE CASE OF KONYA DOĞANLAR NEIGHBOURHOOD

Mustafa CENGİZ

**Süleyman Demirel University
Graduate School of Applied and Natural Sciences
Department of City and Regional Planning**

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Duygu GÖKCE

Worldwide income inequality has increased with globalization, reduced communication between the social classes, the deepening social and spatial segregation. The over-valued process of urban land in question has brought transformation projects on the agenda. Our country is in planning practice since the 2000s, created the infrastructure for urban transformation and began to practice a variety of projects. Mostly occurred in areas inhabited by the subgroup of the population, usually aimed at creating surplus areas, ignoring the social tissue, which leads to gentrification, which take into account regional characteristics, which lead to the uniformization and spatial segregation - projects with social exclusion risk is produced.

Disadvantaged groups in the community that they live in the neighborhood and multidimensional exclusions exposed to Roma citizens, the spatial segregation is seen most urban spaces. Especially positioned Roma neighborhoods in the region near the center of the city they are located, in the center of the crime be seen as dangerous in terms of urban security and because of the poor physical environment of local governments in urban transformation projects are among the first areas is thought to be realized. In this study, located in Konya city center, but Doğanlar inhabited by Roma with precise lines separated from the city neighborhood was chosen as the sample area. Said study decomposition of the socio-cultural and spatially on an urban scale in the neighborhood and how examining emerged with what size, in order to create an alternative to an urban renewal project can be produced to consider the traditional living space and form of the novel, to ensure their access to social resources and services, to strengthen communication with the public, participation will provide, will be based on integrated livability principles "neighborhood action plan" to be prepared; will determine which type of conversion should be applied to neighborhoods in this context.

Roma way of life at work in this context, literature research to be conducted to understand the problems and expectations; practices by examining the types of urban transformation will be discussed with positive and negative aspects; Doğanlar to be analyzed with the social and spatial texture of the field work of

the neighborhood; statistical data and documents obtained from the relevant authorities; Roma issues and to do a deep conversation about people and authorities to determine their expectations of an urban renewal project and the resulting districts will be able to set an example for urban regeneration projects planned in specific integrated neighborhood action plan will be created.

The output of the study; spatial segregation of the reduction, strengthening of social communication, healthy, accessible, and that the nature of urban transformation projects to guide physical environments have been developed aiming at designing livable expected recommendations.

Keywords: Urban Renewal, Spatial Segregation, Social Exclusion, Gypsy, Doğanlar Neighbourhood, Integrated Neighbourhood Action Plan.

2016, 182 pages

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca ilminden faydalandığım, insani ve ahlaki değerleri ile de örnek edindiğim, yanında çalışmaktan onur duyduğum, ayrıca tecrübelerinden yararlanırken göstermiş olduğu hoşgörü ve sabır ile her zaman güvenerek desteklemesinden dolayı değerli, Danışman Hocam Doç. Dr. Duygu GÖKCE'ye teşekkürlerimi sunarım.

Süleyman Demirel Üniversitesi'nde geçen lisans ve yüksek lisans dönemi boyunca üzerimde emekleri olan tüm hocalarıma da ayrı ayrı her şey için teşekkür ederim.

Çalışmam için gerekli olan bilgi, belge ve dökümanlara ulaşmamı sağlayan; Konya Valiliği'ne, Konya Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'na, Karatay Belediye Başkanlığı'na teşekkür ederim. Özellikle Konya Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı bünyesinde çalışanlara yardımlarından dolayı ayrıca teşekkür ederim.

3769-YL1-13 No'lu Proje ile tezimi maddi olarak destekleyen Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi Başkanlığı'na teşekkür ederim.

Son olarak tüm hayatım boyunca maddi, manevi her konuda bana güç veren ve varlıklarıyla hiç bir zaman beni yalnız bırakmayan, haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim; babam Ahmet CENGİZ'e, annem Şerife CENGİZ'e, kardeşim Mehmet Samet CENGİZ'e ve tüm aileme sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca, birçok güçlüğü beraber aştığımız bana her zaman cesaret veren, beni hiç bir zaman yalnız bırakmayan, her konuda sabırla yardımcı olan eşim Uzman Sosyolog Merve SEZER CENGİZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mustafa CENGİZ
ISPARTA, 2016

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 5.1. 1946 Konya Nazım İmar Planı.....	57
Şekil 5.2. 1954 Konya İmar Planı.....	59
Şekil 5.3. 1967 Konya İmar Planı.....	62
Şekil 5.4. 1983 Konya İmar Planı.....	65
Şekil 5.5. 1983 Konya İmar Planı Kent Merkezi ve Çevresi.....	66
Şekil 5.6. 1999 Konya İmar Planı.....	70
Şekil 5.7. Konya Kent Merkezinde Kentsel Dönüşüm İlan Edilmiş Alanlar..	73
Şekil 5.8. Çaybaşı Kentsel Dönüşüm Projesi.....	75
Şekil 5.9. Eski Sanayi Kentsel Dönüşüm Proje Alanı.....	76
Şekil 5.10. Eski Sanayi Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım).....	76
Şekil 5.11. Yenice ve Hacı İsa Efendi Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2009).....	77
Şekil 5.12. Yenice ve Hacı İsa Efendi Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2014).....	78
Şekil 5.13. Yenice ve Hacı İsa Efendi Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım).....	78
Şekil 5.14. Bedesten Kentsel Dönüşüm Alanı (Google, Earth,2009).....	79
Şekil 5.15. Bedesten Kentsel Dönüşüm Alanı (Google, Earth,2014).....	80
Şekil 5.16. Bedesten Kentsel Dönüşüm (Kentsel Sağıklaştırma Projesi).....	80
Şekil 5.17. Mevlana Kültür Merkezi ve Çevresi Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2009).....	81
Şekil 5.18. Mevlana Kültür Merkezi ve Çevresi Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2014).....	82
Şekil 5.19. Mevlana Kültür Merkezi ve Çevresi Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım).....	82
Şekil 5.20. Hacıfettah ve Çaybaşı Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2009).....	83
Şekil 5.21. Hacıfettah ve Çaybaşı Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2014).....	84
Şekil 5.22. Hacıfettah ve Çaybaşı Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım).....	84
Şekil 5.23. Yeni Mahalle ve Tatlıcak Mahalleleri Kentsel Dönüşüm Projesi ve Aralarındaki Uzaklık.....	86
Şekil 5.24. Yeni Mahalle Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2009).....	87
Şekil 5.25. Yeni Mahalle Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2014).....	87
Şekil 5.26. Yeni Mahalle Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım).....	88
Şekil 5.27. Küçük Aymanas Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2009).....	89
Şekil 5.28. Küçük Aymanas Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2014).....	89
Şekil 5.29. Küçük Aymanas Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım)....	90
Şekil 5.30. Mevlana Külliyesi ve Çevresi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı.....	92

Şekil 5.31. Kerimdede Çeşme, Kumköprü ve Sarıyakup Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Google Earth, 2009)	93
Şekil 5.32. Kerimdede Çeşme, Kumköprü ve Sarıyakup Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Google Earth, 2014)	93
Şekil 6.1. Çalışma Alanının Konya İçerisindeki Konumu.....	96
Şekil 6.2. Konya Doğanlar Mahallesi ve Yakın Çevresi Çalışma Alanı Hava Fotoğrafi	97
Şekil 6.3. Çalışma Alanı Fotoğraf Görüntüsü.....	98
Şekil 6.4. Konya Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Çevre İlişkileri.....	99
Şekil 6.5. Çalışma Alanının Üç Boyutlu Görüntüsü.....	100
Şekil 6.6. Konya Kent Merkezindeki Roman Mahallelerinin Dağılımı ve Çalışma Alanına Uzaklığı.....	101
Şekil 6.7. Mevkii Analizi	102
Şekil 6.8. 2010 yılına ait, Doğanlar Mallesi ve Yakın Çevresine İlişkin Görüntüler	103
Şekil 6.9. Karatay İlçesindeki Mahallelerinin Nüfus Dağılımı	104
Şekil 6.10. Karatay ve Doğanlar Mahallesi'nin Cinsiyete ve Yaşa Göre Nüfus Dağılımı.....	105
Şekil 6.11. Çalışma Alanında Yaşayanlarının Medeni Durumu Dağılımı ...	106
Şekil 6.12. Doğanlar Mahallesi Hanehalkı Büyüklüğü	109
Şekil 6.13. Çalışma Alanında Yerleşimler Arasında Park Edilmiş El Arabaları	110
Şekil 6.14. Doğanlar Mahallesi ve Çevrsine İlişkin Görüntüler	116
Şekil 6.15. Çalışma Alanına İlişkin Konut Dukusu Örneği	117
Şekil 6.16. Arazi Kullanım Durumu (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Arazi Kullanımı)	121
Şekil 6.17. Yapı Kalitesi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Bina Durumu)	122
Şekil 6.18. Yapı Durumu (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Yapı Türleri Analizi)	123
Şekil 6.19. Kat Adedi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Bina Durumu).....	124
Şekil 6.20. Yoğunluk Analizi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Yoğunluk Analizi)	125
Şekil 6.21. Doluluk-Boşluk Analizi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Doluluk-Boşluk Analizi).....	126
Şekil 6.22. Mülkiyet Durumu (1).....	127
Şekil 6.23. Mülkiyet Durumu (Parsel Niteliğine Göre)	129
Şekil 6.24. Ulaşım Analizi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Mevcut Doku Ulaşım Analizi).....	131
Şekil 6.25. Çalışma Alanına İlişkin Rengarent Yapılar.....	132
Şekil 6.26. Çalışma Alanına İlişkin Sokak Dokusu.....	132
Şekil 6.27. Sokak Cadde ve Kamusal Alan Kullanımı.....	133
Şekil 6.28. Doğanlar Mahallesi ve Yakın Çevresi Çalışma Alanı Sokak ve Cadde Kullanımı)	134
Şekil 6.29. Çalışma Alanı Lynch Analizi.....	135
Şekil 6.30. Çalışma Alanına İlişkin 1967 Yılı 1/1.000 ölçekli Uygulama İmar Planı Kararları.....	138
Şekil 6.31. Çalışma Alanına İlişkin 1972 Yılı 1/1.000 ölçekli Uygulama İmar Planı Kararları.....	139

Şekil 6.32. Çalışma Alanına İlişkin Önemli Plan Tadilatları ve Revizyon İmar Planları	141
Şekil 6.33. 1/25.000 Üst Ölçekli Nazım İmar Planı	142
Şekil 6.34. 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı	143
Şekil 6.35. 1/1.000 Ölçekli Uygulama İmar Planı	144
Şekil 6.36. Çalışma Alanının Karatay (Konya) Uygulama İmar Planına Göre İşlevsel Dağılımı	145
Şekil 6.37. İmar Planı Yapılanma Hakları Kullanım Analizi	146

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 3.1. Türkiye’de Kentsel Dönüşüm İle İlgili Yasal Düzenlemeler.....	31
Çizelge 5.1. Konya Kenti Planlama Sürecinde Mekânsal Gelişime ve Dönüşüme İlişkin Sürecin Özeti	72
Çizelge 5.2. Konya Kent Merkezinde Kentsel Dönüşüm İlan Edilmiş Alanlar	73
Çizelge 6.1. Çalışma Alanında Yaşayanların Medeni Durumu.....	106
Çizelge 6.2. Çalışma Alanında Yaşayanların Ülkelere Göre Doğum Yeri Dağılımı	107
Çizelge 6.3. Çalışma Alanında Yaşayanların İllere Göre Doğum Yeri Dağılımı	107
Çizelge 6.4. Çalışma Alanında Yaşayanların İlçelere Göre Doğum Yeri Dağılımı	108
Çizelge 6.5. Çalışma Alanına İlişkin Ailede Çalışan Sayısı	111
Çizelge 6.6. Çalışma Alanına İlişkin Hane Geliri	112
Çizelge 6.7. Çalışma Alanına İlişkin Araç Varlığı	112
Çizelge 6.8. Çalışma Alanına İlişkin İnternet Kullanımı	113
Çizelge 6.9. Çalışma Alanına İlişkin Ekonomik Destek İhtiyacı	113
Çizelge 6.10. Çalışma Alanına İlişkin Aile Reisinin Sosyal Güvencesi	114
Çizelge 6.11. Hanede Devamlı Hasta Sayısı	115
Çizelge 6.12. Isınma Şekli.....	115
Çizelge 6.13. İkamet Şekli.....	118
Çizelge 6.14. Çalışma Alanının 1/1.000 ölçekli Karatay (Konya) Uygulama İmar Planına Göre İşlevsel Oranları.....	145
Çizelge 8.1. Doğanlar Mahallesi ve Yakın Çevresi Mahalle Eylem Planı	158

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
CDP	Çevre Düzeni Planı
HA	Hektar
KBB	Konya Büyükşehir Belediyesi
KBBA	Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivi
KBS	Kent Bilgi Sistemi
KDP	Kentsel Dönüşüm Projesi
KUDEB	Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu
MEVKA	Mevlana Kalkınma Ajansı
NRA	Mahalle Yenileme Değerlemesi
NİP	Nazım İmar Planı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
UİP	Uygulama İmar Planı

1.GİRİŞ

Kentsel mekânlar, karmaşık ve dinamik yapıda olup, fiziksel, toplumsal, çevresel, ekonomik ve hatta siyasal ve ideolojik faktörlerin etkisinde değişim ve dönüşüm gösterdikleri gibi, kendileri de yakın çevrelerine etki ederek birçok değişim ve dönüşüme neden olmaktadır. Kentsel mekândaki değişim ve dönüşümler, kimi zaman mekân ve yaşam kalitesini artırıcı yönde olurken, kimi zaman ise sosyal, ekonomik ve kültürel parametreler açısından farklı niteliklere sahip toplumsal kesimlerin, kentsel mekânda birbirinden ayrı alanlara yönelmelerine ya da yönelmek zorunda kalmalarına neden olmaktadır (Akkar, 2006: 29; Markoç ve Eryazıcıoğlu, 2013: 3).

Mekânsal ayrışma kentin coğrafyasına, yapısına, kültürel ve tarihi geçmişine bağlı olarak farklı şekillerde görülmektedir. Mekânsal ayrışmanın birçok nedeni bulunmakla birlikte, son dönemde kentsel dönüşüm projeleri bu ayrışmanın önde gelen nedenleri arasında sayılmaktadır. Günümüzde özellikle metropoliten kentlerde görülen mekânsal ayrışma mekânsal bütünlüğü tehdit edecek şekilde, giderek keskin bir hale gelmektedir. Çoğunlukla alt gelir grubunun yaşam alanlarında görülen bu ayrışma, sosyal dokuyu göz ardı ederek rant alanları oluşturma hedefi üzerinden ilerlemektedir. Bu durum da sosyal dışlanma riski taşıyan projeler üretilmesine neden olmaktadır.

Toplumun alt gelir gurubunu oluşturan ve çok boyutlu dışlanmalara maruz kalan Roman vatandaşlarının yaşadığı mahalleler, mekânsal ayrışmanın en çok görüldüğü kentsel alanlar olma özelliği taşımaktadır. Özellikle kent merkezine yakın bölgelerde konumlanan Roman mahallelerinin, suçun merkezi olarak kent güvenliği açısından tehlikeli görülmeleri ve kötü fiziki çevre koşulları nedeniyle, yerel yönetimlerce gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinin merkezinde yer aldığı görülmektedir. Kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleştiği alanlarda ortaya çıkmış olan mekânsal ayrışma, doğru amaç, hedef, ilke, politika, yöntem ve süreç bütünlüğü içinde oluşturulmuş bir uygulama ile ortadan kaldırılabilecek iken, uygulamalar ayrışmayı engellemek yerine toplumsal statü, gelir düzeyi gibi çeşitli ölçütler bağlamında yeni bir mekânsal ayrışma ve kutuplaşma ortamı yaratmaktadır (Markoç ve Eryazıcıoğlu, 2013: 1).

Tez konusunun ele alınışında ana çerçevesinin belirlenmesini sağlayan kavramlar “mekânsal ayrışma ve kentsel dönüşüm” olmuştur. Çok boyutlu mekânsal ayrışma ve sosyal dışlanmanın araştırma alanındaki izleri sürülmüş ve daha yaşanabilir bir kentsel mekân oluşturmak için nasıl bir kentsel dönüşüm projesi uygulanmalıdır sorusunun yanıtına odaklanılmıştır.

Çalışmanın yanıtını aradığı temel sorular ise; *Kentsel dönüşüm hangi özellikleri nedeniyle mekânsal ayrışmanın artması sonucunu yaratmaktadır ve nasıl bir yaklaşım bu sonucu engelleyebilir?* ve *"Mekânsal ayrışmanın ve sosyal dışlanmanın olduğu bir mekân, nasıl bir kentsel dönüşüm projesi ile tekrar kentte kazandırılabilir?"* şeklinde tanımlanmıştır.

Bu kapsamda ele alınan çalışmada, yukarıda bahsedilen sorunsal, Konya Karatay İlçesi Doğanlar Mahallesinde de tespit edilmiş ve örneklem alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Romanların yaşam biçimlerini, sorun ve beklentilerini anlayarak, bir kentsel dönüşüm projesinden beklentilerini saptamak üzere ilgili kişi ve yetkililerle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve sonuçta mahalle özelinde planlanan bir kentsel dönüşüm projesi için örnek teşkil edebilecek bütünleşik mahalle eylem planı önerilmiştir. Bu çalışmanın; mekânsal ayrışmayı azaltmayı, toplumsal iletişimi güçlendirmeyi, sağlıklı, erişilebilir ve yaşanabilir fiziki çevreler tasarlamayı amaçlayan kentsel dönüşüm projelerine rehber niteliğinde olması beklenmektedir.

Bu bağlamda kurgulanan tez çalışması sekiz bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm; çalışmanın, sorun ve amacının, kapsam ve sınırlarının, yönteminin, bilgi kaynaklarının hipotezlerinin tanımlanmasını, konuyla ilgili literatürün değerlendirilmesini içermektedir.

İkinci bölüm; çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesinin oluşturulduğu bölümdür. “Romanlar ve kentsel dönüşüm”, “Romanlar ve mekânsal ayrışma” anahtar kelimeleri özelinde, ilgili literatürde (kitap, tez, makale, bildiri vb.) yapılan bilimsel çalışmalar amaç, yöntem, değerlendirme ve sonuç, ayrıntılarına yer verilerek özetlenmiş ve tez çalışmasının literatüre katkısı ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde; Türkiye'de Kentsel dönüşüm olgusu üzerinde durulmuş, Türkiye'de kentsel dönüşümün tarihsel süreç içerisindeki gelişimi, yasal çerçevesi ve ülkemizde uygulanan projelere ilişkin yöneltilen eleştirilere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, Türkiye'deki Romanların sorunları, yaşam biçimleri, fiziki yaşam çevreleri, sosyal dışlanma süreçleri, mekânsal ayrışmaları ele alınmış, kentsel dönüşüm uygulanan Roman mahalleri incelenmiştir.

Beşinci bölümde; Konya'nın mekânsal gelişimi ile süreç içerisinde geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm süreci tanımlanmıştır. Özellikle 2000 yılı sonrası uygulanan ve uygulanması düşünülen kentsel dönüşüm projeleri değerlendirilerek, Konya'da yaşayan diğer Roman mahalleri için düşünülen projelere yer verilmiştir.

Altıncı bölümde; çalışma alanı olarak seçilen Doğanlar mahallesine ilişkin sosyo-ekonomik, demografik ve mekânsal analizler yapılmış, ulusal ve yerel medyada mahallede yaşanan sorunlara ve kentsel dönüşüm uygulanmasına ilişkin çıkan haberlere yer verilmiştir.

Yedinci bölümde, başarılı kentsel dönüşüm örneklerinden yola çıkılarak, ülkemiz özelinde öneriler geliştirilmiştir. Çalışma alanı olarak seçilen Doğanlar Mahallesi özelinde elde edilen analizler sonucu, dönüşüm alanına uygun kentsel dönüşüm modelinin çerçevesi belirlenmiş ve bütünleşik mahalle eylem planı önerisi geliştirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde; tez çalışmasının geleceğe dönük olası çalışmalar için yönlendirici boyutta katkıları ve sonuçları tartışılmıştır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, kentsel alanda mekânsal ayrışmaya örnek teşkil eden ve Roman vatandaşların yoğun olarak bulunduğu Konya - Karatay ilçesi Doğanlar mahallesinde kentsel dönüşüm projesi kapsamında yaşayanların sorun ve taleplerini saptayarak, sosyal dışlanma ile mekânsal ayrışmayı azaltacak öneriler oluşturmaktır. Daha açık bir anlatımla, kentsel mekânın kullanım değerini ön plana çıkaracak, yaşayanların

sosyo-kültürel özelliklerini dikkate alacak, yerel ekonomik kalkınmaya katkıda bulunacak, kamusal iletişimi güçlendirecek, mekânsal ayrışmayı en aza indirecek, kentlilik bilincini geliştirecek, yaşanabilir ve erişilebilir fiziki mekânlar üretecek bir kentsel dönüşüm projesi için uygun bir model ve bütünleşik mahalle eylem planı önerisi amaçlanmıştır.

1.2. Kapsam ve Sınırlar

Çalışma alanı sınırı; Roman vatandaşların yoğun olarak bulunduğu ve kentsel mekânda ayrışmanın keskin çizgilerle yaşandığı bölgelerden biri olan Konya İli, Karatay ilçesi Doğanlar Mahallesi'nde Romanların yaşadığı alandır.

Çalışmanın kapsamı, ülkemizdeki Roman vatandaşların sosyal dışlanma ve buna bağlı mekânsal ayrışma sorunları ile ülkemiz kentsel dönüşüm pratiği çerçevesiyle sınırlıdır.

Bu bağlamda;

- Kentsel dönüşüm kavramı, türleri, örnekleri incelenmiş;
- Mekansal ayrışma konusuyla ilgili literatür değerlendirilmiş;
- Ülkemizdeki Romanların yaşam biçimleri, fiziki yaşam çevreleri, sosyal dışlanma süreçleri, mekânsal ayrışmaları ele alınmış;
- Doğanlar mahallesi'nin sosyal ve mekânsal dokusu (konumlandığı alan, mülkiyet, yapısal durum, doğal özellikler, arsa değeri, kullanıcı profili vb.) analiz edilmiş;
- Üst ölçekli plan kararlarıyla ilişki kurularak söz konusu mahalle için uygulanabilecek dönüşümün türü/modeli belirlenmiş;
- Başarılı kentsel dönüşüm örneklerinden yararlanılarak, Romanların mahalle temelli yaşam biçimlerinin devamlılığını sağlayan, yaşam kültürlerine uygun nitelikli bir proje seçeneği oluşturmak üzere bütünleşik “mahalle eylem planı” geliştirilmiştir.

1.3. Yöntem ve Materyaller

Çalışma, nitel ve nicel araştırma yöntem ve tekniklerini içermektedir. Bu kapsamda literatür incelemesinde;

- Kentsel dönüşüm ve mekânsal ayrışma konusundaki ilgili literatür değerlendirilmiş,
- Ülkemizdeki kentsel dönüşüm pratiği irdelenmiş,
- Romanların yaşam biçimlerini, sorun ve beklentilerini saptamak ve sosyal dışlanma ile mekansal ayrışmanın boyutlarını belirlemek üzere ilgili literatür incelenmiştir.

Bahsi geçen literatür değerlendirmeleri için ilgili kitaplar, makaleler, bildiriler, lisansüstü tezler, yasalar, raporlar, internet kaynaklarından vb. yararlanılmıştır.

Alan çalışmasında;

- Konya Büyükşehir belediyesinden ve Karatay Belediyesinden alanla ilgili paftalar elde edilerek Doğanlar mahallesinin sosyal ve mekânsal dokusu gözlem yoluyla analiz edilerek arazi kullanım durumu ortaya konulmuş, Lynch analizi yapılmıştır.
- Konya Büyükşehir Belediyesi, Kent Bilgi Sistemi Şehir Gönüllüleri Daire Bilgi Formu baz alınarak, Konya Kent Merkezinde 2010 yılında yapılan anket verileri incelenmiş ve çalışma alanı özelindeki veriler SPSS ortamında düzenlenmiştir. Söz konusu veriler ile tarafımdan çalışma alanında yapılan derinlemesine görüşme Doğanlar Mahallesi Muhtarıyla, Doğanlar Mahallesi ve çevresinde yaşayan kişilerle, ilgili kurum ve kuruluşlardaki yetkililerle ve Doğanlar Mahallesi ve çevresinde yer alan okulların Okul Müdürü ve Öğretmenleriyle, alan çevresindeki emlakçılarla yapılan derinlemesine görüşmeler sonucu elde edilen bulgular karşılaştırılıp oluşan değişiklikler ya da devam eden mevcut sorunlar tespit edilmiştir.
- İlgili kurumlardan istatistiki veri ve belgeler elde edilmiştir.
- Üst ölçekli planlarla ilişki kurularak alan için en uygun kentsel dönüşüm modeli belirlenmiş ve “eğitim”, “sağlık”, “istihdam”, “yönetim mekanizmalarına katılım”, “kentsel hizmetler” ve “konut alanı ve kentsel bütünleşme” başlıkları altında bütünleşik “mahalle eylem planı” önerilmiştir.

1.4. Çalışmanın Hipotezleri

Çalışmanın dayandığı hipotezler şunlardır;

1. Sosyal dışlanma ile mekânsal ayrışma arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır.
2. Roman mahallelerine yönelik kentsel dönüşüm projelerinin başarısı ve kalıcılığı, Romanların yaşam kültürüne ve çok boyutlu sorunlarına çözüm üretebilecek bütünlük “mahalle eylem planı”yla gerçekleştirilebilir.

1.5. İlgili Literatür Özetleri

Çalışma kapsamında “*Romanlar ve kentsel dönüşüm*”, “*Romanlar ve mekânsal ayrışma*” anahtar kelimeleri özelinde literatür incelenmiş ve ulaşılabilen bilimsel çalışmalar aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Demirvuran (2007), “*Kentsel Ölçekte Mekânsal Ayrışma: Edirne Çingene Mahallesi Örneği*” başlıklı tez çalışmasında; etnik kimlikleri ve kendilerine özgü yaşam tarzlarının gerek meslek seçimleri gerekse toplum içerisindeki sosyoekonomik ve kültürel statülerine etkilerinden dolayı, Romanların yaşadıkları tüm toplumlarda değişik ölçeklerde ayrışmaya maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Romanların yaşadığı sosyal dışlanma sorunlarının kentsel mekâna ayrışma olarak yansıdığını konu edinmiştir. Bu çerçevede, sosyal dışlanmaya maruz kalan, kent merkezinde ancak kentten keskin çizgilerle ayrıştırmış homojen bir Roman yerleşmesi çalışma alanı olarak seçilmiş ve kentsel ölçekte ayrışmanın mekânsal ve sosyo-kültürel olarak nasıl ve hangi boyutlarda ortaya çıktığı, kutuplaşma ve ayrışma süreçlerinin dinamikleri eşliğinde incelenmiştir. Katılımcı-gözlem ve derin görüşme tekniğine dayalı alan çalışmasında, konuya özgün ve çalışma alanının mekânsal kurgusuna dayalı önermelerden hareket edilmiştir. İlgili literatür değerlendirmeleri ve analiz bulgularından yola çıkılarak, Romanların kentle entegrasyonuna yönelik mekânsal değerlendirmeler yapılmıştır.

Ertürk (2009), “*Neslişah ve Hatice Sultan (Sulukule) Mahalleleri Kentsel Dönüşüm Projesi*” başlıklı tez çalışmasında; kentsel dönüşüm projelerinin başarıya ulaşması için dünyanın her yerinde olduğu gibi “katılım” kavramının esas alınması gerektiğini ve bölge halkının sürece aktif olarak katılımı ile birlikte merkezi hükümetin, yerel

yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve bilim insanlarının da katılımının sağlanması gerektiğini savunmuştur. Ancak, ülkemizdeki kentsel dönüşüm uygulamalarına bakıldığında dönüşümün en önemli esasını teşkil eden bu kavramın eksikliğinin görüldüğünü vurgulamıştır. Çalışmada, İstanbul'un en eski yerleşim alanlarından biri olan ve uzun yıllardır yerleşik olan bir Roman kültürüne sahip, Neslişah ve Hatice Sultan Mahallelerini kapsayan kentsel dönüşüm projesinde de katılımın eksikliğinin etkileri incelenmiştir. Ayrıca, Tarihi Yarımada'nın sınırları içinde hazırlanan kentsel dönüşüm projesinin, fiziksel, sosyal, kültürel açıdan proje bölgesine ne derece uygun olduğunun irdelenerek bölgeye olan etkilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, ilk olarak kentsel dönüşüm kavramı üzerinde durulmuş, dünya ve ülkemizdeki süreçleri incelenmiştir. Bununla beraber kentsel dönüşüm, ülkemizdeki yasalar çerçevesinde irdelenmiştir. Dünya ve Türkiye'de uygulanmış ve uygulamakta olan projeler incelenmiştir. Alan araştırması kısmında, projenin amacı, yapılan çalışmalar ve etkileri üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak projenin eksikleri belirtilmiş ve bazı somut öneriler geliştirilmiştir.

Uzun (2009), "*Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Kent Özlemi ve Kentlilik Açısından Değerlendirilmesi*" başlıklı tez çalışmasında; Türkiye'de özellikle İstanbul'da gerçekleşen kentsel dönüşüm uygulamalarının kent merkezinden dışlanmayı doğurduğunu belirtmektedir. Dışlanmanın, kentsel dönüşümün sadece doğal bir sonucu olarak gelişmediğini, kentsel ekonominin yeniden yapılandırılması sürecinde kentsel mekânın fiziksel ve sosyo-ekonomik iyileştirilmesinin beklenen ve istenilen bir durum olduğunu, fakat ortak sorunun ise derinleşen yoksulluk ve şehrin çeperlerine itilme olgusu olduğunu belirterek, Sulukule'de yapılan Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri Yenileme Projesi kapsamında ve Romanlar özelinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Yılmaz (2009), "*Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Süreç ve Aktörler: Sulukule Örneği*" başlıklı tez çalışmasında; dönüşüm alanlarında izlenen süreçleri, yasal düzenlemeleri ve sürece katılan aktörlerin yerleşmeleri nasıl şekillendirdiğini (ya da şekillendiremediği), bu çalışmalarda katılımın ne kadar sağlanabildiği, İstanbul'un ilk kentsel yenileme alanı olan Romanların yaşadığı Sulukule örneği üzerinden incelenmiştir. Ülkemizdeki dönüşüm uygulamalarının hangi yaklaşımla, ne tür araçlar kullanılarak, kimler tarafından uygulandığını inceleyen bu çalışma,

süreçteki yasal dayanakların ve kanunla tanımlı aktörlerin davranış biçimlerini, İstanbul Sulukule’deki Kentsel Yenileme Projesi üzerinden değerlendirmektedir. Değerlendirmede ise Türkiye’de kentsel yoksunluk alanlarına kentsel dönüşüm aracıyla nasıl yaklaşıldığı ve başka bir yaklaşım biçiminin mümkün olup olmadığı tartışılmıştır.

Çubukçu (2011), “*Mekanın İzdüşümünde Toplumsal Cinsiyet: Sulukule Mahallesi ve Romanlar*” başlıklı makalesinde; Sulukule olarak bilinen, Neslişah ve Hatice Sultan Mahallesi’nde, kentsel dönüşüm planları çerçevesinde gerçekleştirilen yerinden edilme sürecinin toplumsal cinsiyet değişkeni temelinde, Romanlar üzerindeki etkilerini incelemiştir. Sulukule’li Romanların toplumsal cinsiyet rol, ilişki ve iş bölümlerini anlamak üzere yapılmış olan saha çalışmasında özel alan/ kamusal alan şiddet, cinsiyete göre farklılaşan işler, mekânda ilişki gibi konular ortaya konmaya çalışılmıştır. Sulukule’li Romanların, tarihsel ve toplumsal dışlanmışlığının bir örneği olarak siyasal ve kamusal alanda ne kadar var oldukları temel yurttaşlık haklarından büyük ölçüde yoksun olma/bırakılma durumları, ataerkil yapı ile iç içe geçen boyutları incelenmiştir. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet çözümlemelerinin mekânsal var oluş ya da mekânda bütünleşen bir kültür ve yapıdan bağımsız analiz edilemeyeceği vurgulanmıştır.

Bu tez kapsamında ise, Roman vatandaşların maruz kaldıkları çok boyutlu sosyal dışlanma sürecinin mekânsal ayrışmayı beraberinde getirdiği düşüncesine odaklanılarak, başarılı ve kalıcı bir kentsel dönüşümün ancak Romanların yaşam biçimlerine uygun, sosyal dışlanma - mekânsal ayrışma sorunlarına çözüm üreten bir model çerçevesinde bütünleşik ve katılımcı yaklaşımla kurgulanması ve bütünleşik “mahalle eylem planı”nın kentsel dönüşümün ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Mevcut literatürden farklı kurgusuyla bu çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlanması beklenmektedir.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesi

2.1.1. Mekânsal Ayırışma

Ayırışma kavramı dilimize İngilizce "*segregation*" kelimesinin karşılığı olarak girmiştir. "*Segregation*" kelimesi, Keleş (1998) tarafından sosyal boyutu ele alınarak, belli insan öbeklerinin yasalara, toplumsal baskılara ya da törelere uyarak, birbirlerinden ayrı yerlerde yaşamaya, yalnızlığa itilmeleri olgusu bağlamında değerlendirilmiş ve Türkçe karşılığı "*ayrışma*" olarak tanımlanmıştır. Türk kentleşme literatüründe (Kurtuluş, 2005) ise "*segregation*"ın Türkçe karşılığı olarak "ayrışım/ayrışma" sözcüğünün kullanılması tercih edilmiştir.

Mekânsal ayrışma süreci insanların kendilerine benzer özellik gösteren insanlarla belli bir zaman ve mekânda bir arada yaşamalarının ortak sonuçlarıyla ilgilidir. Grupların ekonomik, sosyal-kültürel ve etnik farklılaşma derecesinin düşünceleriyle aralarına kurmak istedikleri sınırların büyüklüğü, mekânsal ayrışmanın ölçüsünü belirtmektedir. Ayrıca toplumsal grupların denetimi altında olmayan bazı dinamikler ayrışma sürecinde etkili olabilmektedir. Mekânsal ayrışmayı görünür kılan asıl etmen, toplumsal grupların konut piyasası ile kurdukları ilişkiler olarak tanımlanmaktadır (Bektaş, 2011: 22).

Kentsel mekânda ayrışma konusundaki en eski çalışma olarak görülen Chicago Okulu'nun geliştirdiği eş çemberler ve sektör modellerinden günümüze kadar olan süreçte kentsel mekânda ayrışma üzerine literatürde çok çeşitli bakış açılarının yer aldığı görülmektedir. (Evren, 2007: 12; Bektaş, 2011: 21). Bu açıdan temel olarak mekânsal ayrışma kavramı, mekânsal (fiziksel) ayrışma ve sosyo-ekonomik ayrışma olmak üzere iki boyutta açıklanabilir: (1) Mekânsal (fiziksel) boyutta; kentte planlı gelişim gösteren formel alanlar ile enformel gelişim gösteren alanlar arasındaki, kamu alanları ve bu alanlara ulaşmada yaşanan eşitsizlikler, modern ve planlı yapıların dışında gelişen kaçak ve gecekondü türü yapılaşmalar ifade edilmektedir. (2) Sosyo-Ekonomik boyutta; eğitimde eşitsizlik, gelirmede eşitsizlik, etnik köken, dinsel köken, ırk ve sınıf ayrımcılığı, göç ve yerleşme biçimi, yaşam biçimi ve

bütünleşememe, toplumsal statü, etniste, yerel sosyal-tarihsel yapıya bağlı olarak ayrışma ifade edilmektedir (Evren, 2007:12; Bektaş, 2011:25; Markoç ve Eryazıcıoğlu 2013: 3). Mekânsal ve sosyo-ekonomik boyutta ayrışma kavramını ele almak ve kronolojik olarak incelemek bu sürecin nasıl geliştiğinin daha açık anlaşılmasını sağlayacaktır.

Johnston (1983) mekânsal ayrışma kavramını geniş bir nüfus içindeki alt grupların yerleşimlerine bağlı olarak ayrışması şeklinde tanımlar. Bu açıdan öncelikli olarak dini inançlarla, ekonomik durumla, etnik kökenle ilişkilendirerek mekânsal ayrışmayı tanımlar (Markoç ve Eryazıcıoğlu 2013: 4; Bektaş ve Yücel, 2013: 117). Massey ve Dentton (1993) mekânsal ayrışmayı genel bir bakışla *"iki veya daha fazla grubun kent ortamının farklı bölümlerinde birbirinden ayrı yaşama derecesi"* olarak tanımlanmakta ve farklılaşma göstergesiyle ölçülen nüfus topluluklarının eşitsiz bir biçimde mekânsal dağılımını ifade etmektedir (Markoç ve Eryazıcıoğlu 2013: 4).

Balbo (1993)'ya göre mekânsal ayrışmanın çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan en önemlisi planlamanın kentleşmenin hızına yetişememesidir. Hızlı nüfus artışı kırdan kente göç sonucu yaşanan hızlı kentleşme, başta planlı gelişme alanları olmak üzere çeşitli kentsel talepleri de beraberinde getirmektedir. Ancak bu taleplerin tamamı, kentsel yapılaşma ve imar hakları sürecinin doğası gereği, aynı anda karşılanamaz ve bir gecikme yaşanır. Kent ekonomisinde bu durum toprağın sunumunun fiyat karşısında yeterince esnek olamaması, planlı gelişme alanlarının miktarının toprak piyasasında sürekli kıt ve fiyatının yüksek olması ile açıklanmaktadır (Evren, 2007: 13). Bununla beraber Jurgen (1998) ayrışmanın şiddetini belirleyen üç ana etken olduğunu belirtir. Bunlar; gelirden eşitsizlik, eğitimde eşitsizlik, ayrımcılık. Mekânsal ayrışma, sosyal grupların kentsel alanda eşit olmayan bir şekilde dağılmasıdır. Ayrışmayı oluşturan süreçleri, makro düzey ve mikro düzey olmak üzere ikiye ayırmıştır. Makro düzey: Sosyal eşitsizliğin konut alanlarına yansımaları şeklinde oluşan ayrışma; mikro düzey: gelir düzeyi, yaşam tarzı, etnik ve dinsel gruplar üzerinden ortaya çıkan ayrışma olarak tanımlanmaktadır.

Harvey (2002: 148), *"mekânsal farklılaşmayı"* açıklamaya yönelik toplumbilimsel yaklaşımın karmaşık bir görüntü ortaya koyduğunu belirtmekte ve bu karmaşık görünümün, "benzer" olanı tanımlamanın yanı sıra, insanların birbirlerine yakın

yaşadıkları için mi benzer oldukları, yoksa benzer oldukları için mi birbirlerine yakın yaşadıklarını belirlemenin güçlüğünden kaynaklandığını belirtmektedir.

Kurtuluş (2005) ise; "*Mekânsal ayrışma, kent ile alt kentin ve zengin ile yoksulun ayrışmasından ibaret kalmamakta; maliyetini bütün yurttaşlarının ödediği bir gelişme biçiminden sadece belirli sınıfların yararlanmasına olanak vererek büyük bir sosyal adalet sorunu yaratmaktadır*". Erder (2006) 'de bu kavramı ayrımlaşma olarak ele almış ve kelimeyi kavramsal olarak "*Aynı işleve sahip ekolojik birimlerin aynı mekanda toplanması eğilimi sonucu olarak birbirinden ayrılmış alanların ortaya çıkması süreci*" olarak gördüğünü belirtmiştir (Tümtaş, 2012: 54).

Işık ve Pınarcıoğlu (2009), kavramı farklı açıdan ele almaktadır. Mekânsal ayrışmaya çok sayıda etkenin neden olabileceğine, insanların kendi istekleriyle gönüllü olarak toplumdan ayrışmalarının söz konusu olduğu gibi, toplumsal dışlanma yoluyla ve gönülsüz bir araya gelme zorunluluğu sonucunda da mekânsal ayrışmanın oluşabileceğine dikkat çekmektedir.

Ercan (2009: 152); "...*Üretenler ve denetleyenler arasındaki ilişkilerinin varlığında, eşitsiz ilişkiye taraf olan kesimlerin farklı sosyal pratikleri beraberinde farklılaşan mekânların varlığına neden olmuştur. Uzmanlaşma ve işbölümünün artmasına paralel olarak, bir mertebe/sıradüzene dayanan mekânlarla karşılaşırız*" şeklinde ifade ederek kapitalist üretim tarzının yaratmış olduğu eşitsizlik temelinde mekânsal farklılaşma olgusunu ele almaktadır.

Alver (2010: 42)'e göre; "*Mekânsal ayrışma, toplumsal yapıdaki farklılıkların, ayrışmaların, tabakalaşmanın, sınıflaşmanın bir göstergesi olarak öne çıkmaktadır. Mekânsal ayrışma, ekonomik, sosyal, kültürel, dini, ideolojik vb. faktörlerle irtibatlıdır. Her faktör ayrı ayrı veya iç içe mekânsal ayrışmayı etkileyebilmekte, mekânsal ayrışmanın oluşumunda etkin bir şekilde yer almaktadır*".

Mekânsal ayrışma konusu ile ilgili yapılan tanımlarda ortak vurgu sosyal, ekonomik ve kültürel parametreler açısından farklı niteliklere sahip toplumsal kesimlerin kentsel mekânda birbirlerinden ayrı alanlara yönelmeleri ya da yönelmek zorunda kalmaları olarak açıklanabilir (Markoç ve Eryazıcıoğlu 2013:3). Özellikle

1970'lerden itibaren küresel düzlemdeki gelişmelerin sonucu kentlerde mekânsal ayrışma ve dışlanma eğilimlerinin arttığı yönünde bir görüş birliği olduğu ve ayrışan kent parçaları arasındaki çizginin kalınlaşarak daha belirgin bir hale geldiği savunulmaktadır. Bu tez kapsamında ise mekânsal ayrışma; sosyal dışlanma sürecinin bir tezahürü olarak ele alınmakta, özellikle yoksulluk ve yoksunluk içerisindeki grupların sosyo-ekonomik ve kültürel dışlanmaları nedeniyle hem bir zorunluluk, sosyal dayanışma ilişkileri nedeniyle hemde bir gönüllülük esasıyla gerçekleştiğini anlatmaktadır.

2.1.2. Kentsel Dönüşüm

Türk Dil Kurumu (2013), "dönüşüm" kelimesini, *"olduğundan başka bir biçime girme, başka bir durum alma, tahavvül, inkılap, transformasyon"* olarak tanımlamaktadır. Kent planlama literatürü incelendiğinde, tanımlamayı yapan bilim insanlarının sahip oldukları görüş ve konuya bakış açıları doğrultusunda farklı tanımlar yaptıkları görülmektedir.

Kentsel dönüşüm ilk olarak, Avrupa'da özellikle 19. yüzyıl sonlarında yaşanan hızlı kentsel büyümeyle ortaya çıkan ve "yıkıp yeniden yapma (yenileme)" olarak kurgulanan bir süreci tanımlamaktadır. 19. yüzyıldan günümüze kadar, bu kavram içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve politik duruma referans vererek çok değişik anlamlar kazanmıştır.

Linchfield (1992) kentsel dönüşümü, *"kentsel bozulma süreçlerini daha iyi anlama ihtiyacından doğan ve gerçekleştirilecek dönüşümde elde edilen sonuçların üzerinde uzlaşma"* olarak tanımlamaktadır (Akkar, 2006: 30). Donnison (1993), kentsel dönüşümü, *"kentsel çöküntü alanlarında yoğunlaşan sorunları eşgüdümlü bir biçimde çözümlemek için ortaya konulan yöntem"* olarak belirtmektedir (Akkar, 2006: 30).

Roberts (2000) ise, daha kapsamlı bir şekilde kentsel dönüşümü, kapsamlı ve bütünsel (entegre) bir vizyon ve eylem olarak, bir alanın ekonomik, fiziksel, toplumsal ve çevresel koşullarının sürekli iyileştirilmesini sağlamaya çalışmak olarak tanımlamaktadır. Bir anlamda, yitirilen bir ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi

ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal işlevin işler hale getirilmesi; toplumsal dışlanma olan alanlarda, toplumsal bütünleşmenin sağlanması; çevresel kalitenin veya ekolojik dengenin kaybolduğu alanlarda, bu dengenin tekrar sağlanması olarak tanımlamaktadır.

Thomas (2003)'e göre, kentsel dönüşüm, kentsel sorunlara çözüm üretmek amacıyla, değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem olarak ifade edilmektedir. Keleş (1998) ise, kentsel dönüşümü, bir kentin tümünün veya belli kesimlerinin değişmesi, başka bir biçime girmesi şeklinde tanımlamakta ve kent planıcıları arasında bu kavramın, kentlere yeni yerleşim alanlarının eklenmesinden farklı olarak, kentin geçmişten beri var olan kesimlerinin iç yapısında ve başka yerleşim birimleriyle olan ilişkilerinde meydana gelen değişimleri anlatmak için kullanıldığını ifade etmektedir.

Akkar (2006), kentsel dönüşümün, belirli bir zaman aralığında sürekli gerçekleşen bir olgu olduğunu söylemiş, ancak, kent planlama yazınında, kentsel dönüşümün, kentsel alanlardaki belirli bir zaman aralığında ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel çökme ve bozulmaya karşı verilen bir cevap olarak görüldüğünü belirtmiştir. Yıldırım (2006), değişime uğrayan kentsel bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel sorunlarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir bakış (vizyon) ve eylem olarak kentsel dönüşümü özetlemiştir.

Kurtuluş (2006), kentsel dönüşüm kavramını plansız ve kontrolsüz mekânsal gelişmenin sonucu olarak özellikle kentli yoksul sınıfların olumsuz yaşama ve barınma koşullarında belirli iyileşmeler sağlaması ve “suç”la bütünleştiği varsayılan kentsel çöküntü alanlarında, her ne kadar kentsel dönüşüm sürecinde mülkiyet, kiracılık, komşuluk ve dayanışma ilişkileri bozulacak olsa da, varsayılan suçun organizasyonunun bozulması ve dolayısıyla kentsel şiddetin azalması olarak tanımlamış ve kavrama olumlu anlamlar yüklemiştir.

Kent planlama yazınında kentsel dönüşüm, genel olarak, kentsel alanlardaki belirli bir zaman aralığında ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel çökme ve bozulmaya karşı kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir bakış (vizyon) ve eylem olarak

görülmektedir. Bu açıdan kentsel dönüşüm uygulamaları benimsenen ilkelere ve süreç tasarımıyla ilgili olarak sosyal dışlanma ve mekânsal ayrışmayı ya arttırabilir ya da çözüm üreterek azaltabilir (Roberts, 2000; Sönmez, 2005; Akkar, 2006; Yıldırım, 2006).

Kentsel dönüşüm kavramını netleştirmek için dönüşümü yönlendiren eylem biçimlerini (modellerini) tanımlamak gerekir. Bu kapsamda; kentsel dönüşümün sıklıkla tercih edilen türleri veya modelleri aşağıda tanımlanmaktadır.

Yeniden Canlandırma;

Yeniden canlanma/canlandırma ekonomik, sosyal ya da fiziksel açılardan bir çöküntü dönemi yaşayan ya da bu çöküntü dönemi sonucunda terk edilmiş, başıboş bırakılmış kent parçalarının, özellikle de kent merkezlerinin, çöküntünün kaynağı olan faktörlerin ortadan kaldırılması ya da değiştirilmesiyle tekrar hayata döndürülmesi anlamına gelmektedir (Ertaş, 2011).

Kentsel Yenileme / Yenilenme;

Gerek yerleşme düzeni, gerekse mevcut yapıların durumu bakımından yaşama ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi olanağı bulunmayan alanlardaki yapıların tümünün veya bir bölümünün ortadan kaldırılarak yeniden imar edilmesi ve yıkıp yeniden yapılmasıdır. Kent bilim terimleri sözlüğünde ise yenileme şu şekilde tanımlanmıştır (Keleş,1998): kamu girişimi ya da yardımıyla, yoksul komşuluklarının temizlemesi, yapıların iyileştirilmesi, korunması, daha iyi barınma koşulları, tecim (ticaret) ve işleyim olanakları, kamu yapıları sağlanması amacıyla, yerel tasar ve izlenceler uyarınca, kentleri ve kent özeklerinin tümünü ya da bir bölümünü, günün değişen koşullarına daha iyi yanıt verebilecek duruma getirmek.

Sağlıklaştırma;

Eski kent dokusunun ve çöküntü alanlarının kısmi yenileme ile kullanıma açılmasıdır. Esenleştirme olarak da tanımlanan bu yöntem, şehirsiz alanın özgün niteliğine zarar veren aykırı tüm oluşumlardan ayıklanarak mekânın sağlıklı yaşam

koşullarına kavuşturulmasıdır (Keleş, 1998; Özden, 2002). Sağlıklaştırma uygulamaları ise, genellikle tarihi dokuların mevcut olduğu alanlarda ve kötü, sağlıklı koşullardaki mekânlarda, farklı ölçeklerde uygulanmaktadır.

Yeniden Geliştirme:

Ekonomik ve yapısal özellikleri iyileştirilmesine olanak vermeyecek ölçüde kötüleşmiş olan yoksul konutlarının yıkılması ve bunların oluşturduğu kent bölümlerin yeniden tasarlanması olarak ifade edilen yeniden geliştirme eylemi, büyük maliyetlere gereksinme duyması nedeniyle eleştirilere hedef olmakla birlikte, kentsel dönüşümde sıkça başvurulan yöntemlerden biridir (Arıkan, 2010:13).

Düzenleme:

“Bir kentin, bir kasabanın tümünün veya bir yerleşim yerinin bir bölümünün kendiliğinden gelişmesine engel olmak, bu gelişmeye toplum yararına biçim vermek amacıyla, yerleşim yerinin işlevleriyle toprak kullanımı arasında bir ilişki kurmayı öngören, geleceğe dönük kamusal bir eylem türü” olarak tanımlanmaktadır (Es, 2012:63).

Eski Haline Getirme:

Eski haline getirme bozulmaların, sağlıklı ve niteliksiz gelişmelerin başladığı, ancak özgün niteliğini henüz kaybetmemiş olan kentsel alanın yeniden eski haline kavuşturulmasıdır. Keleş (1998) ise eski haline getirmeyi, “bir yerleşim yerinin tümünü ya da bir bölümünü, işlevlerini gereği gibi yerine getiremez durumdan kurtarmak, özellikle oturulabilirlik niteliklerini yitirmiş ve eskimiş konut alanlarını daha üstün iş görü ölçülerine kavuşturmak” olarak tanımlamaktadır. Eski haline getirme koşullar el verdiğinde öncelikle tercih edilmesi gereken yöntemlerdendir.

Kentsel dönüşüm sürecinde yukarıda anlatılan modeller, 6. bölümde incelenecek olan Doğanlar Mahallesi ve Yakın Çevresi Örneği özelinde sürecin nasıl olması ve hangi kentsel dönüşüm modelinin benimsenmesi gerektiği konusunda yönlendirici olacaktır.

Kentsel dönüşüm konusunda sosyal ve fiziki planlama disiplinlerince yapılmış çalışmalar incelendiğinde;

- Kentsel dönüşüm projelerinin mekânsal ve sosyo-ekonomik etkilerini ele alan çalışmalar (örn. Erdem, 1999, Tolanlar, 2007; Çatalbaş 2011),
- Kentsel dönüşüm projelerinde süreç ve aktörleri ele alan ve katılımı ön plana çıkaran çalışmalar (örn. Yılmaz, 2009; Ergun, 2011),
- Kentsel dönüşümle rantı ilişkilendiren ve yerel yönetimlerin rolünü tartışan çalışmalar (örn. Müderrisoğlu, 2006; Demirkıran, 2008),
- Kentsel dönüşüm üzerine bir model öneren ve katılımı ön plana çıkaran çalışmalar (Örn: Sekmen, 2007; Yenice, 2011)

ön plana çıkmaktadır.

Bu tez kapsamında ise kentsel dönüşüm; “çökme ve bozulma olan kentsel mekânın ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullarını kapsamlı ve bütünlük yaklaşımlarla iyileştirmeye yönelik uygulanan strateji ve eylemlerin bütünü” olarak ele alınmaktadır. Böyle bir tanımlama, dönüşümün yalnızca fiziksel müdahaleleri değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik kalkınmayı arttıracak politikaları ve bunlara yönelik stratejileri de barındırdığını göstermektedir.

2.2. Çalışmanın Kuramsal Çerçevesi

Kent kuramları ile ilgili literatür genel olarak değerlendirildiğinde, 19. yüzyılda sosyologlar, kentleşme olgusunu yaşanan toplumsal değişimleri merkeze alarak açıklar. Bu dönemde kentleşme kendi başına özgün bir olgu olarak değil feodalizmden kapitalizme geçişte modernleşmenin bir ürünü olarak görülür. 1920’lere gelindiğinde ise, kentin tek başına bir olgu olarak ele alınması ve Kent Sosyolojisinin bir disiplin olarak ortaya çıkması Chicago Okulu’nun öncülüğünde gerçekleşir. 1970’lerle birlikte, kenti kapitalist üretim süreçleriyle birlikte analiz eden Çağdaş Kent Sosyolojisi ortaya çıkar. Bu yaklaşım kentleri analiz ederken kentsel gelişmeleri, devletin ve bürokrasinin kentsel alanlara müdahalesi, sınıf mücadelesi ve sermaye birikim süreçleri gibi konuları ele alır. Bu kuramcılara göre, kapitalizm giderek artan biçimde kent mekânına kendi mantığını kabul ettirmiştir. Söz konusu

süreçte; kent metalaşmış, sermaye birikim süreçlerinin, çelişkilerinin ve eşitsizliklerin yaşandığı bir mekân haline gelmiştir (Güllüpnar, 2012: 2). Bu bölümde kent kuramları genel olarak değerlendirilmiştir.

Klasik Kent Kuramlarını incelendiğinde; 19. yüzyıl feodalizminden kapitalizme, geçiş, üretimden toplumsal örgütlenmeye, kişisel ilişkilerden mekânsal düzenlemelere kadar her şeyi etkilemiş ve değiştirmiştir. 19. yüzyılda kapitalist üretim tarzının feodal üretim tarzının yerini alması ve özellikle Batı Avrupa'da gelişmesi araştırmacıları bu olguyu açıklamaya yöneltmiştir (Pınarcıoğlu ve Şiriner, 2013: 71-72).

Klasik toplum bilimcilerin kent üzerine düşüncelerine genel olarak bakıldığında;

Emile Durkheim toplumu açıklamaya çalışırken kullandığı işbölümü ve dayanışma kavramları ile ilişkili olarak kenti ele alır. Kentleşmenin iş bölümünü arttıracığından bahseder. Kent işbölümünü arttırdığı gibi bazı anormalliklerin ortaya çıkmasına da neden olur. Kentte modern toplumun anomik durum belirtileri olan patolojik bozukluklarla karşılaştığını öne sürer (Durkheim, 2006).

Marx ve Engels'in kentle ilgili görüşleri kapitalizmi açıkladıkları çalışmalarında görülür. Onlar kenti kapitalist üretimin ve ilişkilerin gerçekleştiği yer olması nedeni ile dikkate almıştır. Kapitalizmin dayandığı özel mülkiyeti ve artı değeri kentsel sorunların ana kaynağı olarak görürler (Pınarcıoğlu vd, 2013: 74-75). Kentleşme olgusunu, kapitalizmin gelişimi ve sermaye birikim süreçleri çerçevesinde analiz eder. Marx ve Engels, kentleşmenin önemi ve farklı üretim biçimlerinin dönüşümünü göz önüne alarak, kırsal ve kent arasındaki çelişki ve kapitalizmin gelişmesi açısından kentin rolünü inceler (Engels, 1997).

Marx ve Engels'den farklı olarak Weber, kentle ilgili olarak kapitalizmin var olması için gerekli koşulları sağladığını belirtir. Weber kentin olmazsa olmaz koşullarından birisinin ~~pazar~~ piyasa olduğunu söyleyerek kapitalizmin temellerini açıklamaya çalışır. Weber'e göre kent, yaşayanların tarımdan çok ticaretle uğraştığı yerdir. Kent feodalizmden kapitalizme geçişte, rasyonelliğin, vatandaşlık haklarının, kapitalist girişimcinin geliştiği mekân olarak önemlidir. Weber'e göre kentin önemi, kurumsal

kaynağı olarak kapitalist girişimciye ve vatandaşlık haklarına kaynaklık etmesidir (Weber, 2000).

Chicago Okulu Ekolojik Topluluk Olarak Kent Kuramları incelendiğinde;

Kentin bir disiplin olarak ele alınıp analiz edilmesi bağlamında oluşturulan ilk kuramsal çerçeve 1915'lerden 1940'lara uzanan dönemde geniş kapsamlı kent sosyolojisi çalışmaları yürüten ve kent sosyolojisinin kurucu okulu olarak bilinen Chicago Okulu'dur. Temelleri Robert E. Park, Ernest W. Burgess, R.D. McKenzie ve Louis Wirth'in çalışmaları ile atılmıştır (Duru ve Alkan, 2002: 11). Chicago Okulu'nun sistematik kent çalışmalarında kent bir laboratuvar olarak incelenir (Aslanoglu, 1998: 59).

Kentsel ekoloji kuramı ilk modern sanayi kentlerinde kentsel büyüme ve mekansal ayrımlaşma sorununu açıklamayı amaçlayan kuramdır. Kent sosyolojisinde getto, çöküntü alanları ve lüks konut vb. kavramsallaştırmalarını ilk kez bu yaklaşım gündeme getirir. Ekolojistler ilk kez kentsel mekân ile sosyal süreçler arasında bir ilişki kurarak, kent mekânının sosyal yapıyı nasıl etkilediğini üzerinde dururlar (Güllüpınar, 2012: 8). İnsan toplulukları ve kuramsal yapılanmaları, yerleşim biçimleri fiziksel dağılımları, örgütlenme modelleri, kuramın analiz ettiği başlıca konulardır (Saunders, 2013: 60).

Chicago Okulu'nun birbiri ile bağlantılı iki temel düşüncesi kent sosyoloji alanında özellikle etkili olmuştur. Kentin mahallelerinin dağılımına yönelik olarak geliştirilen kent ekolojisi kuramı, diğeri ise Louis Wirth'in kentlerde yaşamın evrensel özelliklerini tanımlama amacıyla olan düşüncesi "Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme"dir (Giddens, 2005: 92). 20. yüzyılın ilk yarısından son dönemlere kadar etkili olan kentsel ekolojik yaşam ve bir yaşam biçimi olarak kentlileşme düşüncesinden hareketle kent çalışmalarında daha çok kentin yabancılaştırıcı etkisinden kaynaklanan konular üzerinde durulur (Duru ve Alkan, 2002: 8).

Kentsel ekolojik kuramın genel çerçevesi R. Park tarafından belirlenmiştir. Park metodolojik çatısını Durkheim'dan, kuramsal çatısını Darwinden almıştır (Saunders, 2013: 61). Park, Darwin'in evrim teorisinden etkilenir. Kentleşme sürecini doğal

ayıklanma, rekabet ve hayatta kalma mücadelesi gibi Darwinci ilkelerle açıklamaya çalışır. Buna göre, kent, içinde insanların sürekli olarak karmaşık bir hayat mücadelesi ve mekansal rekabet süreci içinde çevrelerine uyum sağladıkları, en güçlü olanın hakim olduğu, en zayıf olanın kent merkezinin arka taraflarında kaldığı bir ortamdır. Ancak doğada olduğu gibi, kentsel rekabet dönemi bir kez hafiflediğinde, insanlar da bitkiler gibi belirli bir mahalleye yerleşir. Daha sonra yeni bir istila ve yerini alma başlar, kent merkezindeki yeni gruplar yoksul mahalleleri istila eder ve en yakın mahalleyi istila etmek için, bütün kente yayılan bir dalga etkisiyle, mevcut sakinleri dışa doğru iter ve sonuçta yeni bir kentsel yerleşim örüntüsü, yeni bir kentsel güç dengesi, yeni bir denge ve uyum ortaya çıkar (Park, 2005 aktaran; Güllüpınar, 2012).

Kentsel ekolojik kuramına göre kent her biri kentsel yaşam ve ekonominin bütünü içinde özel bir işleve sahip olan doğal alanlardan oluşur ve bu doğal alanların her biri kendine özgü kurumları, grupları ve kişilikleri barındırır (Pınarcıoğlu ve Şiriner, 2013: 86). Kentsel ekolojik yaklaşımda kuramsal çerçevenin mekansal uyarlamasını Burgess kentsel büyüme sürecini açıklamak üzere ortak özekli çemberler kuramını geliştirir (Burgess, 1925: 47-62 aktaran; Pınarcıoğlu vd., 2013: 86).

Burgess, kenti, bir eş merkezli çember örneği ile düzenlenmiş beş bölgeyi içeren bir yapı olarak tanımlar. Kentin gelişmesi bir sonraki dış bölgenin istilası sonucu meydana gelir. Bu nedenle iş merkezi alanları, civarda dönüşüm sürecinde olan eski kente doğru gelişme eğilimindedir. Bu durum nöbetleşe bir şekilde çevredeki işçi sınıfının kaldığı konutlar bölgesine doğru genişleme eğiliminde olur ve bu böyle sürer. Bu nedenle fiziksel anlamda yerini alma süreci, kentin farklı bölgelerinde sosyal grupların uygunluğuna göre ayrışmalarına neden olur. Bu sürekli değişim ve yerini alma, çözülme ve yeniden örgütlenme süreci özellikle değişimin yaşandığı kent içi alanda hissedilir. İş merkezi alanının dışa yönelik baskısı çevresindeki alanın değerini arttırarak bu alanın yapısının bozulmasını hızlandırır, var olan konutu tehdit eder ve bu yerlerde yaşayan sakinler giderek başka yerlere taşınırken, bu sakinlerin yerlerini kente yeni gelen göçmenler alır. Bir süre sonra bu göçmenler de taşınır ve yerlerini yeni gelen göçmenler alır. Bir süre sonra, bu göçmenler de taşınır ve yerlerini son gelenler alır. Süreç bu şekilde devam eder. Yaşanan hareketlilik, değişimin ve kişisel, sosyal çözülmenin kaynağıdır (Saunders, 2013: 66-67).

Kurama getirilen temel eleştiri kentsel toplumun mekânsal kategorilerle çözümlenmesi girişimine yöneltilir (Alkan, 2005: 31). Analizlerinde süreç olmaması ve statik bir yapının hakim olması, kentsel mekanın değişmez olduğu kabulünden hareket etmeleri ve kent mekanında kültürel faktörlere yeterince yer vermemeleri bu eleştirileri kapsar (Pınarcıoğlu vd., 2013: 87).

Castells, ekolojik kurama yönelik eleştirisinde bu kuramın içinde süreç boyutunun yer almadığını iddia eder. Castells'e göre bu kuram durağandır. Ekolojistler kapitalist süreçlerin ortaya çıkardığı kentsel mekânın doğal işleyişindeki ayrımlaşmaların değiştirilemeyeceğini varsayar. Kent içindeki çöküntü alanları ve gettolar kent içindeki doğal işleyişin bir sonucu olarak görülür ve doğal görüldüğu için de değiştirilemez mekânlar olarak algılanır. Ekolojik kuram kent gelişimini doğal bir süreç olarak gördüğu için, bilinçli düzenleme ve planlamanın üzerinde durur. Ayrıca, Park'ın geliştirdiği mekânsal örgütlenme modelleri sadece Amerika'ya özgüdür ve Amerika'daki bazı kentlere uyar; diğer ülkeler için genellenemez (Castells, 1977 aktaran; Güllüpinar, 2012: 10).

Wirth fikirlerini, 1938 yılında yazdığı “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentsellik” adlı makalesinde toplar. Wirth kentlerdeki yaşamın evrensel niteliklerini oluşturmaya çalışarak, “kentleşme bir yaşam biçimidir” görüşünü savunur. Wirth'un çalışması kenti açıklayan sistematik bir yaklaşım olması açısından diğer yaklaşımlardan ayrılır. Ona göre kentin ayırıcı özellikleri nüfusun büyüklüğu, yoğunluğu ve heterojenliğidir. Wirth'e göre kentlerdeki insanlar birbirlerine yakın mekânlarda yaşamalarına rağmen çoğunlukla birbirlerini tanımazlar. İnsanların başkaları ile olan ilişkisi kısadır. Bu ilişkiler daha çok çıkar üzerine kuruludur. Nüfus büyüklüğu, insanlar arasında ayrım, toplumsal mesafe yaratır. Wirth'e göre, nüfusun yoğunluğu; nüfusun belli bir mekânda yığılmasıdır. İnsan yoğunluğundan kaynaklanan karmaşalara engel olmak için kentlerde ast statü farklılıkları ya da belirli yasal düzenlemelerle hareket alanları kısıtlanmıştır. Kentteki nüfusun yoğunluğu göz önüne alındığında çıkabilecek düzensizlikleri önlemeye ve denetime ihtiyaç vardır (Wirth, 2002: 89-90).

Son olarak Çağdaş Kent Kuramları incelendiğinde; Henri Lefebvre, Manuel Castells ve David Harvey'in kent çalışmalarına odaklanılabilir.

Henri Lefebvre

Lefebvre kendi kent planlama eleştirisini ve bunu destekleyen kuramın eleştirisini geliştirir. Bu mekânı bütünüyle bilimsel bir nesne olarak sunan, matematik kadar kesin ve nesnel bir planlama biliminin gelişimine yol açan kuramdır. Bu kuram içerisinde mekânsal biçimler önceden belirlenmiş olarak alınır ve planlama, tamamen bilimsel bir mekânsal mantık anlayışı temelinde ortaya çıkar. Kent kuramı ve planlama uygulaması bu nedenle mekânın doğasında olan siyasal karakterin reddine dayanır. Siyaset mekânsal biçimlerin oluşturulmasında ve sürdürülmesinde temel bir unsur olarak anlaşılmaktan ziyade dışarıdan mekânsal sisteme izinsiz giren unsur olarak düşünülür (Lefebvre, 1998: 9). Lefebvre'e göre mekân, üretim ilişkilerini ve yeniden üretimin toplumsal ilişkilerini içerir. Lefebvre, mekânın toplumsal bir ürün olduğunu ve her üretim biçiminin kendi mekânını üretmekte olduğunu iddia eder. Mekânın üretim sürecinde yaratılan yeni mekânlar aynı zamanda yeni toplumsal ilişkileri oluşturur. Kapitalizm, mekân üretiminde, kendi temsillerini yapıları bir çevre aracılığıyla inşa eder ve mekânsal pratikler toplumsal ilişkiler arasındaki etkileşim sonucunda olur. Lefebvre kent planlaması ve şehirciliğin, kapitalizmin stratejik araçları olduğunu savunur. Mekân, ideoloji ya da siyasetten arındırılmış bilimsel bir nesne değildir, politik niteliği de vardır. Lefebvre'nin teorik çerçevesini çizdiği bakışla kentsel hak, kent kaynaklarına ulaşma ve kentsel kararlara bireysel katılım özgürlüğünden çok, kenti değiştirecek kişilerin kendilerini değiştirmesini ifade eder (Lefebvre, 1976; Alkan ve Duru, 2002: 2-3).

Lefebvre'e göre gerekli olan şey, kendi başına bir mekân bilimi değildir, asıl gerekli olan şey kapitalist toplumlarda mekânın nasıl üretildiğine ve bu üretim sürecinin yarattığı çelişkilere ilişkin bir kuramdır. Mekân üretimindeki temel çelişki kar için mekândan faydalanacak sermaye gerekliliği ve onu tüketeceklerin sosyal ihtiyaçları arasındadır. Lefebvre, kapitalist üretim güçleri ve ilişkileri arasında Marx tarafından tanımlanan çelişkinin mekânsal genişleme ile ileri kapitalist toplumlarda üstesinden geldiğini belirtir (Lefebvre, 1970: 262 aktaran Saunders, 2013: 178).

Manuel Castells

1970'lerin başında Marksist Manuel Castells kentle ilgili görüşünü Marksist Louis Altusher'den temel alır ve kenti kavramlaştırırken kapitalist üretim tarzı anlayışından yola çıkarak ekonomik, siyasal ve ideolojik düzlemde oluşan kentsel sistemin içinde kentsel mekânı en çok ekonomi ile ilişkilendirir (Şengül, 2009; Gottdiener, 2001: 251). Çünkü ona göre kentsel sorunlar siyasi değil tekniktir, planlama ile çözümlenmelidir. Ekonomik düzlem planlamayı da içine alan üretim, tüketim ve dağıtım süreçlerinden meydana gelir (Castells, 1997: 17).

Castells'e göre kentler, işgücünün yeniden üretimi için gerekli olan eğitim, sağlık, konut gibi kolektif tüketim ihtiyaçlarının sağlandığı mekânlardır. Castells kentsel olarak tanımlanan temel problemlerin toplu tüketim süreçleriyle veya işgücünün yeniden üretimi süreçleriyle ilgili olduğunu düşünür. Castells'e göre kentler öncelikle ortak tüketim mekânlarıdır. Kolektif tüketim araçları olan konut, eğitim, sağlık, kültür, ticaret, ulaşım vb., unsurlar bütün toplumsal grupların günlük yaşamları temelinde örgütlenir. İşgücünün yeniden üretimi için devlet bu tüketim araçlarını sağlamaya yönelik müdahalelerde bulunur. Bu kolektif tüketim ihtiyaçlarının karşılanmaması veya aksaması sistemi tehlikeye sokacak ve kentsel toplumsal hareketlerin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu durum, sermayenin ve üretim araçlarının yoğunlaşması sonucunda tüketim araçlarının üretimi ve dağıtımı arasında oluşan temel çelişkiyi ifade eder (Castells, 1997: 14).

David Harvey

Harvey, kent çalışmalarında genel olarak kapitalist sistemin adaletsizliği üzerine odaklanır. Mekân kavramını kapitalist sermaye birikimin hareketleri ve krizleriyle ele alır. Harvey'e göre kapitalist kentleşme, üretim sürecinde ekonomik krize giren sermayenin, karını arttırmak amacıyla yatırımlarını daha karlı olan kentsel yapıyı çevreye yönlendirmeleri sonucunda gelişir. Bu bağlamda Harvey'in kentleşme modeli sermaye birikiminin hareketlerinin ve krizlerinin analizine dayanır. Sermaye birikim sürecinde emeğin yeniden üretimini sağlayan kentsel yeniden üretim, toplumsal çatışmalara neden olur. Bu, kırsal nüfusun özellikle yeni gelişmekte olan sanayi bölgelerine ucuz emek olarak çekilmesiyle başlayan bir süreçtir. Emekçi

sınıfların kentlere gelmesi bir süre sonra kentleşme maliyetlerini karşılayamama gibi nedenlerle çatışmaya dönüşür. İnşaat sektörü, sermaye sınıfının birbiri ile mücadelesinde önemli bir yere sahiptir. Kapitalist toplumlarda sermaye birikim süreci ile kentleşme birbirinden bağımsız değildir. Çünkü kapitalizm, doğası gereği artı değer üretmeyi ister. Bu değer yaratımı, ya çalışma süreleri uzatılarak ya da üretim araçlarına yatırım yapılarak gerçekleşir. Ancak bu durum kimi dönemlerde aşırı birikime yol açarak kar oranlarında düşüşe neden olur. Harvey sermayenin içine girdiği üretim krizine çözüm olarak sermaye sınıfının kentsel alana yapılan yatırımlar, yani inşa edilmiş çevreye yapılan yatırımlarla (fabrikalar, bürolar, gökdelenler, oteller, lüks konutlar, alışveriş merkezleri) sermayenin kendisini yeniden üreteceğini ileri sürer (Harvey, 1985: 71 aktaran; Güllüpinar, 2012: 18).

Kapitalizmin eşitsiz gelişmesi, kriz karşısında kapitalistlerin kar oranlarını yükseltmek için, bir yerden başka bir yere hareket etmelerini olanaklı kılar (Şengül, 2009: 20). Kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden ve rekabetin baskısı altında karlarını çıkarmaya çalışan sermayedarlar, daha fazla artı değer üretmeye dönük kapasitenin ortadan kalktığı noktaya kadar, üretimi genişletmeye çalışırlar (Harvey, 2002). Bu nedenle sermaye, gelişmiş bir alandan çekilir ve başka bir az gelişmiş alana yatırılır. Böylece kapitalizm, bir yandan bir yerlerdeki yapıyı çevreyi yok ederken, diğer bir yerde yeni yapıyı çevreler üretir (Şengül, 2009: 20-21).

Toplumsal ihtiyaçların dışında kar amaçlı yapılan yatırımlar kentlerde mekânsal düzeyde eşitsizliklerin oluşmasına neden olur. Gelir düzeyleri yüksek orta ve üst sınıflar kentsel mekânda en uygun yerlerde yaşamayı seçerken, alt gelir grupları ve yoksullar kentin gelişmemiş yoksul bölgelerinde yaşar. Mahalleler gelir, etnik, ırksal ve sınıfsal temelde ayrımı yansıtır. Harvey'e göre, kentlerin bu şekilde eşitsiz ve ayrılmış mekânlar üretmesi, kapitalist sermaye birikim süreçlerinin bir sonucu olarak görülür. Büyük ölçekli inşaat şirketlerinin ürettiği büyük ölçekli konut alanları, kent mekânına büyük bir hızla eklenir ve kentte yeni gelişen çağdaş görünümlü, yaşam kalitesi yüksek konut alanları ile çöküntü bölgeleri yan yana yer alır (Akın, 2007: 266).

Kapitalist sermaye süreçlerinin bir sonucu olarak, küreselleşmeyle birlikte dünya ölçeğinde gelir dağılımındaki eşitsizlik artmış, toplumsal sınıflar arasındaki iletişim

azalmış, sosyal ve mekânsal ayrışma giderek derinleşmiştir. Bu süreçte kentsel toprağın aşırı değer kazanması, dönüşüm projelerini gündeme getirmiştir. Çoğunlukla toplumun en alt grubunun yaşadığı alanlarda gerçekleşen, genellikle rant alanları oluşturmayı hedefleyen, sosyal dokuyu göz ardı eden, soylulaştırmaya neden olan, bölgesel özellikleri dikkate almayan, tek tipleşmeye yol açan ve mekânsal ayrışma - sosyal dışlanma riski taşıyan projeler üretilmiştir.

Harvey, kentsel dönüşümü kent varsıllarının kent merkezine geri dönme isteği olarak açıklamaktadır. Bu açıdan Roman mahalleri incelendiğinde; dönüşüme uğrayan mahallelerin daha çok rant değeri yüksek kent merkezlerinde yer aldığı görülmektedir. Roman mahallelerinin bulunduğu alan genellikle dönüşüm sonrası yüksek gelir grubu insanların yaşayabileceği konut alanlarına veya sermayenin kendisini yeniden üreteceği alanlara (rezidans, ticaret alanları, otel alanları vb.) olarak dönüşmektedir. Dolayısıyla tezde bahsedilen sosyal dışlanma ve mekânsal ayrışma, David Harvey'in çözümlemeleriyle yakından ilişkilidir.

3. KENTSEL DÖNÜŞÜM TARİHİ VE TÜRKİYE’DE KENTSEL DÖNÜŞÜM OLGUSU

Bu bölümde kentsel dönüşümün mevcut uygulamalarla tarihsel süreç içerisinde gelişimi, Türkiye’deki yasal ve yönetsel çerçevesi ve yöneltlen çeşitli eleştiriler incelenecektir.

3.1. Kentsel Dönüşümün Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi

1850’li yıllarda Avrupa’da ve Kuzey Amerika’da kırsal alanlardan, kentlere yoğun göçler gerçekleşmiş ve bu kentlerde artan nüfusun etkisi ile çeşitli sağlık sorunları, yerleşim sorunları, ekonomik ve sosyal sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar zamanla kentlerde ciddi çöküntülere yol açmıştır. Bunun üzerine 1870-1880 arasında Avrupa’da tüm metropollerde geniş kapsamlı kent planları ile modern merkezler yaratılmaya başlanmıştır. II. Dünya Savaşı’ndan sonra ise Avrupa’da yıkılan kentlerin yeniden inşa edilmesi, ıslah edilmesi, canlandırılması zorunluluğu ortaya çıkmış ve kent planları daha da önem kazanmıştır (Kocamemi, 2006: 10-11).

Kent planlama önemlerinin artması kentsel dönüşüm alanında ABD, Almanya, İngiltere ve Fransa’da bilinçli çalışmaların yapılmasını sağlamıştır. ABD, “New Heaven” kentini yenilemek için; Almanya, II. Dünya Savaşı’nın ve Hitlerin izlerini silmek için; İngiltere Sanayi Devrimi’nin etkisi ile oluşan işçi kentlerini yaşanabilir kentlere dönüştürmek için; Fransa, ülkesindeki isyanları önlemek ve kontrol altına almak için kentsel dönüşüm projeleri oluşturmuşlardır (Eren, 2006: 20).

İlk yapılan kentsel dönüşüm çalışmalarında fiziksel boyut ön planda olmuştur. Amaç yıkılan, eskiyen kentsel alanları yaşanabilir alanlara dönüştürmektir. Bu nedenle ilk yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları bir kentin ya da mahallenin bölüm bölüm yıkılarak yeniden inşa edilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu projeler tamamen devlet bütçesi kullanılarak yapılmış ve kentsel dönüşüm ile ilgili kararların tamamı yerel yönetimler tarafından alınmıştır. Yerel yönetim birimleri belediye başkanının liderliğinde, bazı bürokratlar, bilim adamları ve planlama uzmanları ile kentsel dönüşüm konusunda tek yetkili olmuşlardır. 1960-1980 arasındaki dönemde ise;

kentsel dönüşüm faaliyetlerinin ekonomik boyutu ön plana çıkmıştır. Kentsel dönüşüm kent ve mahalle boyutunun dışına çıkarak bölgesel boyutta gerçekleştirilmiş ve özellikle bu dönemde limanların inşasında, yeniden yapılandırılmasında ve diğer alanlarda özel sektör ile işbirliği yapılmıştır. Bu dönemde, kentsel dönüşüm faaliyetlerinin kararları “flagship” adı verilen özel sektör tarafından verilmiştir. 1990’lı yıllarda ise yaşanan ırksal, sınıfsal çatışmalar ve kentlerdeki suç oranlarının artması gibi nedenlerle kentsel dönüşüm projelerinde sosyal boyuta önem verilmeye başlanmıştır. Kentsel dönüşümün sosyal boyutu ile birlikte halk, projelerde söz sahibi olmaya başlamış ve kamu-özel sektör ortaklığı ile çok sayıda kentsel dönüşüm projesi hayata geçirilmiştir. 2000’li yıllarda ise kentsel dönüşüm projeleri her alanda ve her boyutta hayata geçirilmeye başlanmıştır (Eren, 2006: 21-24).

3.2. Türkiye’de Kentsel Dönüşüm

Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamalarına bakıldığında, en önemli sorun alanının, konut ihtiyacı ve gecekondu alanlarının dönüşümü olduğu görülür. Türkiye’deki kentler birçok kentsel dönüşüm sorunuyla beraber; depreme dayanıklı mekânların oluşturulması, tarih ve kültürel mirasın korunması, sürdürülebilir çevrenin oluşturulması sorunları ile de karşı karşıyadır. Fakat tüm bu sorunların içerisinde en öncelikli olanı barınma ihtiyacının karşılanmasıdır; yani konut sorunudur. Çünkü barınma ihtiyacının karşılanamaması Batıdaki deneylerde de görüldüğü gibi sosyal dışlanmanın, yoksulluğun artmasına neden olmaktadır (Kazgan, 2003: 12).

Türkiye’de 1950’lerde hızlı kentleşmenin kentlerdeki en önemli yansıması, sağlıksız ve kontrolsüz nüfus artışıdır. Kentlerde yaşanan bu değişim-dönüşüm süreci gecekondu ve konut sorununu gündeme getirmiştir (Tolanlar, 2007: 33).

Türkiye’de planlama literatüründe kentsel dönüşüm olgusu, 1980’lerdeki “İslah imar planları ile dönüşüm” ve 2000’li yıllarla birlikte “Kentsel dönüşüm projeleriyle dönüşüm” olmak üzere iki dönem itibarıyla değerlendirilmektedir (Dündar, 2003).

Gecekondu alanlarının yeniden düzenlenerek kentsel arsa pazarına kazandırılmasına ilişkin ilk çözüm ıslah imar planlarıdır. İslah imar planları, genelde gecekondu ve

ruhsatsız konut alanlarında uygulanmıştır. İslah imar planları ile yapılaşması yasal olmayan bir alanın yasal hale getirilmiş ve o alanda yapılaşma hakkı verilerek yaşayanlara güvence verilmiştir. İslah imar planları gecekondulu alanlarını düzenli konut stokuna dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte yerel yönetimler bizzat girişimci rolü üstlenerek ve özel sektörle işbirliği yaparak, uygulamalara gitmiştir (Uzun, 2006). Arazinin temizlenerek gerekli olan alt yapısının getirilmesinden ve parselasyonun yapılmasından ilgili belediyenin sorumlu olduğu ve yeni yapılaşmanın ise gecekondulu ile müteahhittin varacağı anlaşma sonucu şekillendiği, ıslah imar planları ile; *Büyük inşaat firmalarının en yüksek rantlı alanların dönüşümünü hızlı bir şekilde gerçekleştirdiği, *Küçük ölçekli firmalar ya da en yaygın kullanımıyla yapsatçıların ise önemli ulaşım aksları ve/veya prestijli konut alanları çeperi vb. dönüşümünde etkin rol aldığı, *Kentın karsız alanlarında, kent çeperlerinde, topografik engeli bulunan ve erişimi zor olan alanlarda, çöp toplama ya da sanayi alanlarının yanında yer seçmiş gecekondulu alanlarında ise dönüşümün gerçekleşmediği, gecekondulunun ıslah imar planlarının yarattığı rant beklentisi ile farklı çözümleri tümüyle reddettiği ve sonuçta bu alanlarda eskimenin hızlandığı, kentsel çöküntü alanlarının oluştuğu görülmektedir (Dündar, 2003: 66-67).

İslah imar planlarıyla önemli bir oranda gecekondulu alanlarında dönüşüm sağlanmıştır. Dönüşüm gerçekleştirilen alanda; *Hükümetler planlar için gerekli kriterleri geliştiremediğinden dönüşümde istenilen fiziksel mekân yansıtılamamıştır. *Her parselde yıkılan 1 ve 2 katlı gecekondulu yerine her katta iki daire olan apartmanların gelmesi, nüfus yoğunluğunu hızla artırırken, gerekli altyapı ve sosyal donatılar hiçbir zaman gerçekleştirilememiştir. *Kiracı nüfus hiç dikkate alınmadığı için alan dışı kalmış ve kent içindeki diğer gecekondulu alanlarına eklenmiştir. *Yasal yollarla konut edinme çabasında olan ancak ekonomik nedenlerle buna ulaşamayan kentliden, kırdan göçerek kendisine ait olmayan bir araziye illegal olarak konut yapana haksız rant transferi yapılmıştır. *Eski gecekondulu alanları apartmankondulu alanlarına dönüşmüştür. Geçiş alanları olarak da tanımlanabilecek bu alanlar özellikle sosyal anlamda çok daha problemli oluşumlar yaratmaktadır. *İlk önceleri kentli olmanın bir yolu olarak cazip gelen apartmanın kendi yaşam biçimi ile örtüşmediğini gören gecekondulu mekâna uyum sorunları yaşamaktadır. Ayrıca mahalle anlayışının yıkılması toplumsal dayanışma biçimlerini de bozulmasına neden olmaktadır. *Gecekondulu esnek bir yapı biçimi olduğundan gecekondulunun

değişken ekonomik ve sosyal yaşam şartlarına uyum sağlayabilirken, apartman bu imkânı vermemektedir. İslah imar planlarıyla dönüşümün karşılanmaması nedeniyle ilerleyen süreçte yeni bir çözüm olarak geliştirilen kentsel dönüşüm projeleri ile dönüşüm sağlanmaya çalışılmıştır (Dündar, 2003: 67).

Bu uygulamalar aynı zamanda özel sektör- kamu ortaklıkları, kent işletmeciliği, proje ortaklığı vb. yeni kavramları da tanımlamakta, böylece kentsel mekânın yeniden yaratılmasında kentsel arazi rantının kazanımı yolları aranmaktadır. Bu nedenledir ki müdahale rant alanlarına yönelirken, dönüşüm yerel otoritenin desteği ile özel sektöre elinde, çöküntü alanlarından, ofis ve prestijli, lüks konut alanlarına doğru şekillenmektedir. Amaç dönüşümü sağlayacak alanda yaşayan nüfusun problemlerine çözüm bulmak ya da bu alanları ıslah etmek değil, kentsel arazi rantını en iyi şekilde kullanarak bundan pay almaktır. Bu bağlamda kentsel yeniden yaratma – yenileme projeleri hem yerel otoriteler hem de büyük inşaat firmaları ve hatta bunlara kredi sağlayan finansman kurumları tarafından da desteklenmektedir (Dündar, 2003: 67-68).

Dünya kentlerinde izlenen gelişmeler Türk yerel otoritelerine ıslah imar planları ile çözüm getirilemeyen gecekondular için yeni bir model sunmaktadır. Böylece 1980'lerle birlikte kentsel dönüşüm projeleri dönüşümü sağlayamamış gecekondularında tek çözüm olarak sunulmaktadır. Ancak dönüşüm bir model olarak gerekli örgütsel ve finansal kurumları ile oluşturulmadığından ve gelişmiş ülke örneklerinin uygulama biçimleri ulusal ve yerel ölçekte hiç sorgulanmadığından bu projeler Türk planlama sistemine adeta eklenmiştir. Böylesi bir ele alış, kavramsal içeriği boşaltılmış, eleştirisel sorgulamalardan yalıtılmış, tamamıyla uygulamaya yönelik örgütlenme modelleri ile işleyen, bu nedenle olası sonuçları göz ardı edilmiş bir mekânsal dönüşüm biçimi ile sonlanmaktadır (Dündar, 2003: 68).

1980'li yıllarda *"Özellikle neoliberal politikalar sonucu; kentlerin ekonomik, siyasal / yönetsel, sosyal ve mekânsal organizasyonunda değişimler meydana gelmiştir * Üretim biçiminde esnek üretime dayalı yeniden yapılanma; işgücünün sektörel yapısında, istihdam olanaklarında ve işbölümünde değişime yol açmıştır. * Ulus devletin küçülmesi ve etkinliğini yitirmesi sonucu, belli kentler ulus-üstü kavrama sahip olmuş ve kentlerin küresel ölçekte rekabet edebilirliğini sağlamak amacıyla*

*kentsel dönüşüm projeleri önem kazanmıştır. * Büyük kentlerdeki üretim mekanlarının yerini finans ve tüketim mekanları almıştır. * İnşaat sektörüne dayalı ekonomik büyüme modelinin benimsenmesiyle kentleşmeye öncelikli kaynak aktarımı gerçekleşmiştir. * Kentler büyük ölçekli aktörlerin (örn. TOKİ) etkinlik alanı haline gelmiştir. Bu aktörler, kamuya ait kent içinde ve etrafındaki stratejik araziler ile ruhsatsız yapıları (kaçak yapı) ve gecekondu alanlarını alışveriş merkezleri, oteller, lüks konut siteleri ve iş merkezlerine dönüştürmeye başlamıştır. * Toplumsal kesimlerin kentsel mekânda yeniden konumlandırılmasından kaynaklanan değişim sonucu kentsel parçalanma (örn. bir yanda üst gelir grubuna yönelik kapalı siteler, diğer yanda yoksul kesimleri dışlayıcı, ayrıştırıcı duvarlar) ve dışlanma artmıştır. * Sermaye taleplerinin büyük ölçekli kentsel arsa gereksinimi, bu taleplerin yoğunluğu, öngörülemezliği ve hızı; parçacı planlama anlayışını getirmiştir. Kentlerdeki yönetim yapıları da piyasa merkezli (girişimci belediyeçilik) hale gelmiştir" (Şengül, 2008 akt. Gökce, 2014). 1980 sonrasında kent rantlarından sağlanan kazancın, kent yönetimleri ve özel sektör için en önemli ölçüt haline gelmesi kent merkezlerinde bir hareketlenmeyi başlatmıştır.*

Son yıllarda ağırlık kazanan dönüşümleri Tekeli;

- 1- Kentin yaşadığı yapısal dönüşümlerle doğrudan ilişkili olan dönüşüm sorunları, (Kent merkezlerindeki desantralizasyon süreci ve soylulaştırmanın önünü açan dönüşümler ile Modernitenin aşınmasıyla kapalı sitelerin oluşumuyla yaratılan dönüşümler)
- 2- Siyasi – ideolojik tercihlerden kaynaklanan dönüşüme ilişkin sorunlar, (Gecekondu ve çöküntü alanlarının dönüştürülmesi, deprem riski taşıyan bölgelerdeki dönüşümler, merkezi ve yerel iktidar tarafından ideolojik kaygılarla dayatılan dönüşümler) olmak üzere ikiye ayırmıştır (Tekeli, 2009; Gökce, 2014).

Sonuç olarak; çöküntü alanı olarak değerlendirilen ve afet riski taşıyan alanların (çevresel iyileştirmenin, sosyo-ekonomik gelişimin sağlanması ve dönüştürülmesi) konusunda, herkes fikir birliği içerisinde. Ancak uygulanacak modellerin, geliştirilecek strateji ve müdahale biçimlerinin Batı ülkelerinde uygulanan

örneklerden ithal edildiği, bunun yerine gelişmekte olan bir ülke olarak yönetim biçimimizi, sosyo-kültürel arka planımızdaki farklılıkları göz önünde bulundurarak kendimize özgü modeller geliştirmemiz gerektiği, ilgili literatürde belirtilmektedir. Yerleşmeye özgü karakteristiklerin, dinamiklerin ve sorunların doğru tanımlanması; fiziki, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları ele alarak “sorun odaklı” ve “yere özgü” modellerin üretilmesinin öneminin algılanması ve çözümün sadece yapıların yıkılıp yeniden yapılmasında (yenileme modeli) ve bunun da son dönemde çıkartılan tek bir yasa (6306 sayılı yasa) düzenlemesinde ve uygulamanın sadece bu yasada aranmamasına dikkat çekilmektedir (Görgülü, vd., 2006 ; Dinçer, 2012; Gökce, 2014).

3.3. Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Yasal Çerçevesi

Bu bölümde, dönüşüm alanlarının ilan edilmesinde ve uygulamalara başlanmasında altlık olarak kullanılan yasal düzenlemeler, mevzuatlar çerçevesinde yapılan değişiklikler ve eklenen maddeler (Çizelge 3.1.) değerlendirilmektedir (Görgülü, 2006; Genç, 2008; Ülger, 2010; Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 2014; Kiraz, 2014).

Çizelge 3.1. Türkiye’de Kentsel Dönüşümle İlgili Yasal Düzenlemeler

1	Gecekondü Kanunu	775 sayılı Kanuna onaylanmıştır. (Resmî Gazete tarihi:20.07.1966)
2	İmar ve Gecekondü Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	2981 sayılı Kanunla onaylanmıştır. (Resmî Gazete tarihi: 24.02.1984)
3	Toplu Konut Kanunu	2985 sayılı Kanunla onaylanmıştır. (Resmî Gazete tarihi 17.03.1984)
4	Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu	5104 sayılı kanunla onaylanmıştır. (Resmî Gazete Tarihi: 12.03.2004)
5	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatarak Kullanılması Hakkında Kanun	5366 sayılı Kanunla onaylanmıştır. (Resmî Gazete tarihi 05.07.2005)
6	Belediye Kanunu	5393 sayılı Kanunla onaylanmıştır. (Resmî Gazete tarihi: 07.12.2004) Değ. 73. madde (Resmî Gazete tarihi 17.06.2010)
7	Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (Kentsel Dönüşüm Kanunu)	6306 sayılı Kanunla onaylanmıştır. (Resmî Gazete tarihi: 15.12.2012)

Gecekondur Kanunu

Bu yasanın kapsam ve tarif başlığı altında düzenlenmiş birinci ve ikinci maddeleri şöyledir:

“Mevcut gecekonduların ıslahı tasfiyesi, yeniden gecekondur yapımının önlenmesi ve bu amaçlarla alınması gereken tedbirler hakkında bu kanun hükümleri uygulanır. Bu kanununda sözü geçen (gecekondur) deyimini ile imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağı kalınmaksızın kendisine ait olmayan arazi veya arsalar üzerinde, sahibinin rızası alınmadan yapılan izinsiz yapılar kastedilmektedir.”

Buna göre bu yasa bir kimsenin “kendisine ait olmayan arsa ve araziler üzerinde yani özel, hazine veya vakıf arazileri üzerinde” sahibinin oluru alınmadan tapu dışı yollarla yapılmış, üzerinde izinsiz yapıların bulunduğı alanlarda dönüşüm yapmak için çıkartılmış bir yasadır. Genel anlamda bir kentsel dönüşüm yasası değildir. Yalnızca bu yasanın kapsamına giren yerlerde yapılacak özel uygulamaları içermektedir.

2981 Sayılı İmar ve Gecekondur Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değıştirilmesi Hakkında Kanun

“Bu kanunun amacı imar ve gecekondur mevzuatına aykırı olarak inşa edilmiş ve inşa halindeki bütün yapılar hakkında uygulanacak işlemleri düzenlemek ve bu işlemlere dair müracaat, tespit, değıerlendirme, uygulama ve duyuru esaslarını ve diğır hususlarını belirlemektedir.”

Bu yasa ilk defa imarı ele almıştır. Yasanın, amaç ve kapsam maddesinde de belirtildiğı gibi, gecekondur yasasında başkasının arazisine izinsiz yapılan yapıların dışında tüm imara aykırı yapıları da içerdığı için daha geneldir. Bu yasayla gecekondulara tapu tahsis, imara aykırı yapılara da iskan verilmiştir. Gecekondur kanunu ile sadece gecekondular ıslah edilip işgalcilere konut verilme öngörülürken

2981’de ise mevcut gecekondunun kullandığı arsanın ilgisine satışı yapılabilmektedir. Belli bir döneme ve amaca ilişkin çıkarılmış af yasasıdır. Kullanımda değildir. Ancak hak sahipliğinin belirlenmesinde ve değerlemede göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Toplu Konut Kanunu

Kentsel Dönüşüm ile ilgili bir diğer yasa ise Toplu Konut Yasasıdır. Söz konusu yasa aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

“Kanundaki ek madde 7’ye göre, başkanlık (TOKİ) gecekondular bölgelerinin tasfiyesine veya iyileştirilerek yeniden kazanıma yönelik olarak gecekondular dönüşüm projeleri geliştirilebilir, inşaat uygulamaları ve finansman düzenlemeleri yapılabilir.

Bu amaçla gecekondular bölgelerinde, gerçek kişilerin ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan gayrimenkuller ile 2981 sayılı kanuna göre hak sahibi olan kişilerin haklarına konu gayrimenkullerin değeri başkanlık tarafından tespit edilir ve başkanlık bu kişilerle proje çevresinde anlaşmalar yapabilir. Bu anlaşmaların usul ve esaslarının belirlemeye Başkanlık yetkilidir. Gecekondular dönüşüm projesi çerçevesinde idare tarafından yapımı gerçekleştirilen konutların bedelleri proje uygulamalarının yapıldığı illerdeki mevcut ekonomik durum, doğal afetler, konut rayiç bedelleri ve gecekondular bölgesindeki kişilerin gelir durumu göz önünde bulundurularak gerekli görüldüğünde kamuoyuna ilan edilerek yapım maliyetlerinin altında tespit edilebilir. Bu madde uyarınca konut bedellerini, ödeme şeklinin ve süresini belirleme Toplu Konut İdaresi Başkanı’nın önerisi üzerine Başkanlığın bağlı bulunduğu Bakan yetkilidir.

Madde 4’e göre ise, Başkanlık gecekondular dönüşüm projesi uygulayacağı alanlarda veya mülkiyeti kendisine ait arsa ve arazilerden konut uygulama alanı olarak belirlediği alanlarda veya valiliklerce toplu konut iskân sahası olarak belirlenen alanlarda çevre ve imar bütünlüğünü bozmayacak şekilde her tür ve ölçekteki imar planlarını yapmaya, yaptırmaya ve tadil etmeye

yetkilidir. Bu planlar, Büyükşehir sınırları içerisinde kalan alanlar için Büyükşehir belediye meclisi tarafından, il ve ilçe belediye sınırları ile mücavir alanları içerisinde kalan alanlar için ilgili belediye meclisleri tarafından, beldelerde ve diğer yerlerde ilgili valilik tarafından, planların belediyelere veya valiliğe intikal ettiği tarihten itibaren 3 ay içerisinde aynen veya değiştirilerek oylanması suretiyle yürürlüğe girer. 3 ay içerisinde onaylanmayan planlar başkanlık tarafından resen yürürlüğe konur.

Başkanlık kanundaki görevleri çerçevesinde gerçek ve tüzel kişilere ait arazi ve arsaları ve bunların içerisinde veya üzerinde bulunan her türlü eklenti ve yapıları kamulaştırmaya yetkilidir.

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Gecekondu dönüşüm projesi uygulayacağı alanlarda, mülkiyeti kendisine ait arsa ve arazilerden, Valiliklerce toplu konut iskan sahası olarak belirlenen alanlarda uygulamaya, yapmaya yetkilidir.”

Bu kanun anlaşma esasına dayanmaktadır. Uygulama alanları gecekondu bölgeleri TOKİ mülkiyetindeki alanlar ve Valiliklerce toplu konut iskân sahası olarak belirlenen alanlarda geçerlidir. Bu maddeye ilişkin yönetmeliği yoktur. Yönetmeliği olmadığı için uygulama ile ilgili esaslar detaylı olarak belirtilmemiştir.

Bu yasayla TOKİ'nin gecekondu alanlarında, tarihi alanlarda, deprem riski olan alanlarda ve bunun gibi her türlü alanda plan yapmaya ve plan yaptığı alanlarda her türlü inşaat yapmaya yetkili olduğu gözükmemektedir. Bu da yerelliliği ortadan kaldırarak (Belediyeleri yetkisiz kılarak, yetkilerine el koyarak) merkezi bir yapılanmaya oluşum sağlamaktadır. Yerel katılımçılık, uygulama ve planlama da ortadan kalkmaktadır. Uygulamada yalnızca anlaşma ve kamulaştırılmanın öngörülmesi, genel anlamda arsa düzenlemesi uygulamalarının yapılmasında yetersiz kalmaktadır.

Bu Kanunun uygulama alanları 775 ve 2981 sayılı yasaların ilgi alanlarıdır. Bu anlamda devletin ve özel arazilerde imara aykırı ve kaçak yapılaşmış, çöküntü alanlarının modern kentleşme koşullarına uygun yeniden düzenlenmesi için

Çıkarılmış gözükmektedir. Ancak kentlerin merkezlerinde kalan ve bu anlamda az yapılaşmadan dolayı kentsel dönüşümün uygulama alanı için depo yerleşimleri ve tasfiye alanları olacak bu çok değerli yerlerin yoğunluğu yüksek bir yapılaşma mantığı ile kentin bütüncül planlamasından ve yerleşim düşüncesinden kopuk parçacıl ele alınması önemli, dönüşü olmayacak yeni çöküntü alanları yaratma potansiyeline sahiptir.

Bu yasal düzenleme; konut ihtiyacının giderilmesi için toplu konut projelerinin hayata geçirilmesini, eylem planı kapsamında gecekondur alanlarının dönüştürülmesini ve tarihi konut stokunun iyileştirilmesini öngörür. Ayrıca, belediyelerin konut üretimi alanına girmesini teşvik etmek için toplu konut fonundan yararlanma imknlarının yaratılması; kent çeperinde yeni konut alanlarının oluşturulmasına ve eski gecekondur mahallelerinin yıkılıp yeni organize konut alanları haline dönüşmesine imkn vermiştir.

Toplu Konut Kanunu’nun değiştirilmesi sayesinde merkezi hükümetin kentsel yenileme konusunu sahiplenmesi ilk etapta olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir; ancak söz konusu ek maddeyle TOKİ, Kentsel Dönüşüm kapsamında aslında Kentsel Yenileme uygulamaları açısından yetkili kılınmıştır. Ancak bu yetkinin, madde metninde ‘gecekondur alanlarının tasfiyesi’ olarak belirtilmesi, merkezi yönetimin konuya bakışını net olarak özetlemektedir. Kanun metninde aynı maddede geçen söz konusu alanların iyileştirilerek yeniden kazanımına ilişkin hiçbir detaylı hüküm getirilmemiştir.

Kuzey Ankara Girişı Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu

5104 sayılı Kuzey Ankara Girişı Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu’nun amacından anlaşılacağı gibi, Kuzey Ankara Girişı için özel olarak çıkartılan bir kanundur. Ankara’nın genelinde bile uygulanması olanaklı değildir.

“Kanunun birinci maddesine göre bu kanunun amacı, Kuzey Ankara Girişı ve çevresini kapsayan alanlarda kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde fiziksel durumun ve evre görüntüsünün geliştirilmesi, güzelleştirilmesi ve daha

sağlıklı bir yerleşim düzeni sağlaması ile kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesidir.

Belediye, proje alan sınırları içinde bulunan binalı veya binasız arsa ve arazilerde yeni yapılacak imar planlarına göre düzenleme yapar.

Fiilen bir kamu hizmetinde kullanılan ve üzerinde kullanım amacına yönelik yapı bulunan taşınmazlar hariç olmak üzere, proje alan sınırları içerisinde kalan bölgede proje için ihtiyaç duyulan arazi ve arsalarda, kamu tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunanlar bedelsiz olarak belediyeye devredilir. Gerçek kişilerin ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan gayrimenkuller ile 2981 sayılı kanuna göre hak sahibi olan kişilerin haklarına konu gayrimenkuller, malikler ve hak sahipleriyle yapılacak anlaşmalar çerçevesinde projede kullanılır. Bu anlaşmaların usul ve esasları yönetmelikle belirlenir. Anlaşma sağlanamayan hallerde gerçek kişilerin ve özel hukuk tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan gayrimenkuller belediye tarafından kamulaştırılabilir. Bu kanun uyarınca yapılacak kamulaştırmalar 2942 sayılı kamulaştırma kanununun üçüncü maddesinin ikinci fıkrasında ki iskan projelerinin gerçekleştirilmesi amaçla kamulaştırma sayılır.”

Bu kanuna göre; her türlü eski imar hakları geçerli değildir. Yeni hazırlanacak imar planına göre imar hakları yeniden belirlenecektir. Kentsel dönüşümüne ilişkin bir uygulama yöntemi tanımlanamamıştır. Hak sahipleri ile anlaşma yolu ile mülkiyet düzenlemesi yapılacağından söz edilmektedir. Anlaşma sağlanamıyor ise kamulaştırmaya başvurulmaktadır.

Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi yönetmeliğine göre amaç; Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanununun uygulama usul ve esaslarını düzenlemektir. Ayrıca protokol yolu sınır krokisinde gösterilen proje alanındaki her ölçekteki planlar, inşa edilecek her türlü yapı, alt yapı ve sosyal donatı düzenlemeleri hak sahipleri ile yapılacak anlaşmalar ve kamulaştırma işlemlerinde uygulanacak usul ve esasları kapsar. Anlaşma sağlanamadığı takdirde 04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu uygulanarak şahıs mülkiyetlerinin belediye adına tescili yapılır. Proje alan sınırları içerisinde binalı veya binasız arsa ve araziler yapılacak

imar planları doğrultusunda belediyece yapılan ve yaptırılan parselasyon planları ile düzenlenir. Burada görüldüğü gibi mülkiyete ilişkin yürürlükte olan yasalarının dışında; bu yasaya özgü tapulu arsası ve tapulu arsası üzerinde tesisleri bulunan gayrimenkuller, 2981 sayılı kanuna tabi tapu tahsis belgeli gecekondular ve belgesiz ve kaçak gecekondular olmak üzere üç çeşit mülkiyet çeşidi belirlenmiştir. Uygulama bu mülkiyet sahipliği esas alınarak yapılmıştır. Mülkiyet için bağımsız birim sayısı değil, alan esas alınmıştır. Gerçek kişilerin ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan gayrimenkuller ile 24.02.1984 tarihli ve 2981 sayılı imar ve gecekondular mevzuatına aykırı yapılara uygulanacak bazı işlemler ve 6785 sayılı imar kanununun bir maddesinin değiştirilmesi hakkında kanununa göre hak sahibi olan kişilerin haklarına konu gayrimenkuller, malikler ve hak sahipleriyle yapılacak anlaşmalar çerçevesinde projede kullanılır. Anlaşma sağlanamayan hallerde gerçek kişilerin ve özel hukuk tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan gayrimenkuller belediye tarafından kamulaştırılabilir. Kentsel dönüşüm projelerinin temel hedefi göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu Kuzey Ankara girişi ve çevresini kapsayan kentsel dönüşüm projesinin fiziksel boyuta odaklanıldığını ve kentin belirli bir alanı için bir dönüşüm kanunu çıkartılması ile kentlerin planlaması ve gelişimi açısından olumsuzluklar içeren parçaçıl bir yaklaşımın önünü açtığı görülmektedir. Ayrıca Kanun, kentsel dönüşüm adı altında ilk çıkartılan yasa özelliğini taşıdığından önem arz etmektedir.

Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatarak Kullanılması Hakkında Kanun

2004 yılı içerisinde “*Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Yasa Tasarısı*” olarak başlayan yasal düzenleme çalışmaları; “*Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatarak Kullanılması Hakkında Kanun*” olarak 16.05.2005 tarihinde TBMM tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu yasaya ilişkin yönetmelik aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

“Bu kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000 üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanları dışında il özel idarelerince yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş, kültür ve tabiat varlıklarını

koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek bu bölgelerde konut, ticaret kültür turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması tabii afet risklerine karşın tedbirler alınması tarihi ve kültürel varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır.

Bu kanun yukarıda belirten amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan yenileme alanlarını tespitine teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine projelerinin oluşturulmasına uygulama örgütlenme yönetim denetim katılım ve kullanımına ilişkin usul esasları kapsar. Uygulama alanı kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarıdır. Belirlenen alan sınırları içerisindeki tüm taşınmazlar, belediyelerce ve il özel idaresince hazırlanacak yenileme projelerinin kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulunca karara bağlanmasını müteakip bu kanuna göre yapılacak yenile projesi hükümlerine tabi olurlar. Büyükşehir sınırları içinde büyükşehir belediyelerinin yapacaklarının dışında kalan yenileme projeleri ilçe ve ilk kademe belediyelerince hazırlanması ve meclislerinde kabulünden sonra büyükşehir belediye başkanınca onaylanarak yürürlüğe girer. Buna göre kamulaştırma ve uygulama yapılır.

Uygulama yenileme alanlarını teknik altyapı ve yapısal standartların oluşturulması bu alanların yönetimi ile örgütlenme ve uygulama alanlarında bulunan hak sahiplerinin veya bölge halkının katılımına dair usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Yenileme alanı içinde yapı parsellerindeki uygulamalarda kendi parseli ve yapısı aynen korunarak yenilenecek yapılar projenin bütünlüğünü bozmamak şartıyla belediyece kabul edilen projeye bağlı kalmak ve il özel idaresi ve belediyenin belirleyeceği amaçta kullanılmak kaydıyla parsel sahibince yapılabilir. Bu durumlarda uygulamanın projeye eş zamanlı olarak başlatılması ve tamamlanması esastır. Aksi taktide il özel idaresi ve belediyece bu kanun hükümleri uygulanır.

Yenileme projeleri uygulama alanı içerisinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının röleve, restitüsyon, restorasyon projeleri ile onarılacak veya yeniden inşa edilecek yapıların imar mevzuatında öngörülen projelerinden oluşur. Yenileme alanlarında bulunan yapıların boşaltılması yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Anlaşma sağlanmayan hallerde gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar ilgili il özel idaresi ve belediye tarafından kamulaştırılabilir.

Yetkili idarenin kesinleşen kararları bakanlar kurulu onayına sunmak üzere bakanlığa gönderilir yenileme alanı kararı bakanlar kurulu kararının resmi gazetede yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer ve uygulama bir yıl içinde başlatılır.

Yetki ve sorumluluklar; yenileme alanları ile sınırlı olmak ve yenileme projelerini karara bağlamak amacıyla, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat ve Tabiat varlıklarını koruma kanununun 51. Maddesine göre gerektiği kadar oluşturulabilecek koruma bölge kurullarındadır.

Yenileme uygulama projeleri, yenileme avan projeleri esas alınarak hazırlanır ve koruma bölge kurulunca onaylanmasını takiben uygulanır.”

Özetten de anlaşılaçağı gibi; bu yasa yalnız Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarında uygulanabilmektedir. Ayrıca projeler Kültür ve Tabiat Varlık Koruma Kurullarının denetimindedir ve koruma ve yenileme amaçlıdır. Sit alanlarına uygun projeler yapılması gerekmektedir. Bu kanunun uygulama yönetmeliğinin amacı, 5366 sayılı yasa ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Bakanlar kurulunca kabul edilen alanlardaki uygulama, bir program dahilinde etap etap projelendirilebilir. Etap projede yer alan özel mülkiyete konu taşınmazların uygulamaya katılma şekli taşınmaz malikleri ile yetkili idare arasında belirlenir.

Yenileme alanı içindeki parsellerdeki uygulamalarda kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde olan ve yapısı aynen korunacak veya yenilenecek yapılar, yetkili idarenin uygun görmesi ve projenin bütünlüğünün bozulmaması şartıyla ilgili kamu kurum veya kuruluşları ya da gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılabilir. Bu şekildeki uygulamanın proje ile eş zamanlı olarak başlatılması ve uygulanması esastır. Yetkili idare zamanında tamamlanmayan bu yapıları kendisi tamamlayacağı gibi kamulaştırabilir.

Yenileme alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Yenileme projelerinin uygulamaları sırasında tabii afet riski taşıdığı Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca (Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca) belirlenen bölgelerde gerekli tedbirleri almak üzere yetkili idareler, yenileme alanlarında tasfiyede dâhil olmak üzere gerekli düzenlemeleri yapabilir veya yasaklar koyabilir.

İdare, özel mülkiyete ait taşınmazlarda kendi istediğine göre uygulama yapamamakta, malikler ile anlaştıktan sonra uygulama yapabilmektedir. Anlaşma ölçülerinin belirli olmaması, uygulamada meşruiyet tartışmasına yol açacaktır. Ayrıca çözülmesi uzun süreler alacak, belirsiz hukuksal anlaşmazlıklar ortaya çıkacaktır. Bu da projelerinin uygulanmasını güçleştirecektir. Bu yasa, koruma kurallarınca sit alanı ya da koruma alanı olan bölgelerde geçerlidir. Yani bir anlamda özel bir yasadır.

Kanun, yenileme alanlarının belirlenmesini il özel idarelerinde, il genel meclisi, belediyelerde ise belediye meclisinin salt çoğunluk kararına bağlamıştır. Yasa, yenileme projelerinin hazırlanmasında il özel idaresi ve belediyelere yetki vermekle birlikte, *Toplu Konut İdaresinin* de ortak veya tek başına uygulama yapabileceğine zemin hazırlamaktadır. Yenileme projelerinin onaylanması için 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 51 inci maddesine göre, gerektiği kadar *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu oluşturulmasına* da olanak sağlamaktadır. Bu düzenleme, sorunlara parçacı çözümler üretme yolunu seçmesi ile bütüncül planlama ilkesinden uzaklaşmaktadır. Yasa, yenilemenin sosyal boyutunu göz ardı eden bir içeriğe sahiptir. Yasanın çözüm üretme noktasında eksik kaldığı bir

diğer önemli nokta, uygulama sürecine ilişkin finansal model üretmeye dönük yaklaşımlara açıklık getirmemesidir.

Belediye Kanunu

Bu kanunun amacı, belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki, sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Öncelikle 5162 sayılı Kanunun TOKİ'ye Kentsel Dönüşüm konusunda yetki vermesinin akabinde, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun da 17.06.2010 tarihinde değişiklik yapılarak bu konuda belediyelere yetkiler vermiş olması, önemli bir yetki karmaşası yaratmaktadır. İlgili kanunun kentsel dönüşümle ilgili tek maddesi 73. Maddedir.

Bu Kanunun 73'üncü maddesine göre;

“Belediye, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine konu olacak alanlar, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile ilan edilir. Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak münferit yapılarda ilgili resim ve harçların dörtte biri alınır. Bir yeri kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilan edilebilmesi için; o yerin belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması ve en az 50.000 metrekare olması şarttır. Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma esastır. Kentsel Dönüşüm ve gelişim kapsamında bulunan mülk sahipleri tarafından açılacak davalar, mahkemelerde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır”

Yasanın bu maddesinin nasıl uygulanacağına ilişkin bir uygulama yönetmeliği mevcut değildir. Bu kanunun 73. maddesi; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları,

teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine konu olacak alanları ilan etmek dışında bir işleve sahip değildir. Bu madde anlaşma esasına dayanmaktadır. Buradaki anlaşmadan kasıt kamulaştırma olduğu için belediyelerin parasal kaynakları çok önemlidir. Anlaşma yapılmadığı takdirde belediyelerin kentsel dönüşüm yapması olanaklı değildir. Bu madde, mülkiyet hakkının devamlılığını ortadan kaldırmakta, kamulaştırmayı neredeyse tek çözüm olarak sunmaktadır. Kentsel dönüşüm kavramı açıkça tanımlanmamakla birlikte, ‘Kentsel Dönüşüm’ kavramının yalnızca ‘Kentsel Yenileme’ müdahale şekli ile algılandığı açıktır. Yine ilgili maddede yer alan “kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilân edilebilecek” bir alanın en az elli bin metrekare (5 ha) olması gerekliliğinin nasıl bir bilimsel temele dayandığı da tartışma konusudur. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin, ilçe belediyelerinden yetki almadan uygulama yapabilmesi de sorunlu gözükmektedir.

Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (Kentsel Dönüşüm Kanunu)

Kentsel dönüşüm konusunda atılan en önemli adımlardan biri, Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı’dır. 1950’lerden bu yana süregelen hızlı ve sağlıklı kentleşme eğilimi, bölgeler arası gelişme farkları, orman, kıyı ve tarım alanları, su havzalarının yerleşime açılması gibi sorunlara çözüm olarak, tasarıda; *“fiziki mekânın güvenli, nitelikli, yaşanabilir kılınması için afet riski taşıyan alanların, fiziki, sosyal ve ekonomik köhneleme alanlarının, korunması gerekli doğal, tarihi ve kültürel çevre alanlarının toplum yararı esas alınarak dönüşüm plan ve projeleri kapsamında tasfiye, yenileme, iyileştirmeye tabi tutulması gerektiği”* belirtilmiştir.

Söz konusu tasarı ise, 16.5.2012 tarihinde 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun olarak yasalaşmıştır. Kanunun öncelikli hedefi afet riski altındaki alanları dönüştürmektir.

“Bu kanun, afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek

üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esaslar belirlenmesini amaçlar.”

Kanunun uygulanmasında sorumlu bakanlık olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile TOKİ belirtilmekte ve bunun yanında kanunun esasını oluşturan rezerv yapı alanı, riskli alan ve riskli yapı kavramları tanımlanmaktadır. Kanun, riskli yapıların tespitinin nasıl, kimler tarafından yapılacağını, devir ve tescil işlemleri ile bunlara ilişkin süreleri de belirlemiştir. Kanuna göre riskli binalarda tespitin ardından yıkılmaya kadar olan dönemde birtakım tasarrufların kısıtlanması yoluna gidilebileceğini belirterek, tahliye ve yıkılma işlemlerinde geçerli olacak hükümler belirlenmiştir. Ayrıca, uygulamanın nasıl yapılacağını da ayrıntılı olarak aktarmaktadır.

Bu Kanun, idareye riskli alanlarda ya da risk taşıyan yapılarda kamu gücü kullanılarak bir dönüşümün yapılmasını sağlamıştır. 6306 sayılı Kanun, afet riskinin önlenmesi için Çevre ve Şehircilik Bakanlığını, Toplu Konut İdaresini, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerini, büyükşehirler dışında belediyeleri ve il özel idarelerini yetkilendirmiştir. Ancak, Kentsel dönüşüm alanı ilan edilmesi konusunda 5393 sayılı Kanun ile 2010 yılında belediyelere tanınan görev ve yetkiler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve TOKİ'nin kontrolüne geçerek merkezileştirme yol açmıştır. Planlama kararlarına yönelik özel standart belirleme yetkisi ise, sosyal ve teknik altyapı standartları dikkate alınmadan, yapılacak bir yenilemenin önünü açmaktadır. Riskli yapıların yanı sıra risk taşımayan yapıların da Bakanlığın belirleyeceği sınırların içinde kalmaları durumunda yıkılması söz konusudur. Ayrıca, konutları dönüşüme konu olan mülk sahiplerine ve kiracılara geliştirilen çözüm önerileri yeterli değildir. Riskli alanlardaki yapılara verilen kamusal hizmetlerin durdurulmasına ilişkin düzenleme ise, önemli sağlık ve güvenlik sorunlarını da ortaya çıkartabilir.

Kısaca, 6306 sayılı Kanun, kentsel dönüşümüne ilişkin olarak daha önceki dönemde dile getirilen bütüncül mevzuat eksikliği sorununa bir ölçüde çözüm getirmeyi amaçlaması itibariyle de olumlu bir düzenlemedir. Kanun ile bütüncül bir bakış açısı sağlanmaya çalışılmış ve sadece kentin tarihi, arkeolojik parçalarını, kentsel sit alanlarını değil, kentin tamamının fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak ele alınması

mümkün kılmıştır. Bu özelliği ile kanun diğer projeler için bir altlık oluşturabilecek ve buna dayanarak mekâna özel düzenlemeler de yapılabilmesini olanaklı hale getirmektedir.

3.4. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarına Yöneltilen Eleştiriler

Ülkemizdeki dönüşüm uygulamalarına siyasi, yasal, yönetsel, sosyal, ekonomik ve mekânsal boyutlarda çeşitli eleştiriler yöneltilmektedir (Özden, 2006; Genç, 2008 ; Kentleşme Şurası, 2009; Türkün vd., 2010; Dinçer, 2012; Akış, 2013; Genç, 2013 ; Gökce, 2014):

- Nüfus hareketleri ve konut sorunu karşısında geçmişten günümüze etkin bir denetim sağlanamamış, kalıcı çözümler ve istikrarlı politikalar üretilmemiştir. İzlenen politikalar sürekliliği olmayan, sağlıklı ve yasadışı olan gecekondular ve kaçak yapılaşmayı özendiren, teşvik eden bir tutumla kentsel çöküntü alanlarının hızla oluşmasına yol açmıştır. Kısaca kentlerin hızlı dönüşüm sürecini planlayacak, sistematik hale getirecek politikalar aynı hızda üretilmemektedir.
- Ülkemizde kentsel dönüşüm sorunlarına ilişkin geliştirilen çözümler belirli bir planlama kapsamında değil, daha ziyade gündelik, kendiliğinden gelişen çözümler olmuştur. Çözüm sadece yapıların yıkılıp yeniden yapılmasında ve tek bir yasa (6306 sayılı yasa) düzenlemesinde aranmaktadır.
- Kentsel dönüşümü denetleyen ve yönlendiren, kurumsal ve yönetsel yapı, süreci denetlemekte kararlı ve etkin bir tavır sergileyememiştir. Dünyadaki uygulama örneklerinin yeterince sorgulamadan kopyalanarak alındığı ve Türk planlama sistemine eklendiği görülmektedir. Yerel yönetimlerin finansal ve teknik kaynakları ile vizyonları bu durumu değiştirmek için yetersiz kalmıştır. Kaynaklar, hedefler, araçlar, yöntem ve stratejiler belirlenmeden dönüşümün uygulama aşamasına geçilmektedir.

- Kentsel dönüşüm / yenilemeye ilişkin öngörüler, genellikle fiziksel veya ekonomik uygulama araçlarını ortaya koymak veya yasal olarak uygulamaların önünü açmakla sınırlı kalmış; farklı dönüşüm sorunları karşısında geliştirilen çözümler, fiziki mekânın dönüştürülmesine indirgenmiştir. Kentsel dönüşümün sadece fiziksel ve ekonomik (rant odaklı) boyutları ele alınmakta, ortaya çıkacak sosyal sorunlar göz ardı edilmektedir. Bölge halkının yıllardır yaşadığı yerden zorla tahliye edilmeleri, işlerini kaybetmelerine, borçlanmalarına, sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerinin yok olmasına yol açmaktadır.

- Dönüşüm alanlarının belirlenmesinde kriterler bilimsel bulunmayıp, çoğunlukla rantı yüksek ve düşük gelir grubunun yaşadığı alanlarda uygulanmaktadır. Kamu yararı ve kent bütününe dikkate almayan ve mülkiyet hakkını kısıtlayan, fiziksel mekânda eşitsizlikler oluşturan, sosyal doku göz ardı eden projeler, mekânsal ayrışma, sosyal dışlanma ve yerinden edilme (soylulaştırma) riski içermektedir. Kiracıların ve (alt orta/alt) alt gelir gurubunun konut ve barınma hakkı ihmal edilmektedir. Ayrıca katılım mekanizmaları da (TOKİ, Yerel halk, üniversiteler, meslek odaları, belediyeler, vb.) oluşturulmamıştır.

- Dönüşüm alanında yaşayan nüfusun yaşam iyileştirici, dönüşüm alanına ilişkin potansiyelleri ve olanakları dikkate alan, istihdam fırsatları sağlayan çözümler ihmal edilmektedir. Dönüşümün finans kaynakları net bir şekilde tanımlanmamaktadır.

- Projeler üst ölçekli planlardan ve kent bütününden bağımsız, parçacıl, lokal ve noktasal ele alınmaktadır. Dönüşüm projeleri, çözüm olarak görülürken, planlamanın da yerini almaya başlamıştır. Kentsel dönüşüm, sadece yıkıp yeniden yapma (yenileme), mülkiyet sorununun çözümlenmesi, imar hakkı artırımı, konut üretiminin gerçekleştirilmesi olarak algılanmaktadır. Dönüşümün ilkeleri, gerekçeleri ve ölçütleri üzerine uzlaşma sağlanmamıştır. Yere özgü karakteristikler ve dinamikler dikkate alınmamaktadır.

Özetle kentsel dönüşüm konusu, ülkemizde son yıllarda uygulama örnekleri ve üzerinde yapılan tartışmalarla öne çıkan kavramlardan biridir. Kentler doğaları ve dinamik yapıları gereği dönüşüm içerisinde iken, önemli olan nokta, bu dönüşümün nasıl yönlendirileceği ve en başarılı çözüme nasıl ulaşılabileceğidir.

4. TÜRKİYE'DEKİ ROMANLARIN SORUNLARI VE KENTSEL DÖNÜŞÜM UYGULANAN ROMAN MAHALLELERİ

4.1. Türkiye'deki Romanların Sorunları

Romanlar, ülkemizde dezavantajlı gruplardan biri olarak ele alınmaktadır. Göçebe / gezgin olarak nitelendiren ve bu yaşam tarzını benimsemiş Romanlar, Hindistan'dan Avrupa'nın farklı ülkelerine göç etmişler ve göç ettikleri her ülkenin azınlık grubu olarak farklı düzeylerde, asimilasyonlara, ayrımcılığa ve dışlanmalara maruz kalarak yerleşik hayata geçmeye zorlanmışlardır. Evrensel ölçekte dezavantajlı bir grup olan Romanlar, dünyada en çok dışlanan topluluktur ve sosyal dışlanma süreçleri (emek piyasasından kopma, eğitim ve sağlık gibi hizmetlere yeterince erişememe, siyasi, sosyal ve kültürel yaşama sınırlı düzeyde katılma karar alma süreçlerine, toplumsal kaynaklara ve hizmetlere zayıf erişim) çok boyutludur (Arayıcı, 2008; Akkan vd., 2011; Gökce, 2013).

Ülkemiz coğrafyasında yaklaşık onuncu yüzyıldan bu yana yaşayan Romanların çoğu, özellikle 1924 yılındaki nüfus mübadelesi sırasında, Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelerek, Türkiye'nin hemen hemen her kentine yerleştirilmişlerdir ve günümüzde çoğu yerleşik hayatı benimsemiştir. Resmi olmayan verilere göre, Türkiye'de tahmini iki milyon ve beş milyon arasında Roman vatandaşı yaşadığı belirtilmektedir. Roman nüfusunun, Avrupa'da maruz kaldığı sistematik baskı ve yasalar ülkemizde etkin bir biçimde uygulanmamış ancak, dünyanın çeşitli ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'de de hem mekânsal hemde toplumsal açıdan dışlanmalar ile birlikte oluşan sorunlarla karşılaşmışlar ve karşılaşmaya devam etmektedirler. Romanlara yönelik kalıcı politikalar üretebilmek için sosyal dışlanmanın çok boyutlu ve dinamik yapısını ve mekâna yansımalarını (mekânsal ayrışmayı) anlamak gerekmektedir (Marh, 2008a; Kılınç, 2007; Gökce, 2014).

Dışlanma süreçleri çok katmanlı ve karmaşıktır, oluşum faktörleri farklıdır ve bir alandaki ayrımcılık diğer alanlarda ayrımcılığa neden olabilir ya da bunun olasılığını arttırabilir. Öte yandan, sosyal dışlanma, mali kaynaklara ve barınmaya erişimi engellediği için konut alanlarında dışlanma ve mekânsal ayrışmaya neden

olmaktadır. Kısaca sosyal dışlanma ve mekânsal ayrışma birbiriyle etkileşim içindedir (Ratcliffe, 1998; Gültekin ve Güzey, 2007; Gökce, 2014).

Etnik ve dezavantajlı bir grup olarak Romanlar Türkiye’de yaşadıkları her kentte mekânsal ayrışmaya maruz kalmaktadır. Kent sosyolojisi literatüründe ayrışmanın sosyal dışlanma süreçleri içerisinde gerçekleştiği belirtilmektedir. Mevcut kentsel düzen mekânsal ayrışmayı pekiştirmekte, diğer bir deyişle, farklılıkları keskinleştirmekte ve birbirinden yalıtmakta, toplumsal sınıfların yüz yüze gelmelerine, bilgi alışverişinde bulunmalarına, iletişimlerine ve kültürel açıdan zenginleşmelerine olanak sunmamaktadır. Toplumdaki sosyal ve etnik bölünmelere dayalı ayrımcılık, bölünmüş, kutuplaşmış ya da parçalanmış şehirlerin, mahallelerin oluşumuna neden olmaktadır. Roman mahalleri kent içinde toplumdan izole, içe kapalı bir adacık halinde konumlanmaktadır. Bu durum, 1980 sonrası toplumsal kesimlerin kentsel parçalanmayla ortaya çıkmış değildir. Romanlar yüzlerce yıldır kendi içlerinde, toplumun diğer kesimlerinden ayrı yaşayarak ya da yaşamak zorunda kalarak ayrışma ve dışlanmayla karşı karşıya kalmıştır. Ancak etnik nedenli ayrışma ve eşitsizlik tüm dünyada olduğu gibi ülkemizdeki Roman mahallerinde de 1980’lerden sonra daha da keskinleşmiştir (Ratcliffe, 1998; Gökce, 2013).

Romanlar için mekânsal ayrışma kentsel eşitsizliğin ve yoksulluğun hem zorunlu hemde gönüllü sonucudur. Güçlü sosyal ağlarla toplumdan izole içe kapalı mahallelerde yaşamayı tercih etmektedirler. Bu durumun avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır.

Avantajları; güvende hissetmeleri, yalnızlığı azaltma, kimliğin ve kültürel özelliklerin korunması ve yaşatılması, günlük sorunların çözümü, yardımlaşma-dayanışma, işbirliğini kolaylaştırma, birlik ve beraberlik vb.dir.

Dezavantajları ise; toplumla uyumu ve topluma katılımı engelleme, olumsuz imajı- dışlanmayı pekiştirme, konut piyasasının sınırlı seçenekler sunması, işsizliği kronik hale getirme, bireyleri enformel sektöre veya yoksulluğa zorlama, suç ve şiddete eğilimi arttırma vb.dir (Gültekin ve Güzey, 2007; Gökce, 2013).

Gültekin (2009), Roman mahallelerindeki ayrışmanın; zorunluluktan kaynaklanan dışsal faktörler, gönüllülüğe dayanan içsel faktörler ve bu iki faktör arasındaki dairesel etkileşim olmak üzere üç temel nedenle açıklanabileceğini belirtmiştir.

1-Dışsal faktörler; etnik temelli sosyal dışlanmayla ilişkilidir. Sosyal-kentsel yaşamda, iş piyasasında, konut piyasasında, kent yönetiminde dışlanmayı içermektedir.

2-İçsel faktörler; gönüllülük esaslı etnik kümelenmeye (mekânsal yoğunlaşmaya) neden olmaktadır. Kimlik ve kültürün korunarak yaşatılması, farklı yaşam tarzı, demografik yapı, etnik-sosyal ilişkiler, mahalle etkisi, eğitimde ayrışma içsel faktörlerdir.

3-Dışsal ve içsel faktörler arasındaki dairesel etkileşim ise, fiziksel ayrılmaya, fiziksel yoksunluğa ve düşük sağlık koşullarına yol açmaktadır.

Romanların eğitim seviyeleri düşüktür, okuryazar olmayanların oranı yüksektir. Genellikle ilkokuldan sonra eğitime devam etmemekte ya da edememektedirler. Bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır: *Aile bütçesine katkıda bulunmak için erken yaşta çalışmak zorunda olmaları, *genel olarak evlerinde çalışmak için kendilerine ait bir odaları olmaması,*okul masraflarının aile bütçesi tarafından karşılanamaması, *erken yaşta evlilik, *kızların kardeşlerine bakma yükümlülüğü, *konar-göçer yaşam (yazları şehri şehir gezerek bohçacılık, çobanlık veya seyyar satıcılık yapmaları, kışları da mahallede geçirmeleri), *müzisyenliğin ağır basması, *mahallede eğitim sürecine devam etmiş örnek bir rol model olamaması, *Roman olmayan çocuk ve aileler tarafından ve okul yöneticileri tarafından, okulda dışlanma - ayrımcılık nedeniyle okuldan soğuma, *aynı okulda okumaları ve birbirinden etkilenmeleri, *eğitimli olsalar dahi Roman oldukları için iş bulamayacaklarına inanmaları gibi etkenler sıralanabilir (Öke ve Topuz, 2009; Türkiye'deki Romanları Durumu, 2010; Akkan vd., 2011). Kısaca mekânsal ayrışma, sosyal dışlanma ve yoksulluğun temel nedenlerden biri de eğitimden kopuştur. Bu nedenle eğitim seviyesinin düşüklüğü, zaman içerisinde kısır döngüye neden olmuştur.

Romanların ortalama hane halkı büyüklüğü farklılık göstermekle birlikte, genellikle 7 - 8 kişi arasında değişmektedir. Bir evde birden fazla hane bir arada yaşayabilmektedir. Kendi içlerinden biriyle, erken yaşta (15-16 yaş) evlenmekte ve birden fazla evlilik yapabilmektedirler. Genellikle düzenli geliri ve sosyal güvencesi olmayan, kayıt dışı (marjinal), vasıfsız ve geçici işlerde (örn. hurdacılık, kâğıt ve plastik toplayıcılığı, hamallık, müzisyenlik, temizlik, mevsimlik tarım işçiliği vb.) çalışmaktadırlar. Romanların geleneksel mesleklerindeki (örn. elek üretimi, demir işçiliği, bakır kaplama ve sepet dokuma) değer kaybı ve günübirlik yaşam tarzı, sürekli bir işte çalışmalarını engellemektedir. Hemen hemen her kentte nitelsiz, güvencesiz, sağlıksız ve ağır iş koşullarında çalışan Romanlar, ekonomik yaşamdan dışlanmakta, yaşadıkları kentin en yoksul kesimini oluşturmaktadırlar. Hırsız ve tembel olduklarına ilişkin toplumsal önyargılar (örn. yaşadığı mahallenin ikametgâh kâğıdında görülmesi) ve iş piyasası için gerek duyulan, eğitim düzeyi ile mesleki beceriye sahip olmamaları nedeniyle dışlanmakta ve formal istihdam ağlarına ve güvenceli işlere erişememektedirler. (Kolukırmık, 2005; Kolukırmık, 2009; Türkiye'deki Romanları Durumu, 2010; Akkan vd., 2011).

Güvencesiz, ağır iş kollarında, geçici olarak çalışan Romanların geçim stratejileri ise günü kurtarmaya yöneliktir. Günübirlik yaşam tarzını benimseyen ve bu şekilde hayatlarını devam ettiren Romanlar, evlerinin masraflarını (elektrik, su vb.) karşılayamamaktadırlar. Bu durum ise, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu ve belediyelerden (aynı ya da nakdi) yardım (kömür yardımı, gıda paketi, engellilik yardımı gibi) talep etmelerine ve toplumda sosyal yardımlara bağımlı bir grup olarak algılanmalarına neden olmaktadır. Ayrıca, Roman mahallelerine yapılan sosyal yardıma ilişkin sistemin kapsamlı ve başarılı olmadığı belirtilmektedir.

Sağlıksız yaşam koşulları, düzensiz beslenme, ağır çalışma şartları, altyapı olanaklarının yetersiz olması, yüksek sigara kullanımı, alkol ve uyuşturucu tüketimi sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Sağlık güvencesi olmayan Romanların sağlık hizmetlerine erişimi sağlayan ve en önemli bir mekanizma olarak görülen Yeşil Kart uygulaması ise başarılı bir şekilde işlemektedir. İkinci derece sağlık hizmetlerine (Hastanelerde) erişimleri, dışlanma nedeniyle yeterli düzeyde değildir (Akkan vd., 2011).

Romanlar, 1990'lerden bu yana çeşitli illerde örgütlenerek yaşadıkları sorunları siyasi ve sosyal platformlara taşımaktadırlar. 2005'ten itibaren Roman derneklerinin sayısı hızla artmış ve ulusal federasyonlar kurulmuştur. Örgütlenmedeki sorunlar ile katılım ve erişim sorunları devam etmekte olup, siyasi partiler, meslek kuruluşları, sendikalar gibi birçok siyasi ve sosyal kuruluşta Roman temsiliyeti yok denecek kadar azdır (Toprak, 2009; Akkan vd., 2011).

Ülkemizde her şehirdeki Roman mahallesinde, dışlanmışlık aynı düzeyde değildir. Genellikle Roman mahallelerinin toplumla iletişimi zayıf iken, bazı şehirlerde güçlü olabilmektedir. Yaşadıkları şehirlerde kalıplaşmış Roman algısı yüzünden, çoğu zaman dışlanmakta, aşağılanmakta, küçümsenmekte ve potansiyel suçlu olarak görülmektedir.

Romanlar Türk ve Müslüman kimliği altında Çingene ya da Roman alt-kimliği olarak kimliklerini tanımlanmakta ve toplumda yer edinebilmek için çoğu zaman kimliklerini gizlemekte ve dil, din, hukuk gibi konularda içinde bulundukları topluma uyum sağlamaktadırlar. Benzer şekilde Romanlar da dışlanmışlığın etkisiyle kendilerinden farklı olan yabancıları tehlikeli görmekte, onlara güvensizlik duymakta ve onlarla sınırlı iletişim içine girmektedir. Siyasal katılımları, örgütlenmeleri ve toplumla/kentle bütünleşmeleri yetersiz düzeydedir (Selin, 2003; Aksu, 2003; Kolukırcık, 2005; Toprak, 2009; Gökce, 2014).

Roman mahalleleri, sadece sosyal (örn. yarı göçebe yaşamı devam ettirenler), kültürel ve ekonomik özellikleri ile değil, aynı zamanda konut yapısı ve konut gelenekleri ile de birbirinden ayrılırlar. Kimi çadırlarda yaşarken, kimi geçici barınaklarda, gecekond niteliğindeki konutlarda, kimi de görece daha iyi koşullardaki konutlarda yaşamaktadır. Romanlar olumsuz konut koşullarına ek olarak, kamusal alanlardan / mekânlardan dışlanmakta, ayrımcılığa uğramaktadır. (Eke ve Kurt, 2009; Gökce, 2013).

Roman kültürü her coğrafyada farklılık göstermekle birlikte; özgürlüğe düşkünlük, esneklik, içinde bulunulan anı yaşama, kapalı ve sınırlı alanların reddi, sokak ağırlıklı, renkli, dansa ve müziğe kısacası eğlenceye dayalı yaşam, birlikte yaşama geleneği gibi bazı ortak özellikler göstermektedir. Bu farklı yaşam tarzı, mahalle

etkisiyle daha da güçlenmektedir. Paylaşma ve dayanışmaya bağlı gelişmiş sosyal ağları vardır. Romanlar üzerine yapılan araştırmalar olumsuz yaşam koşullarına rağmen çoğunluğun, mahallelerinde yaşamaktan dolayı mutlu olduğunu ve başka yere taşınmak istemediklerini ortaya koymaktadır. Roman mahalleleri, bir taraftan Romanların şehir içinde tutunabilecekleri tek alan, diğer taraftan da damgalamayı sürekli hissettikleri ve mümkün olduğu ilk anda kurtulmak istedikleri bir alan olma özelliği taşımaktadır (Kaya ve Zengel, 2005; Southern and James, 2006; Toprak, 2009; Akkan vd., 2011; Gökce, 2013).

Özetle Romanlar, yeterince emek piyasasına, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişememekte; siyasi, sosyal ve kültürel yaşama uyum sağlamada ve etkili olmada sıkıntılar yaşamakta, kente entegre olamamaktadırlar. Belirtilen sorunlar birbiriyle ilişkili olup, bir kısır döngü içerisinde devam etmektedir (Türkiye’deki Romanların Durumu, 2010; Alkan vd, 2011; Gökce, 2014).

4.2. Kentsel Dönüşüm Uygulanan Roman Mahalleleri

Şehrin güvenliği açısından “tehlikeli” olarak tanımlanan Roman mahalleleri, suçun ve her türlü yasa dışı aktivitenin merkezi olarak damgalanmaktadır. Bu mahalleler, altyapı ve ulaşım sorunları, kötü konut yapıları, yarattıkları illegal ekonomi ile Roman gettolarına dönüşmüş durumdadır. Kamu yetkilileri ve şehrin halkı Romanların mahalleye girmek isteyen yabancılara saldırdıklarını, para çaldıklarını, küftediklerini, güvenilmez olduklarını, kamu mallarına zarar verdiklerini, temiz olmadıklarını vb. ifade etmektedir. Söz konusu algı, şehirle kurulan ilişkileri zayıflatmakta, toplumsal yaşama katılımı zorlaştırmaktadır (Akkan vd., 2011).

Bu mahalleler genellikle tapu ve kira ödeme sorununun yaşandığı kaçak yapılaşma ya da gecekondü tipi yerleşimlerdir. İlk yerleşen hanelerin konutlarda oturma izni ilgili belediye tarafından verilmiştir. Zaman içerisinde söz konusu mahallenin şehrin gelişim yönü içerisinde kalmasıyla ya da yakın çevresine çeşitli yatırımların yapılmasıyla arsaların piyasa değeri yükselmiştir. Böylece mahalleler kentsel dönüşümüne konu olmuştur ya da olmaktadır (Demirvuran, 2007; Gökce, 2014).

Özellikle rantı yüksek kent merkezlerinde (konum avantajına sahip kapalı site, prestijli konut, turizm, ticaret vb. bölgelerin yakınında) bulunan çöküntü niteliğindeki Roman mahalleleri, yaşadıkları kentsel yoksunluk sorunundan daha çok, siyasi veya rant içerikli dönüşümlerle gündeme gelmektedirler (Gökce, 2014). Rant ve siyasi içeriklidir çünkü, bugüne kadar Roman mahallelerinde uygulanan kentsel dönüşüm projeleriyle Romanlar; **kent merkezinden uzağa yapılan TOKİ konutlarına yerleştirilerek kentle ve işleriyle bağları koparılmış ve yerlerinden edilmiş, *yaşam biçimi ve alışkanlıklarına uygun olmayan ve sosyal ilişkilerini zayıflatan tek tip projeler yapılmış (yüksek katlı apartmanların sokak yaşamına ve çalıştıkları işlere uygun olmaması, sağlıklı kamusal alanların tasarlanmamış olması vb.), *projeler sosyal içerme önlemlerini kapsamamış, *projeler sorun odaklı ele alınmamış, başka bir deyişle, eğitim, sağlık, istihdam gibi tüm alanları kapsayıcı nitelikte çok boyutlu ve bütünsel değerlendirilmemiş, *Romanların katılımlarını yeterince sağlamamış (TOKİ'ye yerleştirmeler çoğu mahallelinin rızasıyla olmamış ya da bilinçsizce sözleşme imzalanmış), *proje sonuçları sorun çözücü ve sürdürülebilir olmamış, aksine Romanların mağduriyetlerine / dışlanmalarına ek bir boyut oluşturmuş, mekânsal ayrışmayı ve yoksulluğu derinleştirmiştir. *Hemen hemen çoğu aile konutların taksitlerini, ulaşım maliyetlerini, konutun yakıt ve aidat paralarını ödeyememiş, mahallelerine ya da yakınındaki bir mahalleye geri dönmek zorunda kalmışlardır.” (Marsh, 2008b; Ertürk, 2009; Güzey, 2009; Uzun, 2009; Akkan vd., 2011; Aktaran; Gökce; 2014)*

Hükümetin 2010 yılında açıkladığı “demokratik açılım süreci” kapsamında “Roman Açılımı” ve Roman vatandaşların sorunlarının iyileştirilmesi ile “Roman Dil ve Kültürünü Araştırma Enstitüsü”nün *"Kısa, orta ve uzun vadeli planlar çerçevesinde Romanların yaşam kalitesini artırmak, sağlıklı yaşam ortamları sağlamak ve geliştirmek, sosyal-ekonomik-çevresel sorunlarını tespit etmek, çözümler üretmek, insan hakları bilincinin geliştirilmesi, kültür ve dil araştırmaları yapmak üzere yerel yönetimler, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde bilimsel araştırmalar, uygulamalar yapmak ve sosyal uyum projeleri geliştirmek, çalışmaların sonuçlarını yayımlamak ve paylaşmak."* amacıyla kurulması gündeme gelmiştir. Bu gelişmelerle birlikte daha sonraki süreçte ise hükümet yetkilileri tarafından “sağlıklı bir çevrede

yaşama ve barınma” sorununun çözümüne yönelik TOKİ’nin Roman vatandaşlar için çalışmalar başlattığı ve konut inşa edeceği açıklanmıştır (Gökce, 2014).

Bu kapsamda kentlerde hız kazanan kentsel dönüşüm projeleri Roman mahallelerinde hem umut hem de endişe yaratmıştır. Sağlıklı koşullarda yaşamak istemektedirler ancak, Roman kültürünün dağılmasından endişe etmekte; işsiz kalacaklarını, hayvanlarına bakacakları yer bulamayacaklarını, çok katlı apartmanların kendilerini mutsuz edeceğini, kiracıların mağdur olacağını, Roman oldukları için kiralayacak konut bulamayacaklarını düşünmektedirler (Gökce, 2013).

Kısaca Romanların yaşadığı mahallerlerde uygulanan kentsel dönüşüm projeleri yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı soylulaştırmaya neden olmakta ve mekânsal ayrıştırmayı artırmaktadır.

5. KONYA KENTİNİN MEKÂNSAL GELİŞİMİ VE KENTSEL DÖNÜŞÜM

Konya’da 1940’lardan günümüze kadar olan süreç içerisinde birbirini takip eden ve birbiri ile tutarlı seri planlar hazırlanmıştır. Planlı dönem, mekânsal gelişim ve dönüşüm kapsamında detaylı olarak incelenecektir.

5.1. Planlı Dönem İçerisindeki Mekânsal Gelişimi ve Dönüşümü

Birinci Plan Dönemi - 1946 Konya Nazım İmar Planı (Asım Kömürcüoğlu)

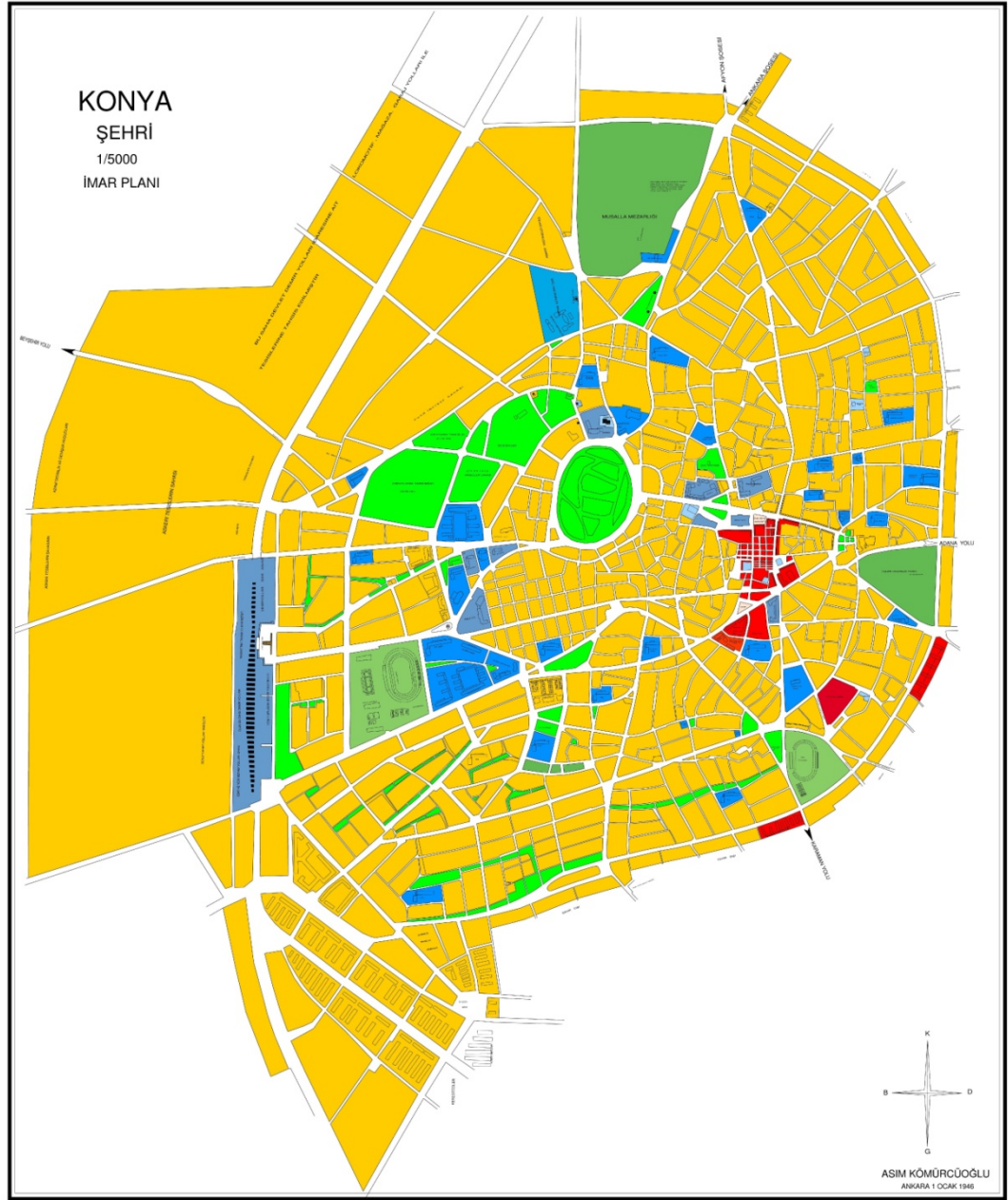
Bilimsel ve çağdaş anlamada Konya kentinin planlama çalışmaları 1940’lı yıllara rastlanmakta olup, 1941 yılında hâlihazır haritalar hazırlanarak, Konya’nın mevcut durumu analiz edilmiştir. Mevcut durumda, kentsel yerleşmelerin Alaeddin Tepesi’nin doğusu ve güneyine yayılmış olduğu, kentsel ticaret alanlarının, Mevlana Türbesi doğusunda ve hükümet binasının güneyinde yer alan tarihi kent merkezi ve bu alanın çevresinde yoğunlaştığı, kent nüfusunun ise yaklaşık 58.000 kişi olduğu tespit edilmiştir (Kömürcüoğlu, 1946; Bala, 2002; Meşhur, 2004; Yenice, 2005; Yenice, 2012).

Konya kentine yönelik ilk kapsamlı ve bütüncül hazırlanan ve planlama alanı 816 hektarlık alanı kapsayan, Yüksek Mimar Asım Kömürcüoğlu’nun hazırladığı 1/5.000 ölçekli imar planı, 04.10.1946’da onaylanarak yürürlüğe girmiş ve 20.12.1954 tarihine kadar uygulanmıştır (KBBA, 2013). İmar plan kararlarına göre 1965 yılı hedeflenmiş ve yaklaşık projeksiyon nüfusu 75.000 kişi olarak belirlenmiştir. 1946 İmar planında; sağlıksız ve denetimsiz biçimde oluşmuş kentsel yapının denetim altına alınması, kentsel saçaklanma sonucu oluşan, kent içi boşlukların düzenlenmesi ve tarihi yapıların yakın çevreleri diğer yapılardan temizlenerek yeniden düzenlenmesi ile alt yapı eksikliklerin giderilmesi öncelikli hedefler kapsamında yer almaktadır (Kömürcüoğlu, 1946).

Bu hedefler doğrultusunda; Kentin gelişimi, batı ve güneybatıya yönlendirilmiş, makroform kararlarını, İstasyon (Gar) binası şekillendirmiştir. Kentin tarihsel ticaret bölgelerini oluşturan (yaklaşık 12 hektarlık alan) geleneksel Konya çarşısı ve yakın çevresi ile Alaeddin Tepesi ve Mevlana Müzesini birbirine bağlayan Mevlana

Bulvarı kentsel yönetim ve hizmet merkezi olarak tanımlanmıştır. Kentin güneybatısında gelişme konut alanları ile demiryolu hattı arasında kalan yaklaşık 26,3 hektarlık alan sanayi alanı olarak önerilmiştir. Demiryolu istasyonu ve demiryolu hattına yakınlığı nedeniyle bu bölgede yer seçilmesinde etkili olmuştur. Bu kapsamda ayrıca kentin kuzeyinde İstanbul ve Ankara, doğusunda Ereğli-Adana ile güneyinde Karaman ve Mersin karayolları kent içi bağlantılarını içeren ve kentin batısında sanayi ve istasyon bölgesinde sonlanan bir çevre yolu önerilmiştir. Kentin en önemli kentsel yeşil alanları Alâeddin Tepesi dinlenme alanı, tarihi Dede Bahçesi ve Konya Fuar alanı olarak belirlenmiş ve imar planında yaklaşık 39.9 hektarlık alan kentsel yeşil alan olarak ayrılmıştır (Kömürcüoğlu, 1946; Bala, 2002; Yenice, 2005).

Konya kenti planlı döneme 1946 Asım Kömürcüoğlu'nun planı ile girmiş ve bu planla kent merkezlerinin yeniden canlandırılması ile modernleşme projelerinin mekâna yansıtılması sağlanmaya çalışılmıştır (Şekil 5.1).

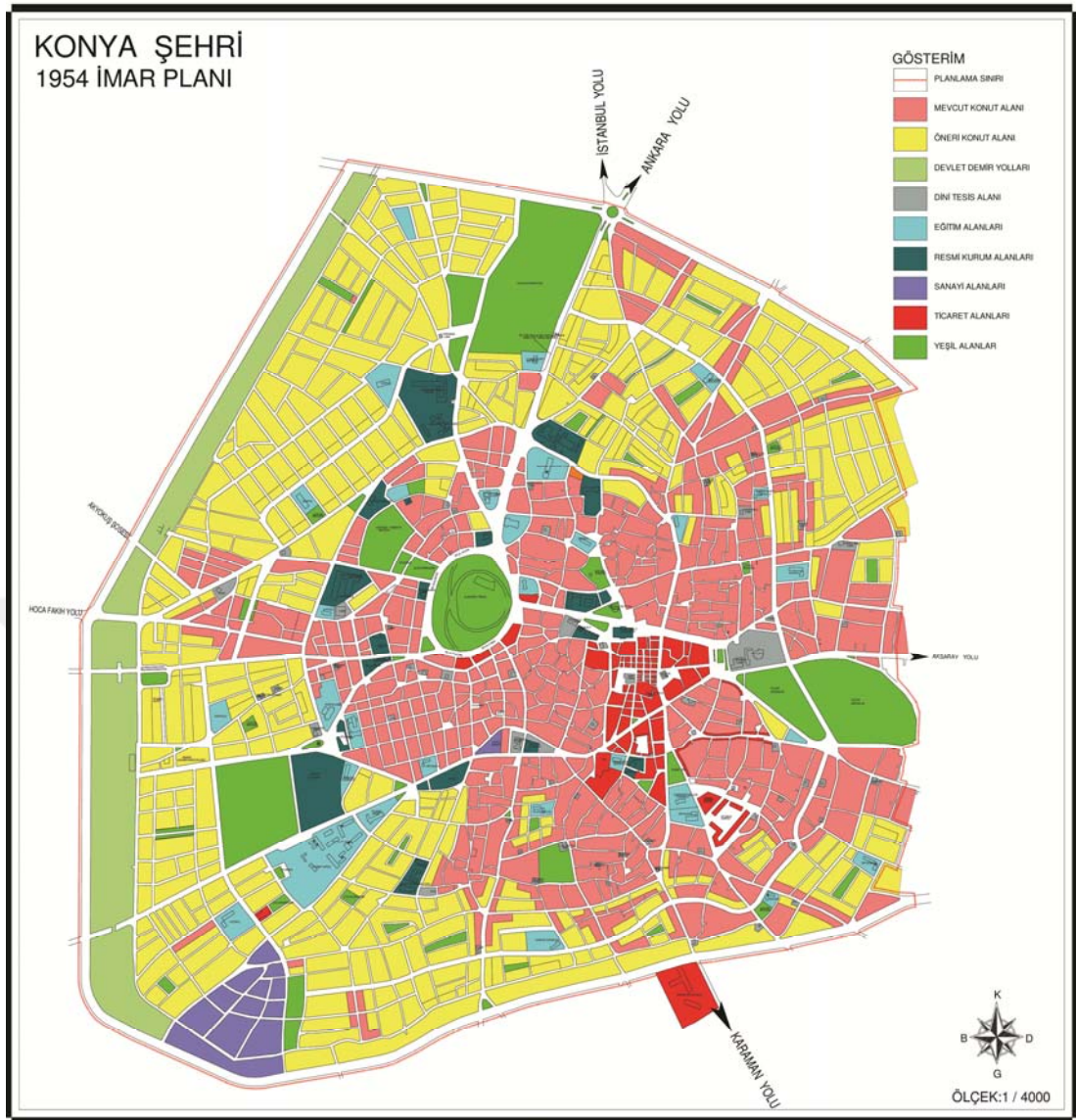
Şekil 5.1. 1946 Konya Nazım İmar Planı. (Cengiz, 2014. “1946 planı, Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivinden, 1946 planı üzerinden yararlanılarak çizilmiştir”)

İkinci Plan Dönemi - 1954 (Ferzan Baydar – Leyla Baydar)

1946 planı kadar kapsamlı olmasa da süreç içerisinde üretilen ikinci plan yüksek Mimar Ferzan Baydar ve Yüksek Mimar Leyla Baydar'ın hazırladığı ve 912 hektarlık alanı kapsayan imar planı, revizyon ve ilave imar planı niteliğinde olup, 20.12.1954'de onaylanarak, yürürlüğe girmiştir. Bu plan 20.12.1954'den 09.04.1960 tarihine kadar uygulanmıştır (KBBA, 2013).

1946'daki plan kararlarının bir bölümü yasadışı veya plan dışı gelişen alanların önlenmesi ve nüfusun hızla artması sonucu ortaya çıkan konut ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak revize edilmiştir. 1950'li yıllarda ekonomide liberalleşme politikaları ile yeni imar hareketlerinin gündeme gelmesi, ayrıca kentsel yenileme uygulamaları ve kent dokusunun yer yer yıkılarak apartmanlaşma eğiliminin yaşamaya başlaması bu döneme rastlamaktadır. İkinci plan dönemi mekânsal plan kararlarında ise; kentin kuzeybatısında yeni yerleşim alanları oluşturulmuş ve ticaret alanlarının gelişimi kentin güneyine kaymıştır (Şekil 5.2).

Bu dönemde yeni imar hareketleri gündeme gelmiş ve kentsel yenileme (yıkıp yeniden yapma) modeli ile kent dokusu yer yer yıkılarak apartmanlaşma eğilimi başlamıştır.

Şekil 5.2. 1954 Konya İmar Planı (Cengiz, 2014. “1954 planı, Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivinden, 1954 planı üzerinden yararlanılarak çizilmiştir”)

1960’lı yıllara gelindiğinde, mevcut imar planı kentsel gelişmeler karşında cevap vermekten uzak kalmıştır. Bu ikinci plan; İmar ve İskan Bakanlığı Şehircilik Dairesi’nce revizyon ve değişiklik yapılarak, 09.04.1960’da onaylanıp, 10.05.1966 tarihine kadar uygulamada kalmıştır.

Üçüncü Plan Dönemi-1967 (Haluk Berksan – Yavuz Taşçı)

1960’lı yıllara geldiği zaman mevcut imar planı, sanayileşmenin ve hızlı nüfus artışın ortaya çıkardığı fiziksel, ekonomik olarak kentsel gelişmelere cevap vermekten uzak kalmıştır. Bunun üzerine Konya Belediye Meclisi, imar planını

"yarişma yolu" ile elde etmek üzere, İller Bankası'na yetki vermiştir. İller Bankası'nın isteğine uygun olarak Türkiye'de ilk defa Konya imar planı yarişmasına esas olmak üzere İmar ve İşkn Bakanlığı-Planlama İmar Genel Müdürlüğü-Bölge Planlama Dairesi tarafından il sosyo- ekonomik raporu hazırlanmıştır (Bala, 2002).

Konya İmar Planı 1964 yılında yarişmaya çıkarılmış ve 34 projenin katıldığı yarişmada Yavuz Taşçı - Haluk Berksan ikilisinin hazırladığı proje birincilik dl kazanmıştır. Yarişmayı kazanan plancının 1967 yılında uygulama planlarına başlarken ortaya koyduğu varsayımlar şöyle özetlenebilir.

- Kentin ekonomik yapısı tarımsal üretim üzerine odaklanmıştır.
- Kent, tarihi bir çekirdek üzerine kurulmuş olup; ticari ve sosyal donatıma bağlı, radyal ve düzensiz bir gelişme içindedir.
- evre illerle bağlantılarını sağlayan yollar; kent merkezine girmekte ve iskân alanları arasına sıkışıp kalmış olan otogar, şehir içi trafiğini gereksiz yüklemektedir.
- Kentin güneyindeki tarım alanları, az yoğun ve sağlıksız yerleşmeye açılarak, tahrip edilmektedir.
- Kent merkezinde dar sokaklar üzerinde yüksek yapılanmaların başlaması, güneşsiz ve sağlıksız mekânların artma eğiliminde olduğunu göstermektedir.
- Kent merkezine yakın yerleşmelerin dağınıklığı, rantabil olmayan kullanımları ortaya çıkarmaktadır. Büyük bir bölümü kaçak yapılardan oluşan bu yerleşmeler, kentsel yaşam için gerekli asgari konfora bile sahip değildir.
- Kentin 1985 yılına kadar; Analitik etüd verilerine göre, Türkiye'nin ortalamasına paralel nüfus artışı ve kırdan merkeze g ile beraber Konya nüfusunun yaklaşık 340 bin, devlet planlama, öngördüğü yatırımları hızlanma planı gerçekleştirdiği takdirde yaklaşık 480 bin olacağı öngörülmektedir. Ayrıca, düşük tahminle 44.400, yüksek tahminle 53.500 konuta ihtiyaç olduğu ve ilk 5 yıllık dönemde 15000 konut ihtiyaının karşılanması gerektiği belirtilmiştir.

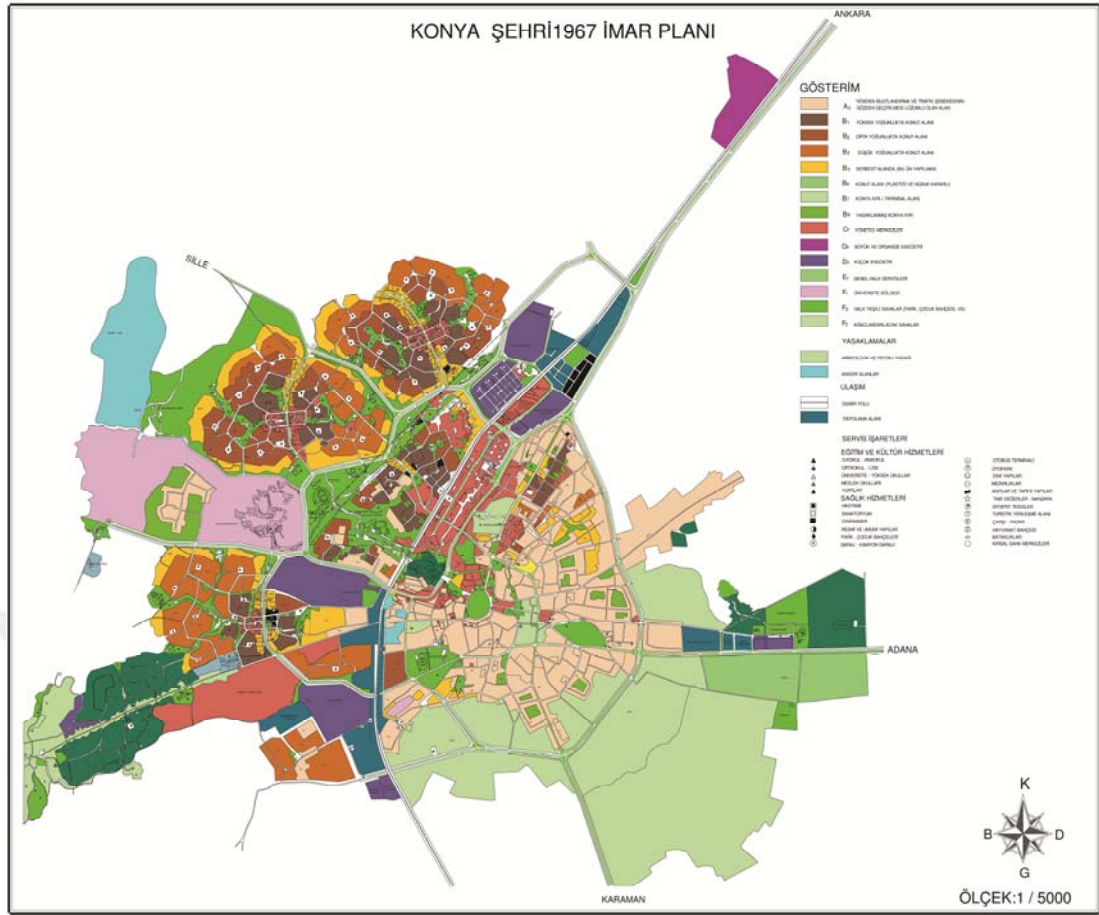
1964 imar planı yarişmasına gidilirken; gerek tarihi eserlerin ve mimari değerlerin saptanması, değerlendirilmesi, gerekse kültürel yapı bütünlüğü ile mekânsal yapı

arasındaki güçlü etkileşimden söz edilmediği görülmektedir. Bu bir ölçüde; 2. Dünya Savaşı'nın korkunç yıkımını yaşamamış, tarihi kent yapısı tahrip olmamış Konya için, "Tarihi Çevre" endişesinin olmadığı bir ortamda doğal kabul edilmelidir (Alkan, 1985).

Yavuz Taşçı ve Haluk Bersan ikilisinin hazırladığı plan 18.08.1967 yılında onaylanarak yürürlüğü girmiş olup, yaklaşık, 9.500 hektarlık alanı kapsayan plan 1974 yılına kadar uygulanmıştır. Planın başlıca hedefleri kentin güney çeper bölgelerindeki kırsal nitelikli alanlar üzerinde oluşan kentsel baskının azaltılması ve sosyal ve teknik açıdan donatı eksiklerin giderilerek kaçak yapılaşmanın önlenmesi ile kentin yeşil alan gereksiniminin karşılanmasıdır (Şekil 5.3).

1967 planının temel kararları ise;

- Konut alanlarının, ağırlıklı olarak kentin kuzeybatısına ve batısına yönlendirilmesi,
- Sanayi gelişiminin, kentin kuzeyinde, İstanbul ve Ankara yolları arasında kalan bölgede yoğunlaştırılması,
- Otogar alanının, Ankara-İstanbul Yolu kavşağına taşınması,
- Alâeddin Tepesi - Mevlana arasındaki taşıt yolunun yaya arterine dönüştürülmesi ve yeni bir idari merkez oluşturulması" amacına yöneliktir (Taşçı ve Berksan, 1968).

Şekil 5.3. 1967 Konya İmar Planı (Cengiz, 2014. “1967 planı, Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivinden, 1967 planı üzerinden yararlanılarak çizilmiştir”)

1974'lere gelindiğinde nüfus paralelinde yeni yerleşim alanlarına gereksinim duyulmuştur. Bu üçüncü plan (revizyon); Yavuz Taşçı ve Haluk Berksan ikilisince yapılmış, 22.07.1974 onaylanıp, 01.08.1983 tarihine kadar uygulamada kalmıştır. 1974 ilk önemli revizyon yılıdır. Bu revizyon planıyla;

- 4 Nolu Gecekondu Önleme Bölgesi olan Cumhuriyet ve Binkonut mahalleleriyle Konya'nın “Gecekondu Kent” oluşumunun ilk adımı atılmıştır. 1967 planı gelişmeyi, dolayısıyla kaçak inşaat ve gecekondulaşma eğilimini kuzeye kaydırmıştır. Revizyonda kuzeyde İstanbul yolu üzerine hazine arazilerinin özel parsellerle birleştirilmesi ile 4 Nolu Gecekondu Önleme Bölgesi gerçekleştirilmiştir.
- 1.Organize Sanayi Bölgesi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Önerilen 4 nolu Gecekondü Önlleme Bölgesi, İstanbul ve Ankara yolları ile demiryolu ulaşım üçlüsünün etki alanı içinde ve organize sanayi bölgesinde çalışan nüfusun yerleşmek isteyecekleri bölge oluşturmaktadır. Bu yerleşme alanının yaklaşık 75-80 bin nüfusu barındırması düşünülmüştür. 1974 Planı; Konya'nın, orta ölçekli bir Anadolu kenti özelliğini aşmakta, "Büyükşehir" anlayışı içerisinde ele alınmaya başladığını göstermesi, ayrıca planlamanın sosyal yönüne vurgu yapması açısından önemlidir. Planın önemli bir diğer özelliği de, 1967 Planındaki radyal kent formu kurgusunun, (İstanbul Yolu üzerinde) doğrusal (lineer) forma dönüşmesine yönelik ilk müdahaleleri içermesidir (Meşhur, 2004).

1966 yılında planlama çalışmalarına başlanmış ve 18.08.1967 yılında onaylanarak yürürlüğe giren imar planı, 1974 yılında revizyon ve ilave imar planları düzenlenmesine karşın, 1983 kadar uygulamada kalmıştır. Kent nüfusunun hızla artması, kaçak yapılaşmalar, toplu ulaşım ihtiyacı sonucu, kentin gelişimi karşısında 1966 planının yetersiz kalması ve mücavir alan sınırlarının genişletilmesine yönelik tartışmalar yeni bir planlama sürecini gündeme getirmiştir.

Dördüncü Plan Dönemi–1983 (Yavuz Taşçı)

1980 ve sonrası kentsel dönüşüm uygulamaları ve yerleşme açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Öncelikle 3194 sayılı İmar Kanunu ile planlama yetkilerinin belediyelere devredilmesi ile bütün büyük kentlerde kapsamlı planlama ve imar hareketleri başlamıştır. Bu faaliyetlerin içerisinde önemli ıslah imar planları ile dönüşüm projeleri gündeme gelmiştir

Yavuz Taşçı'nın hazırladığı, Konya Çevre Düzeni 1/25.000 ölçekli Konya Çevre Düzeni Planı 01.09.1983 tarihinde onaylanarak, 01.11.1999 tarihine kadar uygulamada kalmıştır. Yaklaşık 128.600 hektarlık alanı kapsamaktadır ve projeksiyon yılı 2000 yılı hedef alınarak, kent nüfusunun 1.300.000 kişiye ulaşması tahmin edilmiştir.

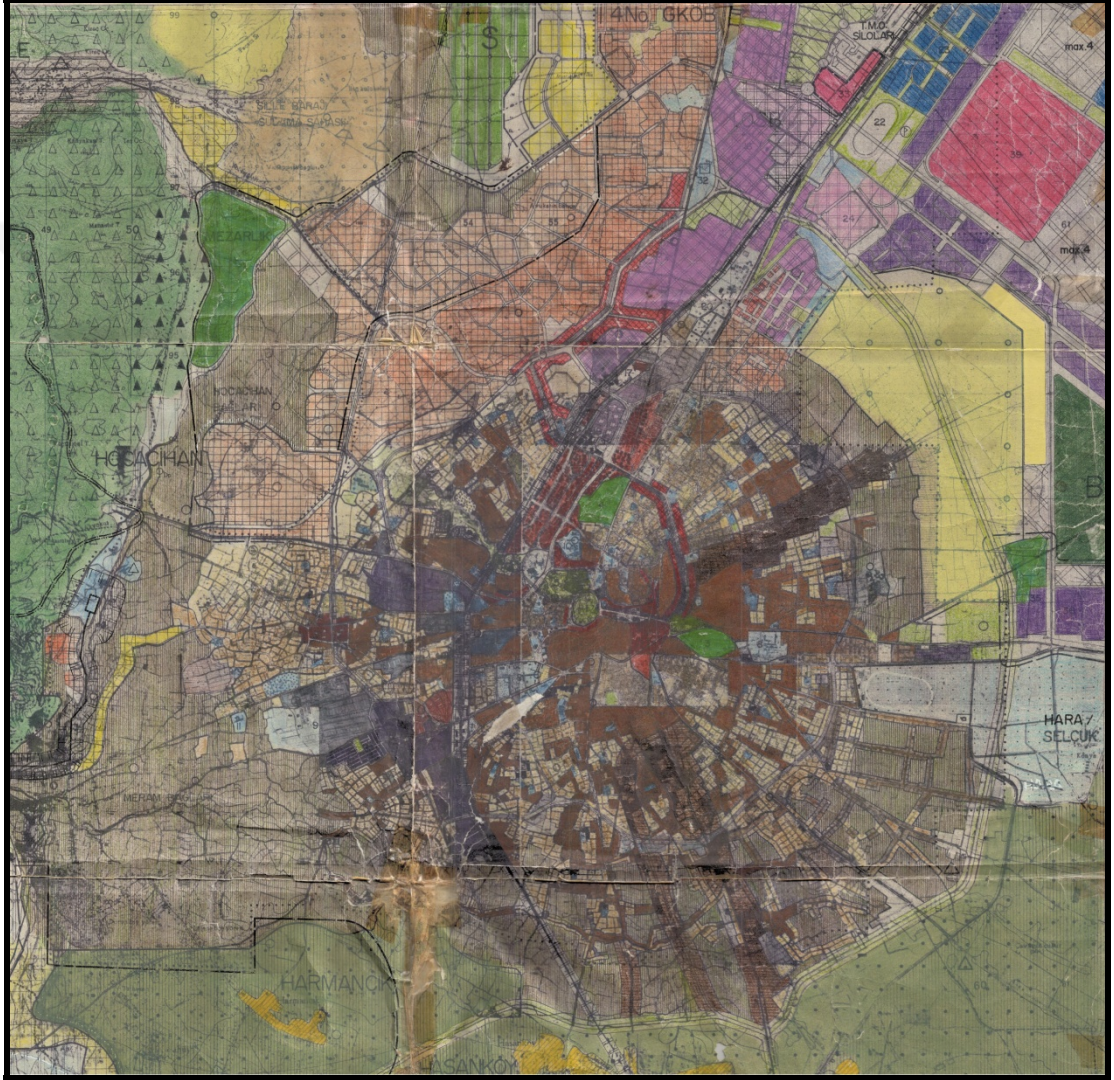
Kentsel gelişimi belirlemek amacıyla; topoğrafya, jeolojik yapı-toprak kabiliyeti, su alanları gibi etkenler dikkate alınarak, eşik analizi oluşturulmuş ve analiz sonucunda kentin mevcut yerleşik alanının kuzey, kuzeydoğu ve doğu kesimlerinde, daha çok

yerleşime uygun alanlar olduğu tespit edilmiştir. Planın başlıca hedefleri, geleneksel ticaret merkezi çevresinde gelişen orta ölçekli bir kent yapısından, çok merkezli anakent yapısına gelişmesi ve tarıma dayalı kent ekonomisinin sanayi sektörü odaklı olarak geliştirilmesidir.

Bu hedefler doğrultusunda;

- 1974 planında olduğu gibi; kent formunun doğrusallaştırılmasına yönelik planlama çalışmaları devam etmiştir. Bu anlamda, doğrusallaştırmaya yönelik olarak, kent merkezi ile Kampüs alanı arasında tramvay önerilmiştir.
- Kent merkezi içerisinde kalmış otogara ilişkin kentin kuzey gelişme aksını oluşturan İstanbul yolu üzerine ve yeni kentsel alt merkez bölgesinin batısında yer seçimi kararı alınmıştır.
- Kentin kuzey kısmında, "Yeni Kent Merkezi" önerilmiştir (Taşçı, 1983).

1990-1998 döneminde mekânsal gelişim sürecinin ağırlıklı olarak ıslah imar planları ile dönüşüm kapsamında yönlendirildiğini söylemek mümkündür. 1984 tarihli imar affi kanununun etkisiyle özellikle kentin güney kesimleri üzerine odaklanılmıştır. Bu planların temel hedefi; hisseli ifraz yoluyla oluşmuş arsa–arazi sorunlarının çözülmesi ve kaçak yapılaşma baskısı altındaki bölgelerin sosyal–teknik altyapı gereksiniminin karşılanmasıdır (Şekil 5.4).

Şekil 5.5. 1983 Konya İmar Planı Kent Merkezi ve çevresi (Cengiz, 2014. “1983 planı, Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivinden elde edilmiştir.”)

Bu dönemde ayrıca; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma (KTVK) Kanunu kapsamında 1984 yılında Konya kentinde bir dizi koruma alanı kararı alınmıştır. Bu kararlar, Tarihi Kent Merkezi ve Alâeddin Tepesi ile Meram bölgesini kapsayan kentsel, arkeolojik ve doğal sit alanları kararlarıdır. Bu kararları takiben,

önce Meram Doğal Sit Alanı (1992) sonrasında ise Konya tarihi kent merkezi (1997) Koruma Amaçlı İmar Planları hazırlanmıştır (Şekil 5.5).

Bu dönemde mekânsal gelişim sürecinin ağırlıklı olarak ıslah imar planları ile dönüşüm kapsamında yönlendirildiğini söylemek mümkündür. Islah imar planları eliyle yaşanan dönüşümün mekânsal sonuçları ve ortaya çıkan fiziksel mekân da başarısızlıklarla sonuçlanmıştır.

Beşinci Plan Dönemi–1999 (Yavuz Taşçı)

İmar planlarında devam ettirilen kent makroformuna göre kentin batı, kuzeybatı ve kuzey yönünde gelişmesi hedefi, bazı kısımlarda planı zorlayan gelişmelerden ve yapılan revizyonlardan dolayı sapmalara uğramıştır (Taşçı, 1998). Zaman içinde yapılan plan revizyonlar, kent merkezindeki yoğunluk artışı ve kentin güneyindeki tarım alanları içinde oluşan kaçak yapılaşmanın yavaşlatılması amacıyla yapılmıştır. Ayrıca mevzii plan uygulamaları ile ilçe belediyeler kendi sınırları içinde sanayi bölgeleri oluşturmak istemiştir. Böylece ortaya çıkan sanayi siteleri ile 1983 Çevre Düzeni Planının hedeflerinin dışına çıkmıştır.

1984 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediye Kanunu kapsamında, 1989 yılında Büyükşehir statüsü kazanan Konya kenti için; ileri düzeyde bir kent uygarlığı için gerekli tesis ve sistemleri kurmak ve metropoliten şehir düzeyine ulaşma istekleri “Büyükşehir altı” modelini yansıtan 2000 yılı planını aşmakta, “Büyükşehir” modelini yansıtan bir planı zorunlu kılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı 01.01.1999 yılında ilk büyük kent planı niteliğindeki 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı onaylanmıştır. Yaklaşık 29.000 ha alanı kapsayan Nazım İmar Planı, 2020 projeksiyon yılı için kent nüfusunun 1.800.000 kişi olacağını öngörmektedir. Projeksiyon yılı hedefine yönelik Kon–Plan 2020 olarak adlandırılan İmar Planı; temelde denetimsiz ve plansız konut gelişme taleplerinin tarımsal alanlar üzerinde yarattığı baskının azaltılması, mevcut organize sanayi bölgelerinin arsa arzında yetersiz kalması, kentin kuzey koridorunda mevzi planlar ile yapılan müdahalelerin plan kurgusunu değiştirmesi, uluslararası havaalanı, şehirlerarası demiryolu, nitelikli otel ve kongre olanaklarının eksikliği gibi konular üzerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede, Kon–Plan 2020 Anakent İmar Planının önceliği; ileri düzeyde bir kent

uygarlığı için gerekli tesis ve sistemleri kurmak ve metropoliten kent düzeyine ulaşma isteği olarak özetlenebilir.

Bu dönemde yapılan KONPLAN'la;

- Konya 2020 planı için hedefler ÇDP ile devamlılık içinde, fakat yeni bir sınıflama ile daha geniş kapsamlı olarak ele alınmış ve dünyada kentlere bakış açısındaki son gelişmelere uygun hale getirilmiştir. Çevre konusu bir yaşam kalitesi (uygarlık) değişkeni olarak görülmüş ve performans hedeflerine ise “sürdürülebilirlik” kavramı eklenmiştir.
- Planda önerilen merkezler hiyerarşisi ile tek merkezli ve çok merkezli kent yapılarının avantajlarından yararlanmayı amaçlamıştır. Çekirdek merkez, büyük ve canlı kent merkezini oluşturarak tek merkezli kent yapısının en önemli avantajını kullanmıştır.
- Sanayi toplumundan, sanayi sonrası topluma geçiş süreci planlamada etkili olmuştur.
- Teknopol, serbest bölge, organize sanayi bölgeleri ve ileri teknoloji enstitüsü alanı gibi kullanımlar, bu süreç içinde planlanmıştır.
- Dünya ile entegrasyonuna katkı sağlamak amacı ile önerilen uluslararası havaalanı, KONPLAN'ın önemli diğer kararlarından biridir (Taşçı, 1998).

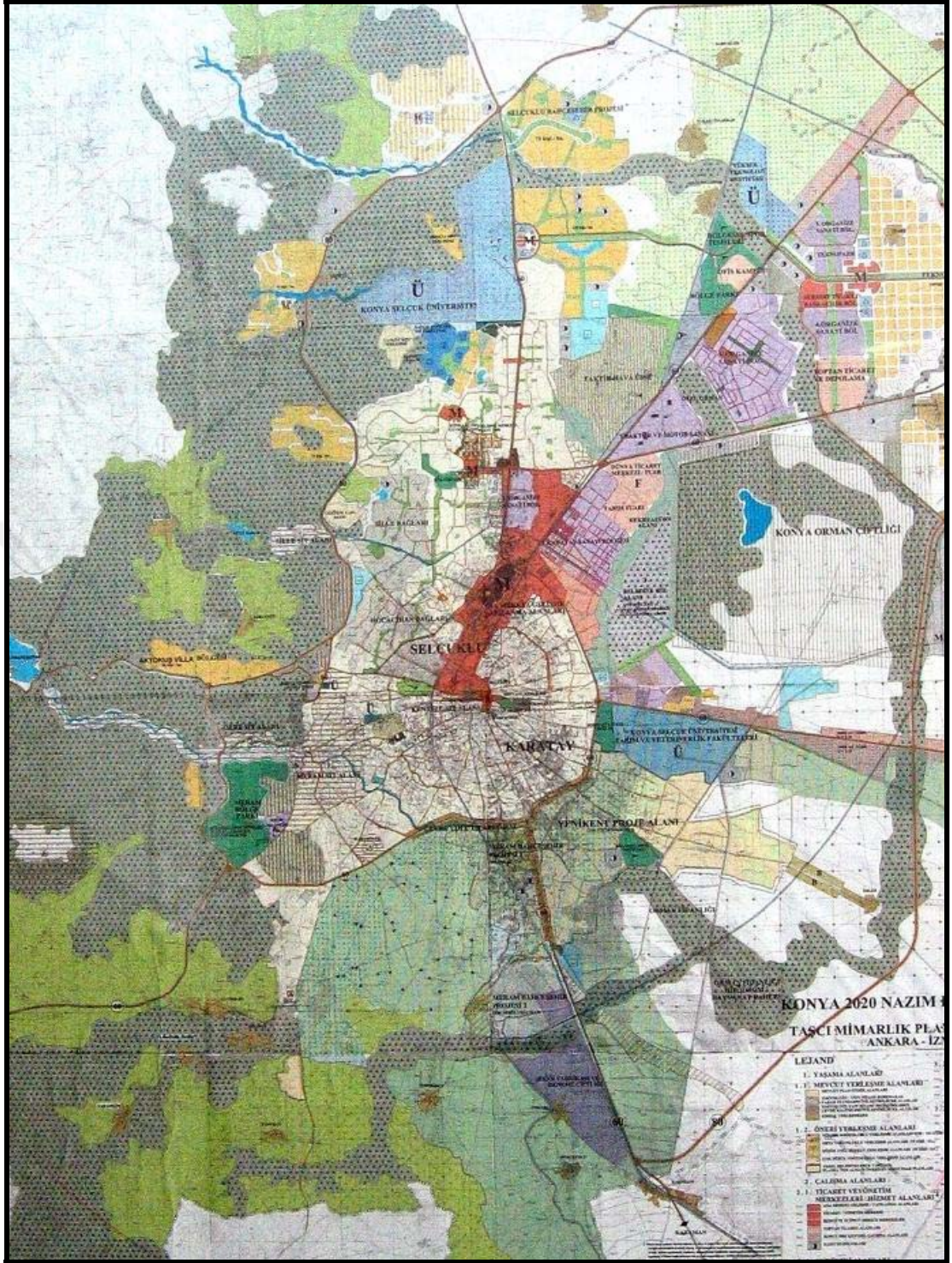
Konya kenti için hazırlanan her plan, bir sonraki döneme açılış niteliğinde arazi rezervleri hazırlayan, gelişme yönlerine hareketlilik kazandıran, arazi kullanım kararları getirmiştir. Ancak Konya için yapılan planlar, bu kararlara ait oldukları dönemlerinin hiç birinde her yönden gelişmesini tamamlamış bir kent tablosunu çizememiştir.

1983 yılı Çevre Düzeni Planında hedeflenen yerleşme potansiyeli, yani yerleşme alanlarını arttırıcı politikalar bu döneme kadar yansımıştır. Örneğin kurutulmuş bir bataklık alanı veya verimliliğini yitirmiş tarım alanları yerleşmeye uygun bölgeler stokuna katılmıştır. Yapılan ilk çevre düzeni planından günümüze kadar geçen dönem içinde doğal faktörlerde hiçbir değişiklik görülmemiştir. Bu sebepten dolayı 2020 yılı için hazırlanan planda iklim, topografya, bitki örtüsü, jeomorfolojik yapı

vb. faktörler olduğu gibi ve yerleşme engeli oluşturan eşik sınırlarını geriletecek şekilde ele alınmıştır (Taşçı, 1998).

Yapay faktörler ise 1980’li yıllardan sonra daha fazla değişim göstermiştir. Kentin sürekli büyümesi ve buna bağlı olarak yapılan plan değişiklikleri, kentin yerleşme alanını ve halihazırda yürürlükte olan imar plan sınırlarını büyük ölçüde genişletmiş, gelecek için yerleşmeye uygun alanların sınırlarını da o derece azaltmıştır. Fakat askeri atış alanı, askeri havaalanı, yüksek gerilim hatları, madencilik alanları gibi yapay yerleşme engelleri çoğunlukla aynı kalmıştır (Taşçı, 1998).

Kent bütününde gelişmeyi zorlayıcı, maliyeti arttırıcı doğal - yapay tüm faktörler çıkarıldıktan sonra konumsal maliyeti sıfır veya sıfıra yakın olan yeni gelişmeye uygun alanların 2020 yılı için öngörülebilecek maksimum alanın çok üstünde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak 2020 yılı Çevre Düzeni Planı hazırlanmasında Konya kenti mücavir alanı, kente çok yüksek bir gelişme potansiyeli sunmuştur (Şekil 5.6).

Şekil 5.6. 1999 Konya İmar Planı (Cengiz, 2014. “1983 planı, Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivinden elde edilmiştir.”)

Bu dönemde denetimsiz ve plansız konut gelişme taleplerinin tarımsal alanlar üzerinde yarattığı baskının azaltılması, mevcut organize sanayi bölgelerinin arsa arzında yetersiz kalması ve kent merkezindeki yoğunluk artışı, yeni kent merkezi

oluşum süreci parçacıl olarak kentsel dönüşüm projelerini de beraberinde gündeme getirmiştir.

Kapsamlı ve bütüncül kent planlama anlayışı ile 1946 yılında başlayan planlama çalışmaları günümüzde de devam etmekte olup, söz konusu planlama çalışmalarının kent formu üzerinde biçimlendirici ve şekillendirici etkilerinin olduğu görülmektedir (Cizelge,5.6). Sonuç olarak; Konya kenti planlama ve dönüşüm süreci, planlı döneme 1946 Asım Kömürcüoğlu'nun planı ile girmiş, bu planda yeni gelişime açılan bölgelerde Güzel Kent akımından etkilenen uygulamalar hâkimken, 1954 Ferzan Baydar-Lale Baydar planı ile birlikte, kentsel yenileme uygulamaları başlatılmış, eski doku yıkılarak apartmanlaşmalar oluşmuştur. 1966 planında, gecekondü önleme bölgeleri belirleme çabaları dikkat çekicidir. 1980'lerle birlikte planlamada yerel yönetimlerin yetkili olması sonucunda, kapsamlı imar hareketleri başlamış, ıslah imar planları ile kentsel dönüşüm projeleri gündeme gelmiştir. 1990'lara gelindiğinde uygulamada parçacı, nitelikten çok niceliğe önem veren plan değişiklikleri gündeme gelmiş, stratejik planlama yaklaşımının etkisi ile kentsel dönüşüm projeleri üretilmeye başlanmıştır (Sağ, 2011).

Çizelge 5.1. Konya Kenti Planlama Sürecinde Mekansal Gelişime ve Dönüşüme İlişkin Sürecin Özeti (Kaynak: Sağ, 2011)

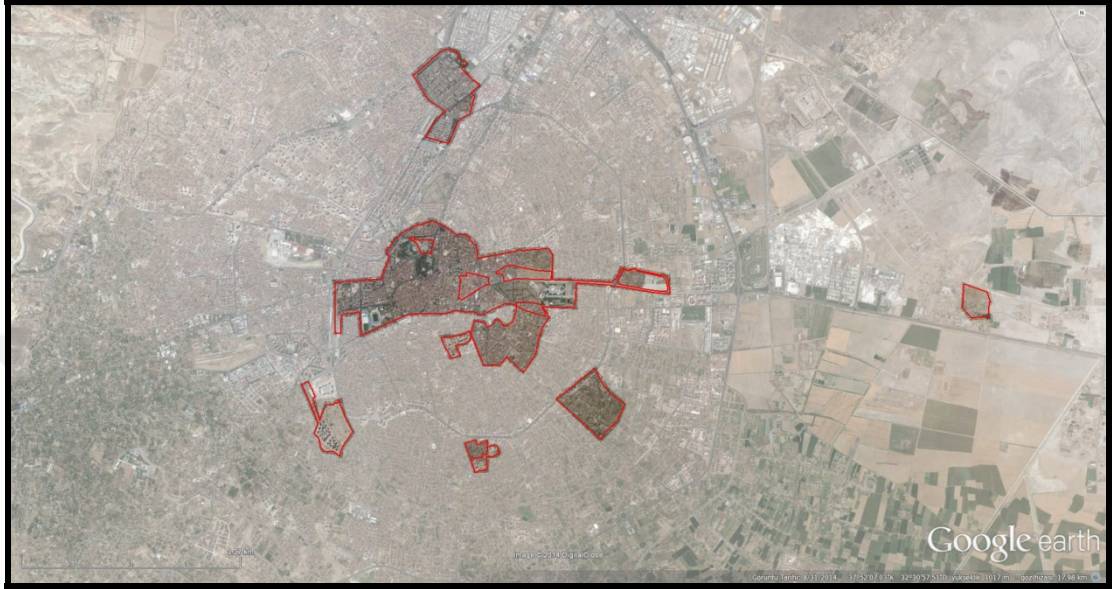
Planlar	Plan Yürütücü-leri	Planla Öngörülen Gelişme Yönü	Planın Kent Gelişimine Etkisi	Planın Kentsel Dönüşüm Sürecine Etkisi	Politika
1946 Nazım Plan	Asım Kömürcüoğlu	Yerleşim alanları Alaaddin tepesinin batı ve güneyine yayılmış ve yeni gelişimler batıda yer almıştır.	Geleneksel yerleşme bölgesindeki organik kent dokusu yerini birbirini dik kesen kafes biçimindeki dokuya bırakmıştır.	Dönüşüme batılı değerlerin benimsenmesi adına gerçekleştirilen bir modernleşme projesinin mekâna yerleşmesi anlamı yüklenmiştir.	Yeniden İnşa (Reconstruction)
1954 Nazım İmar Planı ve Revizyon	Ferzan Baydar Lale Baydar	Kent kuzeybatı ve güneybatı yönlerinde gelişme göstermiştir.	Eski kent dokusunun yer yer yıkılarak apartmanlaşma eğiliminin yaşanmaya başladığı görülmektedir.	Yeni imar hareketleri gündeme gelmiş ve kentsel yenileme uygulamaları başlamıştır.	Yenileme (Renewal)
1966 Nazım Plan	Yavuz Taşçı Haluk Bersan	Kuzey ve güneye doğru gelişim önerilmiştir.	Yeni gelişme alanlarının oluşturulması	Göç olgusu GÖB lerin oluşumuna öncülük etmiş, kent dışına gelişme başlamıştır.	Yenileme (Renewal)
1983 Çevre Düzeni Planı	Yavuz Taşçı	Kuzeye doğru lineer bir gelişim önerilmiştir.	Tarım alanlarında yerleşimlerin ortaya çıkması, tarım alanlarını tehlikeye sokmuş	Kapsamlı planlama ve imar hareketleri başlamıştır. Çeperlerde gelişme hızlanmıştır.	Yeniden Geliştirme (Redevelopment)
1999 Nazım Plan	Yavuz Taşçı	Kuzey ve kuzeydoğuda yüksek yoğunluk güney ve güneydoğuda düşük yoğunluklu yerleşim alanları kararlaştırılmıştır	Kentsel sınırların genişlediği, uygulamada parçacı ve nitelikten çok niceliğe önem veren projelerle karşılaşmıştır	Piyasa merkezli gelişme stratejisi doğrultusunda parçacı plan değişiklikleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Kent merkezinde köhne alanlar oluşmuştur.	Yeniden Oluşum (Regeneration)

5.2. Kentsel Dönüşüm Projeleri (2000 yılı ve sonrası)

2000 yılı ve sonrasına ilişkin Konya kentinin mekânsal gelişimini biçimlendiren temel planlama yaklaşımı, kentsel dönüşüm ve yenileme projeleri olmuştur. Konya özelinde uygulanan ve uygulanma süreci devam eden, Kentsel Dönüşüm Projeleri incelendiğinde genellikle 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun; 73. maddesine istinaden “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projeleri” ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir (KBB, 2013). Konya özelinde imar plan değişiklikleriyle kentsel dönüşüm projelerini belirlemek mümkün değildir. Çünkü her yıl birçok plan değişikliği (0-5 hektar, 5+) gerçekleştirilmektedir.

Bu dönemdeki planlama süreci değerlendirildiğinde, kent içerisinde kalmış ve işlevini yitirmiş, ekonomik ömrünü tamamlamış alanların, konut ve ticaret odaklı yeniden canlandırma modeli ile kent hayatına kazandırılmasıdır. Konya özelinde, kentsel dönüşüm çalışmalarının odaklandığı bir diğer konu ise niteliksiz-kaçak konut

bölgelerinin, açık ve yeşil alanları içeren, çağın gerekli sosyal donatı ve konfor şartlarını içeren nitelikli konut üretimi için yıkılarak yeniden yapılmasıdır. Bu bağlamda, Konya kent merkezinde kentsel dönüşüm alanı olarak ilan edilmiş alanlar Çizelge 5.2 ve Şekil 5.7 ‘deki gibidir.

Şekil 5.7. Konya Kent Merkezinde Kentsel Dönüşüm İlan Edilmiş Alanlar

Çizelge 5.2. Konya Kent Merkezinde Kentsel Dönüşüm İlan Edilmiş Alanlar

Kentsel Dönüşüm Alanları	Mevkii	İlan Edilme Tarihi	Alan Büyüklüğü (ha.)
Çaybaşı KDP	Meram (Fahrnisa Mahallesi ve Çevresi)	14.10.2005	6 ha
Eski Sanayi KDP	Selçuklu (Eski Sanayi, Toptancılar Çarşısı)	12.05.2006	82 ha
Yenice Mah. KDP	Meram (Yenice ve Büyükkovanağzı Mahalleleri)	20.01.2006 / 16.07.2010	35 ha
Bedesten KDP	Meram/ Karatay (Musalla Bağları ve Feritpaşa Mahalleleri)	13.08.2010	12 ha
MKM Karşısı KDP	Karatay (Aziziye ve Çelebi Mahalleleri)	13.08.2010	13.5 ha
Hacıfettah ve Çaybaşı KDP	Meram (Hacıfettah ve Çaybaşı Mahalleleri)	15.10.2010	9.2 ha
Yeni Mahalle ve Tatlıcak KDP	Karatay (Yeni Mahalle ve Tatlıcak Mahalleleri)	11.11.2010	37 ha
Küçük Aymanas KDP	Meram (Küçükaymanas Mahallesi)	18.11.2011	7 ha
Mevlana Külliyesi KDP	Karatay / Meram / Selçuklu (Mevlana Külliyesi)	16.12.2011	390 ha
Kumköprü Mah. KDP	Karatay (Kerimdede Çeşme, Kumköprü ve Sarıyakup Mahalleleri)	17.05.2013	57 ha
Toplam Kentsel Dönüşüm Alanı			648.7 ha

Çaybaşı Mahallesi, Meram Belediye sınırları içerisinde yer almaktadır. Bölge Konya kent merkezinin en eski yerleşim alanlarından biridir. Konutların çoğunluğu 1 ve 2 katlı olup fiziksel açıdan kötü durumdadır. İşlevsel açıdan yetersiz kalmış, altyapı düzenlemeleri gerektiren bir bölge olduğu belirtilerek kentsel dönüşüm kapsamına alınmıştır. Fahrenisi mahallesi ve çevresi, Büyükşehir Belediye Meclisinin 14.10.2005 tarihinde onaylanan 1/5000 ölçekli nazım imar planı doğrultusunda hazırlanan 1/1000 ölçekli revizyon imar planının, Kentsel Dönüşüm Projesinin onaylanması ve 1/1000 ölçekli revizyon imar planları sınırları içerisinde hazırlanan Çaybaşı kentsel dönüşüm projesi alanı olarak 17.02.2006 tarihinde ilan edilmesi kararı alınmıştır. Proje ile mevcut yoğunluk artırılmış, yeşil alan, sosyo-kültürel tesis, dini tesis ve ulaşım düzenlemeleri yapılması planlanmıştır. Kısaca uygulanan kentsel dönüşüm projesi yıkıp yeniden yapma (yenileme modeli) projesidir ve uygulama süreci tamamlanmıştır (Şekil 5.8).

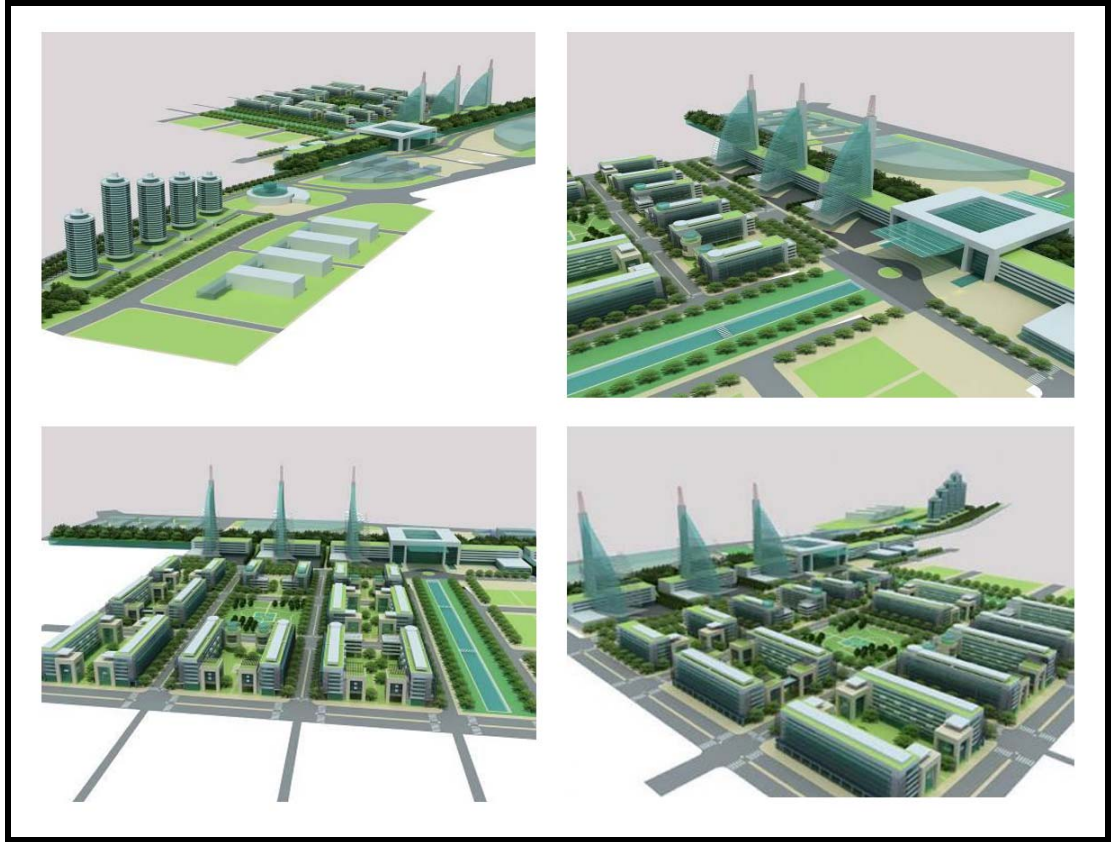
Şekil 5.8. Çaybaşı Kentsel Dönüşüm Projesi

Karatay İlçesi sınırları içerisinde acilen kentsel dönüşüme tabi tutulması gereken bölgeler olarak adlandırılan alanlar Toptancılar Çarşısı ve Eski Sanayi olarak belirlenmiş, bu alanlar dönüşüme tabi tutularak kent merkezinin buralara kaydırılması ve konut alanları içerisinde kalan sanayi alanlarının düzenlenmesi kararı verilmiştir. 12.05.2006 yılında, 5393 sayılı Belediye kanununun 73. Maddesine istinaden Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı olarak ilan edilmesi kararı alınmıştır. Kentsel dönüşüm projesi ile tamamen yenilenerek yeni fonksiyonlar oluşturulacaktır. Bu proje kapsamında yapılması öngörülen işlevler oteller, konutlar, alışveriş

merkezleri, spor ve kültür alanlarıdır. Uygulamaya başlanmadığından mevcut durumunu sürdürmektedir (Şekil 5.9, Şekil 5.10).

Şekil 5.9. Eski Sanayi Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2014)

Şekil 5.10. Eski Sanayi Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım)

Konya kent merkezinin kuzey batısında, Meram ilçe sınırları içerisinde kalmakta olup, kent merkezine yakınlığı-erişilebilirliği, mevcut altyapı olanaklarından faydalanabilme ve gelişme potansiyelinin yüksek olması belirtilerek Yenice Mahallesi sınırları içerisinde kalan alan kentsel dönüşüm alanı kapsamına alınmıştır. Meram Belediye Meclisi'nce tespit edilen bu alanda Belediye Kanunun 69 ve 73.'üncü maddeleri gereği Kentsel Dönüşüm ve Yenileme çalışmalarının yapılması kararı 20.01.2006 yılında alınmıştır. 16.07.2010 yılında ise Meram İlçesi, Yenice ve Büyükkovanağzı (Hacı İsa Efendi) Mahallesi sınırları içerisinde kalan 35 hektarlık alan Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı ilan edilmiş ve uygulamanın Meram Belediye'since yapılmasına karar verilmiştir. Meram Belediyesi ve TOKİ ile birlikte uygulanan projenin bir kısmı hayata geçirilmiştir.

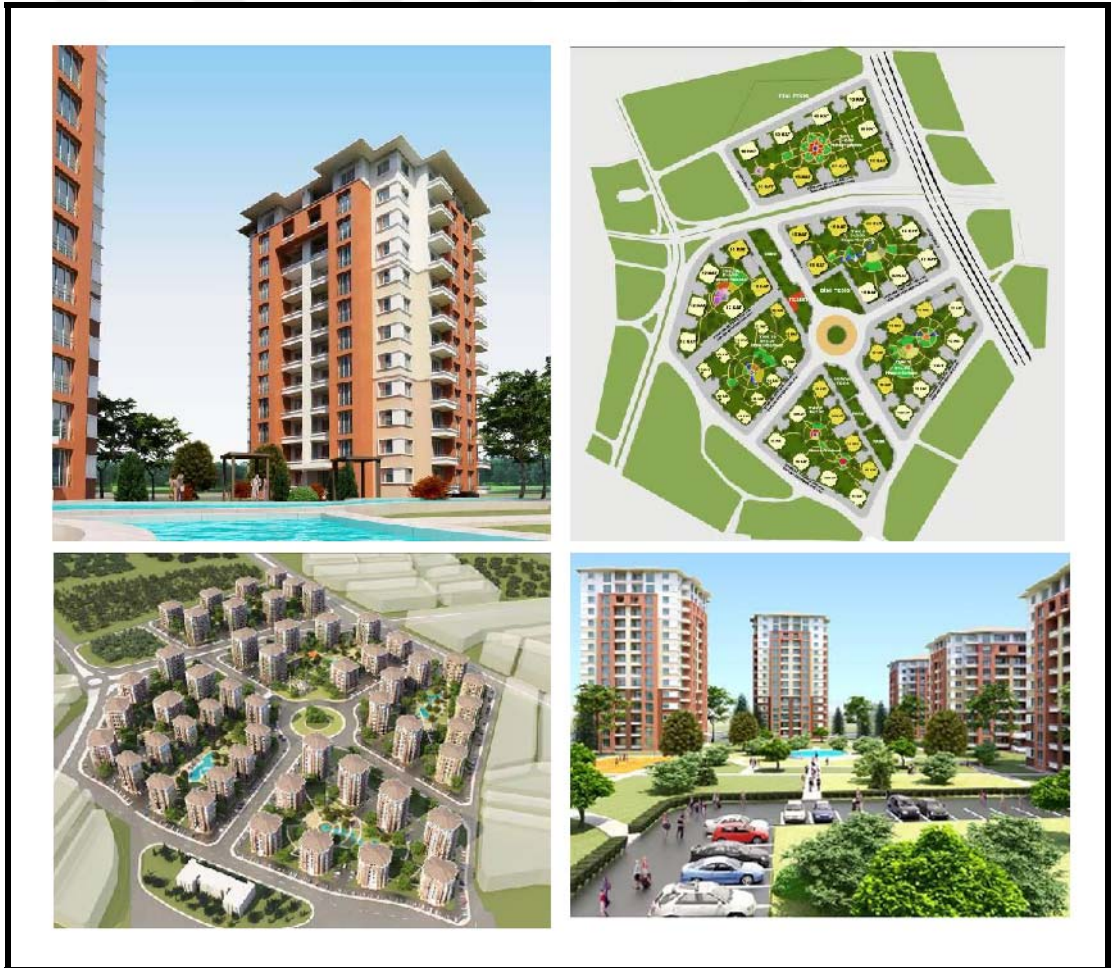
Proje ile mevcut yoğunluk artırılmış, ticaret alanı, yeşil alan ve sosyo-kültürel tesis ulaşım düzenlemeleri yapılması planlanmıştır. Kısaca uygulanan kentsel dönüşüm projesi yıkıp yeniden yapma (yenileme modeli) projesidir ve uygulama süreci devam etmektedir (Şekil 5.11, Şekil 5.12, Şekil 5.13).

Şekil 5.11. Yenice ve Hacı İsa Efendi KDP Alanı (Google Earth, 2009)

Şekil 5.12. Yenice ve Hacısa Efendi Mah. KDP Alanı (Google Earth, 2014)

Şekil 5.13. Yenice ve Hacısa Efendi Kentsel Dönüşüm Proje Çalışmaları (Kentsel Tasarım)

Konya'nın ticari hayatının merkezi, Romanlılardan Selçuklulara, Osmanlıdan günümüze binlerce yıllık geçmişe sahip tarihi çarşıdaki çalışmalarla Bedestenin eski görkemli günlerine kavuşması belirtilerek kentsel dönüşüm kapsamına alınmıştır. Karatay İlçesi, Aziziye Mahallesi sınırları içerisinde Mevlana Çarşısı İl Halk Kütüphanesi Aziziye Camii, Bedesten ve çevresinin kapsayan bölgedeki 12 hektarlık alanın Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi Alanı ilan edilmesi ve uygulamanın yapılması kararı 13.08.2010 tarihinde alınmıştır. Kentsel Dönüşüm Alanı içerisindeki mevcut işlevler (Ticaret Alanları, Sosyo- Kültürel Tesis Alanı, Dini Tesis Alanı, Turizm Alanı, Meydan ve Park Alanları) korunarak düzenlemeler yapılmıştır. Kısaca uygulanan kentsel dönüşüm projesi sağlıklaştırma modeli ile uygulanmış projedir (Şekil 5.14, Şekil 5.15, Şekil 5.16).

Şekil 5.14. Bedesten Kentsel Dönüşüm Alanı (Google Earth, 2009)

Şekil 5.15. Bedesten Kentsel Dönüşüm Alanı (Google Earth, 2014)

Şekil 5.16. Bedesten Kentsel Dönüşüm (Kentsel Sağlıklaştırma) Projesi

Karatay İlçesi, Aziziye ve Çelebi Mahalleleri sınırları içerisinde Mevlana Müzesi ile Ali Ulvi Kurucu Caddeleri arasında kalan 13.5 hektarlık alanın, 13.08.2010 tarihinde Kentsel Dönüşüm ve Proje Alanı ilan edilmesine ve uygulamanın Büyükşehir Belediyesi ile Karatay Belediyesi tarafından birlikte yapılmasına karar verilmiştir. Mevlana Türbesi'nin kuzeydoğu bitişiğinde yer alan bu alanda gerçekleştirilecek kentsel dönüşüm çalışmaları ile bölgede alışveriş merkezleri ve rekreasyon alanları kapsamında gerçekleştirilecek çevre düzenlemesi sonrasında Mevlana Türbesi'nin turizm merkezi olarak daha da önem kazanacağı ve yakın çevresindeki konut piyasasının da hareketleneceği düşünülmektedir. Bölgede oluşturulacak cazibe noktaları ve şehir otelleri ile şehre gününbirlik gelen turistlerin şehirde konaklaması ve turizmin canlandırılması amacı ile kentsel dönüşüm kararı alınmıştır. 1 ve 2 katlı konut alanlarının olduğu bu bölgede yoğunluk artırılmış ve ticaret, turizm, rekreasyon fonksiyonları planlanmıştır. Kentsel dönüşüm projesi yeniden geliştirme modeli projesidir ve uygulama süreci devam etmektedir (Şekil 5.17, Şekil 5.18, Şekil 5.19).

Şekil 5.17. Mevlana Kültür Merkezi ve Çevresi KDP Alanı (Google Earth, 2009)

Şekil 5.18. Mevlana Kültür Merkezi ve Çevresi KDP Alanı (Google Earth, 2014)

Şekil 5.19. Mevlana Kültür Merkezi ve Çevresi Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım)

Çaybaşı Mahallesi, Meram Belediye sınırları içerisinde yer almaktadır. Bölge Konya kent merkezinin en eski yerleşim alanlarından biridir. Konutların çoğunluğu 1 ve 2 katlı olup fiziksel açıdan kötü durumdadır. İşlevsel açıdan yetersiz kalmış, altyapı düzenlemeleri gerektiren bir bölge olduğu belirtilerek kentsel dönüşüm kapsamına alınmıştır. Meram İlçesi, Hacıfettah Mahallesi ve Çaybaşı Mahallesi sınırları içerisinde kalan 7 hektarlık alan 15.10.2010 tarihinde Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı olarak ilan edilmiş ve uygulamanın Meram Belediyesi'nce yapılması kararı verilmiştir. Proje ile mevcut yoğunluk artırılmış, yeşil alan, dini tesis ve ulaşım düzenlemeleri yapılması planlanmıştır. Kısaca uygulanan kentsel dönüşüm projesi yıkıp yeniden yapma (yenileme modeli) projesidir ve uygulama süreci devam etmektedir (Şekil 5.20, Şekil 5.21, Şekil 5.22).

Şekil 5.20. Hacıfettah ve Çaybaşı Kentsel Dönüşüm Alanı (Google Earth, 2009)

Şekil 5.21. Hacifettah ve Çaybaşı Kentsel Dönüşüm Alanı (Google Earth, 2014)

Şekil 5.22. Hacifettah ve Çaybaşı Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım)

Başbakanlık kararı ile Türkiye genelinde Roman asıllı vatandaşların ev sahibi olması için TOKİ aracılığı ile bu vatandaşlara konut yapılması kararlaştırılmıştır. Karatay ilçe sınırları içerisinde, Yeni Mahalle’de bulunan Roman asıllı vatandaşların ikamet ettiği 1 ve 2 katlı konut alanlarından oluşan saha, 1/5000 nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planında “*Genel Piknik Alanı, Mini Hayvanat Bahçesi, Kültürel Tesis Alanı, Spor Tesisleri Alanı ve Lunapark*” alanıdır. Bu sebeple, burada yaşayan Roman asıllı vatandaşlarımızın konut edindirilmesi amacıyla TOKİ ile 25.02.2010 tarihinde Konya Karatay Yeni Mahalle Kentsel Yenileme (Gecekondu Dönüşüm) Projesi’ne ilişkin ön protokol imzalanmış ve TOKİ tarafından 775 sayılı gecekondu önleme kanununun 5., 7., 19 ve geçici 9. maddelerine istinaden Konya Karatay Tatlıcak Mahallesi sınırları içerisindeki alan Gecekondu Önleme Bölgesi olarak ilan edilmiştir.

Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında TOKİ tarafından toplu konut yapılması düşünülen alana ait mülkiyetler Karatay Belediyesine ve Maliye Hazinesine aittir. Karatay Belediyesi, kendisine ait olan Tatlıcak Mahallesi sınırları içerisinde yaklaşık 92.500 m² alanın TOKİ’ye 1 TL bedelle 01.06.2010 tarihinde Karatay Belediye Meclisi kararı ile devrinin yapılması için Belediye Encümenine yetki verilmiş ve 09.06.2010 tarihinde Belediye Encümen kararı ile arsanın TOKİ’ye devri tamamlanmıştır.

Karatay Belediyesi proje kapsamında kamulaştırma alanına ve yeni yapılacak konutlara ilişkin gerekli ön etüt, kamulaştırma değerlerinin belirlenmesi ile imar planı ve vaziyet planlarının çalışmalarını tamamlamıştır. Proje kapsamında Yeni Mahalleden taşınacak kişilere, Tatlıcak Mahallesinde bulunan Hâzineye ait 76.599 m² büyüklüğündeki ve Karatay Belediyesi’ne ait olan 92.500 m² büyüklüğündeki, toplam 169.099 m²’lik alanda konut, sosyal tesis, ilköğretim tesisi ve sağlık tesisi yapılması kararlaştırılmıştır.

Tatlıcak Mahallesinde yapılacak yeni konut alanına ait imar planlarını ve vaziyet planını onama yetkisi 2958 sayılı Toplu Konut Kanununun ilgili maddeleri gereğince TOKİ’ye aittir. TOKİ 2011 yılında 1/5000 ölçekli nazım imar planını ve 1/1000 ölçekli imar planını onaylamıştır. 1/1000 ölçekli imar planında planlama kararları incelendiğinde; Konut Alanlarında yapılaşma şartları E:0.40, E:0.35, E:0.30, şeklinde değişiklikler göstermekte, Y ençok ise 3 metre, yapı yaklaşma mesafeleri ise her

yönden 5 metre olarak, belirlenmiştir. Ayrıca alan içerisinde Resmi Kurum Alanı, Eğitim Tesisleri Alanı, Dini Tesis Alanı, Sağlık Tesisleri Alanı, Sosyal ve Ticaret Tesisleri Alanı, Otopark ve Park Alanları, plan notları ile birlikte düzenlenmiştir.

Proje kapsamında bulunan alanda, Kentsel Dönüşüm (Gecekonu Dönüşüm) projesi yapma yetkisi 5393 sayılı Belediye Kanununun 73. maddesi gereğince mücavir alan içerisinde Büyükşehir Belediyesine aittir. Bu amaçla, Kentsel Dönüşüm Proje çalışmalarının Büyükşehir tarafından yürütülmesi veya uygun bulunması halinde Kentsel Dönüşümle ilgili yetkilerin Karatay Belediyesine devredilmesi hususunda Büyükşehir Belediye Meclisince karar alınması gerekmektedir. Bahse konu Kentsel Dönüşüm (Gecekonu Dönüşüm) Projesine ilişkin, Büyükşehir Belediyesince yetkilerin kullanılması veya Büyükşehir Meclisi'nce Karatay Belediyesine yetki verilmesi ile ilgili 11.11.2010 tarihinde Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı olarak karar alınmıştır. Kısaca uygulanan kentsel dönüşüm projesi yerinden etme (soylulaştırma) projesidir ve uygulama süreci devam etmektedir (Şekil 5.23, Şekil 5.24, Şekil 5.25, Şekil 5.26).

Şekil 5.23. Yeni Mahalle ve Tatlıcak Mahalleleri Kentsel Dönüşüm Projesi ve Aralarındaki Uzaklık

Şekil 5.24. Yeni Mahalle Kentsel Dönüşüm Alanı (Google Earth, 2009)

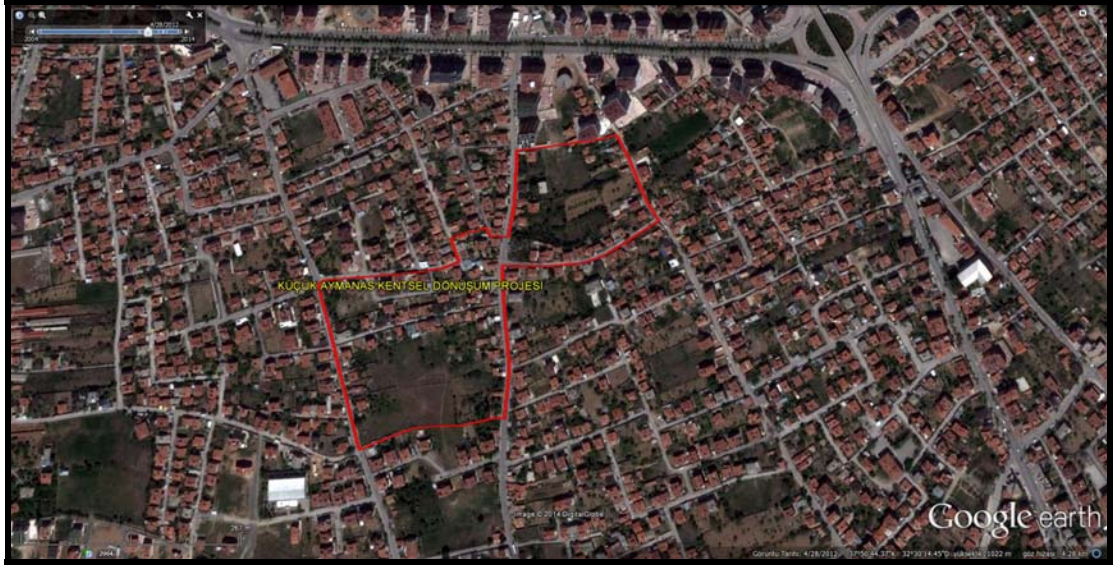

Şekil 5.25. Yeni Mahalle Kentsel Dönüşüm Alanı (Google Earth, 2014)

Şekil 5.26. Yeni Mahalle Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım)

Konya kent merkezinin güneyinde kalan, Küçükaymanas Mahallesi sınırları içerisinde yer alan kentsel dönüşüm alanı 1 ve 2 katlı bahçeli konut alanlarından oluşmaktadır. İşlevsel açıdan yetersiz kalmış, altyapı düzenlemeleri gerektiren bir bölge olduğu belirtilerek kentsel dönüşüm kapsamına alınmıştır. Meram İlçesi, Küçükaymanas Mahallesi sınırları içerisinde 7 hektarlık alan, 18.11.2011 tarihinde Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje alanı olarak ilan edilmiş ve uygulamanın Meram Belediyesi'nce yapılması kararı alınmıştır. Proje ile mevcut yoğunluk artırılmış, eğitim alanı, spor alanı, ticaret ve ulaşım düzenlemeleri yapılması planlanmıştır. Kooperatif kapsamında Meram Belediyesi'nce uygulama süreci devam etmektedir. Kısaca uygulanan kentsel dönüşüm projesi yıkıp yeniden yapma (yenileme modeli) projesidir ve uygulama süreci devam etmektedir (Şekil 5.27, Şekil 5.28, Şekil 5.29).

Şekil 5.27. Küçük Aymanas Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2009)

Şekil 5.28. Küçük Aymanas Kentsel Dönüşüm Proje Alanı (Google Earth, 2014)

Şekil 5.29. Küçük Aymanas Kentsel Dönüşüm Projesi (Kentsel Tasarım Projesi)

Konya Kent merkezini çevreleyen 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı Tarihi Kent Merkezi sit alanı, Mevlana külliyesi ve yakın çevresi Sit Alanı ve Piri Mehmet Paşa külliyesi ve çevresi sit alanı birbiriyle bütünleşik ve 199 hektar alanın 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması hakkındaki kanuna istinaden “Mevlana Kültür Vadisi Kentsel Yenileme Proje Alanı” ilan edilmesi ve uygulamanın yapılması hakkında 16.12.2011 tarihinde meclise sunulmuş, fakat Mevlana Kültür vadisi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı içerisinde değerlendirileceğinden yeni bir karar alınmasına gerek duyulmadığı ifade edilmiştir.

Konya'nın tarihi kent merkezinde yer alan Mevlana Külliyesi ülkemizden ve dünyadan bir çok yerli-yabancı turistin ziyaret mekânıdır. Mevlana Türbesinin batı yönünde geleneksel çarşıların yoğunlaştığı Bedesten, Kapu Camii, Aziziye Camii, Şerafettin Camii, İplikçi Camii, Şems-i Tebrizi Camii, Alaaddin Tepesi ve Camii

gibi çok sayıda tarihi, kültürel ve anıtsal yapılar ile tescilli sivil mimarlık öğeleri Konya'nın kent kimliğini yansıtmaktadır.

Konya turizm potansiyelinin yoğun olduğu her yıl binlerce turistin ziyaret ettiği tarihi kent merkezinde anıtsal, kültürel ve tarihi yapıların bakıma, restore edilmeye ve çevre düzenlemesi projeleri ile daha algılanabilir mekânlar haline dönüştürülmesi gerekmektedir. Toplu taşıma, taşıt ve yaya trafiği ile meydan düzenlemelerinin yapılarak ulaşım kalitesinin ve taşıt trafiğinin tarihi mekânlara olan olumsuz etkileri giderek ulaşım politikaları ve projeleri düzenlenmelidir. Yerli ve yabancı turistler ile halkın kullandığı geleneksel Tarihi Kent Merkezinin içerisinde özellikle ana caddeleri arkasındaki Cumhuriyet dönemi sonrasında yapılan yapıların birçoğu yıpranmış ve fiziki ömrünü tamamlamıştır. Yeşil alan, meydan, sosyal donatı alanlarının eksikliği, yolların dar olmasından dolayı taşıt ve yaya trafiğindeki zorluklar, otopark ihtiyacının karşılanması, konutların yapı yoğunluğundan dolayı güneş alamama ve bakımsızlıktan dolayı tarihi mekânların etrafındaki yaşam alanları sürekli terk edilmektedir. Konya kent kimliğini ortaya koyan tarihi turistik mekânların hemen yanı başındaki fiziki açıdan yıpranan kent dokularının konut, turizm, ticaret ve sosyal donatı alanları olarak projelendirilip yeniden yapılaşması, tescilli anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin restore edilerek çevre düzenleme projeleri ile kentin simgesi olan bu yapıların daha çok ön plana çıkarılması, korunması, yaşatılması ve sonraki nesillere aktarılması için bütüncül bir projenin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Mevlana Türbesini orjin kabul eden 5.2 km'lik Karatay, Meram Selçuklu İlçelerinin sınırlarıyla bütünleşen alan Karatay İlçesinde Fetih Caddesi, Aslanlı Kışa Caddesi, ve Ahmet Hilmi Gögüş Caddesi ile sınırlandırılmış, Yeni Mahalle alanı devamında Azlık Sokak, Alaaddin Kap Caddesi, Topraklık Caddesi, Kerimler Caddesi, Piri Esat Caddesi, Sultan Veled Caddesi, İstanbul Caddesi, Köprübaşı Caddesi, Şeyh Ulema Recepağa Caddesi, Ali Ulvi Kurucu Caddesi, Meram sınırları ilçesinde; Furkan Dede Caddesi, Larende Caddesi, Muhlis Koner Caddesi, Beraksu Sokak, Alay Caddesi ve Konya Tren Gar sahası, Kazım Karabekir Caddesi, Selçuklu İlçesinde; Sultan Cem Caddesi, Müneccimbaşı Sokak, Vata Caddesi, Hastane Caddesi, Ulaşbaba Caddesini çevreleyen yaklaşık 395 hektar alanda kamuya ait parseller de alan içerisinde bulunduğundan Bakanlar Kurulu Kararı alınması ve “Mevlana Kültür Vadisi

Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı” 16.12.2011 tarihinde ilan edilmiştir. İçişleri Bakanlığından Bakanlar Kurulu Kararına ilişkin süreç devam etmektedir (Şekil 5.30).

Şekil 5.30. Mevlana Külliyesi ve Çevresi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Konya kent merkezinin güney batısında kalan kentsel dönüşüm alanı eski konutların yer aldığı, 1 ve 2 katlı bahçeli konut alanlarından oluşmaktadır. İşlevsel açıdan yetersiz kalmış, altyapı düzenlemeleri gerektiren bir bölge olduğu belirtilerek kentsel dönüşüm kapsamına alınmıştır. Karatay ilçesi, Kerimdede Çeşme, Kumköprü ve Sarıyakup Mahalleleri ve çevresinde 5393 sayılı belediye kanunun 73. Maddesine istinaden 17.05.2013 tarihinde Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi Alanı ilan edilmesi ve uygulamanın Karatay Belediyesince yapılması kararı alınmıştır. Proje ile alanın güney batısında mevcut yoğunluk artırılmış, eğitim alanı, spor alanı, ticaret ve ulaşım düzenlemeleri yapılması planlanmıştır. Kuzeyinde ise tescilli yapılar yer aldığından koruma amaçlı bir plan yapılarak korumaya yönelik bir proje geliştirilmesi öngörülmüştür. Kısaca uygulanan kentsel dönüşüm projesi yıkıp yeniden yapma (yenileme modeli) ve yeniden canlandırma projesidir ve uygulama süreci devam etmektedir (Şekil 5.31, Şekil 5.32).

Şekil 5.31. Kerimdede Çeşme, Kumköprü ve Sarıyakup Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Google Earth, 2009)

Şekil 5.32. Kerimdede Çeşme, Kumköprü ve Sarıyakup Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Google Earth, 2014)

Konya Büyükşehir Belediyesi ve Karatay Belediyesi'nden yetkili kişilerle görüşülerek, son dönemde uygulaması düşünülen kentsel dönüşüm projeleri hakkında bilgiler alınmıştır. Bu bilgiler ışığında çalışma alanı olan ve Romanların yoğun olarak yaşadığı, yaklaşık 13 hektarlık alanı içeren “Doğanlar Mahallesi ve Yakın Çevresi” ile ilgili kentsel dönüşüm projesi hakkında meclis kararının

bulunmadığı fakat kentsel dönüşüm uygulanması gereken bir alan olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Konya özelinde uygulanan ve uygulanma süreci devam eden, Kentsel Dönüşüm Projeleri incelendiğinde yenileme (yıkıp yeniden yapma) anlayışıyla uygulanan modelin hakim olduğu görülmektedir. Romanlar özelinde uygulanan kentsel dönüşüm projesi incelendiğinde ise (Yeni Mahalle Kentsel Dönüşüm Projesi) yerinden etme (soylulaştırma) / yenileme (yıkıp yeniden yapma) projesidir ve uygulama süreci devam etmektedir. Doğanlar mahallesi ve çevresinde ise Kentsel Dönüşüm Projesi gerçekleştiğinde muhtemelen aynı model ve anlayış devam edecek gibi gözükmemektedir.

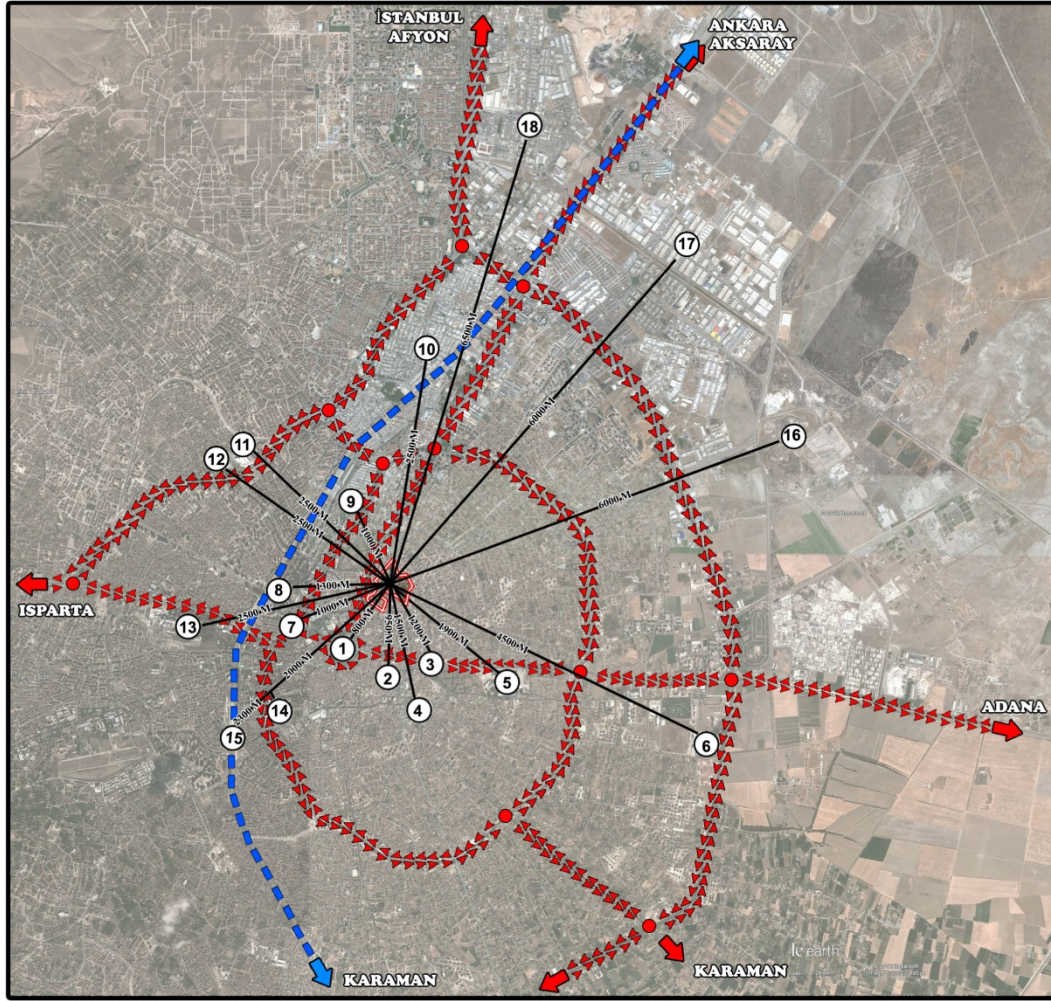
6. DOĞANLAR MAHALLESİ VE YAKIN ÇEVRESİ KENTSEL DÖNÜŞÜM ALANI

Çalışma alanı olarak belirlenen Konya, İç Anadolu Bölgesindeki Roman nüfusun en yoğun olduğu kentlerden biridir. Konya kentinin mekânsal gelişimi incelendiğinde, sürekli büyüyen ve lineer gelişmeye devam eden bir kent olma özelliği göstermektedir. Bu doğrultuda kentsel mekândaki değer artışı ve sermayenin özellikle kent merkezine yakın bölgelerde talep edeceği kentsel dönüşüm projeleri, kent merkezinde yaşayan ve tehlikeli olarak görülen Roman vatandaşların yaşadığı bölgelerin müdahale alanı olarak ön plana çıkacağını göstermektedir.

6.1. Çalışma Alanının Tanıtını

Çalışma alanı, Konya İli Karatay İlçesi, Doğanlar Mahallesi içerisinde kuzeyden İstanbul Caddesi ve Telliğalar Sokak, doğudan Irmaklı Sokak, batıdan Abidinpaşa Sokak ve güneyden Sultan Veled Caddesi ile sınırlanmış yaklaşık 13 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Konya kent merkezine yaklaşık 900 metre uzaklıkta olup, 15 dakika yürüme mesafesinde içerisinde. Zemin yapısında jeolojik açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Kent merkezine, iş merkezlerine, alışveriş merkezlerine yakınlığı nedeniyle rant değeri yüksek bir konuma sahiptir (Şekil 6.1).

ÇALIŞMA ALANININ KONYA İLİ İÇERİSİNDEKİ KONUMU

GÖSTERİM

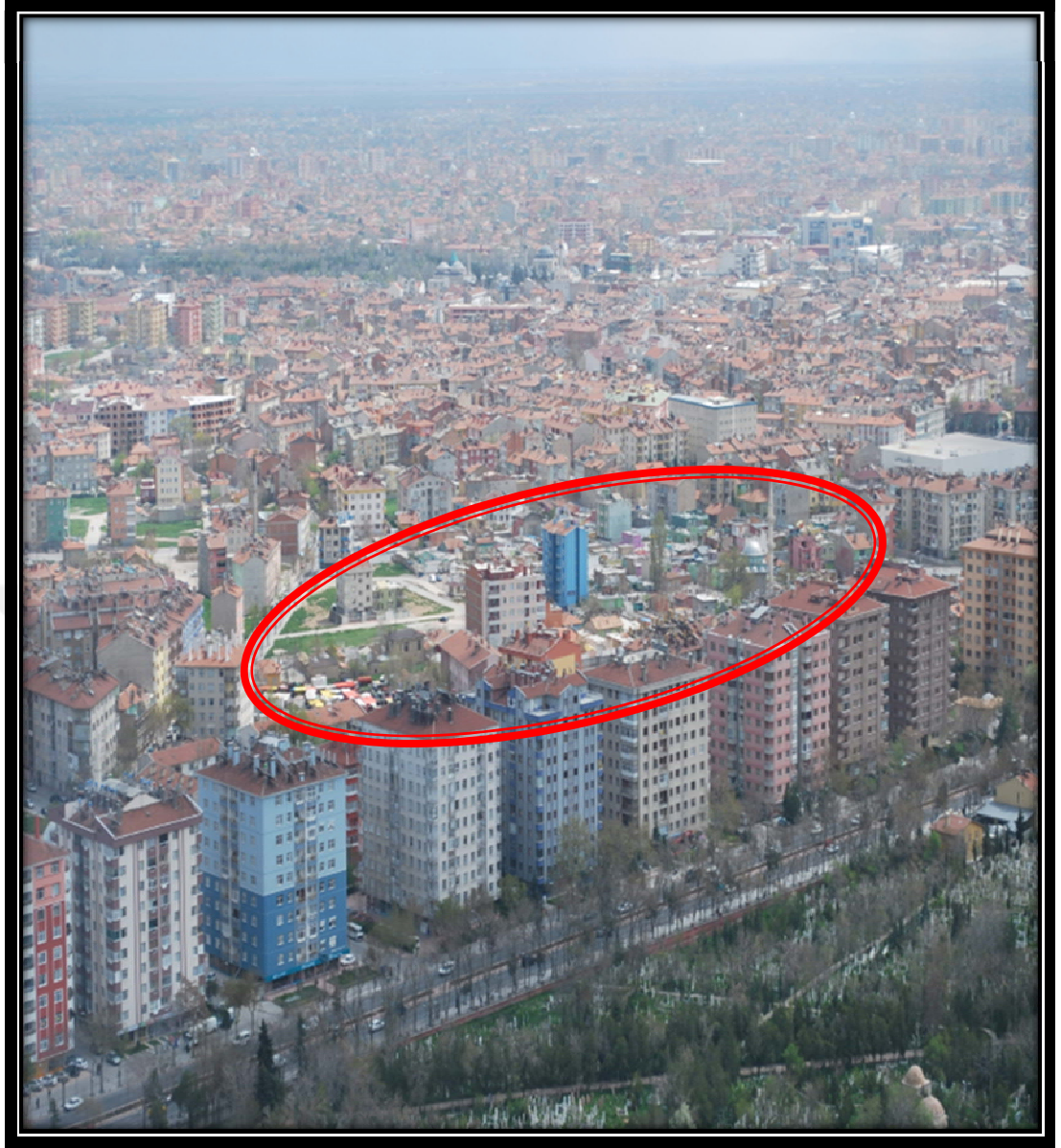
- ÇALIŞMA ALANI
- KARAYOLU ULAŞIM AKSLARI
- DEMİRYOLU

(1) ALADDİN TEPESİ	(7) KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	(13) KONYA ŞEKER FABRİKASI (TORKU)
(2) KONYA VALİLİĞİ	(8) MAKRO AVM.	(14) KONYA STADYUMU
(3) MEVLANA MÜZESİ	(9) KULE SİTE AVM.	(15) TREN GARI
(4) KARATAY BELEDİYESİ	(10) KARATAY KSS.	(16) KONYA ÇÖP DEPOLAMA ALANI
(5) MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	(11) KİPA AVM.	(17) KARATAY SANAYİ BÖLGESİ
(6) KONYA ADALET SARAYI	(12) DEDEMAN OTEL	(18) SANAYİ ALANLARI

Şekil 6.1. Çalışma Alanının Konya İçerisindeki Konumu

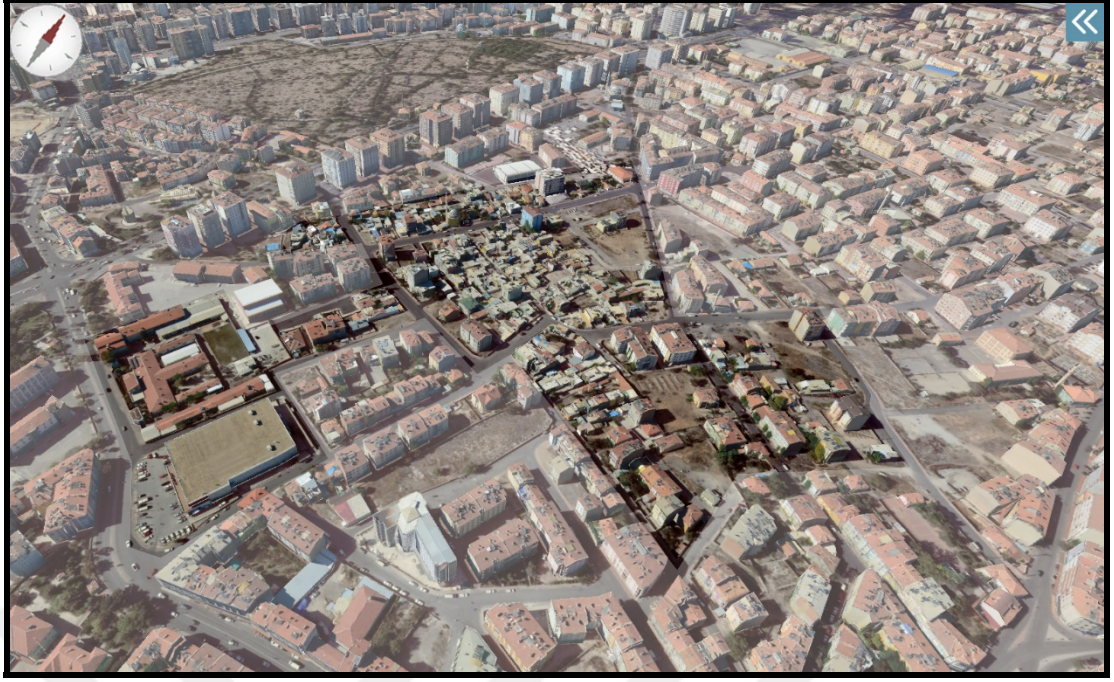
Çalışma alanı olan Doğanlar Mahallesi ve yakın çevresinin, Konya kent merkezinde yer alan önemli akslarla ve noktalarla olan ilişkisi incelendiğinde; kentin kuş bakışı 1 km. içerisinde kent merkezi olarak belirtilen önemli noktalara erişilebilirliğinin sağlandığı görülmektedir.

Çalışma alanının sınırları içerirse kalan alanın kuzeyinde Asayiş Şube Müdürlüğü ile ibadet alanı (cami) bulunmaktadır. Güney kısmında büyük bir alışveriş merkezi (Eski Migros) ile Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü yer almaktadır. Mahallenin batısında Konya kentinin en önemli ulaşım akslarından biri olan Ankara Caddesi (Protokol Yolu) bulunmaktadır (Şekil 6.2).

Şekil 6.3 Çalışma Alanı Fotoğraf Görüntüsü

Konya-Ankara ulaşımını sağlayan Ankara Caddesi'nin doğusunda bulunan on katlı yapılar, Doğanlar mahallesini kentten ayırmakta ve harabe görüntüsünü engellemektedir (Şekil 6.3).

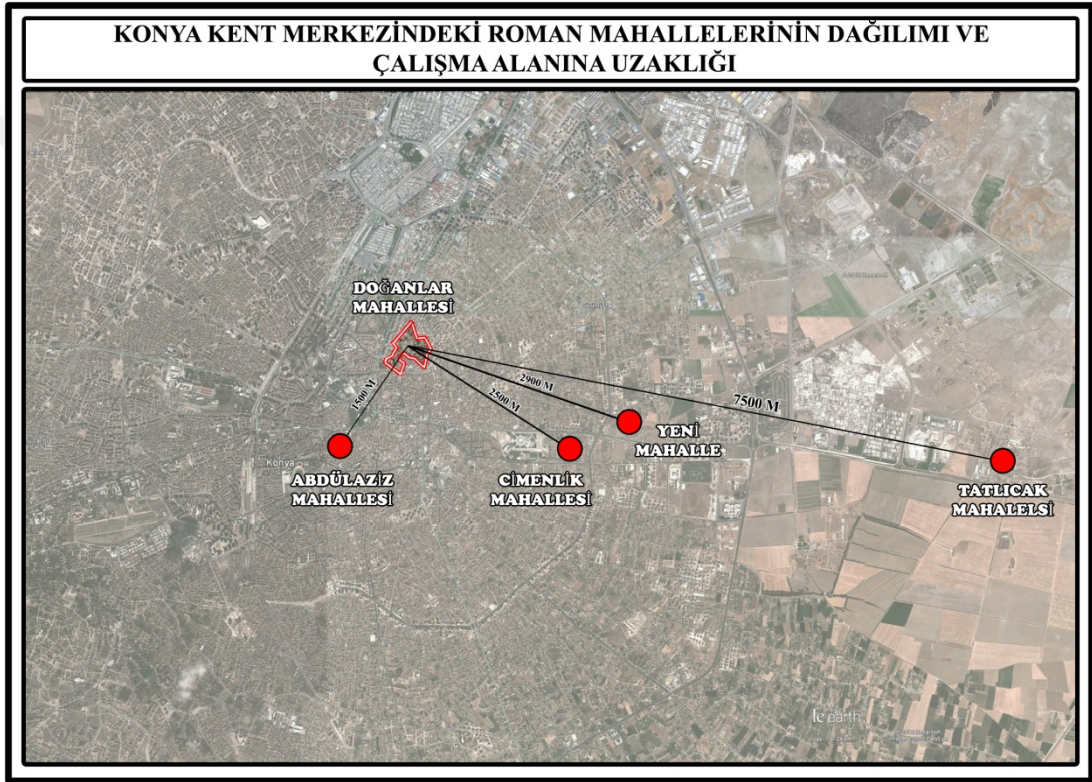
Şekil 6.5. Çalışma Alanının Üç Boyutlu Görüntüsü

6.2. Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi

Romanlar, konargöçerlikleri, yaptıkları işler, bazı yerleşim yerlerinde dışlanmaları, toprak edinmeye çalışmamaları, kendi aralarındaki çelişkiler gibi birçok nedenle sürekli yer değiştirmişlerdir. Bulundukları kent ve kasabalardaki en uç, en elverişsiz yerleşim yerleri genellikle Romanlara aittir. Eskiden daha çok, çalgıcılık, bohçacılık, sepetçilik gibi işler yapan Romanların oturdukları evler, oldukça elverişsiz, baraka, gecekonu tipi yapılardan oluşmaktadır.

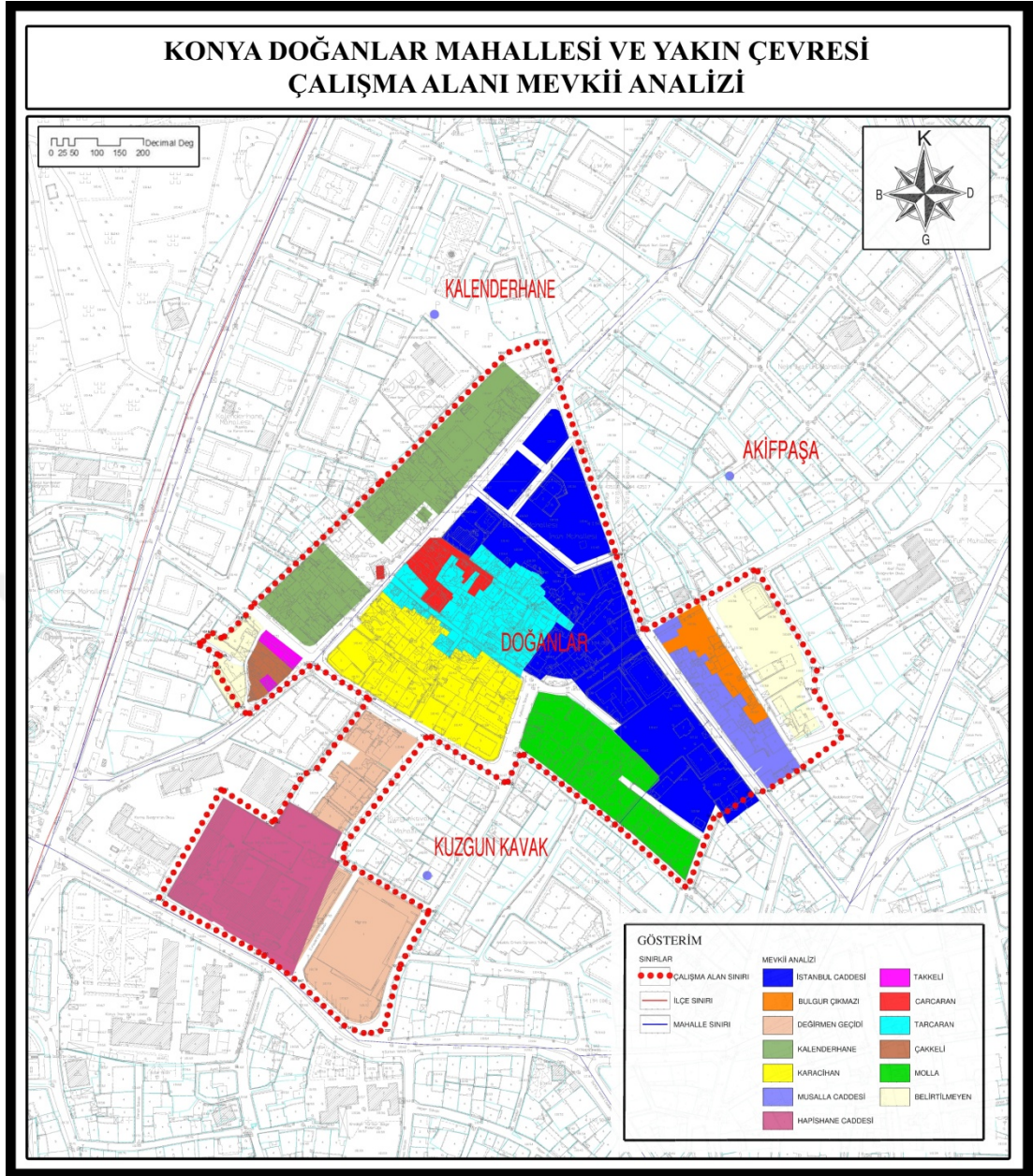
Türkiye’deki etnik gruplarla ilgili olarak, geniş çaplı bir araştırma yapan Peter Alford Andrews, Romanlarla ilgili yaptığı incelemede; Gaziantep yöresindeki Teberci Romanlardan edindiği bilgiye göre, Romanların, Dedemoğlu önderliğinde, Türkmenlerle birlikte Sivas ve Yozgat yöresinden göç ettiklerini belirtmektedir. Ayrıca, Yozgat bölgesinden Konya’ya göç eden ve ‘*Carcar*’ diye adlandırılan Romanların kendilerini köken olarak Alakeçili yörüklerle, Güney ve Doğu’daki Romanların birçoğunun ise Beydili Oymağı’na, bir kısmının da kendilerini Karakoyunlular’a bağladıklarını belirtmektedir (Yılmaz, 2008).

Etnik ve kültürel olarak zengin bir yapıya sahip olan Konya'nın, merkez ve diğer birçok ilçesinde (*Merkez Yeni Mahallesi *Merkez Doğanlar Mahallesi (Carcar-Geygel) *Merkez Eskiçimenlik (Doğu Mahallesi) *Akşehir Beşkavaklar Mahallesi *Akşehir Muhacir Mahallesi *Akşehir Yarenler Mahallesi *Akşehir Ortaköy *Beyşehir Hüyük Mahallesi *Beyşehir Çamlar köyü *Çumra Hayvanpazarı Yanı *Çumra Ortaköy *İlgın Romanlar Mahallesi *Kulu Mahallesi *Seydişehir Değirmenci Mahallesi *Sultandağı Yeni Mahalle *Yunak Sülüklü Köyü *Yunak Çekirge Köyü) Roman vatandaşları ikamet etmektedir.

Şekil 6.6. Konya Kent Merkezindeki Roman Mahallelerinin Dağılımı ve Çalışma Alanına Uzaklığı

Konya Kent merkezindeki alanlar incelendiğinde ise Roman Mahallelerinin dağılımının; Doğanlar Mahallesi, Yeni Mahalle, Çimenlik Mahallesi (Doğu Mahallesi), Tatlıcak Mahallesi ve Abdülaziz Mahallesi ve çevresinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu kapsamda Konya kent merkezinde yer alan ve yerel yönetimlerce kentsel dönüşüme konu olan ve mekânsal ayrışma ve sosyal dışlanmanın keskin çizgilerle yaşandığı Doğanlar Mahallesi çalışma alanı olarak seçilmiştir (Şekil 6.6).

Şekil 6.7. Mevkii Analizi

Konya Tapu Müdürlüğü’nden elde edilen tapu kayıtlarından Konya Doğanlar Mahallesi ve çalışma alanı sınırları içerisinde bulunan parseller, mevkiye göre sınıflandırıldığında, çalışma alanının 12 mevkiden (İstanbul Caddesi, Bulgur Çıkmazı, Değirmen Geçidi, Kalenderhane, Karacihan, Musalla Caddesi, Hapishane Caddesi, Takkeli, Carcaran, Tarcaran, Çakkeli, Molla) oluştuğu görülmektedir. Romanların ilk yerleştikleri yer “*Carcaran Mevkii*” ve çevresi olarak tahmin edilmektedir (Şekil 6.7).

6.3. Mevcut Durum Analizi

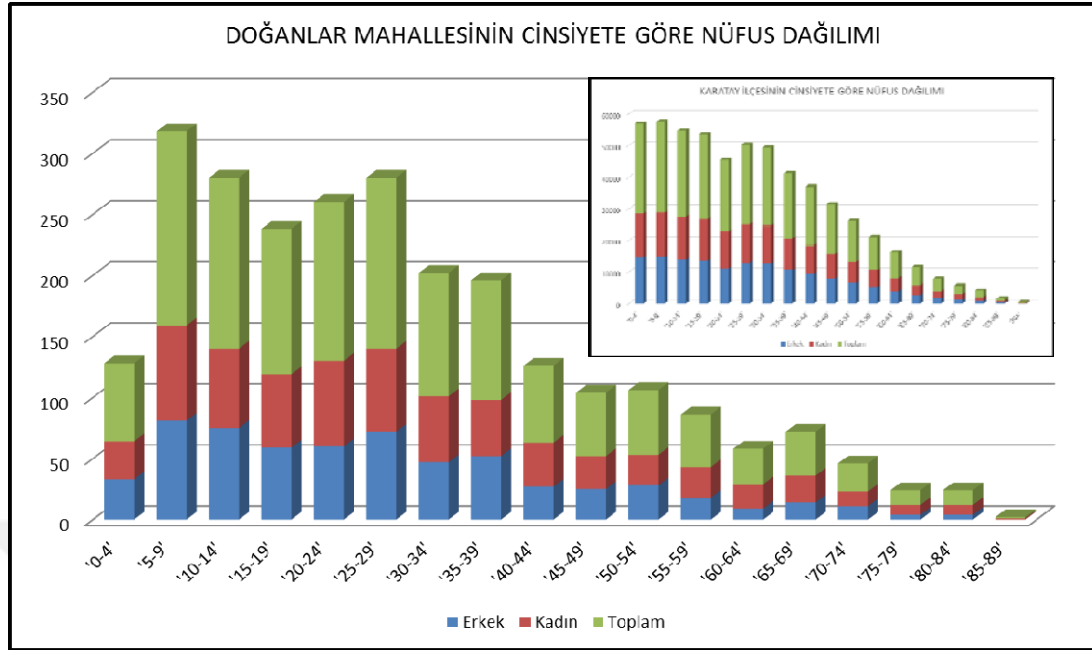
6.3.1. Demografik, Sosyal ve Ekonomik Analizler

Konya Büyükşehir Belediyesi, Kent Bilgi Sistemi Şehir Gönüllüleri Daire Bilgi Formu baz alınarak, Konya kent merkezinde 2010 yılında anket çalışması yapılmıştır. Bu verilerden elde edilen bilgiler ışında çalışma alanına ilişkin veriler elde edilmiş ve bu veriler tez kapsamında yapılan derinlemesine görüşme bulgularıyla karşılaştırılıp oluşan değişiklikler ya da devam eden mevcut sorunlar yansıtılmaya çalışılmıştır (Şekil 6.8).

Şekil 6.8. 2010 yılına ait, Doğanlar Mahallesi ve Yakın Çevresine İlişkin Görüntüler (KBB, 2015)

Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Şekil 6.10. Karatay ve Doğanlar Mahallesi'nin Cinsiyete ve Yaşa Göre Nüfus Dağılımı

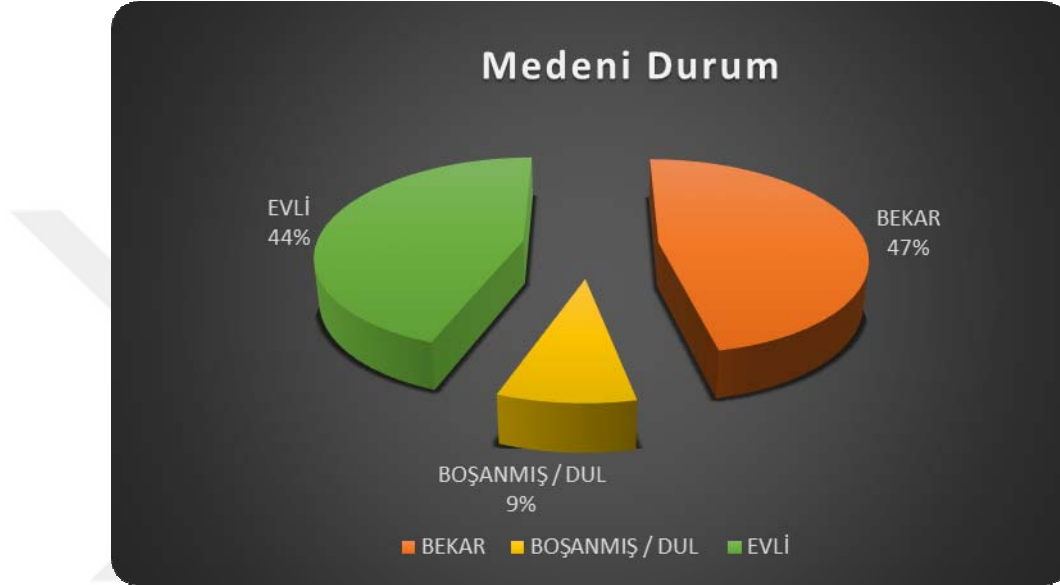
Doğanlar Mahallesi'nde yaşayanların yaş ve cinsiyet dağılımları incelendiğinde, Karatay İlçesinde yaşayanlarla paralellik gösterse de 0-4 yaş grubu oranının daha az olduğu ve çocuk sayısının azaldığı görülmektedir (Şekil 6.10). Çocuk sayısı geçmiş dönemlere göre azalma göstermektedir. Geçmişte 6 ila 10 arasında değişen hanedeki çocuk sayısı, günümüzde ise ortalama 3-5 arasında değişmektedir. Genellikle kendi içlerinden biriyle evlenmektedirler. Evlenme yaşları (15 ve 18 aralığında değişmekte) önceki dönemlere göre artmıştır.

Medeni Durum

Çalışma alanına ilişkin yaşayanların adrese dayalı nüfus kayıt sistemi üzerinden 2015 yılına ait medeni durumları incelendiğinde, 1092 kişinin (% 47 si) Bekâr, 209 kişinin (% 9' u) Boşanmış veya Dul ve 1038 kişinin (% 44'ü) ise Evli olduğu görülmektedir. Bekar sayısının fazla olması 5-9 aralığındaki çocuk sayısının fazla olmasından kaynaklanmaktadır (Çizelge 6.1, Şekil 6.11).

Çizelge 6.1. Çalışma Alanında Yaşayanların Medeni Durumu

MEDENİ DURUM			
	Kişi	%	Toplam %
BEKAR	1092	0.47	0.47
BOŞANMIŞ / DUL	209	0.09	0.56
EVLİ	1038	0.44	1.00
TOPLAM	2339	1.00	

Şekil 6.11. Çalışma Alanında Yaşayanların Medeni Durum Dağılımı

Doğum Yeri

Çalışma alanının adrese dayalı nüfus kayıt sistemi üzerinden, yaşayanların 2015 yılına ait doğum yerleri incelendiğinde; % 1 'nin Azerbaycan, Bulgaristan ve Suriye ülkelerinde göç edildiği, % 7'nin Konya'nın çevre illerinde ve Türkiye'nin diğer illerinde doğduğu görülmektedir (Çizelge 6.2, Çizelge 6.3).

Çizelge 6.2. Çalışma Alanında Yaşayanların Ülkelere Göre Doğum Yeri Dağılımı

DOĞUM YERİ	KİŞİ SAYISI
AZERBEYCAN	1
BULGARİSTAN	2
SURİYE	1
TOPLAM	4

Çizelge 6.3. Çalışma Alanında Yaşayanların İllere Göre Doğum Yeri Dağılımı

DOĞUM YERİ	KİŞİ SAYISI
AFYONKARAHİSAR	7
AKSARAY	18
ANKARA	5
ANTALYA	14
AYDIN	3
BOLU	4
BURDUR	5
ÇANAKALE	11
DENİZLİ	4
DİYARBAKIR	3
ISPARTA	9
İSTANBUL	7
İZMİR	5
KAHRAMANMARAŞ	4
KARAMAN	13
KAYSERİ	5
KONYA	2193
KÜTAHYA	3
MANİSA	3
MERSİN	3
ORDU	3
SİVAS	3
TRABZON	4
UŞAK	10
TOPLAM	2339

Doğum yeri Konya olanların sayısı 2193 kişi (%90) iken Türkiye'nin diğer bölgelerinden gelen kişilerin sayısı 143 kişidir (%10).

Çizelge 6.4. Çalışma Alanında Yaşayanların İlçelere Göre Doğum Yeri Dağılımı

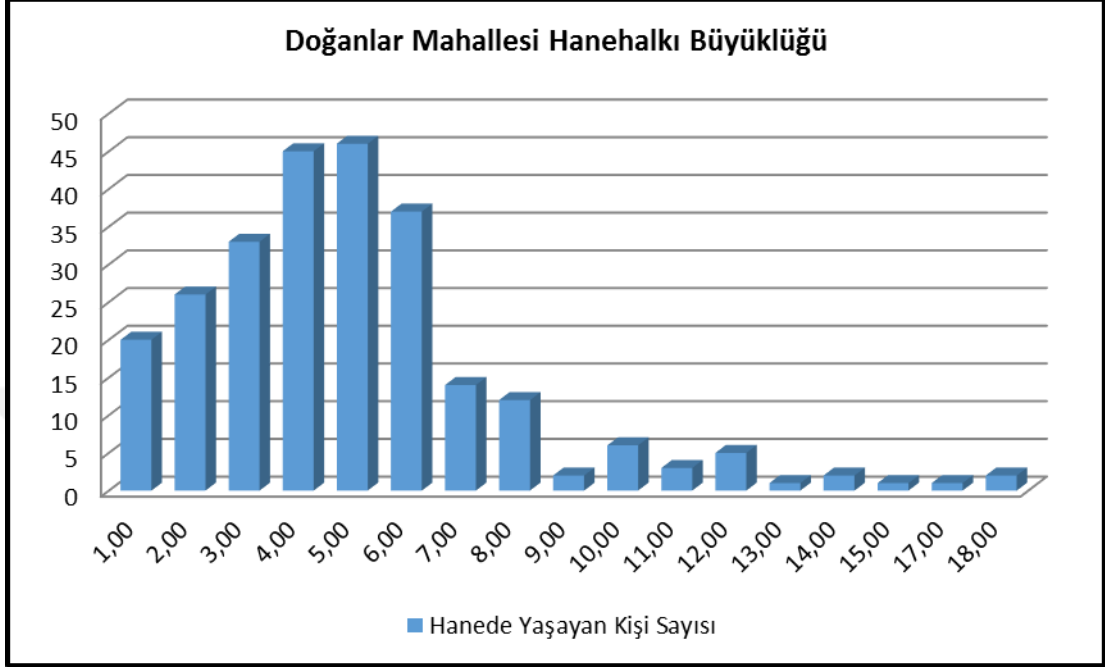
DOĞUM YERİ	KİŞİ SAYISI
Akören	7
Akşehir	7
Altınekin	18
Beyşehir	5
Bozkır	6
Bozkır	6
Cihanbeyli	23
Çumra	20
Emirgazi	5
Ereğli	11
Ermenek	12
Güneysınır	5
İlgın	6
Kadınhanı	6
Karapınar	8
Karatay	928
Kulu	6
Meram	28
Sarayönü	9
Selçuklu	187
Seydişehir	7
Taşkent	7
Belirsiz	276
Toplam	2193

Konya ilinin ilçelerine göre doğum yeri dağılımları incelendiğinde, çalışma alanının Karatay İlçesinde yer alması nedeniyle 928 kişinin (yaklaşık %75'inin) Karatay ilçesinde doğduğu görülmektedir (Çizelge 6.4).

Hanehalkı Büyüklüğü

Çalışma alanı sınırları içerisinde Hane halkı büyüklüğü sorusuna ankete katılan 636 bireyin 65 kişisi (%10.2) cevap vermezken, 7 kişi (%1.1) bir, 57 kişi (%9) iki, 33 kişi (%5.2) üç, 107 kişi (%16.8) dört, 171 kişi (%26.9) beş, 93 kişi (%14.6) altı, 32 kişi (%5) yedi, 33 kişi (%5.2) sekiz, 12 kişi (%1.9) dokuz, 26 kişi (4.1) 10 kişi ve üstünden oluşan bir hanede yaşadığını belirtmiştir. Yapılan anket dökümleri, günümüz nüfus kayıt sisteminden alınan verilerle karşılaştırılmıştır. Hane halkı

büyükliğünün giderek azaldığı (4-6 aralığında değiştiği) görülmektedir Demografik yapıları incelendiğinde, birden fazla hanenin bir arada kalabalık halde yaşadığı görülmektedir (Şekil 6.12).

Şekil 6.12. Doğanlar Mahallesi Hanehalkı Büyüklüğü, 2015

Derinlemesine görüşme bilgilerine göre, kendi içlerinde sosyal dayanışma ağları mevcuttur. Olumsuz ya da zor bir durumla (hastalık, ölüm gibi) karşılaştıklarında hepsi kenetlenmektedir. Roman olmayan vatandaşlara karşı kolaylıkla birleşebilmektedirler.

Eğitim Durumu

Derinlemesine görüşme bilgilerine göre, eğitim seviyeleri oldukça düşüktür. Okula devamsızlık oranı ise yüksektir. Doğanlar Mahallesi ve çevresinde yaşayanlar, çocuklarını daha çok temel eğitim olarak nitelendirilen, Nesrin ve Ayşegül Kardeşler İlköğretim Okulu, Akıfpaşa İlköğretim Okulu ve İstanbul Caddesi üzerinde yer alan Karma İlköğretim okuluna göndermektedir. Derinleme görüşme sonucu ortaya çıkan ortak görüş ise, temel eğitimi aldıkları ancak okulda aldıkları eğitim ile ailede gördükleri yaşam tarzı ve eğitimin farklı olmasının eğitim düzeylerini etkilediğidir. Roman çocuklarının okuldan kopmalarının en önemli nedeni, belli bir yaşa geldikten

sonra aile bütçesine katkıda bulunmak için erken yaşta çalışmak zorunda kalmalarıdır. Bu nedenlerden dolayı, Ortaokul ve Lise eğitimi tamamlamamaktadırlar. Erişkin ve yaşlıların ise eğitim düzeyi düşüktür ve çoğunda okuryazarlık bulunmamaktadır. Bu durum ise çocukların rol model alacağı büyüklerinin olmadığını göstermektedir. Kısaca içinde bulundukları olumsuz koşullar, döngü halinde aynı şekilde devam etmektedir.

İstihdam, Gelir ve Çalışma Hayatı

Derinlemesine görüşme bilgilerine göre, düzenli bir gelir getirmeyen, sosyal güvencesi olmayan, düşük ücretli enformel işlerde çalışmaktadırlar. İkametgah belgelerinde “Doğanlar Mahallesi” yazdığı için formel istihdam alanlarına erişememekte, dışlanmaktadırlar. Genellikle tabla üzerinde pazarcılık (ayakkabı, elbise, gömlek, çorap, tabak çanak vb. satışı) yaparak, daha çok kentin kalabalık mekânlarında (Devlet hastanesi, Muhacir Pazarı, Yapıcı İş Merkezi vb.) satış yapmaktadırlar (Şekil 6.13). Aynı zamanda hamallık, taşımacılık, müzisyenlik, ayakkabı boyacılığı, hurdacılık (eskitilik), kâğıt toplayıcılığı, bir kısmı da uyusturucu satıcılığı ve tefecilik gibi işler yapmaktadır. Kadınların bazıları ise gündelikçi olarak temizliğe gitmektedir.

Şekil 6.13. Çalışma alanında yerleşimler arasında park edilmiş el arabaları (Tablalar) (Cengiz, 2015)

Ailede Çalışan Sayısı

Çalışma alanı sınırları içerisinde “*Ailede Çalışan Sayısı?* “ sorusuna ankete katılan 636 bireyin, 221 kişisi (%34.7) ailede çalışan olmadığını, 366 kişi (%57.5) bir kişinin çalıştığını, 41 kişi (%6.4) iki kişinin çalıştığını, 8 kişi (%1.3) üç kişinin çalıştığını belirtmiştir (Çizelge 6.5).

Çizelge 6.5. Çalışma Alanına ilişkin Ailede Çalışan Sayısı

AİLEDE ÇALIŞAN SAYISI				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çalışmıyor	221	34,7	34,7	34,7
1	366	57,5	57,5	92,3
Geçerli 2	41	6,4	6,4	98,7
3	8	1,3	1,3	100,0
Toplam	636	100,0	100,0	

Günümüzde de bu tablonun değişmediği görülmektedir. Düzenli bir işte sigortalı olarak yukarıda da belirtilen nedenlerden dolayı çalışma imkânı bulamadıkları ifade edilmiştir.

Hane Geliri

Çalışma alanı sınırları içerisinde Hane Geliri sorusuna, ankete katılan 636 bireyin 106 (%16.7) cevap vermezken, 106 kişi (%23) 0-150 TL, 63 kişi (%9.9) 151-350 TL, 171 kişi (%26.9) 351-500 TL, 138 kişi (%21,7) 501-1000 TL, 12 kişi (%1.9) 1001-2000 TL hane gelirinin olduğunu belirtmiştir (Çizelge 6.6).

Çizelge 6.6. Çalışma Alanına İlişkin Hane Geliri

HANE GELİRİ

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cevap Alınmadı	106	16,7	16,7	16,7
0-150	146	23,0	23,0	39,6
151-350	63	9,9	9,9	49,5
Geçerli 351-500	171	26,9	26,9	76,4
501-1000	138	21,7	21,7	98,1
1001-2000	12	1,9	1,9	100,0
Toplam	636	100,0	100,0	

Günümüzde de düzenli bir işte sigortalı olarak çalışma imkânı bulamadıklarını ve aynı işlere devam ettiklerini belirtilmektedir. Sonuç olarak hane gelirlerinde (350-500 TL) de bir değişme yaşanmamıştır.

Araç Varlığı

Çalışma alanı sınırları içerisinde “*Aracınız var mı?*” sorusuna ankete katılan 636 bireyin 84 kişisi (%13.2) cevap vermezken, 467 kişi (%73.4) aracının olmadığını, 85 kişi (%13.4) kişi ise aracının olduğunu belirtmiştir (Çizelge 6.7).

Çizelge 6.7. Çalışma Alanına ilişkin Araç Varlığı

ARAÇ VARLIĞI

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cevap Vermedi	84	13,2	13,2	13,2
Geçerli Yok	467	73,4	73,4	86,6
Var	85	13,4	13,4	100,0
Toplam	636	100,0	100,0	

Günümüz de ise araç sahipliliği oranında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Ancak derinlemesine görüşmelerde eroin satıcılığı ve tefeciliğe bağlı olarak lüks otomobillerin mahallede yer aldığı belirtilmiştir.

İnternet Kullanımı

Çalışma alanı sınırları içerisinde “*İnternet Bağlantınız var mı?* “ sorusuna ankete katılan 636 bireyin 91 kişisi (%14.3) cevap vermezken, 537 kişi (%84.4) internet bağlantısının olmadığını, 8 kişi (%1.3) internet bağlantısının olduğunu belirtmiştir (Çizelge 6.8).

Çizelge 6.8. Çalışma Alanına ilişkin İnternet Kullanımı

İNTERNET KULLANIMI				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cevap Vermedi	91	14,3	14,3	14,3
Geçerli				
Yok	537	84,4	84,4	98,7
Var	8	1,3	1,3	100,0
Total	636	100,0	100,0	

Günümüzde ise internet kullanımı Romanlar açısından değişmezken, düzenli bir gelire sahip ailelerde internet kullanımı sayısının arttığı belirtilmiştir.

Ekonomik Destek İhtiyacı

Çalışma alanı sınırları içerisinde “*Ekonomik Desteğe İhtiyacınız Var mı?* ” sorusuna ankete katılan 636 bireyin 80 kişisi (%12.6) cevap vermezken, 177 kişi (%27.8) ekonomik desteğe ihtiyacı olmadığını, 379 kişi (%59.6) kişi ise ekonomik desteğe ihtiyacı olduğunu belirtmiştir (Çizelge 6.9).

Çizelge 6.9. Çalışma Alanına ilişkin Ekonomik Destek İhtiyacı

EKONOMİK DESTEK İHTİYACI				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cevap Vermedi	80	12,6	12,6	12,6
Geçerli				
Yok	177	27,8	27,8	40,4
Var	379	59,6	59,6	100,0
Toplam	636	100,0	100,0	

Çoktan seçmeli bu soruda ekonomik desteğe ihtiyacını, Sağlık Desteği şeklinde belirtenler % 6.9, Yiyecek desteği şeklinde belirtenler %23.9', Giyecek desteği şeklinde belirtenler %3.6, Nakit Desteği şeklinde belirtenler, %45,3, yakacak desteği şeklinde belirtenler %54.1, Diğer Destekler şeklinde belirtenler ise %2.7 oranındadır. Çalışma alanına ilişkin nakit desteği ve yakacak desteği ön plana çıkmıştır. Günümüzde ise ihtiyaçların değişmediği, ayrıca her bir odaya kapı numarası almak istediklerini, böylece daha fazla bağımsız bölüm sayısı (konut/ev) göstererek belediye ve diğer kurumlardan daha çok yardım almak istediklerini belirtmişlerdir.

Sosyal Güvence ve Sosyal Yardımlar

Çalışma alan sınırları içerisinde aile reisinin sosyal güvencesi sorusuna ankete katılan 636 kişinin, 89 kişisi (%14) cevap vermezken, 156 kişisi (%24.5) SSK, 20 kişi (%3.1) Emekli Sandığı, 219 kişi (%34.4) Yeşil Kart, 79 kişisi (%12.4) BAĞ-KUR, 73 kişisi ise Sosyal Güvencesi bulunmadığını belirtmiştir (Çizelge 6.10). Yeşilkart oranının yüksek olması dikkat çekmektedir, 2010 yılından sonra ise Yeşil Kart oranının arttığı tespit edilmiştir.

Çizelge 6.10. Çalışma Alanına İlişkin Aile Reisinin Sosyal Güvencesi

AİLE REİSİNİN SOSYAL GÜVENCESİ

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
CEVAP ALINMADI	89	14,0	14,0	14,0
SSK	156	24,5	24,5	38,5
EMEKLİ SANDIĞI	20	3,1	3,1	41,7
Geçerli YEŞİL KART	219	34,4	34,4	76,1
BAĞKUR	79	12,4	12,4	88,5
YOK	73	11,5	11,5	100,0
Toplam	636	100,0	100,0	

Günümüzde ise çalıştıkları işler ve hane gelirlerinde değişiklik olmadığı belirtilerek bu tablonun da değişmediği ve genel sağlık sigortası kapsamında genel olarak aynı sürecin devam ettiği görülmektedir.

Hanede Yaşayan Devamlı Hasta Sayısı

Çalışma alanı sınırları içerisinde “*Hanede Devamlı Hasta var mı?*” sorusuna ankete katılan 636 bireyin 64 kişisi (%10.1) cevap vermezken, 383 kişi (%60.2) devamlı hasta olmadığını, 189 kişi (%29.7) kişi ise hanede devamlı hasta olduğunu belirtmiştir (Çizelge 6.11).

Çizelge 6.11. Hanede Devamlı Hasta Sayısı

DEVAMLI HASTA				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cevap Alınmadı	64	10,1	10,1	10,1
Geçerli				
Yok	383	60,2	60,2	70,3
Var	189	29,7	29,7	100,0
Toplam	636	100,0	100,0	

Günümüzde ise derinlemesine görüşmede; olumsuz çalışma (kağıt toplama, çöpleri ayrıştırma, hurdalık vb) ve yaşama koşulları (hijyen vb.) yüzünden sık sık hastalıklara (cilt kanseri vb.) yakalandıklarını; akraba ve genç yaşta evliliğe bağlı olarak engelli bireylerin olduğu belirtilmektedir.

Isınma Şekli

Çalışma alanı sınırları içerisinde Isınma Şekli sorusuna ankete katılan 636 bireyin 76 (%11.9) cevap vermezken, 1573 kişi (%82.2) Katı Yakıt, 37 kişi (%5.8) Fuel Oil, ile ısındığını belirtmiştir (Çizelge 6.12).

Çizelge 6.12. Isınma Şekli

ISINMA ŞEKLİ				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cevap Alınmadı	76	11,9	11,9	11,9
Geçerli				
Katı Yakıt	523	82,2	82,2	94,2
Fuel Oil	37	5,8	5,8	100,0
Toplam	636	100,0	100,0	

Günümüzde ise, çalışma alanı içerisinde bulunan binaların tamamına yakınında katı yakıt kullanıldığı tespit edilmiştir.

Belirsiz gelirleriyle geçimlerini günü kurtarmak üzere inşa eden Romanlar, yardıma bağlı bir yaşam sürdürmektedirler. Konya Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi, Roman vatandaşlara kömür yardımı, eğitim yardımı, sağlık yardımı gibi ayni ve nakdi çeşitli yardımlar yapmaktadır. Derinlemesine görüşmelerde, çalışma alanında yaşayanların kendilerine daha fazla yardım edilmesi gerektiğini, örneğin bir ton kömür yardımı yapıldığını ve bunu yaklaşık on hanenin kullandığını, bu nedenle yetmediğini belirtmektedirler.

İkamet Sekli ve Kira Bedelleri

Doğanlar Mahallesi ve yakın çevresinde yer alan Emlakçılarla yapılan görüşmelere göre, konut ve kira bedelleri “Doğanlar Mahallesi yakın çevresinde yaşayanlar için kira fiyatları 350-500 TL arasında değişirken, Doğanlar Mahallesinde 50 -150 TL arası değişmektedir. Doğanlar Mahallesindeki ev fiyatları ise yığma binalarda yaklaşık 45.000-50.000 TL iken, Doğanlar Mahallesi yakın çevresindeki asansörlü binalardaki dairelerin fiyatı ise 85.000-90.000 TL arasında değişmektedir.” şeklinde ortak görüş belirtmişlerdir. (Şekil 6.14).

Şekil 6.14. Doğanlar Mahallesi ve Çevresine İlişkin Görüntüler (Cengiz, 2015)

Ayrıca mahallede kiracı oranının fazla olduğu, kiralarını zamanında ödemedikleri, temiz olmadıkları, suça eğilimli oldukları gerekçesiyle Roman olmayan vatandaşlar, Romanları kiracı olarak diğer bölgelerde istemediklerini ve aynı nedenlerle Roman olmayan vatandaşlar, Doğanlar mahallesi ve yakın çevresinde arsa ve ev fiyatları düşük olsa dahi satın almadıklarını belirtilmektedir.

Durumları iyi olanların bu bölgeden acilen taşınmakta olduğu, bazılarının ise kredi çekerek bu bölgeden ev (apartmanda daire) aldığı, çocuklarını evlendiren ama ev alma durumları olmayanların ise bahçede, avluda boş bir yer var ise bir oda yapıp o şekilde yaşamlarını devam ettirdikleri belirtilmektedir (Şekil 6.15). Kısaca Romanlar barınma haklarından yoksun bir şekilde konut piyasasından da dışlanmaktadır.

Şekil 6.15. Çalışma Alanına İlişkin Konut Dokusu Örneği (Cengiz, 2015)

İkamet Şekli

Çalışma alanı sınırları içerisinde İkamet şekli sorusuna ankete katılan 636 kişinin 61'i (%9.6) cevap vermezken, 272 kişi (%42.8) Kiracı, 299 kişi (%47) Ev Sahibi, 4 kişi (%0.6) lojmanda ikamet ettiğini belirtmiştir. Soruya cevap vermeyenlerin çoğunun ise yakınlarının evinde kaldığı ifade edilmektedir (Çizelge 6.13).

Çizelge 6.13. İkamet Şekli

İKAMET ŞEKLİ				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cevap Alınmadı	61	9,6	9,6	9,6
Kiracı	272	42,8	42,8	52,4
Geçerli Ev Sahibi	299	47,0	47,0	99,4
Lojman	4	,6	,6	100,0
Toplam	636	100,0	100,0	

Günümüzde ise, emlakçıların görüşleri ve Doğanlar Mahallesi ve çevresinde yaşayanların ifadeleri doğrultusunda ikamet şeklinde kiracı oranının arttığı görülmektedir. Ayrıca kredi aldıkları ve borçlarını ödeyemedikleri gerekçesi ile konutlara ve arsalarına haciz işlemi konduğu belirtilmektedir. Mülkiyet analizinde bankaya ait bir arsanın çıkması ise bu durumu doğrular niteliktedir.

Suç ve Toplumsal Önyargılar

Konya İl Emniyet Müdürlüğü’nden elde edilen bilgilere göre, Konya’da genellikle uyuşturucu ve kavgaya karışma suçudan göz altına alınanların daha çok Roman vatandaşı olduğu ve bunun büyük kısmının da Doğanlar ve Yeni Mahallede yaşayan Romanlardan oluştuğu belirtilmektedir. İşledikleri suçun nedenlerinin ise işsizlik olduğu belirtilmektedir. İşsizliğe ve fakirliğe isyan ederek bağımlı olduklarını, günlük kazandıkları parayla, esrar ve uyuşturucu aldıklarını, hap içtiklerini belirterek, etrafa saldırdıklarını ve hırsızlığa başvurduklarını belirtmektedirler.

Doğanlar mahallesinde yaşayan F.K. “31 Mart 2014 tarihinde *seçilen mahalle muhtarının, muhtarlıktan önce uyuşturucu madde taşıma ve kullanımı nedeniyle cezası olduğu tespit edilerek, mahalle muhtarı olduktan sonra cezaevine girdiğini ve bundan önceki muhtarda muhtar binasını uyuşturucu merkezi ve ev olarak kullandığı*”nı belirtmiştir.

Toplum tarafından dışlanan Romanlara ve Doğanlar Mahallesiye yönelik önyargılar mevcuttur. Ayrıca toplumla ve kentle sınırlı bir ilişki söz konusudur. Kentte

yaşayanlar, hırsızlık yapabileceklerinden, canlarına zarar verebileceklerinden korkmakta ve o bölgeden uzak durmaktadırlar. Kamu yetkilileri ve kent halkı, Doğanlar mahallesini “girilemez, tehlikeli” bir mahalle olarak betimleyerek halktan buradan uzak durmalarını söylemektedirler.

Mahallenin Üç Önemli İhtiyacı

Çalışma alanı sınırları içerisinde “Mahallenin üç önemli ihtiyacı nedir?” sorusuna ankete katılan 636 bireyin 48 kişisi (% 7.5) Toplu Taşıma Hizmeti, 9 kişi (%1.4) Şebeke suyu hizmeti, 58 kişi (%9.1) Kanalizasyon Hizmeti, 24 kişi (%3.8) Sosyal Yardımlar, 9 kişi (%1.4) Zabıta Hizmetleri, 108 kişi (% 17) Yol ve Kaldırım Yapımı, 128 kişi (% 20.1) Sosyal Hizmetleri, 92 kişi (%14.5) Çöp ve Çevresel Atık Toplama Hizmetleri, 159 kişi (% 25) Dinlenme ve Eğlence mekanları, 48 kişi (7.5) Sağlık Hizmetleri, 30 kişi (%4.7) Hava Kirliliği ile Mücadele, 280 kişi (%44) Emniyet ve Asayiş ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir.

Günümüzde ise Romanlar Mahallesi’nde yaşayanlar için mahallenin en büyük ihtiyacı işsizlik, Romanlar Mahallesi ve Çevresinde yaşayanlara göre ise mahallenin en büyük ihtiyacı, emniyet sorununun çözülmesi şeklinde belirtilmiştir.

Romanlar Mahallesi ve çevresinde yaşan A.H.’nin cümleleri konuyu özetlemektedir: *“Mahalle’nin en büyük sorunu emniyetin bunlarla ilgilenmemesi, Asayiş Emniyet binasının olduğu yer çok büyük bahçeydi ve eskiden Hattat lakabı olarak bilinen bir adama aitti. Karşısında da bizim bahçemiz vardı. Hattat lakabı adam öldükten sora varisleri de bahçeyi parsellere ayırdılar. Bu karakolun tam karşısında yer alan bir kahve vardı, Türklerin esrar merkezi idi. Ona istinaden orayı Doğanlar karakol merkezi olarak yaptılar. Bölgeye hakim bu büyük binayı yaptılar. Altı karakol Üstü lojmandı. Şimdide lojmanı boşaltıp yerine yeni müdürlükler kurdular. Doğanlar Karakolun önündeki ana Cadde’yi kesiyorlar. Bir tarafına bir araba diğer tarafına bir araba koyuyorlar. Polisler diğer taraftan dolaşıyor ve polislerin orda takır takır silah atıyorlar. Resmen devletin yolunu kesiyorlar.”*

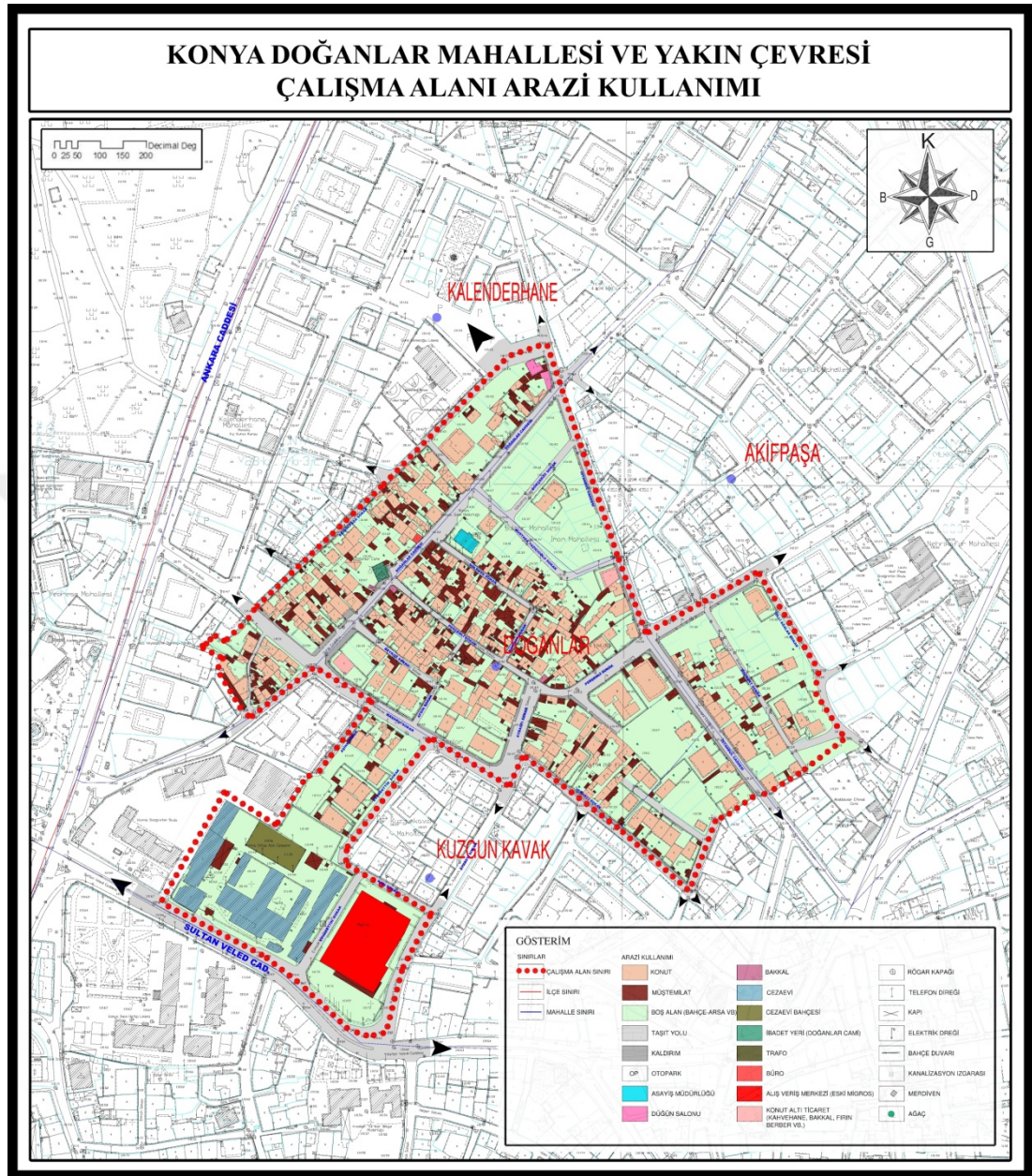
Yerel Yönetimlerin Projeleri

Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 yılında “Kadınların Eğitimi ile Hazır Giyimden Üretimin Geliştirilmesi ve Doğanlar Mahallesi’nin Refah Seviyesinin Artırılması Projesi”ne Mevlana Kalkınma Ajansı’ndan destek alarak, Doğanlar Mahallesi’nde yaşayan kadınların ekonomilerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamalarını amaçlayan proje gerçekleştirmiştir. Proje kapsamında 106 kadına sosyal çevre edinme ve kendi işlerini yapmaya yönelik meslek edindirmeyi amaçlayan çeşitli projeler (ütücü, kadın üst giysi dikimi ve kadın dış giysiler dikimi kursu gibi) düzenlenmiştir (KBB, 2011; MEVKA, 2011¹).

¹ Detaylı bilgi için “<http://www.konya.bel.tr/haberayrinti.php?haberID=2877>” adresini inceleyebilirsiniz.

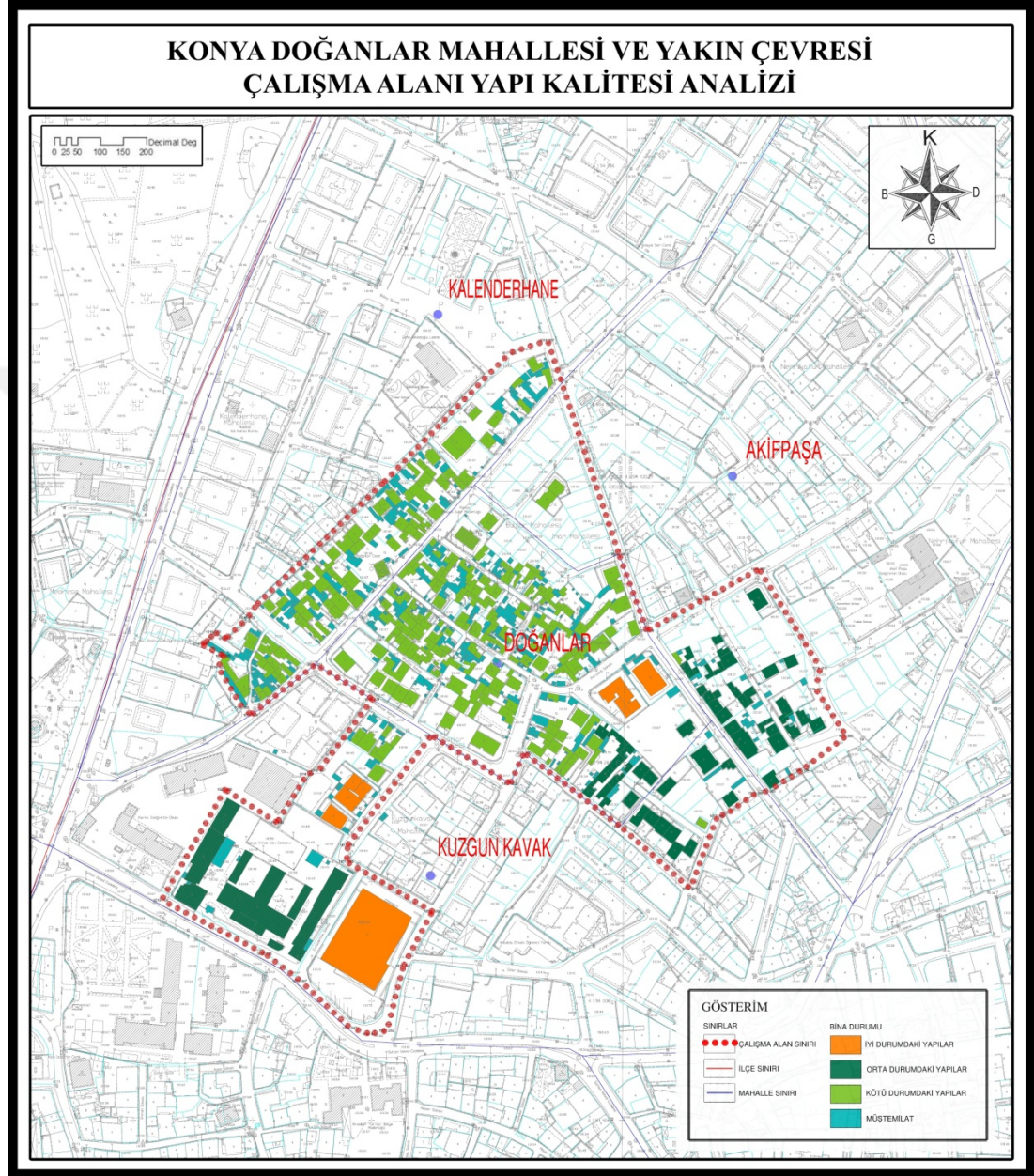
6.3.2. Mekânsal Analizler

Şekil 6.16. Arazi Kullanım Durum (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Arazi Kullanımı)

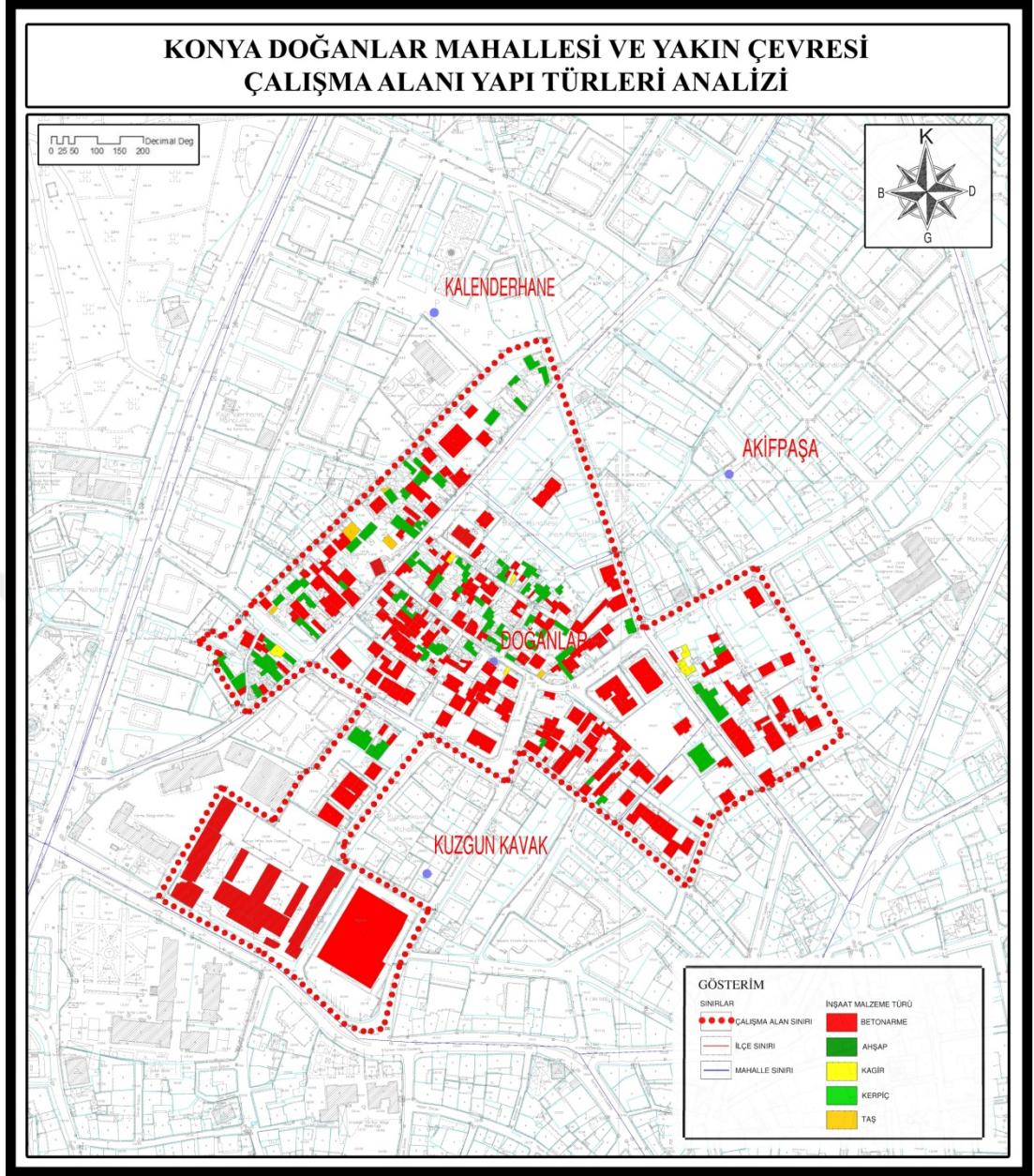
Çalışma alanı içerisinde incelenen 452 bağımsız birimin 3 adedinin bakkal, 1 adedinin İzinsiz büro, 1 adedinin Asayiş ve Şube Müdürlüğü, 1 adedinin Düğün Salonu, 1 adedinin Konut Altı Ticaret (kahvehane, bakkal vb.) ve geriye kalan birimlerin ise konut olarak kullanıldığı görülmektedir (Şekil 6.16). Asayiş ve Şube Müdürlüğü 6 katlı olup Doğanlar Mahallesine hâkim durumdadır ve yer seçiminde mahalledeki suçun engellenmesi amaçlanmıştır. Düğün Salonunun yer seçiminde ise

halkla bütünleşme esas alınmış ancak, Romanların düğünlerde sokak kullanımını tercih etmesi ve halkın da mahallenin tehlikeli olduğu yönündeki algısı yüzünden salon işletilememektedir.

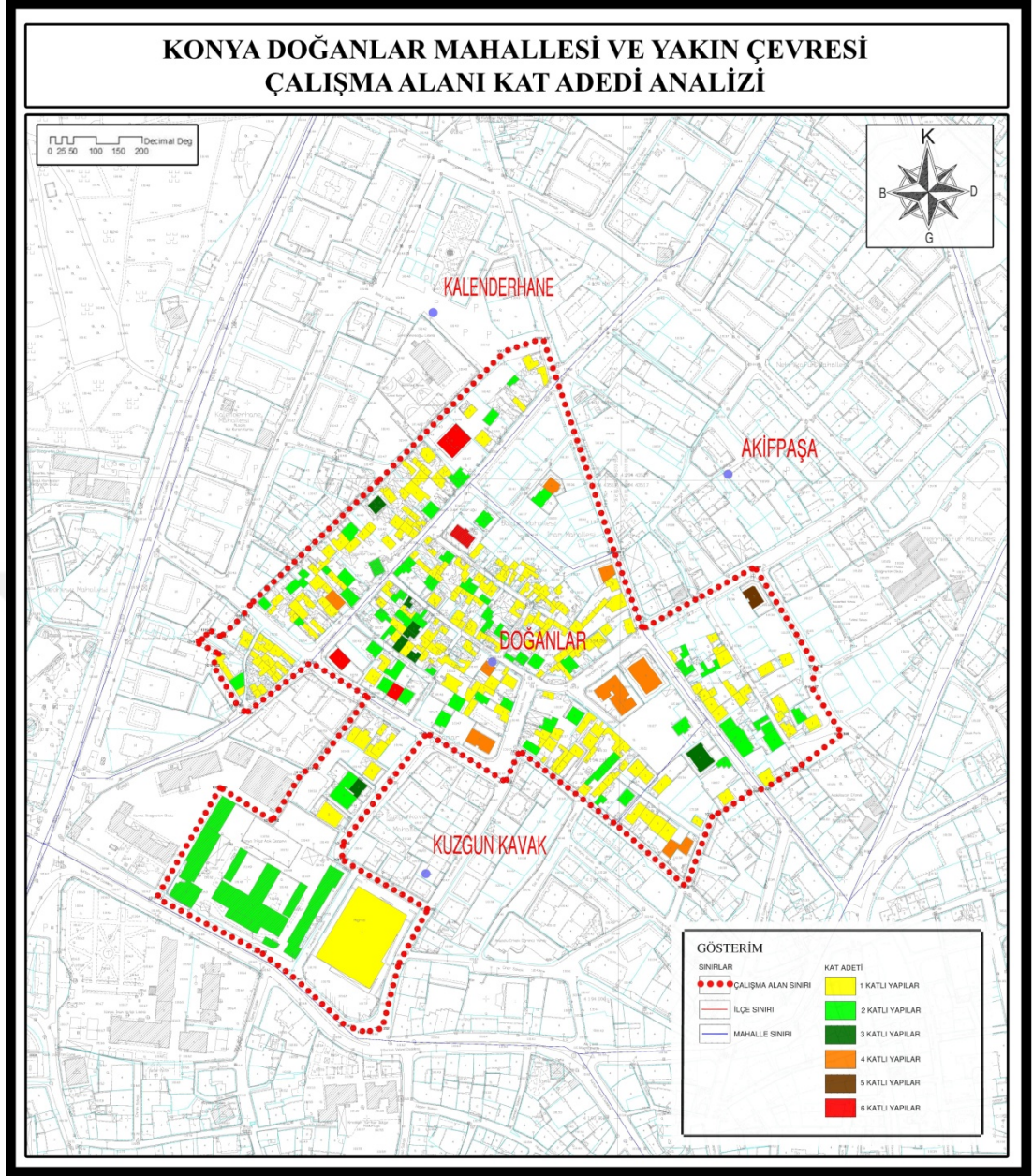
Şekil 6.17. Yapı Kalitesi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Bina Durumu)

Çalışma alanı sınırları içerisinde görsel incelemesi yapılan ve bina yapı durumu açısından incelenen 452 binanın 343 adedi (% 76 sı) kötü, kalan 109 adedi (% 24'lük kısmı) orta nitelikte yapı kalitesinde iken, 5 adet bina ise iyi durumdadır (Şekil 6.17).

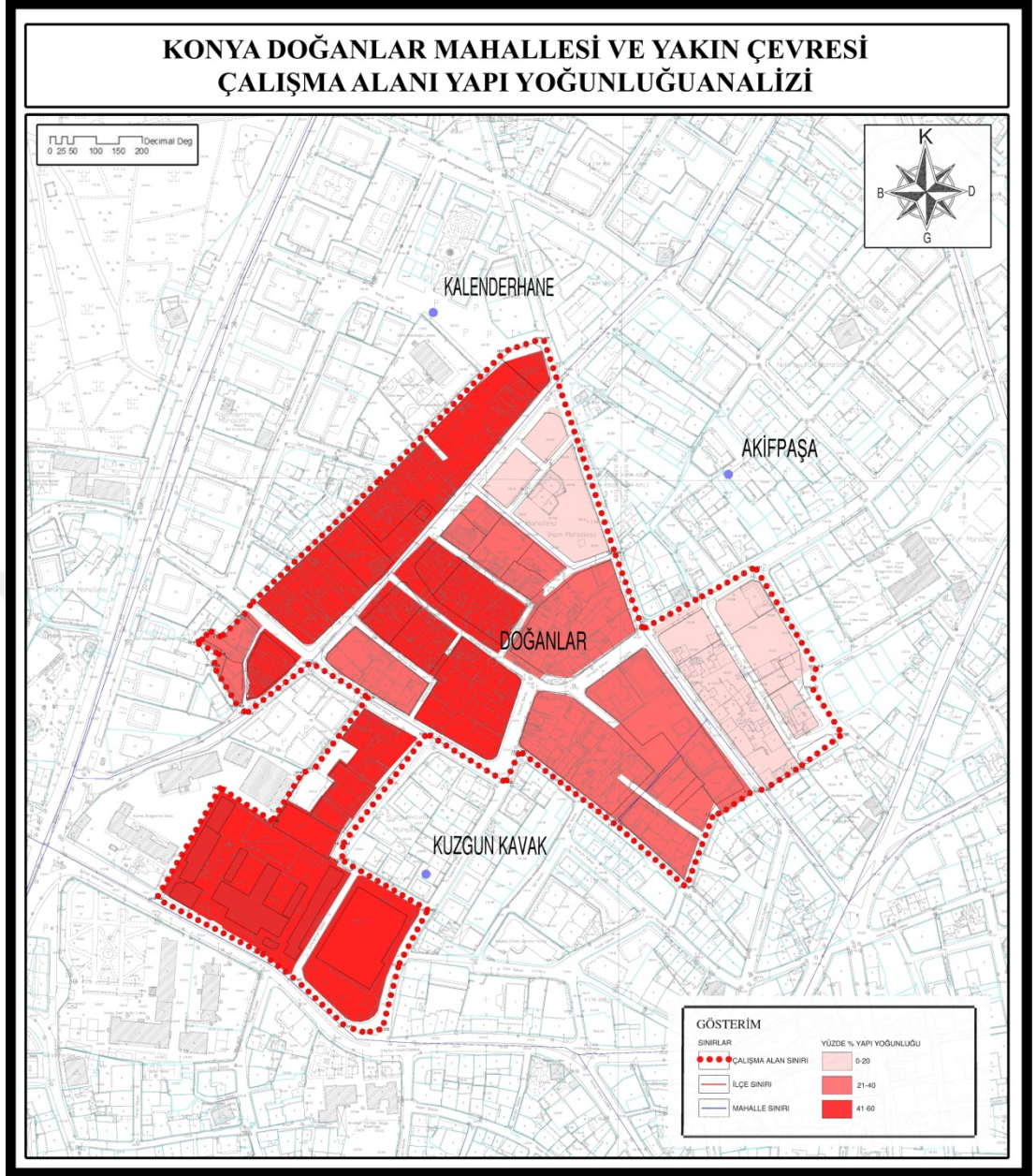
Şekil 6.18. Yapı Durumu (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Yapı Türleri Analizi)

İnşaat malzemesi (yapı durumu) açısından çalışma alanı incelendiğinde, yapıların 253 adedi (% 56'lık kısmı) betonarme, 172 adedi (% 38'lik kısmı) kerpiç, 18 adedi (% 4'lük kısmı) kagir ve 9 adedi (% 2'lik kısmı) taş binadır. Alan içerisindeki birkaç bina da ahşaptır (Şekil 6.18).

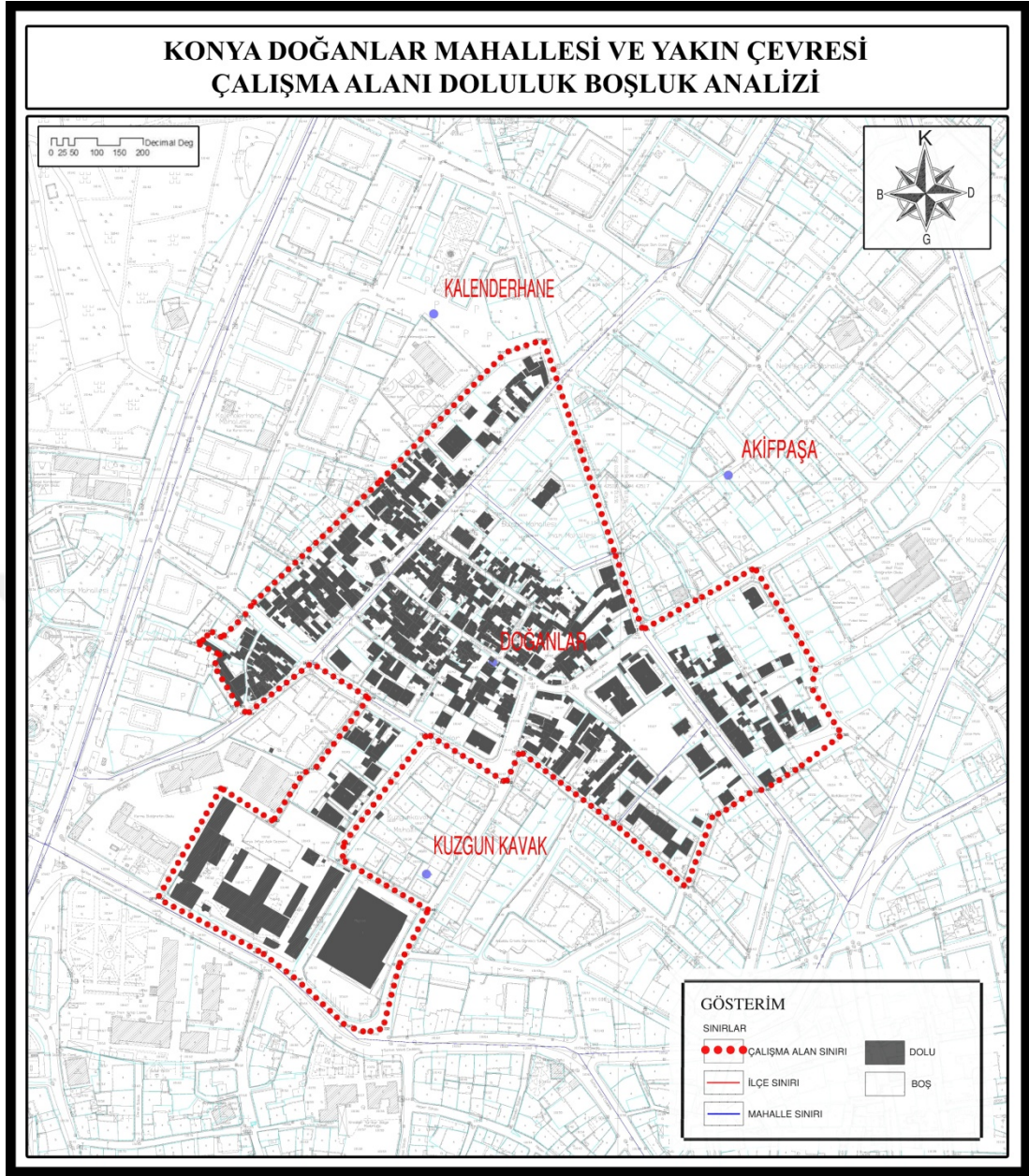
Şekil 6.19. Kat Adedi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Kat Analizi)

Kat adetleri açısından incelendiğinde; yapıların 302 adedi (% 67'lik kısmı) tek katlıdır. 117 adedi (% 26'lık kısmı) iki, 9 adedi (%2'lik kısmı) üç, 18 adedi (% 4'lük kısmı) dört, 5 adedi (% 1'lik kısmı) altı katlıdır. Alan içerisindeki bir bina da beş katlıdır (Şekil 6.19).

Şekil 6.20. Yoğunluk Analizi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Yoğunluk Analizi)

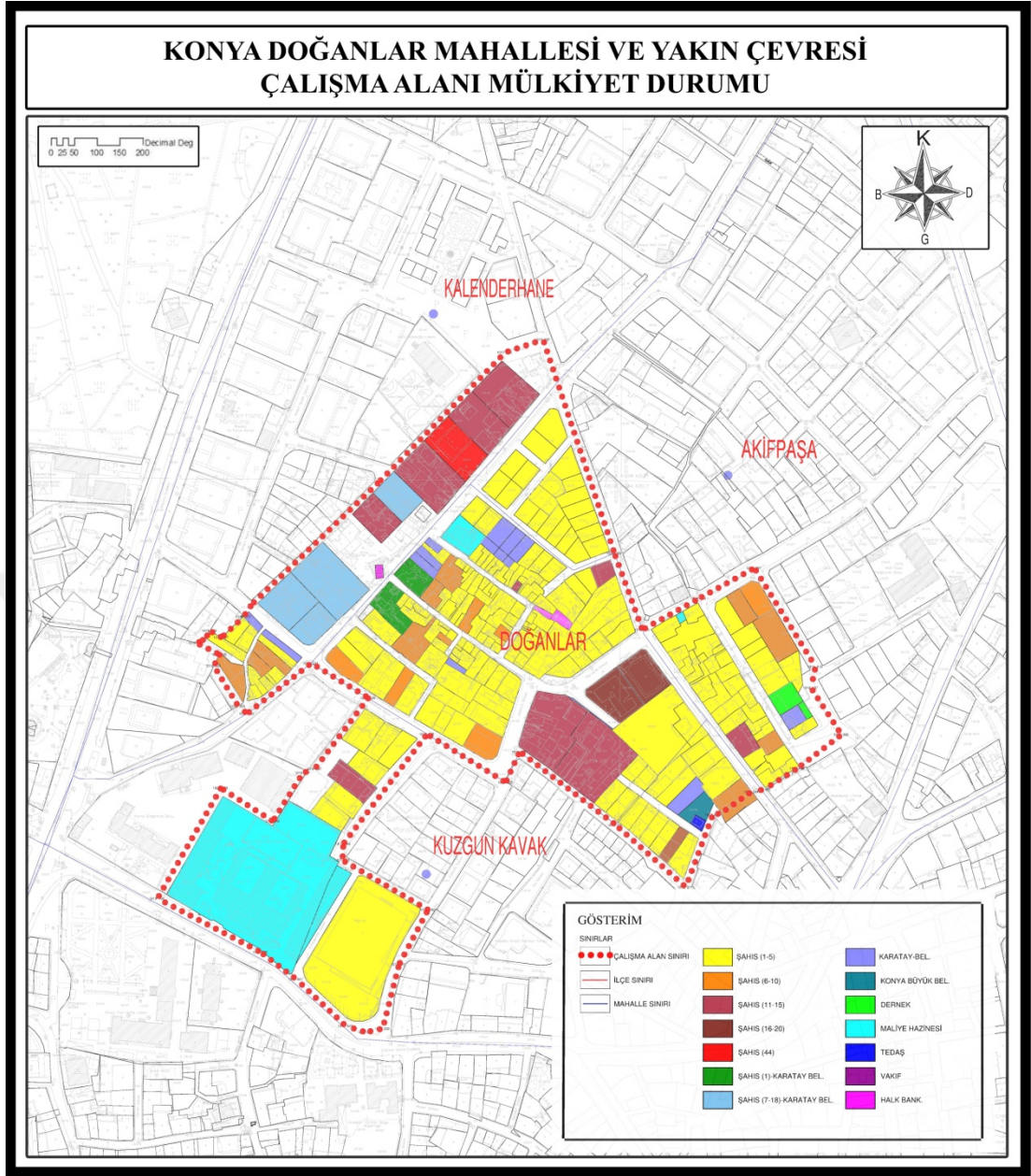
Çalışma alanı sınırları içerisinde 15 adet yapı adası bulunmaktadır. Bu yapı adalarının çoğu imar planı çalışması sonucu oluşmamıştır. Yapıların taban alanı ve adaların büyüklükleri arasındaki ilişki incelendiğinde, ortalama her yapı adasının % 42'si yapılaşmamıştır. Çalışma alanının kuzeyinde bulunan henüz yapılaşmamış 2 yapı adası hariç, genellikle yoğun bir yerleşme deseni söz konusudur. Bu, yoğun yerleşme alanının kuzey batısı ve güneyinde % 52 oranına kadar yükselmekte, kuzey doğusunda %10 oranına kadar azalmaktadır (Şekil 6.20). Organik bir yapı ve büyük yapı adalarının olması yapılaşma oranını azaltmaktadır.

Şekil 6.21. Doluluk- Boşluk Analizi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Doluluk Boşluk Analizi)

Çalışma alanı içerisinde bulunan toplam 720 yapının taban alanları büyüklüklerine bakıldığında, ortalama taban alanı büyüklüğünün 57,72 m² olduğu anlaşılmaktadır.

Ada bazındaki yapılaşma oranı % 42 iken çalışma alanının tamamının (doluluk boşluk oranının) % 31'inin yapılaşmış olduğu görülmektedir (Şekil 6.21).

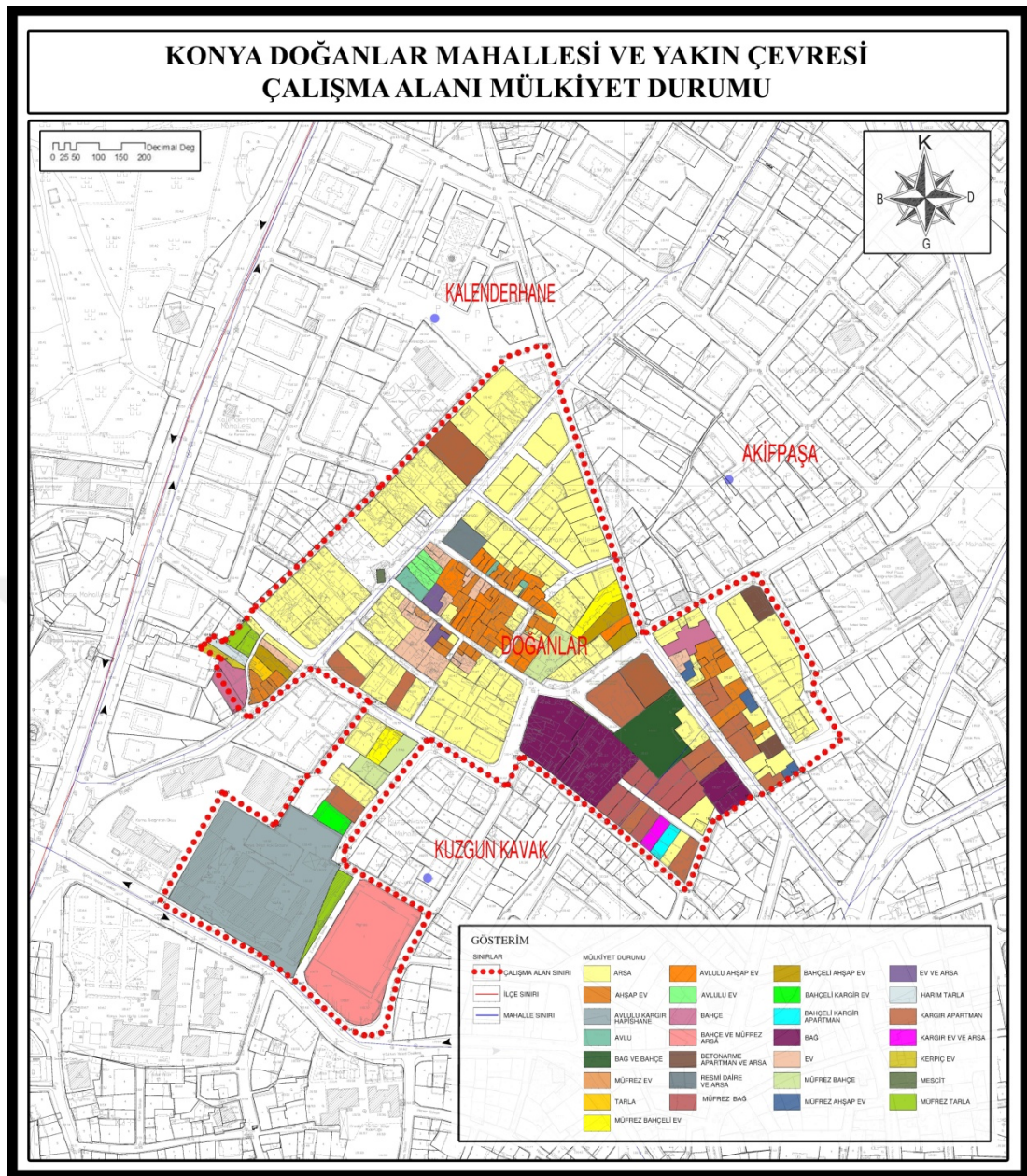

Şekil 6.22. Mülkiyet Durumu (1)

Çalışma alanı sınırları içerisinde bulunan 242 parsel, Tapu Kadastro Müdürlüğü'nden elde edilen tapu kayıtları verilerine göre incelenmiştir. Söz konusu parsellerin 107 adedi (% 17'lik kısmı), hisseli olmayıp tek şahısların üzerindedir. 35 adedi (% 11'lik kısmı) iki şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 16 adedi (% 3'lük kısmı) üç şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 14 adedi (% 3'lük kısmı) dört şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 8 adedi (% 3'lük kısmı) beş şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 7 adedi (% 2'lik kısmı) altı şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 1 adedi yedi şahıstan oluşan özel mülkiyete, 2 adedi sekiz şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 1 adedi dokuz şahıstan oluşan özel mülkiyete, 4 adedi on şahıstan oluşan

özel mülkiyete, 4 adedi on bir şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 1 adedi on iki şahıstan oluşan özel mülkiyete, 2 adedi on üç şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 3 adedi on dört şahıslardan oluşan özel mülkiyete, 1 adedi on altı şahıstan oluşan özel mülkiyete, 1 adedi 18 şahıstan oluşan özel mülkiyete, 1 adedi 20 şahıstan oluşan özel mülkiyete, 1 adedi ise 44 şahıstan oluşan özel mülkiyete aittir. Toplamada ise 208 parsel (% 85 lik kısmı) özel mülkiyete aittir. 4 adedi (% 3'lük kısmı) ise şahısların ve Karatay Belediyesi'nin hisseli olarak mülkiyetindedir. Bunların ise 1 adedi yedi şahıstan ve Karatay belediyesinden, 1 adedi on iki şahıstan ve Karatay belediyesinden, 1 adedi on sekiz şahıstan ve Karatay belediyesinden, 1 adedi yirmi yedi şahıstan ve Karatay belediyesinden oluşmaktadır. Geriye kalan diğer parsellerin 2 adedi Dernek mülkiyetinde, 2 adedi Halk Bankası mülkiyetinde, 15 adedi (% 3 lük kısmı) Karatay Belediye'sine, 4 adedi Karatay belediyesi ve şahsa, 1 adedi Konya Büyükşehir Belediyesi'ne, 3 adedi Maliye Hazinesine, 1 adedi TEDAŞ'a ve 1 adedi ise Vakıf mülkiyetine aittir (Şekil 6.22). Ortalama parsel büyüklüğü ise 277 m² dir.

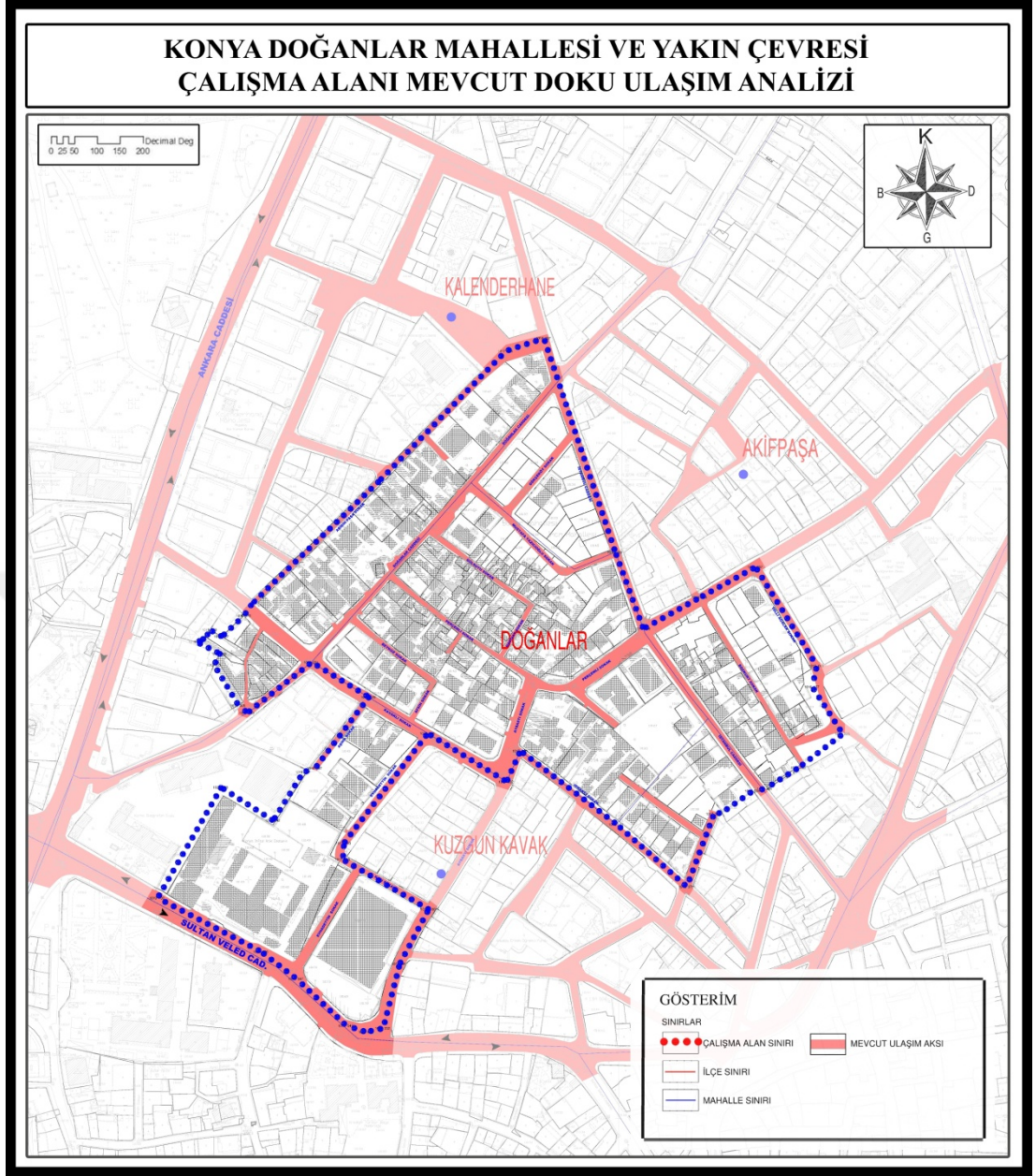
Yukarıda da belirtildiği gibi özel mülkiyet birden fazla şahsa ait olduğu için, uygulama yapmak daha zor bir durum haline gelmiştir. Ayrıca Halk Bankasına ait mülkiyetin ise Roman vatandaşın borçlarını ödememesi ve sonrasında gelen haciz işleminden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Çalışma alanı içerisindeki tapu kayıt bilgileri özel mülkiyetin ağırlıklı olduğunu ve kamu mülkiyetlerin ise rastgele dağıldığını göstermektedir.

Şekil 6.23. Mülkiyet Durumu (2) (Parsel niteliğine göre)

Kargır Dört Katlı Apartman, 1 adet Üç Katlı Ev ve Arsası, 1 adet Üç Katlı Bahçeli Kargır Apartman 1 adet Dört Katlı Üç Daireli Kargır apartman 1 adet Beş Katlı on altı Daireli Kargır Apartman ve Beş Daireli Kargır Apartman, 1 adet Üç Katlı Dört Daireli Kargır Apartman, 1 adet Bodrumu Havi Beş Katlı On iki daireli Kargır Apartman 1 adet Kargır Üç Katlı Apartman, 1 adet Üç Katlı İki Dükkan Üç Daireli Kargır Apartman, 1 adet Betonarme Beş Katlı Apartman ve Arsası), 2 adet Ev ve Arsa, 17 adet Ev, 2 adet Betonarme Apartman ve Arsa (1 adet Altı Katlı Betonarme Bina ve Arsa, 1 adet Betonarme Karkas Dört Katlı Apartman ve Arsası), 1 adet Bağ ve Bahçe, 3 adet Bağ, 1 adet Bahçe ve Müfredi Arsa, 1 adet Bahçeli Kargır Apartman, 1 adet Bahçeli Kargır Ev, 3 adet Bahçeli Ahşap Ev, 1 adet Bahçe, 1 adet Kargır Hapishane olarak belirtilmiştir (Şekil 6.23).

Çalışma alanının mülkiyet durumuna ilişkin, parsel niteliğinin % 44'ü arsa olarak belirlenmiş olup, alanların çoğu yapılaşmış durumdadır. Arsa niteliğine ait parseller, mülkiyet sahipliği açısından incelendiğinde, genellikle bir veya birden şahıs arazilerinin üzerine yapıların olduğunu görülmektedir. Bu yapıların niteliğinin veya kullanımının tapu kayıtlarına işlenmemesi, yapıların bize kaçak olduğu sonucunu göstermektedir. Kamu mülkiyetindeki arsalara ilişkin yapıların ise, genellikle işgalci (gecekondu) durumda oldukları sonucu çıkmaktadır. Kısaca çalışma alanına ait mülkiyet durumu parsel niteliği açısından incelendiğinde, genellikle Doğanlar Mahallesi çevresinde ruhsatlı yapılar yer alırken, Doğanlar Mahallesinde ve yakın çevresinde ise kaçak ve işgalci (gecekondu) yapıların bulunduğu saptanmıştır.

Şekil 6.24. Ulaşım Analizi (Doğanlar Mahallesi Çalışma Alanı Mevcut Doku Ulaşım Analizi)

Çalışma alanı içerisinde cadde ve sokaklar yer almaktadır. Caddelerin genişliği sokaklara oranla geniş, daha düzenli ve erişilebilirdir. Sokaklar ise yapılaşmaya bağlı olarak bazı yerlerde geniş bazı yerlerde dardır. Caddelerde kaldırımlar 1 metre iken sokaklar ise yer yer kaldırımsız ya da bir metre kaldırım olarak değişmektedir. Otopark alanı bulunmamakta olup, arabalar, üç tekerlekli motosikletler ve el arabaları (tablaları), sokak üzerine, evinin önüne ya da ortak kullanılan boş arsa üzerine konumlandırılmaktadırlar. Tablaların üzerinde (el arabası), sokaklarda ve boş arazilerde kağıt ve hurda yığınları görülmektedir (Şekil 6.24).

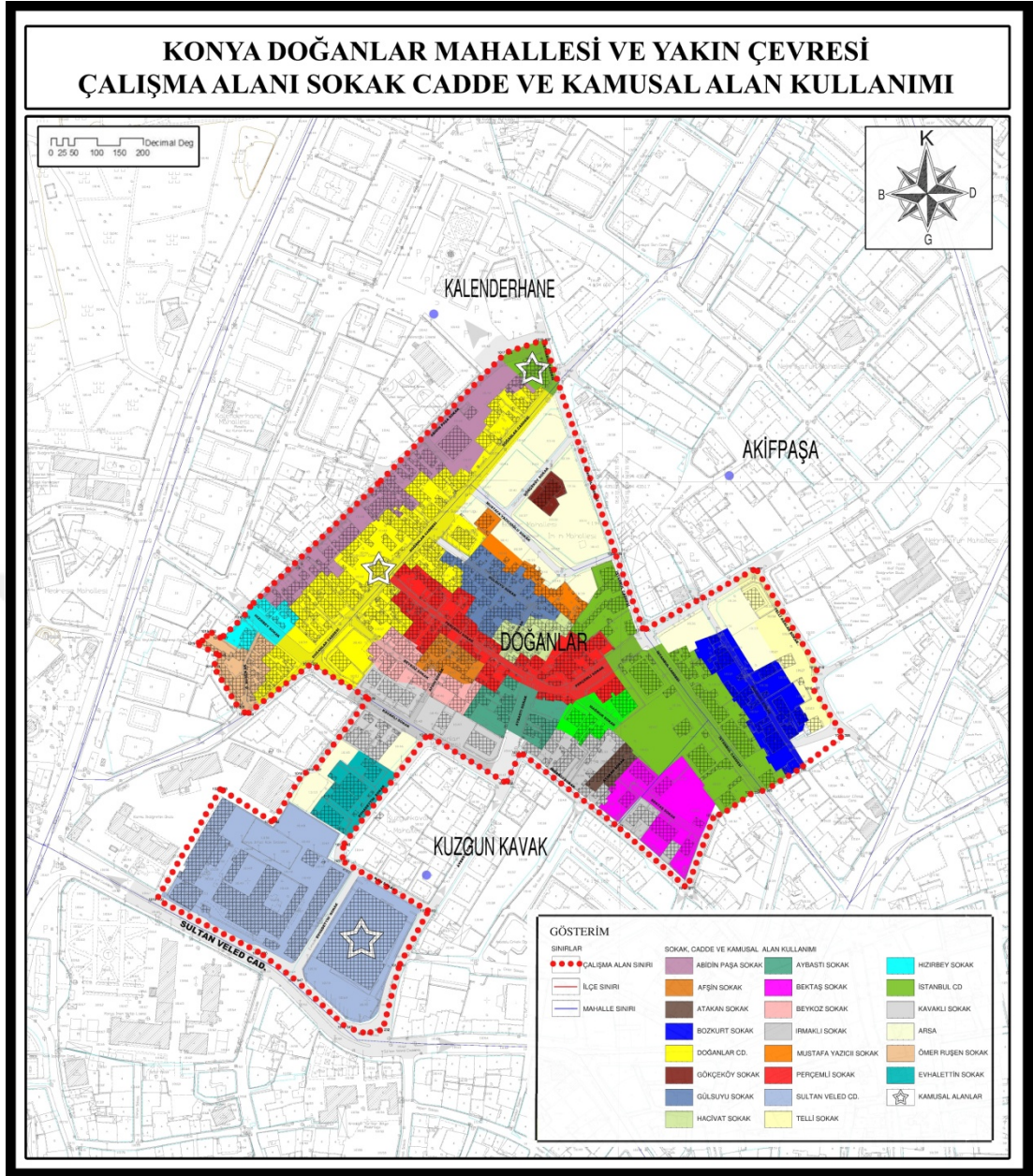
Ulaşım bağlantıları incelendiğinde ise, alan içerisinde düzenli bir ulaşım ağı mevcut değildir. Organik bir yapı ve rengerank sokak dokusu ön plana çıkmaktadır (Şekil 6.25; Şekil 6.26). Yol genişlikleri ise aks boyunca değişiklikler göstermekte olup, bazı yollar çıkmaz sokaklarla sonlanmaktadır. Park Alanları, Çocuk Oyun Alanları ve Çocuk Bahçesi gibi ayrılmış alanlar bulunmadığı için çocuklar sokaklarda oynamaktadır.

Şekil 6.25. Çalışma Alanına İlişkin Rengârenk Yapılar (Cengiz, 2015)

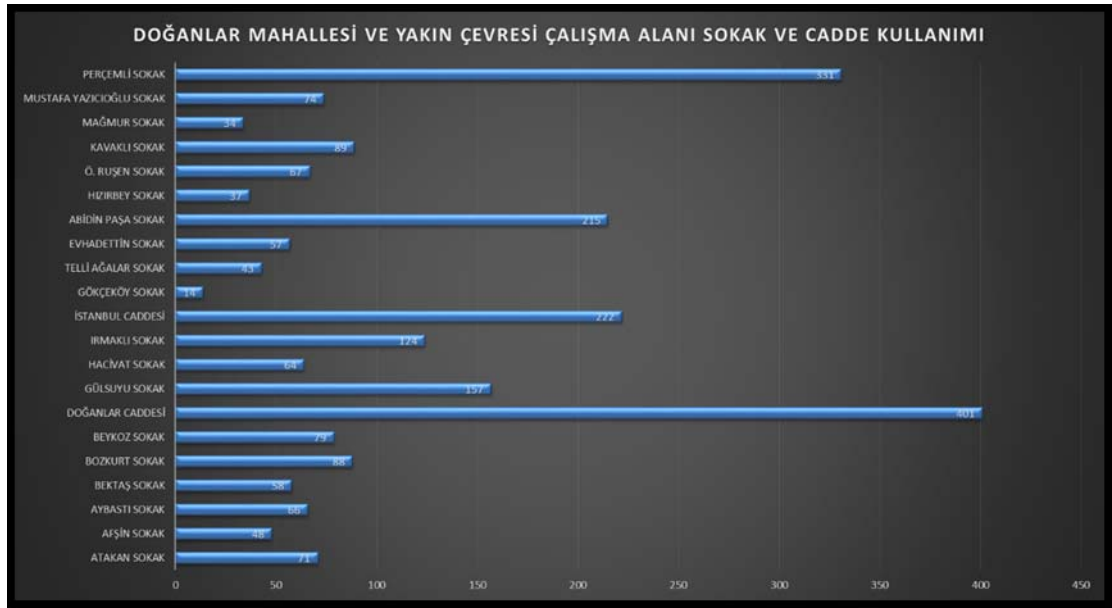

Şekil 6.26. Çalışma Alanına İlişkin Sokak Dokusu (Cengiz, 2015)

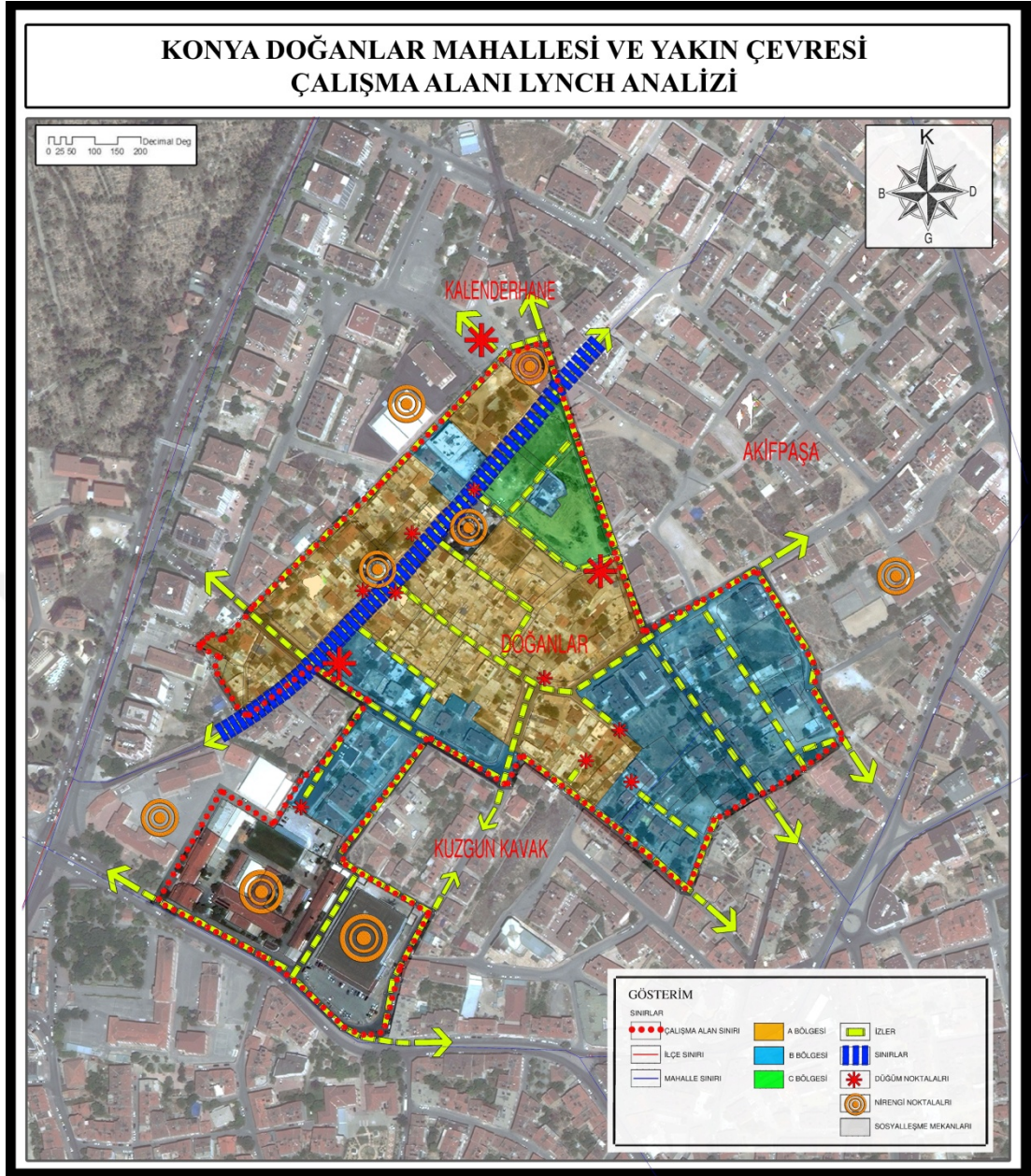
Şekil 6.27. Sokak Cadde ve Kamusal Alan Kullanımı

Çalışma alanı içerisinde halkın karşılaştığı alanlar olarak, Kamusal Alanlar belirlenmiştir. Bu alanlar ise, Alışveriş Merkezi, Doğanlar Düğün Salonu, Doğanlar Sultan Cami olarak belirlenmiştir (Şekil 6.27).

Şekil 6.28. Doğanlar Mahallesi ve Yakın Çevresi Çalışma Alanı Sokak ve Cadde Kullanımı

Çalışma alanı içerisinde 2 adet Cadde (Doğanlar Caddesi, İstanbul Caddesi), 19 adet Sokak (Atakan Sokak, Afşin Sokak, Aybastı Sokak, Bektaş Sokak, Bozkurt Sokak, Beykoz Sokak, Gülsuyu Sokak, Hacivat Sokak, Irmaklı Sokak, Gökçeköy Sokak, Telli Ağalar Sokak, Evhadettin Sokak, Abidin Sokak, Hızırbey Sokak, Ö.Ruşen Sokak, Kavaklı Sokak, Mağmur Sokak, Mustafa Yazıcı Sokak) bulunmaktadır. Sokak ve caddeden cephe alan rengerank konut alanlarında yaşayan kişilerin sokak ve cadde kullanımları incelendiğinde, Doğanlar Caddesi, Perçemli Sokak ön plana çıkmaktadır (Şekil 6.28).

Şekil 6.29. Çalışma Alanı Lynch Analizi

Çalışma alanını hem fiziksel hem de sosyal açıdan anlayabilmek için Lynch analizi yapılmış, bu kapsamda Kevin Lynch'ın kentsel imaj öğeleri olan bölgeler, sınırlar, izler, nirengi noktaları ve düğüm noktaları belirlenmiştir (Şekil 6.29).

Doğanlar Mahallesi ve Yakın çevresi çalışma alanında yaşayan Romanlar homojen bir topluluk niteliğinde değildir. Derin görüşme ve ilgili kurumlardan elde edilen bilgilere göre iki alt grubun yaşadığı belirlenmiştir. Bu alt gruplar, yaptığı işler, barınma koşulları, suça eğilimleri açısından farklılık göstermekte ve alan içerisinde üç farklı bölgelerde ikamet etmektedir.

İlk Grup (A Bölgesi) Yozgat bölgesinden Konya'ya göç eden ve 'Carcar' diye adlandırılan Romanlarıdır. Ekonomik durumları oldukça kötüdür. Ev kirası ödeyemeyecek durumdadırlar. Çoğu kerpiç evlerde ve baraka tarzı müstemilatlarda; anne baba çocuklar gelinler torunlar, şeklinde bir arada yaşamaktadırlar. Aynı alan içerisinde bazıları, yük taşımacılığı için kullandıkları atlarla iç içe barınmaktadırlar. Belirli gelirleri olmayıp, günlük işlerde çalışmakta, hamallık, hurdacılık yapmaktadırlar. Alan içerisinde hırsızlık, uyuşturucu satıcılığı ve tefecilik yapanların olduğu derin görüşmelerde ilgililerce beyan edilmiştir.

İkinci Grup ise (B Bölgesi) Roman olmayanlarla bir arada yaşayan ve diğer gruplara göre daha az sayıda olan gruptur. Hamallık, pazarcılık toplayıcılık, temizlik gibi işlerde uğraşmaktadırlar. Oturdıkları evlerin bir kısmı tek veya iki katlı, çatıları olan bahçeli evlerdir. Diğer kısmı ise genellikle 3 veya 4 katlı kargir apartmanlardır.

C Bölgesi Romanlarla birlikte yaşayan, uygulama görmüş parseller ve bu parsellere göre yerleşen (iki ve dört katlı betonarme bina) yapılaşmanın olduğu alandır. Çalışma alanı içerisinde arsa niteliği taşıyan ve bazı durumlarda depolama alanı olarak kullanılan bu bölgede yapılaşmanın yoğun olmadığı görülmektedir.

Yapılan analizlerde sınır teşkil edebilecek tek aksın Doğanlar Caddesi olduğu anlaşılmıştır. Bunun nedeni A, B ve C bölgelerini birbirinden ayırıyor olması hem de çalışma alanı içerisinde bulunan en geniş aksı oluşturmasıdır. Sınır teşkil edilen diğer bir özelliği ise donatı alanlarının (cami, düğün salonu) ve ticaret alanlarının (bakkal, büro vb) bu aks üzerinde olması ile çalışma alanından kent merkezine en kısa bağlantıyı sağlamasıdır.

Çalışma alanı içerisinde bulunan sokaklar ve caddeler birer iz noktası olarak değerlendirilmiştir. Romanların sokak ağırlıklı yaşamları göz önünde bulundurulduğunda, bu izler sosyalleşme mekânları olarak değerlendirilebilir. Sokak kullanımı incelendiğinde ise Perçemli Sokak ön plana çıkmaktadır.

Nirengi noktaları olarak, kent bütününde bilinen ve çalışma alanı için referans noktaları olarak kabul edilen 8 farklı fonksiyon tespit edilmiştir. Bu fonksiyonlar yürüme mesafesinde olup, Eski Migros alışveriş merkezi, Açık Ceza İnfaz Kurumu

Müdürlüğü, Karma İlköğretim Okulu, Doğanlar Sultan Cami, Asayiş Şube Müdürlüğü, Doğanlar düğün salonu, Cemil Keleşoğlu Lisesi, Akif Paşa İlköğretim Okulu olarak bilinen mekânlardan oluşmaktadır.

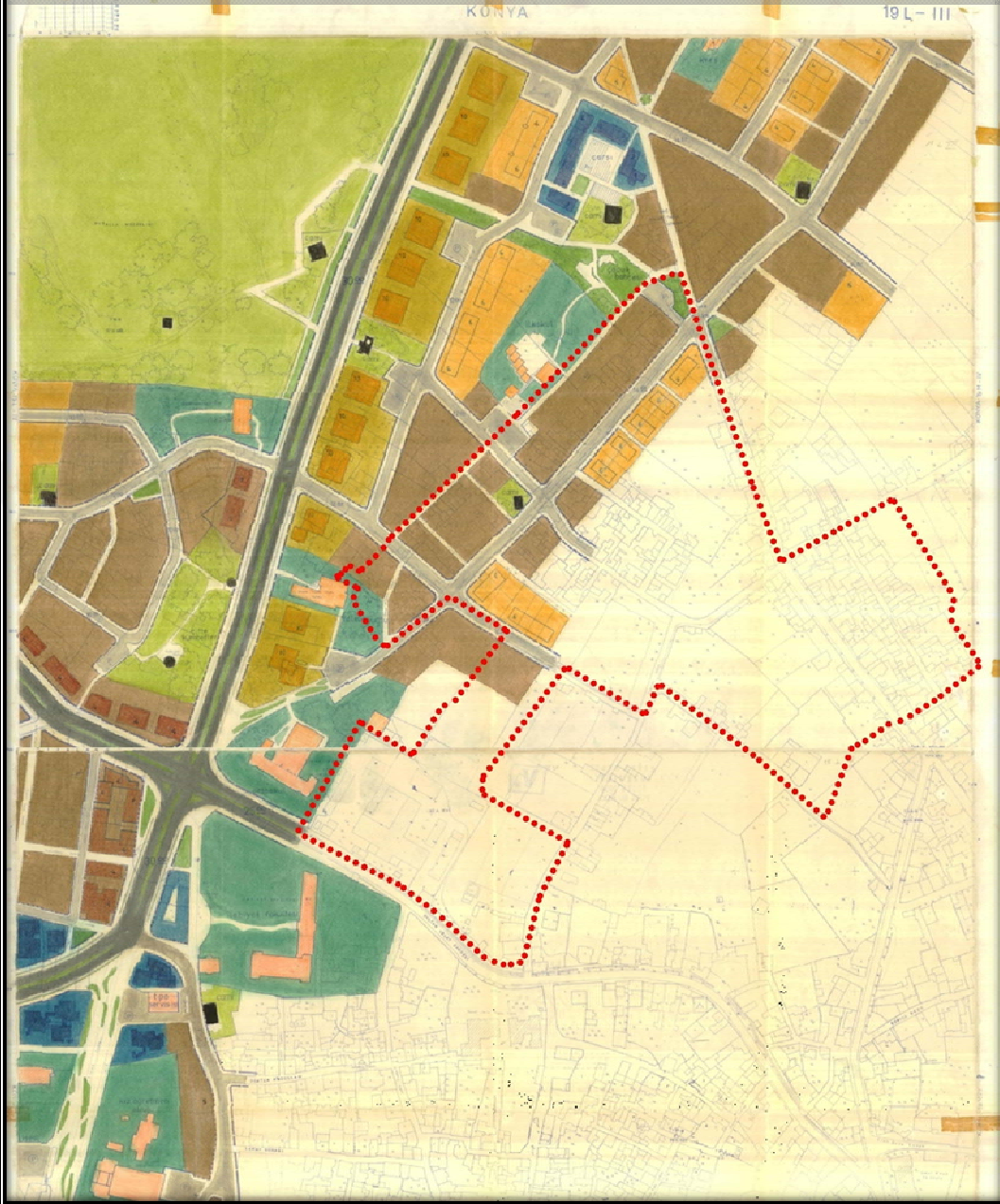
İnsanların toplanma ve dağılma noktaları ise düğüm noktası olarak belirlenmiştir. Günün büyük bir bölümünü rengarenk sokaklarda ve evlerinin önünde geçiren Romanların yaya hareketlerinin yoğun olduğu kesişme noktaları ve ticaret işlevinin olduğu mekânlar Şekil 6.29'da noktasal olarak gösterilmiştir. Bu noktaların büyüklüğü ise insan yoğunluğu temel alınarak belirlenmiştir.

6.4. Çalışma Alanına Yönelik İmar Planı Kararları

Bu bölümde, çalışma alanına ilişkin geçmişten günümüze kadar yapılmış planların, nasıl bir değişim geçirdiği, alınan kararların, revizyonların, plan tadilatlarının hangi doğrultuda yapıldığı ve mekânı nasıl etkilediği değerlendirilerek çalışma alanına yönelik plan kararları incelenecektir. Ayrıca çalışma alanının yakın çevresinde gerçekleşen plan değişikliklerinin bölgede oluşan etkileri belirtilecektir.

Çalışma alanını kapsayan alanda ilk 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı, 1967 yılında yapılmıştır. Çalışma alanına ilişkin planlama kararlarında ise; Doğanlar Caddesinin batı kısmında yer alan meskûn alanlar aynen korunmuş ve cami alanı ayrılmıştır. Doğu kısmında ise 6 katlı blok şeklinde konut alanları önerilmiş ve meskûn alanlar korunmuştur. Doğanlar Caddesinin doğu kısmı aynı zamanda planlama alanı sınırı olarak düzenlenmiştir. Çalışma alanının içinde ve planlama alanının dışında kalan bölgenin hâlihazır durumu incelendiğinde, Doğanlar Mahallesi ve çevresine ilişkin yapıların birçoğunun günümüzde de yer aldığı görünmektedir (Şekil 6.30).

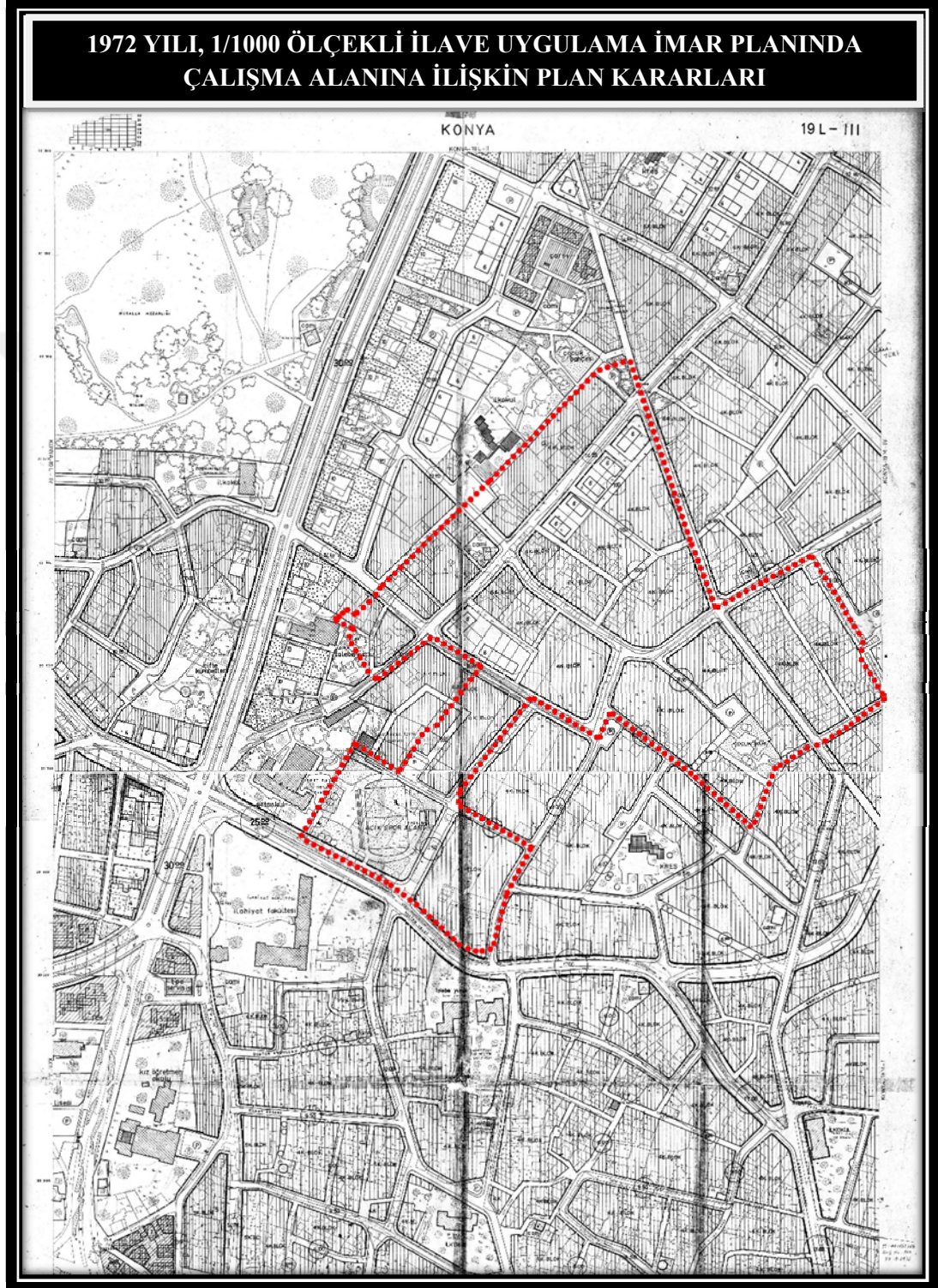
**1967 YILI, 1/1000 ÖLÇEKLİ UYGULAMA İMAR PLANINDA
ÇALIŞMA ALANINA İLİŞKİN PLAN KARARLARI**

Şekil 6.30. Çalışma Alanına ilişkin, 1967 yılı, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı kararları.

Çalışma alanını kapsayan alanda, 1972 yılında, 1967 yılında onaylanan uygulama imar planına ilave olarak 1/1000 ölçekli uygulama imar planı yapılmıştır. Çalışma alanına ilişkin planlama kararlarının, 1967 yılında onaylanan kısımları (mevcut konut alanları ve öneri konut alanları, dini tesis alanı) aynen korunmuştur. İlave yapılan planda ise ağırlıklı olarak konut alanları önerilmiş ve Konut Alanlarında 4 Kat Blok

yapılaşma şartları getirilmiştir. Ayrıca Spor Alanı, Çocuk bahçesi Alanı ve Otopark Alanları önerilerek, çevresindeki ulaşım aksları ile birlikte düzenlenmiştir (Şekil 6.31).

Şekil 6.31. Çalışma Alanına ilişkin, 1972 yılı, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı kararları.

1984 tarihinde ise aynı bölgede onaylanan 1/1000 ölçekli uygulama imar planı ve çevresi küçültülerek 1/5000 ölçekli nazım imar planı onaylanmıştır. 1985 yılında ise planlama alanının doğusunda kalan bölgede 4 Kat Blok olan planlama kararının yoğunluk ve kat artırımı yapılarak, yola cephe olan kısımlarının 5 Kat blok olarak çevresi ile birlikte düzenlendiği görülmektedir (Şekil 6.32-1).

1985 ve 2000 yılları arasında çalışma alanını kapsayan bölgedeki plan tadilatlarını ve revizyon imar planları incelendiğinde konut alanlarının 4 Kat Blok yapılaşma şartlarının, ölçülü blok şeklinde çekme mesafeleri ile birlikte düzenlendiği, yapılaşmaların başlaması ile birlikte oluşan enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla trafo alanları ayrıldığı görülmektedir (Şekil 6.32-2).

2000'li yıllardan sonra ise; Doğanlar caddesi üzerinde yer alan konut alanı günümüzde de kullanılan Resmi Kurum Alanı (Emniyet hizmetleri) olarak, 02.04.2003 tarihinde düzenlenmiş olup, bölgedeki suç oranının azalması amaçlanmıştır (Şekil 6.32-3). Çalışma Alanının batısındaki konut alanı ise, günümüzde ticaret alanı (Eski Migros) olarak 19.12.2003 tarihinde düzenlenmiş olup, bölgenin ihtiyacını karşılamak ve varlıklı kesimin bu bölgede yer seçimini sağlamak amaçlanmıştır (Şekil 6.32-4).

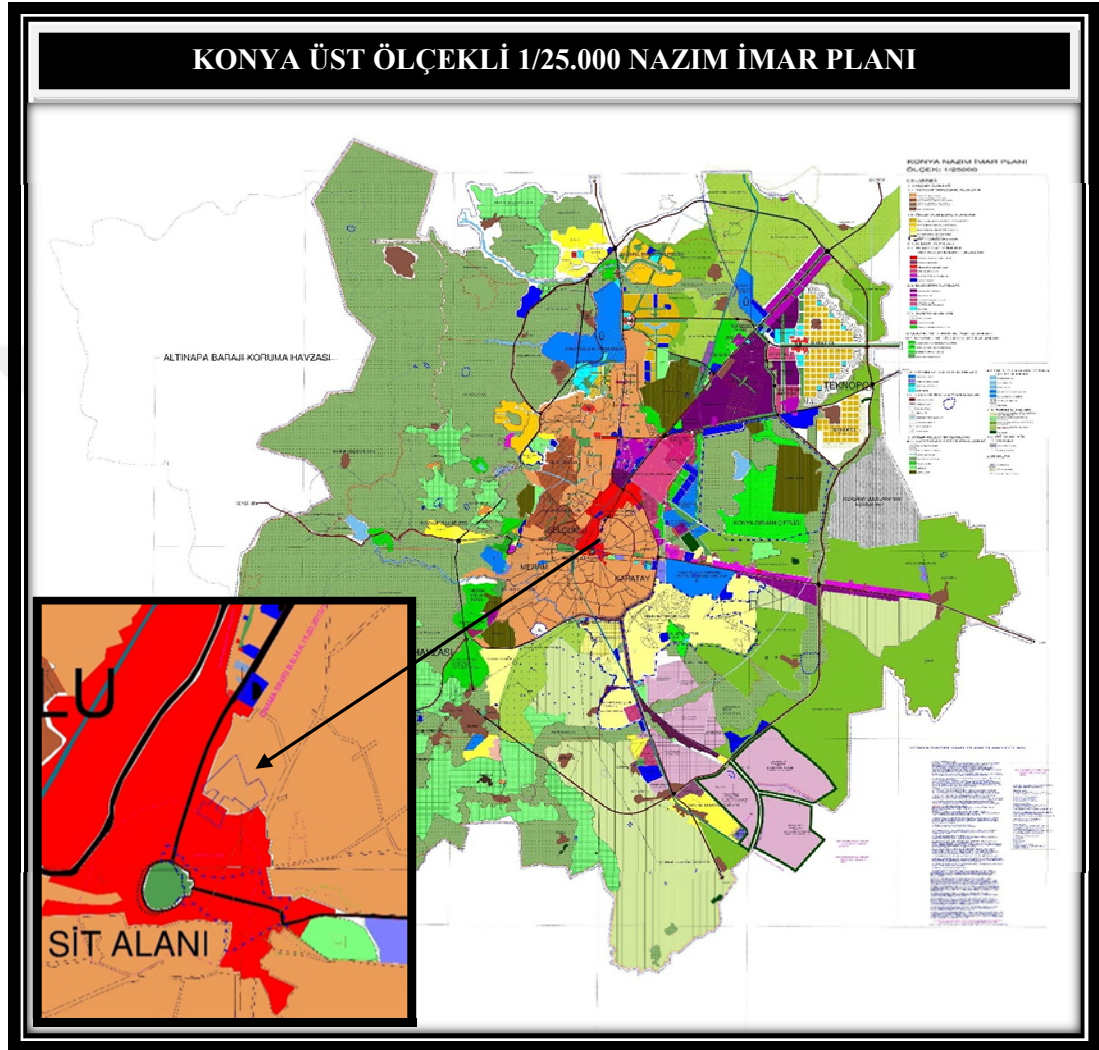
2010'lu yılından sonra, çalışma alanının içinde kalan ve Perçemli Sokak üzerinde yer alan, bir odalı konut alanlarının dönüşümünü sağlamak amacıyla 18.06.2010 tarihinde Sosyal Kültürel Tesis Alanı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca çalışma alanının kuzeyinde yer alan Sosyal Kültürel Tesis (Düğün Salonu), Karatay Belediye'si öncülüğünde işletilmek üzere, 17.05.2013 tarihinde plan değişikliği yapılarak onaylanmıştır. Amaç, Doğanlar Mahallesiindeki suç ve diğer algıları kırarak kentteki mekânsal bütünleşmeyi sağlamaktır. Ancak Doğanlar Mahallesinde yaşayan Romanlar sokak kullanımını seçtiği ve düğünlerini de sokakta yaptığı için işletilememektedir (Şekil 6.32 -5).

Geçmişten günümüze kadar, 1967 onaylanan uygulama imar planı ve 1972 ilave İmar planından sonraki süreçte, plan tadilatları ve revizyonları incelendiğinde, çalışma alanını kapsayan alanda yaklaşık 20 adet plan değişikliğinin yapıldığı görülmektedir. Bu da günümüz ihtiyaçları doğrultusunda ve mekânsal bütünleşmeyi

1972 YILI PLANINDAN SONRA ÇALIŞMA ALANINA İLİŞKİN PLAN TADİLATLARI VE REVİZYON İMAR PLANLARI

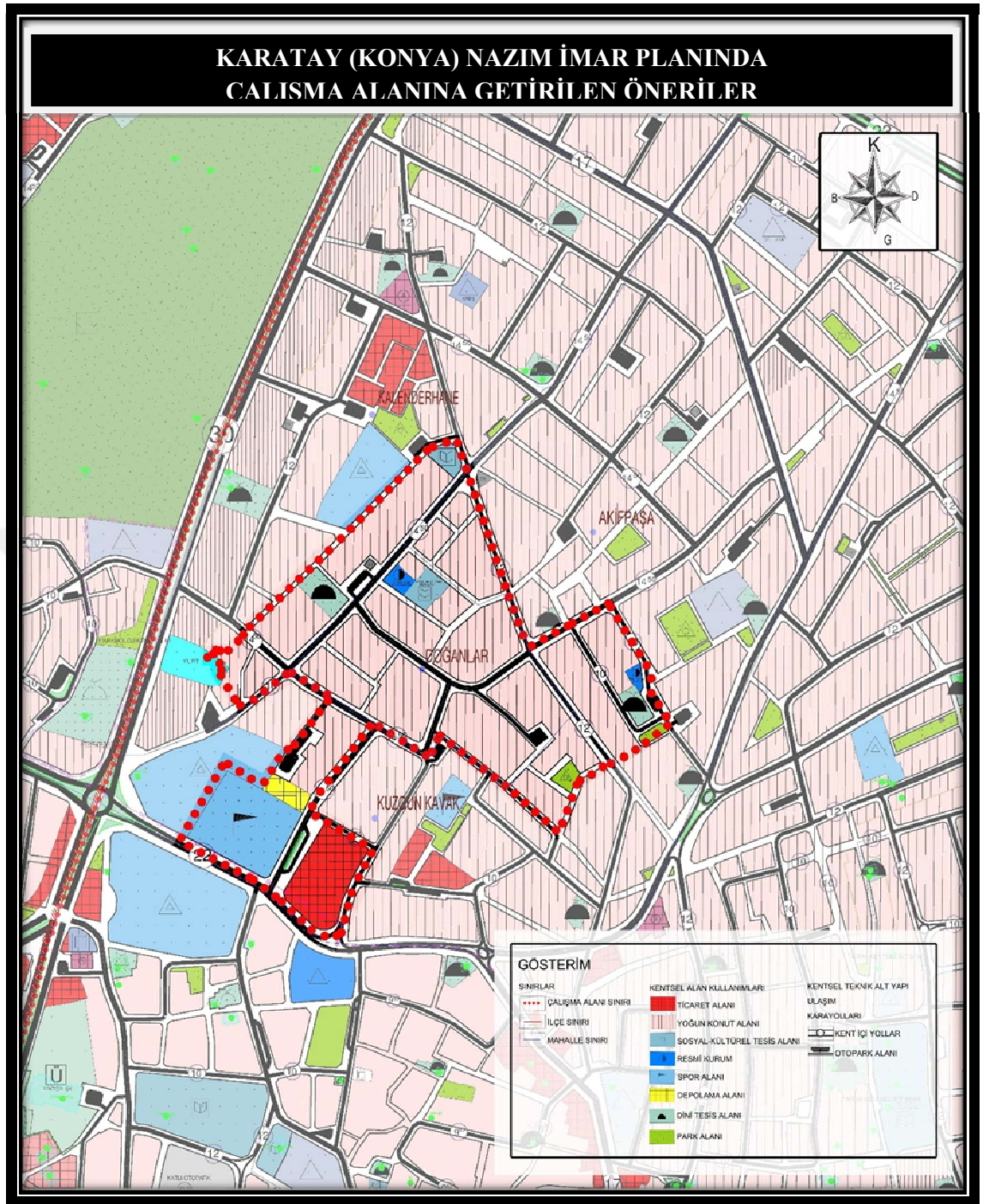
141

Çalışma alanına ilişkin, planlama kararı devam eden, 1/25.000 üst ölçekli nazım imar planında belirlenen fonksiyonlar doğrultusunda, 1/5000 ölçekli nazım imar planı kararları ve 1/1000 uygulama imar planı kararları ile yapılaşma şartları hiyerarşik olarak incelenmiştir.

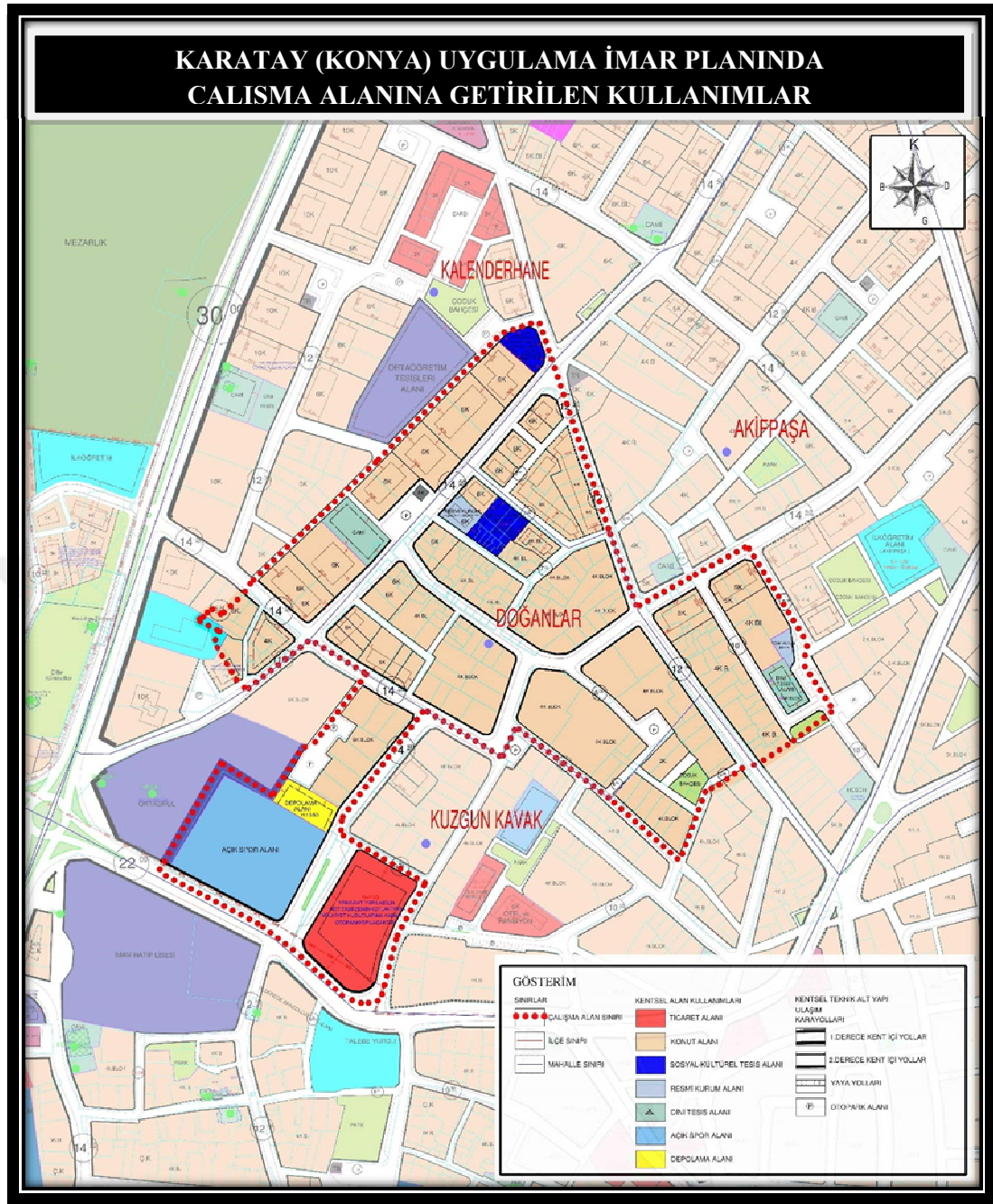
Şekil 6.33. 1/25.000 üst ölçekli Nazım İmar Planı.

Doğanlar mahallesi ve yakın çevresini kapsayan çalışma alanı, kuzey gelişme aksı içerisinde yer almakta olup, 1/25.000 Nazım imar planında konut alanına ve ticaret alanına ayrılmıştır (Şekil 6.33).

Şekil 6.34. 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı.

1/5.000 ölçekli Nazım imar planında konut fonksiyonu ağırlıklı mevcut yapıyı temel alan bir planlama kararı getirilmiştir. Konya Ankara Yolu üzeri Yüksek Yoğunluklu Konut Alanı olarak belirlenirken, iç kesimlere doğru Yoğun Konut Alanı önerilmiştir. 1/1.000 ölçekli plan küçültülerek plan yapıldığından dolayı, sadece 1/5.000 ölçekli nazım imar planı tekniğinde çizildiği görülmektedir (Şekil 6.34).

Şekil 6.35. 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı.

1/1000 ölçekli Uygulama imar planında Doğanlar Caddesi üzerinde 6 kat Blok, diğer alanlarda ise genellikle 4 kat Blok yapı nizamı şeklinde yapılaşma kararı verilmiştir. Konut kullanımı dışında, 2 adet sosyal kültürel tesis alanı, resmi kurum (Emniyet Hizmetleri) alanı, açık spor alanı, ticaret alanı, depolama alanı, 2 adet dini tesis alanı, Belediye hizmet alanı ve çocuk oyun alanı önerilmiştir. Mevcut duruma göre yapı adalarının %10'u plan şartlarına göre oluşmuştur (Şekil 6.35).

Çizelge 6.14. Çalışma Alanının 1/1000 ölçekli Karatay (Konya) Uygulama İmar Planına Göre İşlevsel Oranları.

ADI	ADET	ALAN (m ²)	ORAN (%)
DEPOLAMA ALANI	1	1245.26	0.03
DİNİ TESİS ALANI	1	2662.79	1.99
KONUT ALANI	24	65959.35	49.38
RESMİ KURUM ALANI	2	1092.47	0.82
SOSYAL KÜLTÜREL TESİS A.	2	2335.35	1.75
SPOR TESİSİ ALANI	1	9283.30	6.95
TİCARET ALANI	1	6743.16	5.05
PARK ALANI	1	658.24	0.49
YOLLAR	-	43350.44	32.45
TOPLAM	37	133572.99	100

Çalışma alanının 1/1000 ölçekli Karatay (Konya) Uygulama İmar Planına göre işlevsel dağılımı incelendiğinde %49 oranında konut alanlarından, %32 oranında ulaşım akslarından, % 5 oranında ticaret alanından oluştuğu görülmektedir. Donatı alanlarını incelendiğinde ise % 7'lik kısmında Spor Alanı ön plana çıkarken, yeşil alanın yeterince ayrılmadığı görülmektedir (Çizelge 6.14; Şekil 6.36).

Şekil 6.36. Çalışma Alanının Karatay (Konya) Uygulama İmar Planına Göre İşlevsel Dağılımı.

Merkezi ve yerel yönetimlerin çalışma alanına ilişkin görüşleri incelendiğinde; Kentsel dönüşüm master planı alanları içerisinde yer aldığı ve Doğanlar Bölgesi ve Yakın Çevresi için herhangi bir meclis kararının bulunmadığı ve söz konusu bölge için gerekli mekânsal analizlerin yapıldığı belirtilmiştir. Doğanlar Mahallesi ve Yakın Çevresi için yaklaşık 7.9 ha alan üzerine yaklaşık 2.00 Emsal üzerinden 1580 adet konut düşünülmüş, içerisine yapılacak olan donatı alanları için, ise 1.00 Emsali 3 hektarlık alan ayrılmıştır.

Doğanlar mahallesi, sosyo-ekonomik açıdan alt grup vatandaşların yaşadığı bir alan olma özelliği göstermektedir. Aynı zamanda bu proje alanı Roman vatandaşların çoğunlukta yaşadığı bir yerdir. Alanda bulunan yapıların çoğunluğu kötü durumda, bir ve iki katlı betonarme yapılardan oluşmaktadır. Kalitesiz yapı stoğu ve çevre koşulları, kentin turizm mekânlarına olan yakınlığı ve kentsel yaşam kalitesinin artırılması sebebiyle dönüşüm gerekliliği belirtilmiştir. Alan için planlanan etaplama çalışmaları şu şekildedir; 1. Etapta hak sahipleri Tatlıcak Mevkii'nde inşa edilen konutlara taşınacak, 2. Etapta yeni konut alanlarının inşası tamamlanacak ve 3. Etap merkezdeki hak sahiplerinin bu alanda inşa edilen yapılara taşınmasıyla son bulacaktır. Bölgede fonksiyonel olarak bir değişiklik olmamakla beraber, mevcuttaki konut kullanımının dönüşüm sonrasında aynı kalacağı, ancak alanın, kentsel tasarım bütünlüğü içerisindeki yeni yapı ve donatılarla daha ideal ve güzel bir çevreye kavuşacağı, eskiden Migros'un olduğu binanın bölgede yapılacak dönüşümle ticari işlevini yeniden kazanabileceği ve cezaevinin yeni fonksiyonlarla kente hizmet vermeye başlayacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte, herhangi bir uygulamanın gerçekleşmediği, sadece düşünülen bir proje olduğu ve değişebileceği ifade edilmiştir.

Doğanlar mahallesi ve yakın çevresinde yaşayan Romanların kentsel dönüşümden beklentileri ise; *Belediyenin, kendilerini kentsel dönüşüm konusunda maddi ve manevi olarak mağdur etmemesi, *kentsel dönüşüm uygulanması sonucunda uzak bir bölgede kendilerine yer göstermemeleri ve *yaşanılabilir konut seçenekleri sunulması gerektiği, *yaşam tarzlarına uygun binaların inşa edilmesi, *yıllardır bu bölgede kendilerinin görüşlerinin alınması gerektiği, *Doğanlar Mahallesi algısının değişmesi yönündedir. Özetle yaşanan sorunlar ve buna dayalı beklentiler daha çok temel yaşam gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir.

6.5. Yerel ve Ulusal Medyada Çalışma Alanına İlişkin Haberler

Yerel ve Ulusal Medyada Doğanlar mahallesine ilişkin haberler, Mahallede yaşanan sorunlara ve Kentsel Dönüşüme ilişkin olmak üzere iki başlık altında verilecektir.

6.5.1. Mahallede Yaşanan Sorunlara İlişkin Haberler

Doğanlar Mahallesi Refaha Erecek!²

Konya Büyükşehir Belediyesi, Mevlana Kalkınma Ajansı Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında “Kadınların Eğitimi İle Hazır Giyimde Üretimin Geliştirilmesi ve Doğanlar Mahallesi'nin Refah Seviyesinin Artırılması” projesine mali destek alındığını, Konya Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'nca yürütülecek proje kapsamında, hazır giyim üretim teknolojileri alanında Doğanlar Mahallesi'nde 200 bayanın eğitilmesinin planlandığını, projeye katılan bayanlara meslek eğitimlerinin yanı sıra; çevre sağlığı ve insan hakları alanında da eğitimler verilerek, şehir genelinde teknik geziler düzenleneceği ve bütçesi 102 bin 931 TL olan projeye Mevlana Kalkınma Ajansı'ndan 82 bin 345 TL destek alındığı belirtilmiştir.

Bu Sokağa Belediye Başkanları Giremez³

Karatay Doğanlar Mahallesi, Evhadettin Sokak sakinleri, 30 Mart'ta yapılacak yerel seçimler öncesi yeterli hizmet alamadıkları için tüm partilerin belediye başkanlarına ve muhtarlara pankartlı tepki göstermiştir. “Bu sokağa muhtar adayları ve belediye başkanları giremez” yazılı 2 pankart asan Evhadettin Sokak'ta oturanlar, sorunlarına çözüm bulunmadığını ve hangi partiden olursa olsun hiçbir adayı görmek

² (Yazar:Erhan Şahin <http://www.konyapostasi.com.tr/5446-doganlar-mahallesi-refaha-erecek.html>) Kaynak: Konya Postası Gazetesi, Erişim Tarihi: 03.04.2014)

³ (Kerim Atıcı 7 Mart 2014 Cuma <http://www.merhabahaber.com/bu-sokaga-belediye-baskanlari-giremez-213017h.htm>) Kaynak: Merhaba Gazetesi, Erişim Tarihi: 07.04.2014)

istemediklerini ifade ederek, tepkilerini şöyle dile getirmişlerdir: “Bugüne kadar verilen hiçbir sözün tutulmadı. Biz artık söz değil, icraat istiyoruz. Hiçbir belediye başkanı bu sokakla ilgilenmedi. Sokağımızda doğalgaz sorunu devam ediyor. Gaznet doğalgaz hattının çekilmesi için her haneden 400 TL istedi. Herkes haliyle veremedi. Yakınlarda tatlı su çeşmesi yok. Konuyla ilgili Büyükşehir Belediyesi'ne çok sayıda dilekçe yazdık. Ama sonuç alamadık. Mahalle ve sokak yeterince temizlenmiyor. Bir belediye başkanı bunları düzenlemiyorsa, biz de bundan sonra hiç kimseyi burada istemiyoruz. Bu kabul edilebilir bir durum değil. Sesimizi ancak pankartla duyururuz diye düşündük. Sokak sakinlerinden para topladık. 2 pankart astık. Pankartların bize maliyeti 200 lira oldu.”

Doğanlarda El Arabasıyla Eroin Ticareti⁴

Edinilen bilgiye göre, Konya İl Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şubesi Narkotik Büro Amirliği ekiplerinin, merkez Karatay İlçesi Doğanlar Mahallesi'nde 5 ayrı adreste uyuşturucu satıldığı bilgisine ulaşarak baskın yaptığı, baskın sırasında yapılan aramalarda şüphelilerin üzerindeki sigara paketi ile pazarlarda kullanılan 3 tekerlekli el arabasının içerisinde satışa hazır eroin paketleri çıktığı, bir başka evde ise 100 gram eroin, uyuşturucu hap ile hassas terazinin ele geçirildiği belirtilmiştir.

600 Polisle Konya'da Şok Baskın!⁵

Özel Harekat ekipleri eşliğinde yaklaşık 600 polisle Karatay İlçesi Tatlıcak ve Doğanlar Mahallesi'nde yapılan operasyonda daha önceden belirlenen 70 adrese baskın yapıldı, operasyonda 10'u kadın, 4'ü 18 yaşından küçük 60 kişinin gözaltına alındığı, evlerde yapılan aramalarda satışa hazır paketler halinde esrar, eroin, kokain ve uyuşturucu haplar ele geçirildiği, operasyonda gözaltına alınan kadın ve çocukların kurye olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

⁴ (<http://www.konyahaberler.com/konya/doganlarda-el-arabasinda-ero-in-ticareti-h8648.html>) Kaynak. Konya Haberler, Erişim Tarihi : 07.04.2014)

⁵ (http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/34501/600_polisle_Konya_da_sok_baskin_.html) Yayınlanma tarihi: 28 Ocak 2014 Salı. Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, Erişim Tarihi 07.04.2014)

6.5.2. Kentsel Dönüşüm İle İlgili Haberler

Doğanlar'da Ufukta Dönüşüm Görünüyor⁶

Konya'nın en tanınan mahallelerinden Doğanlar Mahallesi için ufukta dönüşüm görüldüğü, yıllardır mahalle ile ilgili dillerden düşmeyen dönüşüm çalışmasının artık kafalarda şekillenmeye başladığı ve yakın zamanda çalışmalara başlanması düşünüldüğü fakat araya seçim gireceği için çalışmanın seçim sonrasına atıldığı ve o dönemki Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın da helikopterden Konya'yı seyrettiği zaman mahalle ile ilgi eleştiriler yaptığı ve bu kapsamda çalışmalar yapılmasını istediği ve Konya Büyükşehir Belediyesi'nin, bu kapsamda yavaş yavaş da olsa dönüşümün ilk işaretini verdiği, mahallelinin tek isteğinin ise yetkililerin kendilerini mağdur etmemeleri olduğu ifade edilmiştir.

Karatay ilçesinde hızlanan kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında, Doğanlar Mahallesi ve çevresine de neşter vurulacağı, dönüşüm çerçevesinde, Konya Açık Cezaevi'nin de yıkılabileceği, dile getirilerek bölgede yapılacak çalışmalar ile ilgili ilk ipucunu ise Konya Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Haşmet Okur'un verdiği belirtilmiştir: “Doğanlar Mahallesi ile alakalı şuan net bir çalışma başlamadı ama kafalarda böyle bir düşünce var. Mahalleliyi mağdur etmeyecek en iyi çalışmayı yapacağız. Çalışma olur ise mahalle yine yerleşim yeri olacak. Belki binalar daha da yükselecek. Mahallenin olduğu alan park falan olmayacak.”

⁶ (28 Mayıs 2013 Salı Salih Köprülü <http://www.yenimeram.com.tr/doganlarda-ufukta-donusum-gorunuyor-34366h.htm>) Kaynak: Konya Yeni Meram Gazetesi,Erişim Tarihi 03.04.2013

Mağdur Edilmek İstemiyorlar⁷

Belediyenin kendilerini mağdur etmemesini isteyen mahalleli görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Mahallemizde çalışma yapılacağı uzun zamandır konuşuluyordu. Şuan mahallemizde herhangi bir çalışma başlamadı. Ne zaman, ne şekilde başlayacağını biz de bilmiyoruz. Ama sürekli konuşuluyor. Çalışma olur ise belediye yetkilileri bizi mağdur etmesin. Uzak bir bölgede bize yer göstermesin.”

⁷ (28 Mayıs 2013 Salı Salih Köprülü <http://www.yenimeram.com.tr/doganlarda-ufukta-donusum-gorunuyor-34366h.htm>) Kaynak: Konya Yeni Meram Gazetesi,Erişim Tarihi 03.04.2013

7. MAHALLE ÖLÇEĞİNDE BAŞARILI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL DÖNÜŞÜM MODELİ VE MAHALLE EYLEM PLANI ÖNERİSİ

Bu bölümde alan araştırması sonucu elde edilen bulgular, ilgili literatür değerlendirmeleri, Avrupa kentlerinde mahalle ölçeğinde gerçekleştirilmiş başarılı kentsel dönüşüm uygulamalarını inceleyen bilimsel çalışmalar vb. dikkate alınarak, sorunlar ve ülkemiz pratiğine yön verebilecek deneyimler ortaya konulmuş; bu deneyimlerden yola çıkarak başarılı ve sürdürülebilir kentsel dönüşüm modeli ile çalışma alanı özelinde bütünsel mahalle eylem planı önerisi geliştirilmiştir.

Analiz çalışmaları doğrultusunda Doğanlar mahallesinde yaşayan Romanların, düşük eğitim seviyesi, düşük gelir düzeyi ve işsizlik, suç oranının yüksekliği, kötü nitelikli ve düşük standartlı konut stoğu, mülkiyet güvencesinden yoksunluk, temel donatılara ve kamusal hizmetlere sınırlı erişim, kentle sınırlı bütünleşme düzeyi, örgütlenememe, dışlanma vb. sorunlarla (bkz. Bölüm 6.3) yüz yüze oldukları saptanmıştır. Bu sorunlar sosyal dışlanma kaynaklıdır ve sosyal dışlanma beraberinde zorunlu bir mekânsal ayrışmaya neden olmuştur.

İlgili yerel yönetimce mahallede yapılması düşünülen kentsel dönüşüm projesinin, “yenileme / yıkıp yeniden yapma” anlayışına dayanması, bu anlayışın da rant alanları oluşturmayı esas alması, sosyal dokuyu ve yerel özellikleri gözetmemesi, sadece fiziki bir dönüşümü hedeflemesi gibi nedenlerle Romanların sosyal dışlanma ve mekânsal ayrışmasını daha da derinleştirileceği öngörülebilir. Örneklendirilecek olursa, Doğanlar Mahallesi ve yakın çevresi için düşünülen proje uygulandığında; Romanların yaşam tarzlarına ve alışkanlıklarına uygun olmayan yüksek katlı apartmanlar ile sosyal ilişkilerini zayıflatan, sokak yaşamı ve çalıştıkları işlere uygun olmayan konut projeleri üretilebilecek (örn: Emsal 2.00 gibi); ayrıca söz konusu proje Romanların yaşadıkları bölgede konut sahibi olması için borçlandırılmalarına ya da konut sahibi olsalar dahi yakıt ve aidat giderlerini ödeyemedikleri için yerinden edilmelerine neden olabilecektir. Kısaca proje sonuçları sorun çözücü ve sürdürülebilir olmayacak, mekânsal ayrışma ve dışlanmayı derinleştirecektir.

Dolayısıyla alanda yapılacak bir kentsel dönüşüm projesi ancak Romanların çok boyutlu ve birbiriyle doğrudan ilişkili sorunlarına bütünsel çözümler sunma, başka

bir deyişle “sosyal içerme” ve “iyileştirme” anlayışıyla kurgulanırsa söz konusu sosyal dışlanma ve mekânsal ayrışmanın azaltılabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, “nasıl bir kentsel dönüşüm projesiyle bu alanın kente kazandırılabilceği” ya da “başarılı ve sürdürülebilir bir kentsel dönüşüm projesinin nasıl olması gerektiği” soruları önem kazanmaktadır.

Bu kapsamda, Avrupa kentlerinde (örneğin, İngiltere / Londra, Almanya / Dortmund) mahalle ölçeğinde gerçekleştirilmiş başarılı kentsel dönüşüm uygulamalarını inceleyen bilimsel çalışmaların (Görgülü, vd., 2006; Kocabaş, 2006) çıkarımlarından yararlanılabilir:

- Mahalle ölçeğinde yenileme konusunda ulusal düzeyde bir kentsel politika geliştirilmekte ve bunu destekleyen yasal bir dayanak oluşturulmaktadır. Diğer bir ifadeyle, merkezi yönetim mahalle yenilenmesi ve sağlıklılaştırılması konusunda politikalar geliştirmekte, bu kapsamda yerel yönetimlere yol gösterici “Mahalle Yenileme Değerlemesi (NRA)” rehberi hazırlamaktadır. NRA, yerel ölçekte karar üretilebilmesi için gereken yöntem ve yardımların belirlenmesi amacıyla hazırlanmış üst çerçeve niteliğinde bir rehberdir. Bu süreçte yerel yönetimler de merkezi yönetimin geliştirdiği politikaları uygulayan yerel örgütler olarak çalışmaktadır.
- Mahalle ölçeğinde kentsel dönüşüm yaklaşımı; ülke, bölge, alt bölge/kent bütünü ve mahalle ölçeklerinin tümünü kapsayan, birbirini tamamlayan/uyumlu ve bütüncül (barınma, istihdam, eğitim, sağlık, sosyal yaşam ve kültür, kentsel tasarım vb.) bir tutumla ele alınmaktadır.
- Çalışma ekibi çeşitli disiplinlerden oluşmaktadır. Ayrıca toplumun bütün kesimleri ve özellikle geliştirilen program ve projeler çerçevesinde söz sahibi konumunda olan bütün aktörler müzakere mekanizması ile sürece dâhil edilmekte ve aralarında güç dengesi oluşturulmaktadır. Kentsel dönüşüm girişimlerinde başarılı olabilmek için kent ve mahallenin geleceği konusunda etkin roller üstlenen (kamu, özel kesim ve sivil halk vb.) temsilcilerin özgün bir “ortaklık modeli” çerçevesinde hareket etmeleri ve böylece “mekanlarına sahip çıkmaları” sağlanmaya çalışılmaktadır.

- Amaçların belirlenmesi ve hedeflerin tanımlanmasında NRA kararları ve ilgili paydaşların görüşleri belirleyici olmaktadır. Özellikle çöküntü alanı haline gelmiş kent parçalarında uygulanan dönüşümlerde temel alınan hedefler; sosyal ve ekonomik olarak sürdürülebilir biçimde yeniden canlandırma stratejilerinin ve tasarımların geliştirilmesi ve uygulanmasını teşvik etmek, yaşayanların sürece aktif katılımını sağlamak, sosyal dışlanmanın önüne geçmek ya da dezavantajlı toplulukların entegrasyonunu sağlayarak fırsat eşitliği sunmak, yaşam kalitesini kapsamlı biçimde iyileştirmek, kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamak vb. olarak sıralanabilir.
- Dönüşüm alanı sınırlarının oluşturulması, sürecin başından sonuna esnek bir yapıdadır. Alana ilişkin bilgi toplanmanın ölçeği ve şekli, NRA ve proje amaçları doğrultusunda belirlenmektedir.
- Proje süreci uzun erimli kurgulanmaktadır. Proje seçeneklerinin oluşturulması ve seçim yapılması aşamasında; saptanan sorunlarla baş etmenin farklı yolları aranmakta ve amaç ve hedeflerle örtüşmeyen / karşıt alternatifler de test edilmektedir. Her seçeneğin detaylı alternatif stratejiler sunması beklenmektedir. Alternatif seçenek paketleri sosyal, ekonomik ve çevresel değerler ve projenin hedefleri açısından test edilerek, bir paket seçilmektedir.
- Üretilen projenin çıktıları topluma duyurulmakta ve uygulamanın başladığı anda süreç sona ermemektedir. Süreç dinamik olarak ele alınmakta, denetlenmekte ve beklenen fayda ve sonuçlara ulaşıp ulaşmadığı değerlendirilmektedir.

Ülkemizin siyasi ve sosyo-ekonomik koşullarını / gerçeklerini, mevcut dönüşüm deneyimleri ve alan bulguları ile yukarıda bahsedilen başarılı Avrupa örneklerini dikkate alarak, ülkemizde daha başarılı ve sürdürülebilir bir kentsel dönüşümün nasıl gerçekleştirilebileceği üzerine öneriler şöyle sıralanabilir (Görgülü vd., 2006; Gökce, 2013):

- Üst ölçekli plan kararlarıyla ve kent bütününe yönelik hedeflerle eşgüdümlü olmalı ve kentin diğer parçalarıyla ilişkisi kurulmalıdır.
- Ülkemiz dinamiklerinden yola çıkarak kentsel dönüşüm uygulamaları; sorunlara temellenen bir yaklaşımla planlanmalı ya da “sorun odaklı” tipolojiler oluşturulmalıdır. Diğer bir ifadeyle, her dönüşüm alanı kendine özgü dinamikleriyle, sorunlarıyla keşfedilmeli ve bu verilerle özgün müdahale şekilleri/modeller üretilerek uygulanmalıdır.
- Bilimsel kriterlere dayalı olarak kentsel dönüşüm çalışmalarında izlenecek yolun belirlenmesi ve uzlaşma zemini koşullarının iyileştirilmesi için yasal ve kurumsal örgütlenme yapısında yeni düzenlemeler yapılmalıdır.
- Kentsel dönüşüm sürecinin çok boyutlu (sosyal, ekonomik, yasal-yönetmel, çevresel, planlama ve tasarım boyutları) ve uzun vadeli bir süreç olduğu göz önünde bulundurulmalı; süreç stratejik, çok aktörlü, katılımcı bir yaklaşımla planlanmalı ve yönetilmelidir.

Bu öneriler çalışma alanı özelinde değerlendirildiğinde, bahsi geçen iç içe geçmiş ve kısır döngü içindeki “yoksulluk ve yoksunluk sorunlarıyla” karşı karşıya olan Romanlar için yerel yönetim tarafından mahallede düşünülen kentsel dönüşüm projesi bu sorunlar temelinde kurgulanmalıdır. Bu doğrultuda, Roman Mahalleri için, “yoksulluğu ve yoksunluğu azaltma eksenli bir tipoloji” (Gökce, 2013) ve buna uygun bir dönüşüm modeli belirlenmelidir. Mevcut dönüşüm modelleri, uygulanan alanın özellikleri ve yöntemleri itibarıyla Roman mahalleleri için uygun görülmemiştir. Tez kapsamında öneri modele bir isim verilmesi amaçlanmamış, sadece, Roman mahalleleri özelinde gerçekleşecek başarılı ve sürdürülebilir bir kentsel dönüşüm projesi için model içeriği tanımlanmıştır.

Öneri kentsel dönüşüm modeli;

- yerleşmenin karakteristikleri ve dinamikleri ile bahsedilen çok boyutlu ve kısır döngü içerisinde süregiden sorunların çözümüne odaklı;

- çok boyutlu, bütünleşik, disiplinlerarası ve katılımcı yaklaşımla;
- sosyal, ekonomik ve mekansal iyileştirmeleri, nitelikli kamusal hizmetlere erişilebilirliği, suçtan arınmayı, kentle - toplumla bütünleşmeyi, sosyal dışlanma ve mekânsal ayrışmayı azaltmayı, mülkiyet güvencesini ve Romanların kültürel sürekliliklerinin sağlanmasını hedefleyen;
- bu bağlamda, yaşanabilirlik, erişilebilirlik, kullanım değeri, hakçalık, katılım gibi ilkeler ile “yerinde iyileştirme” seçeneklerini benimseyen bir içerikte ya da çerçevede belirlenmelidir.

Romanlar için mahalleleri barınmanın ötesinde kültürel sürekliliklerini sağladıkları, geçimlerini sürdürdükleri, sosyalleştikleri bir var olma mekânıdır ve bu doğrultuda korunmakta, sahiplenilmektedir (Kolukılık, 2009). Bu nedenle bir kentsel dönüşüm müdahalesinin Romanların “mahalle temelli” yaşam biçimlerini ve alanlarını koruması gereklidir.

Çerçevesi çizilen söz konusu kentsel dönüşüm modelinin çıktıları; fiziki planlar yanı sıra fiziki planlarla eşgüdüm içinde yürütülen sosyo-ekonomik plan ve programlar olmalıdır. Daha açık bir anlatımla, fiziki planlar; çeşitli disiplinlerden (şehir plancısı, mimar, sosyolog, antropolog, hukukçu, yerel ekonomik kalkınma uzmanı, psikolog vb.) uzmanların ve bölge halkının katılımıyla, Romanların yaşam alışkanlıklarına ve kültürel sürekliliklerine uygun, konut ve altyapı kalitesi yüksek, nitelikli açık ve kapalı kamusal alanlara erişimi yüksek, yerel istihdam olanakları sunan, yaya öncelikli, güvenli ve erişilebilir bir ulaşım sistemi sağlayan, diğer kentlilerle bütünleşmeyi sağlayacak cazibe alanları oluşturan vb. mekan çözümleri içermelidir.

Ancak geliştirilen mekânsal öneriler mekânsal ayrışma ve sosyal dışlanmayı azaltmada yardımcı olmakla birlikte, Romanların çok boyutlarına sorunlarını çözmede yeterli değildir. Aynı zamanda sosyo-ekonomik plan ve programlara da ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, fiziki planların, projenin uygulanabilirliği ve denetimi açısından yerel “mahalle eylem planları” ile desteklenmesi önem arz etmektedir.

Mahalle eylem planları; yerel düzeyde, kentsel dönüşümü sadece fiziksel boyutuyla ele almayıp diğer boyutlarıyla bütünleşik değerlendiren, temel alınan hedeflere uygun etaplamaları yapan, sorumlu ve işbirliği içindeki kurum ve kuruluşları

tanımlayan, sonuç odaklı, gerçekçi ve uygulanabilir bir yol haritası olarak kentsel dönüşümde mekânsal ayrışmayı azaltmanın bir aracı olarak değerlendirilebilir.

Öneri Bütünleşik Mahalle Eylem Planı⁸; Doğanlar mahallesinde yaşayan Romanların sosyal dışlanma sorunu yaşadığı alanlar göz önünde bulundurularak “eğitim”, “sağlık”, “istihdam”, “yönetim mekanizmalarına katılım”, “kentsel hizmetler”, “konut alanı ve kentsel bütünleşme” olmak üzere altı başlıkta hazırlanmıştır.

⁸ “Mahalle Eylem Planı”, Kadın Dostu Kentler projesi kapsamında proje ortağı illerde hazırlanan “Yerel Eşitlik Eylem Planı”ndan yararlanılarak oluşturulmuştur. Detaylı bilgi için: <http://www.kadindostukentler.org/proje-yeep.php>

ÇİZELGE 8.1. DOĞANLAR MAHALLESİ VE YAKIN ÇEVRESİ BÜTÜNLEŞİK MAHALLE EYLEM PLANI

1. EĞİTİM							
SONUÇ	HEDEF	FAALİYET	ZAMAN ETAP	SORUMLU KURUM/ KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM / KURULUŞLARI	GÖSTERGE	DOĞRULAMA KAYNAKLARI
1.1 Romanların yaygın eğitim fırsatlarından yararlanması	<i>1.1.1 Kişisel gelişim ve mesleki eğitimlere katılımı, Romanlar için cazip hale getirmek</i>	1.1.1.1 Kişisel gelişim ve mesleki eğitim kurslarına katılan Romanlara mahallede eğitim verilmesini sağlama	Kısa- Orta - Uzun	* İl Milli Eğitim Müdürlüğü * Konya Büyükşehir Belediyesi * Karatay İlçe Belediyesi * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi	*Sivil Toplum Kuruluşları	* Kurslara devam eden Roman sayısında artış oranı * Hizmet sektörüne yönelik kursların sayısında artış	* Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları * Karatay İlçe Belediyesi Faaliyet Raporları * Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Faaliyet Raporları * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Faaliyet raporları
		1.1.1.2 Kursiyer Romanlar için kurs mekânlarında ya da yakın alanlarda çocuk bakım merkezlerinin açılmasını, kursa katılan kadınların hasta/yaşlı yakınlarına bakım hizmetlerinin verilmesini ve kurs merkezlerine ücretsiz ulaşımı sağlama					
		1.1.1.3 Kentin potansiyelinden yararlanıp, öncelikli hizmet sektörüne yönelik mesleki konularda kurslar açma					
	<i>1.1.2 Okur yazar Roman nüfusu artırmak</i>	1.1.2.1 Okuma yazma kursları açma ve kursu bitiren Romanların işlevsel okuryazarlığını sağlama	Kısa- Orta - Uzun	* İl Milli Eğitim Müdürlüğü * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi	* Sivil Toplum Kuruluşları * Eğitim konusunda uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşları	* Okur yazar Roman nüfusunda artış	* TÜİK Verileri * Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Faaliyet Raporları * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Faaliyet Raporları
	<i>1.1.3 Uzaktan eğitimden (açık öğrenim kurumları) yararlanan Roman vatandaşı sayısını artırmak</i>	1.1.3.1 Uzaktan eğitimin mahalle düzeyinde yapılacak toplantılarla tanıtımları ve duyurularının yapılmasını sağlama	Kısa- Orta - Uzun	* İl Milli Eğitim Müdürlüğü * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi	* Konya Büyükşehir Belediyesi * İl Müftülüğü * Muhtarlıklar * Sivil Toplum Kuruluşları	* Açık öğretim kurumlarına devam eden Roman vatandaşı sayısında artış oranı	* TÜİK Verileri * İl Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri ve Faaliyet Raporları * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Faaliyet Raporları

1.2 Roman çocukları örgün eğitim imkânlarından eşit biçimde faydalanması ve tüm öğrencilerin Toplumsal Eşitlik konusunda farkındalığının artması	1.2.1 Roman çocuklarının ve kadınların eğitimin tüm kademelerine katılımını arttırmak	1.2.1.1 Roman çocuklarının okula devamına ilişkin izleme ve değerlendirme (devamsızlık takip) sistemlerinin etkin çalışması için okul ve yerel idarenin duyarlılığını artırma, okul, mahalle ve il düzeyinde kurumlarla işbirliği sağlama 1.2.1.2 Zorunlu eğitim çağında olup eğitimine başlamamış ve/veya tamamlamamış kız/erkek çocuklarının devamlılıklarını sağlama 1.2.1.3 Kanaat önderlerine (eğitim hakkı, çocuk işçiliğinin ve erken yaşta evliliğin zararları vb. ile ilgili) farkındalık eğitimleri verme 1.2.1.4 Roman öğrencilere eğitimi destekleyecek mekanizmalar ve burs yardımları gibi destekler için başvurabilecekleri kurumlar hakkında bilgi verme 1.2.1.5 Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesinin yaygın tanıtımlarını yapma	Kısa- Orta - Uzun	* İl Milli Eğitim Müdürlüğü * Valilik * İl Müftülüğü * Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı * Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü * Konya Büyükşehir Belediyesi * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi	* İl Emniyet Müdürlüğü * İl Jandarma Komutanlığı * Muhtarlıklar * Sivil Toplum Kuruluşları * Karatay İlçe Belediyesi	* Eğitimin her kademesine devam eden Roman kız/erkek çocuğu sayısında artış	* İl Milli Eğitim Müdürlüğü verileri(ADEY,RİTA) * İl Milli Eğitim Müdürlüğü verileri * TÜİK Verileri * Sorumlu kurum/kuruluşların Faaliyet Raporları
	1.2.2 Erken evlenen kız çocuğu sayısını azaltmak	1.2.2.1 KADEM (Konya Aile Destek Merkezi) “Erken Evlenen Roman Kız Çocukları Komisyonu” oluşturma	Kısa- Orta - Uzun	* Valilik * Erken Evlenen Roman Kız Çocukları Komisyonu		* Erken evlenen kız çocuğu sayısında düşüş	* Erken Evlenen Roman Kız Çocukları Komisyon Raporu
	1.2.3 Roman öğrencileri meslek liselerine ve meslek yüksekokullarına girişte meslek seçimleri konusunda bilinçlendirmek	1.2.3.1 Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü işbirliği ile kariyer danışmanlığı ve yönlendirme çalışmaları yapma	Kısa- Orta - Uzun	* Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü * İl Milli Eğitim Müdürlüğü * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi	* Sivil Toplum Kuruluşları	* Meslek Liselerini ve meslek yüksek okullarını tercih eden Roman öğrencilerin sayısında artış	* İl Milli Eğitim Müdürlüğü verileri * TÜİK Verileri * Sorumlu kurum/kuruluşların Faaliyet Raporları

1.2.4 Eğitimin her kademesinde öğrenciler, öğretmenler / eğitmenler arasında Romanlara karşı ayrımcılığı kaldırmak		1.2.4.1 Rehberlik Araştırma Merkezlerinde, Roman öğrencilere yönelik çalışmalara öncelik vererek pozitif ayrımcılık konusunda farkındalık yaratma		* İl Milli Eğitim Müdürlüğü * Selçuk ve Necmettin Üniversitesi	* Sivil Toplum Kuruluşları	* Rehberlik Araştırma Merkezlerinden yararlanan Roman öğrenci sayısında artış * Toplumsal Eşitliği stratejik planına alan okul sayısında artış * Hıdırellez günlerine yönelik etkinlik düzenleyen okul sayısında artış * Eşitlik kulübüne üye öğrenci sayısı	* İl Milli Eğitim Müdürlüğü Faaliyet Raporu * Okul Stratejik Planları * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi “Eşitlik Kulübü” Faaliyet Raporu
		1.2.4.2 Okulların stratejik planlarına, Roman çocuklarına özel politikaların girmesini sağlama					
		1.2.4.3 Üniversitede Romanlara ayrımcılık konusunda farkındalığı arttırmak amacıyla “Eşitlik Kulübü” kurma	Kısa- Orta - Uzun				
1.3 Yaygın ve örgün eğitim programlarının Romanlara duyarlı hale getirilmesi		1.3.1 Kentte bulunan öğretmenlerin ve eğitmenlerin Romanlara ilişkin farkındalıklarını artırmak		* İl Milli Eğitim Müdürlüğü * Valilik * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi	* Sivil Toplum Kuruluşları	* İnsan hakları konusunda eğitim alan idari personel, öğretmen ve eğitmen sayısında artış	* İl Milli Eğitim Müdürlüğü Faaliyet Raporu * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Faaliyet Raporları
		1.3.1.1 İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün tüm birim ve kademelerine insan hakları konusunda eğitim verme					
		1.3.1.2 Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi tüm birim ve kademelerine Roman açılımı, insan hakları konusunda eğitim verme	Kısa- Orta - Uzun				
		1.3.1.3 Ders programları sunumunda Romanların eşitliğini görünür kılma, sınıf-içi faaliyetlerde eşitliği sağlama, Romanların eğitime katılımını teşvik etm					

2. SAĞLIK							
SONUÇ	HEDEF	FAALİYET	ZAMAN	SORUMLU KURUM/ KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM / KURULUŞLARI	GÖSTERGE	DOĞRULAMA KAYNAKLARI
2.1 Romanların sağlık hizmeti arama ve erişim davranışlarının güçlendirilmesi	2.1.1 Romanların temel hasta hakları, sağlık hizmetleri ve başvuru kanalları konularında farkındalıklarını arttırmak	2.1.1.1 Mahallede Romanlara yönelik bilgilendirme toplantıları yapma	Kısa- Orta - Uzun	* Konya İl Sağlık Müdürlüğü * Konya İl Halk Sağlığı Müdürlüğü * Sivil Toplum Kuruluşları	* Konya Büyükşehir Belediyesi * Karatay Belediyesi * Muhtarlıklar * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi * İl Milli Eğitim Müdürlüğü	* Sağlık merkezlerine başvuran Roman sayısındaki artış * Hasta hakları masalarına başvuran Roman sayısında artış	* Sorumlu Kurumların/Kuruluşların Faaliyet Raporları * TÜİK Verileri * Sivil Toplum Kuruluşları ve Kurumlar (Belediye, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü) arasında yapılan protokoller
		2.1.1.2 İlgili sivil toplum kuruluşlarınca aile planlaması konusunda eğitim verme					
		2.1.2 Sağlık yöneticileriyle Romanlar arasında irtibat sağlamak	Kısa- Orta - Uzun	* İl Halk Sağlığı Müdürlüğü	* Konya Büyükşehir Belediyesi * Karatay ilçe belediyesi * Muhtarlıklar * İl Müftülüğü * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi * Sivil Toplum Kuruluşları	* Sağlık hizmetlerinden yararlanan kişi sayısında artış	* İl Halk Sağlığı Müdürlüğü Faaliyet Raporu * TÜİK Verileri
2.1.3 Romanların sağlık hizmetlerine ulaşımını ve başvurusunu kolaylaştırmak		2.1.3.1 Randevu sisteminin ve Aile Hekimliği Hizmetlerinin iyileştirilmesini sağlamak		* İl Sağlık Müdürlüğü * İl Halk Sağlığı Müdürlüğü	* Konya Büyükşehir Belediyesi * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi * Muhtarlıklar	* Sağlık hizmetlerinden yararlanan Roman vatandaş sayısında artış	* Memnuniyet Anketi Sonuçları
		2.1.3.2 Devlet hastanesinde okumaz yazmaz Roman vatandaşları için görsel yönlendirmelerin sayısı artırma	Kısa- Orta - Uzun				

2.2 Romanlara yönelik nitelikli ve toplumsal eşitlik temelli sağlık hizmeti sunumunun artırılması	2.2.1 Sağlık politikalarında ve Romanların sağlık hizmetlerine erişiminde kullanılmak üzere düzenli ve kapsamlı veri toplamak	2.2.1.1 Roman vatandaşlarının sıklıkla yakalandığı hastalıklarının haritalandırılması ve yaşlıların izlenmesini sağlama	Kısa- Orta - Uzun	* İl Sağlık Müdürlüğü * İl Halk Sağlığı Müdürlüğü	* Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi	* Romanların yaş - cinsiyet özelinde veri tabanı * Etki analizleri	* İl Sağlık Müdürlüğü Faaliyet Raporu * İl Sağlık Müdürlüğü Stratejik Planı ve Performans Programları * İl Halk Sağlığı Müdürlüğü Faaliyet Raporu * İl Halk Sağlığı Müdürlüğü Stratejik Planı ve Performans Programları
	2.2.2 Kentte Romanlara duyarlı, ayrımcı olmayan hizmet sunumuna yönelik sağlık çalışanlarının kapasitesini artırmak	2.2.2.1 Devlet Hastanesi Acil Servisi, Toplum Sağlığı Merkezi, Aile Hekimliği Merkezi çalışanlarına, Romanlara karşı önyargı ve ayrımcılıkla mücadele amacıyla Hasta Hakları ve iletişime ilişkin hizmet içi eğitimler verme	Kısa- Orta - Uzun	* Valilik * İl Sağlık Müdürlüğü * İl Halk Sağlığı Müdürlüğü	* Konya Barosu * Sivil Toplum Kuruluşları	* Eğitim alan sağlık çalışanı sayısı	* Sorumlu Kurumların Faaliyet Raporları
	2.2.3 Romanların sıklıkla karşılaştığı hastalıkları önleyici sağlık hizmetleri geliştirmek ve uygulamak	2.2.3.1 Romanları yüz yüze eğitimlerle hastalıklardan korunma yöntemleri, tarama programları hakkında bilgilendirme 2.2.3.2 Yaşlılar, özürölüler, kronik hastalıkları bulunanlar, vb. için evde sağlık hizmetlerinin daha etkin kullanılmasını sağlama 2.2.3.3 Risk grupları için öncelikle kronik hastalar olmak üzere kısa, orta ve uzun vadede tarama, tedavi ve rehabilitasyon planları hazırlama	Kısa- Orta - Uzun	* İl Sağlık Müdürlüğü * İl Halk Sağlığı Müdürlüğü	* Konya Büyükşehir Belediyesi * Karatay İlçe Belediyesi * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi * Sivil Toplum Kuruluşları * Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	* Sağlık taraması yaptıran kişi sayısında artış	* Sorumlu Kurumların Faaliyet Raporları ve istatistikleri * Yaygın eğitim veren kurumlar ve İl Sağlık Müdürlüğü arasında imzalanan protokoller * TÜİK verileri

3. İSTİHDAM							
SONUÇ	HEDEF	FAALİYET	ZAMAN	SORUMLU KURUM/ KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM / KURULUŞLARI	GÖSTERGE	DOĞRULAMA KAYNAKLARI
3.1. Romanların çalışma yaşamına katılım gücünün artırılması	3.1.1. Romanların istihdam olanaklarından yararlanmasını sağlayacak bilgi ve becerilerini geliştirmek; çalışma hayatındaki haklarına ilişkin farkındalıklarını arttırmak	3.1.1.1. Romanların istihdam edilebilirliklerini sağlayacak, gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandıracak, istihdam garantili mesleki eğitimler düzenleme	Kısa- Orta - Uzun	* Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü * İl Milli Eğitim Müdürlüğü	* Sivil Toplum Kuruluşları * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi	* Eğitim programlarına katılan Romanların sayısındaki artış	* Sorumlu Kurumların/Kuruluşların Faaliyet Raporları * TÜİK Verileri
		3.1.1.2. İş yaşamına ilişkin yasal ve sosyal haklar ile ilgili bilgilendirme toplantıları yapma					
	3.1.2. Romanların iş hayatına katılım ve izlenecek süreçler ile ilgili bilgilerini arttırmak, özgüvenlerini geliştirmek	3.1.2.1. Mesleki rehberlik, iş arama teknikleri ve kariyer danışmanlığı hizmetlerini güçlendirme	Kısa- Orta - Uzun	* Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü * Konya Büyükşehir Belediyesi * Konya Barosu * Sosyal Güvenlik Kurumu	* Sivil Toplum Kuruluşları * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi * Muhtarlıklar	* İş başvurusunda bulunan ve işe yerleştirilen Roman sayısındaki artış * Sosyal güvenlik sistemine kayıt yaptıran Roman vatandaşı sayısındaki artış	* Sorumlu Kurumların/Kuruluşların Faaliyet Raporları
		3.1.2.2. Romanları mülkiyet ve miras hakları, borçlanma hukuku ve sosyal güvence sistemine ilişkin bilgilendirme					

3.2.Romanların çalışma yaşamına eşit katılımı önündeki engellerin kaldırılması

3.2.1. Kentte Romanların istihdama katılımına yönelik önyargı temelli dirençleri azaltmak

3.2.1.1. Genç kızların mesleki eğitime yönlendirilmesine ilişkin farkındalık çalışmaları yürütme

3.2.1.2. Kadın ve erkeklere yönelik aile içi eşit iş bölümü, istihdam hakkı, kadınların ekonomiye katkıları konusunda farkındalık çalışmaları yürütme

3.2.1.3. İşçi ve İşveren sendikalarını toplumsal ayrımcılıkla (ayırımcı muamele, ücret eşitsizliği vb. ile) mücadele konusunda bilgilendirme

3.2.1.4. Mesleki eğitim kurumlarına toplumsal eşitlik eğitimleri verme

3.2.1.5. Meslek edindirme eğitim programlarına toplumsal eşitliğini dâhil etme

3.2.1.6. Yaşlı, engelli ve çocuk bakımı konusunda kamusal sosyal bakım hizmeti/desteği vererek Romanların istihdam fırsatlarından faydalanmasını kolaylaştırma (kreş, bakımevi, emzirme odası vb)

Kısa- Orta - Uzun

* İl Milli Eğitim Müdürlüğü
* Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü
* İşçi-İşveren Sendikaları
* Meslek Odaları
* İl Milli Eğitim Müdürlüğü
* Kamu Kurumları
* Yerel Yönetimler

* Sivil Toplum Kuruluşları
* Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi

* Toplumsal eşitliği farkındalık programlarına katılan paydaşların sayısı
* Toplumsal eşitlik konularını kapsayan mesleki eğitim programlarının sayısı

* Sorumlu Kurum/Kuruluşların Faaliyet Raporları
* Kurumlar arası imzalanan protokoller

3.2.2. Romanlara yönelik çalışma koşullarını iyileştirmek

3.2.2.1. Romanların çalışma koşullarını ortaya koyacak araştırmaların yapılması

3.2.2.2. İŞKUR aracılığıyla işe yerleştirilen Romanların iş yaşamındaki durumlarına ilişkin araştırmalar yürütme

3.2.2.3. Girişimcilik eğitimleri alan Romanların iş yaşamındaki durumlarına ilişkin araştırmalar yürütme

Kısa- Orta - Uzun

* Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü
* İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
* KOSGEB
* Yerel Yönetimler
* Sivil Toplum Kuruluşları
* Kamu Kurumları
* Özel Sektör Kurumları

* Sivil Toplum Kuruluşları
* Üniversite
* İşçi-İşveren Sendikaları
* İşçi-İşveren Sendikaları
* Sivil Toplum Kuruluşları

* Nitelikli çalışma koşullarından Roman sayısı
* Şikâyet mekanizmalarını kullanan Roman sayısı

* İl İstihdam ve Meslek Edindirme Kurulu Kararları ve Faaliyet Raporları
* Kurum / Kuruluşların Çalışan Memnuniyeti anketi

		3.2.2.4. Romanlara kamu ve özel sektörde esnek çalışma imkânları yaratmak (yarı zamanlı vb) için özel sektör temsilcilerine yönelik savunuculuk faaliyetleri yürütme						
		3.2.2.5. Romanların işe girişte ve çalışma hayatında karşılaştığı ayrımcılığa karşı kurum- içi şikayet mekanizmaları kurma						
3.3. Romanlara yönelik istihdam olanaklarının artırılması, erişimlerinin güçlendirilmesi	3.3.1. Roman istihdamına yönelik durum analizi yapmak	3.3.1.1. İşgücü piyasası analizleri yaparak Romanlara uygun istihdamı belirleme ve iş piyasası ile paylaşma	Kısa	* Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü * Kamu Kurumları * Özel Sektör Kurumları * Yerel Yönetimler * Sivil Toplum Kuruluşları	* Sivil Toplum Kuruluşları * Meslek Odaları Birimleri/Kurulları * Kosgeb * İl Özel İdaresi * İl Gıda Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü * Ulusal/Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları	* Aktif iş piyasasına katılan Roman sayısındaki artış * Kendi ürettiğini satıp kazanç elde eden Roman sayısındaki artış * Sertifikalı kursların varlığı ve sayısı	* Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü Verileri * TÜİK verileri * İl İstihdam ve Meslek Edindirme Kurulu Raporları * Sorumlu Kurum/Kuruluşların Faaliyet Raporları	
	3.3.2. Romanların istihdamına yönelik özel uygulamaları güçlendirmek	3.3.2.2. İşverenleri Romanların işe alımlarında işverene sağlanan olumlu uygulamalar ve teşvik imkânları hakkında bilgilendirme						
		3.3.2.3. Kamu ve özel sektörde hizmet alımları için düzenlenen şartnamelerde Romanların istihdamına öncelik verilmesi için madde koyma						
		3.3.2.4. Romanların geleneksel olarak uğraştığı ancak günümüzde yok olan zanaatlarına alternatif işler bulma; kendi işini kurabilmeleri için elverişli koşullarda kredi verme ve/veya vergi kolaylıkları sağlama	Kısa- Orta - Uzun					
		3.3.2.5. Halk eğitim merkezlerindeki kurslarının sertifikalı olmasını sağlama						

3.4. Romanların çalışma ortamlarının iyileştirilmesi ve risklerin ortadan kaldırılması	<i>3.4.1. Romanların maruz kaldıkları çevresel ve mesleki sağlık risklerinin ortadan kaldırılması için çalışmalar yapmak</i>	3.4.1.1. Romanların çalışma hayatındaki çevresel ve mesleki maruziyetlerinin tespiti için risk değerlendirme ve haritalama çalışması yapma	Kısa	* Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	* Sivil Toplum Kuruluşları * İl Sağlık Müdürlüğü * Yerel Yönetimler * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi	* Haritalama çalışması raporları * Risk değerlendirme raporları * Sağlık birimlerinin sayısındaki artış	* Kurum / Kuruluşların Faaliyet Raporları, Performans Programları, Stratejik Planları
		3.4.1.2. Sağlık birimlerinin sayısını artırma	Kısa- Orta - Uzun				

4. YÖNETİM MEKANİZMALARINA KATILIM							
SONUÇ	HEDEF	FAALİYET	ZAMAN	SORUMLU KURUM/ KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM / KURULUŞLARI	GÖSTERGE	DOĞRULAMA KAYNAKLARI
4.1. Planlama, politika oluşturma ve uygulama süreçlerine Romanların katılımının artırılması	<i>4.1.1. Yerel yönetimlerin Romanların karar mekanizmalarına katılımını sağlama sorumlulukları ile ilgili farkındalıklarını arttırmak</i>	4.1.1.1. Konya Büyükşehir Belediyesi ve Karatay Merkez İlçe Belediyelerinde karar verici konumdaki personele, Romanların sosyo kültürel yaşamı, sorunları ve planlama-kentsel dönüşüm özelinde katılım kanallarını etkinleştirmek konularında eğitimler verme	Kısa- Orta - Uzun	* Konya Büyükşehir Belediyesi * Merkez İlçe Belediyeleri * Sivil Toplum Kuruluşları	* Sivil Toplum Kuruluşları * Selçuk Üniversite * Necmettin Erbakan Üniversitesi * Ulusal/Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları	* Koordinasyon ve bilgi paylaşımı toplantı raporları * Yerel yönetimlerin uygulamalarına ilişkin etkin bilgi alma ve dağıtım sistemi	* Konya Büyükşehir ve Karatay İlçe Belediyesi Stratejik Planı, Performans Programları, Faaliyet Planları ve Bütçesi
		4.1.1.2. İmar Komisyonlarına Romanlar ve kentsel dönüşüm özelinde katılım kanallarını etkinleştirme konusunda teknik eğitimler verme					
		4.1.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının ve Romanların yerel meclis toplantılarını izlemesi, meclis üyesi olmayan kişi/kuruluşların toplantılarda fikirlerini ifade etme serbestliğinin tanınması için meclis üyelerine yönelik lobi yapma					

4.1.2. Romanların karar mekanizmalarına katılım süreçlerine ilişkin bilgi ve farkındalığını arttırmak	4.1.2.1. Sivil toplum kuruluşlarının meclis toplantıları, gündem, gündeme etki etmek, lobi, savunuculuk ve izleme konularında becerilerini geliştirme; Romanlar ve kentsel dönüşüm özelinde çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarına yönelik eğitimler düzenleme	Kısa- Orta - Uzun	* Sivil Toplum Kuruluşları	* Ulusal/Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları	* Meclis toplantılarını izleyen ve gündeme etki eden sivil toplum kuruluşu sayısında artış	* Yerel Meclislerin toplantı tutanakları
4.1.3. Yerel yönetimlerde katılımcı, eşit muamele temelli politika ve hizmetler geliştirmek	4.1.3.1. Stratejik planlama ve uygulama süreçlerinde katılımcılığı ve eşit muameleyi gözetken kriterler belirleme; sivil toplum kuruluşlarını ve uzman kuruluşları stratejik planlama toplantılarına düzenli olarak dahil etme ve geri bildirimler alma; sürdürülebilirlik için standart yönergeler hazırlama 4.1.3.2. Yerel politika üretme ve stratejik plan hazırlama/güncelleme sürecinde Romanlara duyarlı ihtiyaç analizi yapma ve veri toplama 4.1.3.3. Yerel politikaların ve uygulamaların dezavantajlı grup olan Romanlar temelli hizmet etki analizini yapma 4.1.3.4. İl Koordinasyon Kurulu ve ildeki diğer kurullarda Romanlar ve kentsel dönüşüm üzerinde çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarının temsil oranını artırma 4.1.3.5. İl genel meclisi ve merkez ilçe belediyelerinin meclis toplantılarının zaman ve gündem bilgileri ile toplantı sonuç raporlarının web sitesi ve gazetelerde yayınlanmasını sağlama	Kısa- Orta - Uzun	* Yerel İdare * İl Genel Meclisi * Merkez İlçe Belediye Meclisleri	* Üniversite * Sivil Toplum Kuruluşları	* Romanlar ve kentsel dönüşüm üzerinde çalışmaları yürüten sivil toplum kuruluşu sayısı	* Meclis İzleme Komisyonu Karar defteri * İlgili Kurumların Faaliyet Raporları

5. KENTSEL HİZMETLER							
SONUÇ	HEDEF	FAALİYET	ZAMAN	SORUMLU KURUM/ KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM / KURULUŞLARI	GÖSTERGE	DOĞRULAMA KAYNAKLARI
5.1. Toplumsal eşitlikçi, katılımcı kentsel hizmet planlaması ve politikalarının güçlendirilmesi	6.1.1. Yerel yönetimlerin eşitlik yapı ve faaliyetlerini kalıcı ve işlevsel hale getirmek	5.1.1.1. Merkez ilçe belediyelerinde eşitlik mekanizmalarını oluşturma; görev tanımlarını, çalışma prensiplerini belirleme ve etkin hale getirme	Kısa	* Karatay Merkez İlçe Belediyesi	* Büyükşehir Belediyesi * Sivil Toplum Kuruluşları	* Kurumlarda Eşitlik Birimleri	* İlçe Belediyesinin Performans Programları ve Faaliyet Raporları
5.2. Romanlara duyarlı kentsel altyapı ve hizmet sunumunun güçlendirilmesi	5.2.1. Romanların temel kentsel hizmetlerin planlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerine katılımını arttırmak	5.2.1.1. Stratejik plan oluşturma sürecinde Romanlarla ilgili çalışmaları yürüten sivil toplum kuruluşlarından görüş alma 5.2.1.2. Romanların imar planlama, altyapı, çevre, ulaşım, güvenlik, kültür-sanat ve spor alanlarındaki ihtiyaçlarını, hizmete erişim engellerini, hizmetin ihtiyacı ne derece karşıladığını tespit etmek için analizler yapma, memnuniyet araştırmaları yürütme 5.2.1.3. Yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen vatandaş memnuniyet ölçümlerinin dezavantajlı Roman grupları temelinde yapılmasını sağlama 5.2.1.4. Kentsel hizmetler, yerel yönetimlerin faaliyetleri ile ilgili Romanların kolaylıkla ulaşabileceği, görüş bildirebileceği bir noktada iletişim merkezi oluşturma	Kısa- Orta - Uzun	* Kamu Kurumları * Yerel Yönetimler	* Sivil Toplum Kuruluşları	* Planlama süreçlerine katılan Roman ve sivil toplum kuruluşlarının sayısındaki artış * İhtiyaca yönelik Romanlar özelinde hizmet analiz ve memnuniyet ölçüm sistemi * Şikâyet mekanizmalarına başvuran Roman sayısındaki artış * İletişim merkezlerinin mevcudiyeti	* Sorumlu Kurum/Kuruluşların Faaliyet Raporları * Kurumlar arası imzalanan protokoller
	5.2.2. Kentsel hizmet sağlayan kamu kurumları ve yerel yönetim personelinin Romanlar	5.2.2.1. Yerel idarenin bütçe ve planlama bölümünde çalışan personeline Romanların sosyokültürel yaşamını dikkate alarak kentsel hizmet, planlama, bütçeleme eğitimleri verme	Kısa	* Valilik * Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü * İl Milli Eğitim	* Kamu Kurumları * Yerel Yönetimler * Üniversite * Sivil Toplum	* Kentsel hizmetlerin eşit dağılımı	* Sorumlu Kurum/Kuruluşların Faaliyet Raporları

özelinde kentsel hizmetler ile ilgili farkındalığını arttırmak	5.2.2.3. Zabıta personelinin hizmet içi eğitim programlarına ayrımcılığı önleyici, eşitliğe duyarlılık eğitimlerini dâhil etme	Müdürlüğü * Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi	Kuruluşları		
5.2.3. Romanlara duyarlı temel kentsel hizmetler ve altyapı tasarımını desteklemek	5.2.3.1. Kentsel hizmetlerin toplumsal eşitlik temelinde planlanması için konferanslar düzenleme	* Yerel Yönetimler	* Sivil Toplum Kuruluşları	* Romanlar özelinde kentsel hizmetlerin niteliğinde iyileşme	* Sorumlu Kurum/Kuruluşların Faaliyet Raporları
	5.2.3.3. Kentin kültürel alanlarını gösteren bir kent haritası oluşturma	Kısa- Orta - Uzun			
	6.2.3.4. Ulusal ve uluslararası etkinliklerde Roman katılımcılara pozitif ayrımcılık içeren uygulamalar geliştirme (katılımcı ücreti almamak, bilet ücretlerinde indirim gibi)				

6. KONUT ALANI VE KENTSEL BÜTÜNLEŞME

SONUÇ	HEDEF	FAALİYET	ZAMAN	SORUMLU KURUM/ KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM / KURULUŞLARI	GÖSTERGE	DOĞRULAMA KAYNAKLARI
6.1. Romanlara yönelik konut koşullarının iyileştirilmesi	6.1.1. Romanların konut koşullarındaki yaşam standartlarını iyileştirmek ve toplumsal bütünleşmeyi sağlamak	6.1.1.1. Romanların konut koşullarını iyileştirme 6.1.1.2 Romanların ve Roman olmayanların yaşadıkları mahallelerde farklı kültürlerden insanların karşılıklı anlayış içinde birlikte yaşamalarını yaygınlaştırma	Kısa- Orta - Uzun	* Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü * Konya Büyükşehir Belediyesi * İl Milli Eğitim Müdürlüğü	* Sivil Toplum Kuruluşları * Karatay İlçe Belediyesi * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi	* Standartları İyileştirilen konut sayısı. * Bütünleşmiş toplum için uygulanan program sayısı	* Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları * Aile ve Sosyal Politikalar Faaliyet Raporları * İl Milli Eğitim Müdürlüğü Faaliyet Raporları

6.1.2. Romanların kentsel dönüşüme katılımlarını sağlamak ve farkındalıklarını artırmak	6.1.2.1. Bütünleşik kentsel dönüşüm politikaları gerçekleştirme, Romanların mekansal ayrımcılığa tabi tutulmasını önleme, sosyal altyapıya erişimlerini sağlama ve katılımlarını teşvik etme	Kısa- Orta - Uzun	*Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü *Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü *Konya Büyükşehir Belediyesi *Toplu Konut Dairesi Başkanlığı	* Sivil Toplum Kuruluşları * Medya Kuruluşları * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi * Karatay İlçe Belediyesi * Diğer Yerel Yönetimler * Muhtarlıklar	* Kentsel Dönüşüm konusunda bilinçlendirilen Roman sayısı. * Kentsel Dönüşüm projelerine katılım sağlayan Roman sayısı.	* Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları * Aile ve Sosyal Politikalar Faaliyet Raporları * Toplu Konut Dairesi Başkanlığı Faaliyet Raporları * Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Faaliyet Raporları
	6.1.2.2. Kapsamlı sosyal içermeye programlarını tasarlayıp uygulama ve yeniden konut edindirme planları ile bütünleştirme					
	6.1.2.3. Kentsel dönüşüm programları ve sosyal içerikli önlemlerin uygulanması aşamasında Romanlara danışma ve katılımlarını sağlama					
	6.1.2.4. Kentsel dönüşüm planları çerçevesinde mülkiyet hakkı ile ilgili endişe oluşmasını engelleme					
	6.1.2.5. Kentsel dönüşüm bağlamında yasal koruma ile ilgili Romanları bilinçlendirme					
6.1.3. Romanların kültürlerine uygun yaşanılabilir konutlara erişimlerini sağlamak	6.1.3.1. Roman nüfusunun konut koşullarını ve ihtiyaçlarını değerlendirme ve yol haritası oluşturma	Kısa- Orta - Uzun	* Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü * Konya Büyükşehir Belediyesi * Toplu Konut Dairesi Başkanlığı	* Sivil Toplum Kuruluşları * Medya Kuruluşları * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi * Karatay İlçe Belediyesi * Diğer Yerel Yönetimler * Muhtarlıklar * Özel Sektör Temsilcileri * Medya Kuruluşları * Karatay İlçe Kaymakamlığı Kuruluşları * Ulusal/Uluslararası Sivil Toplum	* Uygulanan Sosyal Konut Edindirme Programları sayısı. * Romanlara yönelik konut tipolojileri sayısı *Romanlara sağlanan sosyal konut sayısı. *Ödeme zorluğu nedeni ile konut yardımı yapılan Roman sayısı	* Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları * Aile ve Sosyal Politikalar Faaliyet Raporları * Toplu Konut Dairesi Başkanlığı Faaliyet Raporları * Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Faaliyet Raporları
	6.1.3.2. Romanların, önceden haber vermeksizin ve düzgün konutlarda yerinde iskan edilme fırsatı sağlanmaksızın, evlerinden tahliye edilmelerini önlenmesi					
	6.1.3.3. Romanlar özelinde “Sosyal Konut Edindirme Programları” uygulama					
	6.1.3.4. Yerel birimlerle, konut tipolojisi konusunda karar veren bir komite oluşturma					

			Kuruluşları				
6.1.3.5. Ödeme zorluğu nedeni ile konutların kaybedilmesini önleme, sosyal koruma ve sosyal aktarımları güçlendirme							
6.2. Romanların toplumsal yaşama katılımlarının iyileştirilmesi ve ayrışma risklerinin ortadan kaldırılması	<i>6.2.1. Romanlara yönelik önyargılara ve ayrışmaya/ayrıştırmaya neden olabilecek müdahalelere karşı önlemler almak</i>	6.2.1.1. Romanlara yeni sağlanacak sosyal konutların, toplumdan ayrıştırılmalarına neden olmamasını temin etme	Kısa- Orta - Uzun	* Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü * Selçuk Üniversitesi * Necmettin Erbakan Üniversitesi * Adli Merciler	* Sivil Toplum Kuruluşları * Konya Barosu	* Sosyal konutlarda yaşamaktan memnun olan Roman sayısı * Konuta erişimde zorluk yaşamayan Roman sayısı	* Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları * Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Faaliyet Raporları
		6.2.1.2. Konuta erişimde Romanlarla ilgili önyargılar ve klişeleşmiş yakıştırmalarla mücadele etme					
		6.2.1.3. Barınma konusunda fiilen veya zorla ayrıştırma ile mücadele etme					

8. SONUÇ

Ülkemizde yaşayan Romanlar, çok boyutlu ve birbiriyle bağlantılı sorunlarla karşılaşmış ve karşılaşmaya da devam etmektedir. Bu durum son dönemde kentsel toprağın aşırı değer kazanması ile kent merkezine yakın olan Roman mahallelerinde, siyasi içerikli ve rant odaklı olarak kentsel dönüşüm projelerinin gündeme gelmesine, yerlerinden edilmelerine ve zaten yaşanan mekânsal ayrışmanın ve sosyal dışlanmanın daha fazla artmasına, beraberinde ise başka sorunların da yaşanmasına neden olmaktadır.

Bugüne kadar uygulanmış Roman mahallelerine ilişkin kentsel dönüşüm projeleri, yaşanan ve kısır döngü haline gelen mevcut sorunlara, sürdürülebilir çözümler üretmeyi ve toplumsal bütünleşmeyi sağlamamış, tersine soruları daha da artırmıştır. Ancak kentsel dönüşüm projeleri, Romanların eğitim, sağlık, istihdam gibi çok boyutlu sosyal dışlanma ve mekânsal ayrışma sorunlarına sürdürülebilir çözümler sunan, yerel ve kültürel değer ve alışkanlıklarına uygun iş ve yaşam alanları öneren, yerinde iyileştirme anlayışını benimseyen, alınacak kararlarda onlara söz hakkı veren vb. bir içerikle kurgulanırsa, Romanların yaşamış olduğu mekânsal ayrışma ve sosyal dışlanma sorunlarının azalmasına katkı sağlayabilir.

Bu anlayışla 7. bölüm’de yer alan Kentsel Dönüşüm Modeli ve Mahalle Eylem Planı kapsamında tezde sunulan öneriler, benzer sorunları yaşayan tüm Roman mahalleri için rehber alınabilir niteliktedir.

Tezde, alan çalışmasıyla elde edilen bulgular, sosyal dışlanma ile mekânsal ayrışma arasında karşılıklı ilişki olduğunu ve Romanların çok boyutlu ve birbirleriyle ilişkili sosyal dışlanma sorunlarının, mekânsal ayrışmayı beraberinde getirdiğini ortaya koymuştur. Bu kapsamda bu mahalle için kurgulanacak bir kentsel dönüşüm projesi; ancak Romanların söz konusu sorunlara çözüm üretebilecek ve kültürel sürekliliklerini sağlayacak bir içerikte olursa ve mahalle temelli yaşam biçimlerini gözeterik, uygulama ve denetim aşamalarında mahalle eylem planları dahilinde “yerinde iyileştirme” önlemlerini kapsarsa başarılı, sürdürülebilir olabilecek ve mahalle daha yaşanılabilir bir kentsel mekan olarak kentte kazandırılabilir.

Tez kapsamında geliştirilen öneriler, sadece kent plancılarının çözüm üretebileceği konular değildir. Geçimlerinin ve hizmetlere erişimlerinin garanti altına alınabilmesi konusunda ilgili diğer disiplinlere, merkezi ve yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Tezde elde edilen çıktıların;

- Romanlar ve kentsel dönüşüm konularındaki ülkemizdeki sınırlı bilimsel çalışmaya katkı sağlaması,
- Benzer sorunları yaşayan diğer Roman mahallelerinde uygulanması düşünülen kentsel dönüşüm projeleri için ilgili yerel yönetimlere yol gösterici nitelikte olması
- Romanların dışlanma ve ayrışımından kaynaklanan toplumsal bütünleşme sorunlarına çözüm yolları sunarak toplumsal gerilimin ve çatışmanın dolaylı olarak azalmasına katkı sunması,
- Kent planlamanın kentsel yaşamdaki “ötekileştirme” sorunun çözümünde işlevsel hale getirilmesine örnek teşkil etmesi beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Akın, E., 2007. Kentsel Gelişme ve Kentsel Rantlar: Ankara Örneği. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 284s. Ankara.
- Akış, E., 2012. Ülkemizde Kentsel Uygulamaları ve Mevzuatı, Erişim Tarihi: 14.06.2014 <http://www.kentegitim.com.tr/?p=286>
- Akkan B. E., Deniz, M.B., Ertan M., 2011. Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri.: Punto Yayınları, 108s. İstanbul.
- Akcar, Z.M., 2006. Kentsel Dönüşüm Üzerine, Batıdaki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler Ve Türkiye. Planlama, 2006/2, 29-38.
- Aksu M. 2003. Türkiye’de Çingene Olmak. Ozan Yayıncılık.135s. İstanbul.
- Alkan, A., 1985. Mevlevilik Ve Mevlana Külliyesinin Konya Şehrsel Gelişimleri İçindeki Yeri. 1. Milli Mevlana Kongresi (Tebliğler), Konya, 205-212.
- Alkan, A., 2005. Yerel Yönetimler ve Cinsiyet, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Alver, K., 2010. Siteril Hayatlar. Hece Yayınları, 200s, Ankara.
- Arayıcı, A. 2008. “Gypsies: The Forgotten People Of Turkey”, International Social Science Journal, 59 (193-194): 527-538.
- Arıkan, F.S., 2010. Sulukule Özelinde Kentsel Dönüşüm Projelerinin Hukuki Boyutu. Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 90 s, İstanbul.
- Aslanoğlu, R., 2000. Kent Kimlik ve Küreselleşme, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Ataöv, A. Ve Osmay, S., 2007. Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım, Metu Jfa, 24 (2): 57-82.
- Aytekin, H., 1994, İz Bırakan 100 Ünlü Konya Valisi, Ülkü Basımevi, 106s., Konya.
- Bala Alkan, H., 2002, Plan Yapma ve Ona Sadık Kalarak Uygulama Geleneğine Sahip Bir Kent:Konya, Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi, Konya Kitabı V, 365-376.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurası, 2009. Kentsel Dönüşüm, Konut ve Arsa Politikaları Komisyonu Raporu 181s, Ankara.
- Baykara, T., 2007. Türkiye Selçukluları Devrinde Konya’ya Genel Bir Bakış, Konya’dan Dünya’ya Mevlana ve Mevlevilik, 1-10.
- Bektaş, Y., 2011. Ankara Eski Altındağ Yerleşim Bölgesi’nde Mekansal Ayrışma. Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Ve Bölge Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi, 162s, Kayseri.

- Bektaş, Y. Veem Yücel., 2013. Ankara-Altındağ Tepesi Gecekondu Bölgesi'nde Mekansal Ayrışmanın Gözlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Megaron, 8 (2), 115-129.
- Castells, M., 1997. Kent Sınıf İktidar, Çeviren: Asuman Erendil, Bilim ve Sanat Yayınları, 280s. Ankara,.
- Çatalbaş, F., 2011. Kentsel Dönüşüm Projelerinin Mekansal Ve Sosyo-Ekonomik Etkileri: Diyarbakır İli Suriçi Bölgesi Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Taşınmaz Geliştirme Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi, 168s, Ankara.
- Çubukçu, Uçan S., 2011. Mekanın İzdüşümünde Toplumsal Cinsiyet: Sulukule Mahallesi Ve Romanlar. İstanbul Teknik Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:44, S 83-106.
- Demirkıran, S., 2008. Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 107s, Edirne.
- Demirvuran, Kılınç, G., 2007. Kentsel Ölçekte Mekansal Ayrışma: Edirne Çingene Mahallesi Örneği. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 220 S. Ankara.
- Dinçer, İ., 2012. Sorun Eksenli' ve 'Yere Özgü' Kentsel Dönüşüm Modelinin Getirdiği Olanaklar, Mimarlık Dergisi, 368. Erişim Tarihi: 13.05.2013 [Http://Www.Mimarlikdergisi.Com/Index.Cfm?Sayfa=Mimarlik&Dergisayi=382&Recid=3008](http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?Sayfa=Mimarlik&Dergisayi=382&Recid=3008)
- Durkheim, E., 2006. Toplumsal İşbölümü, (Çev. Özer Ozankaya), Cem Yayınevi, 473s. İstanbul,
- Duru, B., ve Aklan, A., 2002. "20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce", İçinde 20. Yüzyıl Kenti (Der.) B. Duru ve A. Alkan, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dündar, Ö., 2003. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Sonuçları Üzerine Kavramsal Bir Tartışma. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 11-12-13 Haziran, İstanbul, 65-74.
- Engels, F., 1997.İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu, Çeviren: Yurdakul Fidancı, Sol Yayınları, Ankara.
- Ercan, Fuat, 2009. Tolumlar ve Ekonomiler. Bağlam Yayınları, 5. Basım, 301s, İstanbul.
- Erdem, İ.B., 1999. Ayvalık Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Yenileme Projesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 46s, İzmir.

- Eren F., 2006. Kentsel Dönüşümlerde Kamu - Özel Ortaklıkları Ve Özel Girişimin Dönüşümdeki Varlığı: Konya Örneği. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 156s. Konya.
- Ergun, C., 2011. Kentsel Dönüşüm Sürecine Dönüşüm Alanlarından Bakmak: İstanbul Maltepe (Başibüyük ve Gülsuyu Mahallesi) Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 368s. Isparta.
- Ertaş, M., 2011. Kentsel Dönüşüm Çalışmalarında Sosyal Boyutun İncelenmesi, Ankara Ve Londra Örnekleri, Selçuk Üniversitesi Issn 1302/6178 Journal Of Technical-Online Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Volume 10, Number:1-2011 Teknik- Online Dergi Cilt 10, Sayı:1-, 1-18.
- Ertürk, F., 2009. Neslişah Ve Hatice Sultan (Sulukule) Mahalleleri Kentsel Dönüşüm Projesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 69s. İstanbul.
- Ertürk F. 2009. Neslişah Ve Hatice Sultan (Sulukule) Mahalleleri Kentsel Dönüşüm Projesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Es, M., 2012. Kentsel Dönüşüm. Bütçe Dergisi, Temmuz/Ağustos 2012, 55-67.
- Evren, Y. 2007. İstanbul Merkez Bölge’de Bütünleşme Ve Ayrışma: 15. Isocarp Genç Profesyonel Plancılar Çalıştayı’nın Düşündürdükleri. Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, Sayı 1, S.11-21.
- Evyapan, G., (19839, Konya Mevlana Külliyesi Çevresi Mevzii Koruma İmar Planı Raporu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ve Tc. Kültür Bakanlığı Yayını, Proje No:92.02.01.11, S.19-24, Ankara.
- Genç, F.N., 2008. Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat Ve Uygulamaların Genel Görünümü. Celal Bayar Üniversitesi, Yönetim Ve Ekonomi, Cilt 15, Sayı 1, Manisa.
- Genç, N.F., 2013. Gecekonduyla Mücadeleden Kentsel Dönüşüme Türkiye’de Kentleşme Politikaları. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, S15-30, Aydın. Erişim Tarihi: 30.05.2013 [Http://Edergi.Adu.Edu.Tr/Index.Php/Adusosyalbilimler/Article/View/4](http://Edergi.Adu.Edu.Tr/Index.Php/Adusosyalbilimler/Article/View/4)
- Giddens, A., 2005. Sosyoloji: Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş, Çeviren: Hayati Beşirli, Phoenix Yayınları, Ankara.
- Gökce Çukur, D., 2013. Sosyal Dışlanmanın Mekansal İzdüşümü: Roman Mahalleleri. VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 02-05 Ekim 2013, Muğla. 565-573 s.
- Gökce, D., 2014. Kentsel Dönüşümle Yoksunluğu Azaltmaya Pozitif Katkı: Roman

Mahalleleri Örneği. 2. Uluslararası Davraz Kongresi, 29-31 Mayıs, 2014, Isparta, 823-845 s.

Görgülü, Z., Dincer, İ., Enlil, Z., Örnek, E., Kurtarı, E., Altınoluk, E., 2006. İstanbul'un Eylem Planlamasına Yönelik Mekânsal Gelişme Stratejileri Araştırma Ve Model Geliştirme İş- Mahalle Ölçeğinde Kentsel Dönüşüm Modeli- Küçükbakkalköy Örneği. Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Şehir Ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul. Erişim Tarihi: 03.08.2013 [Http://Www.Yildiz.Edu.Tr/~Ealtinok/Kbk.Pdf](http://Www.Yildiz.Edu.Tr/~Ealtinok/Kbk.Pdf).

Güllüpinar, F., 2012. Kent Sosyolojisi Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 21, Sayı 3. Erişim Tarihi : 13.03.2013 http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/776749e67522c3d_ek.pdf?dergi=%C7a%F0da%FE%20Yerel%20Y%F6netimler%20Dergisi

Gültekin, T.N. Ve Güzey, Ö. 2007. Divided Cities: Social And Residential Segregation A Gypsy Neighborhood İn Menzilahır, Edirne, Turkey. The Gypsy Lore Society, The Gypsy Lore Society 2007 Annual Meeting And Congress Manchester, Uk.

Gültekin N. 2009. 'The Impact Of Social Exclusion İn Residential Segregation: A Gypsy Neighbourhood Fevzi Paşa İn Turkey. G.U. Journal Of Science, 22, 3, 245-256.

Güzey, Ö. 2009. Sulukule'de Kentsel Dönüşüm: Devlet Eliyle Soylulaştırma. Mimarlık, 346, 73-79.

Harvey, D., 2002. Sınıfsal Yapı Ve Mekânsal Farklılaşma Kuramı. 20. Yüzyıl Kenti, Der. Ve Çev. Bülent Duru Ve Ayten Alkan, İmge Kitabevi, 147-173, Ankara.

Işık, O., Ve Pınarcıoğlu, M., 2009 İstanbul'da Kentsel Ayrışma: 1990'dan 2000'e Neler Oldu? 379-407.

Karpuz, H., 1996. Fotoğraflarla Geçmişte Konya, Konya.

Kaya, İ. Ve Zengel, R., 2005. A Marginal Place For The Gypsy Community İn A Prosperous City: İzmir, Turkey, Cities, 22 (2):151-160.

Kazgan, G. 2003 Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Ekonomik Boyutu. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayını, İstanbul, 9-17.

Keleş, R., 1998 Kentbilim Terimleri Sözlüğü. İmge Kitabevi, 224s. İstanbul.

Keleş, R., 2004 Kentleşme Politikası. İmge Kitabevi, 703s. Ankara.

Kentleşme Şurası 2009. Kentsel Dönüşüm, Konut ve Arsa Politikaları Komisyonu Raporu, Bayındırlık Ve İskan Bakanlığı, 181s. Ankara.

- Kibaroglu ve Sisman, 2009. Dünyada ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları. TMMOB Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı. 11-15 Mayıs 2009, Ankara.
- Kiraz, A, G, 2014. A’dan Z’ye Kentsel Dönüşüm. Beta Yayıncılık, 181s, İstanbul.
- Kocaba , A., 2006. Kentsel Dönüşüm (/Yenile  (Tir)Me): İngiltere Deneyimi Ve Türkiye’deki Beklentiler, Literatür Yayınları 189s. İstanbul.
- Kocamemi Nurengin G., 2006. Kentsel Dönüşüm Süreci Kazlı   me  rneği. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimler Enstit       r Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 120s, İstanbul.
- Kolukı ık S. 2009. Tarlabası  ingenelerinin Kimlik Algısı, Dünden Bugüne  ingeneler. Ozan Yayıncılık, 160s. İstanbul.
- Kolukı ık S., 2005. Türk Toplumunda  ingene İmgesi ve  nyargısı. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 8, 2, 52-71.
- Konya B y k   r Belediye Başkanlığı, 2013, Kudeb Bürosu, Konya.
- Konya B y k   r Belediye Başkanlığı, 2013, İmar ve  ehircilik Dairesi Başkanlığı
- Kömürcüoğlu, A., 1946. Konya İmar Planı İzah Raporu. Erişim Tarihi: 10.10.2013 [Http://Dergi.Mo.Org.Tr/Dergiler/2/17/82.Pdf](http://Dergi.Mo.Org.Tr/Dergiler/2/17/82.Pdf)
- Kurtuluş, H., (Ed.), 2005. İstanbul’da Kentsel Ayrışma. Bağlam Yayıncılık 307s, İstanbul.
- Kurtuluş, H., 2006. Kentsel D n   me Modern Kent Mitinin   k       r   r evesinden Bakmak, Planlama Dergisi, 2006/2, S 7-11.
- Küçükdağ Y., Ve Arabacı C., 1994. Selçuklular ve Konya.Konya, 226-315.
- Küçükdağ, Y., 1989 Lale Devrin’de Konya. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstit       r, Tarih Anabilimdalı Basılmış Doktora Tezi, Konya, 105-106.
- Lefebvre, H., 1998. Modern Dünya’da Gündelik Yaşam, Metis Yayınları, 220s. İstanbul,.
- Lichfield, D. (1992) 2000. Organization And Management. İn Urban Regeneration A Handbook Edited By P. Roberts And H. Sykes, (Sage Publications, London), Pp.228-253.
- Markoç, İ., Eryazıcıoğlu, E., 2013. Kentsel Projeler Ve Etkileri Bağlamında Kentsel Ayrışma Sorunu. 26. Yapı- Yaşam Kongresi. Kent Merkezini Yeniden Ke fetmek. 1-14. Erişim Tarihi: 13.05.2013 [Http://Www.Academia.Edu/6679407/Projeler_Ve_Etkileri_Bağlamında_Kentsel_Ayrisma_Sorunu](http://Www.Academia.Edu/6679407/Projeler_Ve_Etkileri_Bağlamında_Kentsel_Ayrisma_Sorunu).

- Marsh, A., 2008a. *Etnisite Ve Kimlik: Çingenelerin Kökeni*, Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi, Mart Matbaacılık, İstanbul, 19-27.
- Marsh, A., 2008b. Eşitsiz Vatandaşlık: Türkiye’de Çingenelerin Karşılaştıkları Hak İhlalleri, 53
107, [Http://Www.Hyd.Org.Tr/Staticfiles/Files/Biz_Buraday%C4%B1z_Turkiye'de_Romanlar-2.Pdf](http://Www.Hyd.Org.Tr/Staticfiles/Files/Biz_Buraday%C4%B1z_Turkiye'de_Romanlar-2.Pdf), 01.04.2014
- Meşhur, M.Ç., 2004. Arazi ve Arsa Düzenlemesi Yaklaşımlarının Kentsel Mekan Oluşumu Üzerindeki Etkileri; Konya Kenti Örneği, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 127s. Konya.
- Mevzuatı Geliştirme Ve Yayın Genel Müdürlüğü (Mgygm), 2013. Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 05.06.2014 [Http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr](http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr).
- Müderrişoğlu, B., 2006, Kentsel Rantı Dönüşümü Ve Yerel Yönetimler. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 82s, İstanbul.
- Ocak, E., 2006. Gayrimenkul Yatırım Aracı Olarak Kentsel Dönüşüm, Beyoğlu Bölgesinde Kamondo Han Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Disiplinlerarası Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 94s, İstanbul.
- Öke K.M., ve Topuz Kurt, S., 2009. Devlet Yurttaş İlişkisi Kapsamında Çingene/Roman Kökenli Yurttaşların Yurttaşlık Algılayışı: Edirne Örneği. Tübitak Projesi, Proje No: 108K382, 93s, Bolu.
- Önder, M., 1995. Şehirden Şehire Anadolu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayını, İstanbul, 245-255.
- Özden, P.P., 2006. Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No:35, 215-233.
- Pınarcıoğlu, Ş.N., Kambak, A. Şiriner M., 2013. Kent Kuramları. Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları, Derleyen: Örgen Uğurlu, Nihal Şirin Pınarcıoğlu, Ayşegül Kambak, Makbule Şiriner, Örgün Yayınevi, , 71-102.
- Ratcliffe, P. 1998. ‘Race, Housing And Social Exclusion. Housing Studies, Vol.13, No.6, 807-818.
- Roberts, P., 2000. The Evolution, Definition And Purpose Of Urban Regeneration. Peter Roberts Ve Hugh Sykes (Der.) Urban Regeneration. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications 9-36.
- Sağ Serdaroğlu, N., 2011. Dönüşüme Bağlı Kentsel Gelişmenin Yönetilmesinde Bir Araç Olarak Akıllı Büyüme; Konya Kenti Örneği. Selçuk Üniversitesi, Fen

Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 266s, Konya.

Saunders, P., 2013. Sosyal Teori Kentsel Sosyoloji. Çeviren: Songül Doğru Getir, İdeal Kültür Yayıncılık, 444s. İstanbul.

Selin C. 2003. A Case Study Of Gypsy/Roma Identity Construction İn Edirne. (Ma Thesis), The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, Ankara.

Sekmen, S., 2007. Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Model Önerisi: İzmir-Ferahlı Mahallesi Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 221s. İzmir.

Southern, R, And James, Z. 2006. Final Report: Devon-Vvide Gypsy And Traveller Housing Needs Assessment. Social Research & Regeneration Unit A University of Plymouth Centre of Expertise.

Sönmez, İ.Ö., 2005. Kentsel Dönüşüm Süreçlerinde Aktörler-Beklentiler-Riskler. Ege Mimarlık 2005/1- 53, 16-21. Erişim Tarihi: 13.05.2013 [Http://Www.İzmimod.Org.Tr/Egemimarlik/53/53_S16-21.Pdf](http://www.izmimod.org.tr/egemimarlik/53/53_S16-21.pdf)

Şengül, T., 2008. Kentsel Yeniden Yapılanma ve Yeni Kentleşme Eğilimleri Üzerine Bazı Gözlemler. 32. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Kentsel Yeniden Kazananlar, Kaybedenler, 6-8 Kasım, İstanbul, 61-67.

Şengül, T., 2009. Kentsel Çelişki Ve Siyaset. İmge Kitabevi, 360s. Ankara,

Taşçı, Y., Berksan, H., 1968. 1/5000 ve 1/1000 Ölçekli İmar Planı İzah Raporu. Konya.

Taşçı, Y., 1983. Konya 2000 Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu, Taşçı Mimarlık / Planlama Atölyesi, Ankara,

Taşçı, Y., 1998. Kon-Plan 2020; Konya 2020 Nazım Plan Revizyonu Raporu (Birinci Kısım). Taşçı Mimarlık ve Planlama Atölyesi, Ankara.

Tekeli, İ. 2009. Planlama Ve Mimarlık Alanının Son On Yılı, 11-12 Haziran 2009, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Erişim Tarihi: 05.09.2013, [Http://sww.Yenimimar.Com/İndex.Php?Action=Displayarticle&Id=752](http://sww.yenimimar.com/index.php?action=displayarticle&id=752)

Thomas, S., 2003. A Glossary Of Regeneration And Local Economic Development, Manchester: Local Economic Strategy Center.

Tolanlar, M., 2007. Kentsel Dönüşüm Projeleri Ve Toplumsal Yansılar. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 109s, Afyonkarahisar.

- Toprak Karaman. Z. 2009. 'Participation To The Public Life And Becoming Organized At Local Level İn Romani Settlements İn İzmir. Land Use Policy, 26, 308–321.
- Tümtaş, S.M., 2012. Kent, Mekan ve Ayrışma, (Kentsel Mekanda Ayrışma Dinamikleri). 268s, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, 2013, http://www.tdk.gov.tr/index.php?pption=com_gts&arama=gts&guid=tdk.gts.55993c8137b6e0.70595679
- Türkün, A., Şen, B., Öktem Ünsal, B., Aslan, Ş. ve Yapıcı, M., 2010. İstanbul'da Eski Kent Merkezi Ve Gecekondu Mahallelerinde Kentsel Dönüşüm ve Sosyo- Mekânsal Değişim. Tübitak Proje No: 108k134.
- Uzun N.C., 2006. Yeni Yasal Düzenlemeler ve Kentsel Dönüşüme Etkileri. Planlama Dergisi, Cilt 2, 49-52.
- Uzun, E., 2009. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Kent Özlemi ve Kentlilik Açısından Değerlendirilmesi. Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 72 S. İstanbul.
- Ülger, N, E., 2010. Türkiye’de Arsa Düzenlemeleri Ve Kentsel Dönüşüm. Nobel Yayıncılık, 372s, Ankara
Http://Www2.Bayar.Edu.Tr/Yonetimekonomi/Dergi/Pdf/C15s12008/115_130.Pdf
- Yenice, M.S., 2005. .Kentsel Planlama Sürecinde Konya Kent Formunun Gelişimi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yenice, M.S., 2011. Tarihi Kent Merkezlerinde Sürdürülebilir Yenileme İçin Bir Model Önerisi; Konya Örneği. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 189s, Konya.
- Yenice, S.M., 2012. Konya Kentinin Planlama Tarihi Ve Mekansal Gelişimi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 28 (4): 343-350.
- Yıldırım, A. E., 2006. Güncel Bir Kent Sorunu Kentsel Dönüşüm. Planlama Dergisi 2006/1, 7–24
- Yılmaz, E., 2009. Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Süreç Ve Aktörler: Sulukule Örneği. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 217s, İstanbul.
- Weber, M., 2000. Şehir. Çeviren: Musa Ceylan, Bakış Yayınları, İstanbul,
- Wirth, Louis, 2002. Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme, İçinde 20. Yüzyıl Kenti. B.Duru ve A.Alkan (Der.), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara,

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mustafa CENGİZ

Doğum Yeri ve Yılı : Konya, 1989

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : cengizmc@hotmail.com.

Eğitim Durumu

İlkokul : Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu

Lise : Konya Gazi Lisesi

Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

Mesleki Deneyim

Konya Büyükşehir Belediyesi 2013-..... (halen)

Şehir Plancıları Odası Konya Şubesi Yönetim
Kurulunda Görev Alma 2016-..... (halen)

Staj Deneyim

2011 (Yaz Dönemi) Konya Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı (Kent Bilgi Sistemi Müdürlüğü, Ulaşım Planlama ve Raylı Sistem Müdürlüğü, İmar Planlama Şube Müdürlüğü)

2010 (Yaz Dönemi) Süleyman Demirel Üniversitesi Analitik Araştırma

2009 (Yaz Dönemi) Meram Belediye Başkanlığı (İmar ve Şehircilik Müdürlüğü)

Üye Olunan Kuruluşlar

Şehir Plancıları Odası